

ŞEMSEDDİN SİVÂSÎ'NİN MİR'ÂTÜ'L-AHLÂK VE MİRKÂTÜ'L-EŞVÂK
ADLI MESNEVÎSİ [İNCELEME-TENKİTLİ METİN]

Ömer ALDANMAZ

Cumhuriyet Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı İçin Öngördüğü

101936

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır.

101936

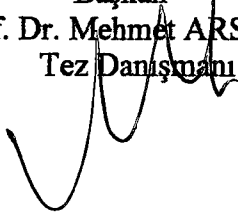
Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mehmet ARSLAN

SİVAS-2001

Cumhuriyet Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

İşbu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı / Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

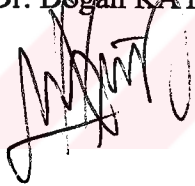
Başkan
Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Tez Danışmanı

Üye
Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖLMEZ

Üye
Yrd. Doç. Dr. Doğan KAYA

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine âit olduğunu onaylarım.

09.02.2001

Prof. Dr. Mehmet TOMANBAY
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans öğretiminde ders aşamasında, yetişmemizde büyük katkıları olan saygıdeğer hocalarım Doç. Dr. Bilâl YÜCEL, Yrd. Doç. Dr. Doğan KAYA, Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖLMEZ, Yrd. Doç. Dr. İbrahim DELİCE'ye ne kadar teşekkür etsem azdır. Kıymetli hocam Prof. Dr. Mehmet ARSLAN da gerek ders döneminde ve gerekse tez safhasında yardımlarını esirgememiş ve önümde yeni ufukların açılmasını sağlamıştır. Bu nedenle kendisine hâssaten teşekkürü zevkli bir borç bilirim. Ayrıca, tez konusunun seçiminde ve metot konusunda fikirlerinden istifâde ettiğim ve tezin İnceleme bölümünde *Osmanlı Türk Edebiyatında Süleyman Peygamber ve Şemseddin Sivâsî'nin Süleymâniyyesi* adlı eserinden çokça yararlandığım Doç. Dr. Hüseyin AKKAYA'ya; şahsî kütüphânesinden ve teknik konularındaki görüşlerinden yararlandığım Yrd. Doç. Dr. Şeref BOYRAZ'a da şükranlarımı sunarım.

Yüksek lisans döneminde gösterdikleri anlayışlı tutumlarından ötürü okul müdürümüz Dursun ŞİMŞEK, müdür başyardımcımız Şaban ÖCALAN'a teşekkür ederim.

ÖZET

XVI. yüzyılın mutasavvıf şâirlerinden olan Şemseddin Sivâsî'nin önemli eserlerinden birisi de Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk adlı mesnevîsidir. "Ahlâkın aynası ve şiddetli arzuların derecesi, basamağı, merdiveni" anlamına gelen Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk, dinî-tasavvufî, didaktik bir mesnevîdir. Tesbît edebildiğimiz kadarıyla eserin Türkiye kütüphanelerinde on bir tane nüshası bulunmaktadır. 4521 beyitten oluşan eser, arûzun *mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ûlün* kalıbıyla yazılmıştır.

Eser, klasik mesnevî planına uygun olarak tevhîd, münâcât, na't ve medhiyye bölümleriyle başlamakta ve "Mukaddime" ile devam etmektedir. Bundan sonra eserde asıl konunun anlatımına geçilmektedir. Burada ahlâk konusu, tasavvufî açıdan "Ahlâk-ı Hamîde (övgüye değer, beğenilen güzel hal ve tavırlar)" ile "Evsâf-ı Zemîme (beğenilmeyen kötü nitelikler)" ana başlıkları altında anlatılmıştır. "Ahlâk-ı Hamîde" başlığı altında *kanâat, tevâzu, şükür, cömertlik, ihlâs, rızâ, tövbe, nefis muhâsebesi, muhabbet, ölümü akıldan çıkarmama* konuları ayrıntılı olarak işlenirken "Evsâf-ı Zemîme" başlığıyla da *hurs, şehvet, hased, riyâ, ihmâl, dünyâyâ aşırı bağlılık, kendini beğenme, nimetleri inkâr, Allah düşmanlığı ve cimrilik* konuları teferruatlı olarak anlatılmıştır. Eserde konular anlatılırken uygun yerlerde peygamber kıssalarına, evliyâ menkıbelerine, din büyüklerinin hikâyelerine başvurulmuş, konuyu pekiştirmek için çoğunlukla âyet ve hadîslere yer verilmiştir.

Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ın dili, yazıldığı döneme göre sâdedir. Esere karşılıklı konuşma ve hitâbet üslubu hâkimdir. Şemseddin Sivâsî, okurlarına "ey bürâder, ey cân, ey merd-i murtâz!.." gibi seslenmelerle öğüt verir. Eserde günümüzde kullandığımız atasözleri ve deyimleri çağrıştıran ifâdelerin kullanılması; bilhassa ana fikrin anlatıldığı bölüm sonlarında sıkça geçen îcâzlı sözler, eserin üslup bakımından en dikkate değer özelliklerinden biridir.

SUMMARY

Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk, is one of the most important works of Şemseddin Sivâsî who was a mystic poet of the 16th century. Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk means "The Mirror of the Morality and Degrees of Desires" which is deductive, religious and mystic kind of poetry. As far as we have found out, there are 11 copies of this work in the libraries of Turkey. The work consisting of 4521 couplets, is written in a meter of "*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün*".

The work, suitable to the classic mesnevî plan, starts with the unique of God, praising of the prophet Muhammed, praying to God and panegyric and continues with "Mukaddime". After this, the main plot is introduced. In this part, the morality is explained in two main parts under the names of "Ahlâk-ı Hamîde (admirable, worth praisable, good behaviours)" and "Evsâf-ı Zemîme (disliking, bad behaviours)". Under the headline of Ahlâk-ı Hamîde appreciated behaviours such; as thinking of Death, the Satisfaction, the Repentance and Self Tihad, the Humility, the Contentment, the Sincerity, the Gratitude, the Generosity, the Love for God, Taking our soul under Control are explained. Just oppose to Ahlâk-ı Hamîde, under the headline of Evsâf-ı Zemîme, bad behaviours such as the Ambition of this life, the Greed, the Extreme Desires, the Superiority Complex, the Jealousy, the Hypocrisy, the Ungratefulness, the Stinginess, the Enmity for God and the Neglecting are explained. While telling these subjects in the work, in order to reinforce it, there were often used anecdotes of prophets, incredible stories of Evliyâs', the stories of religious leaders and also some kinds of "Âyet" and "Hadîs".

The language of "Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk" is plain. The process of conversation and rhetoric is dominant to the work. Şemseddin Sivâsî advises his readers such as: "ey brother, ey soul, (ey merd-i murtâz) listen carefully!.." One of the most important features of this work is that, idioms and proverbs and concisional phrases that takes part mainly at the end of each section in which the main idea is given, are used in this work.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
ÖZET	ii
SUMMARY	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	v
ÖN SÖZ	vi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM: İNCELEME

MİR 'ÂTÜ'L-AHLÂK VE MİRKÂTÜ'L-EŞVÂK

A. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	7
1. Nazım Şekli ve Türleri	7
2. Vezin	7
3. Kafiye	8
B. MUHTEVÂ ÖZELLİKLERİ	12
1. Mir 'âtül-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ın Kaynakları	12
2. Eserdeki Hikâyelerin Özeti	14
3. Eserin Özeti	62
C. DİL VE İFÂDE ÖZELLİKLERİ	77
D. METİN TESPİTİYLE ALÂKALI HUSUSLAR	87
1. Nüshaların Değerlendirilmesi	87
2. Teknik Özellikler	89

İKİNCİ BÖLÜM: TENKİTLİ METİN

E. MİR 'ÂTÜ'L-AHLÂK VE MİRKÂTÜ'L-EŞVÂK'IN TENKİTLİ METNİ	91
SONUÇ	455
KAYNAKÇA	461
SÖZLÜK	465
TENKİTLİ METİNİN SİSTEMATİK DİZİNİ	471

KISALTMALAR

- a.s. : Aleyhisselâm.
- c. : Cilt.
- c.c. : Celle celâlühû.
- doğ. : Doğumu.
- F1 : Süleymâniye Kütüphânesi, Fatih Bölümü 2835 demirbaş numaralı nüsha.
- F2 : Süleymâniye Kütüphânesi, Fatih Bölümü 2863 demirbaş numaralı nüsha.
- H : Süleymâniye Kütüphânesi, Hâlet Efendi Bölümü, 17 demirbaş numaralı nüsha.
- Haz. : Hazırlayan.
- Hz. : Hazret-i.
- İÜ : İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 6372 demirbaş numaralı nüsha.
- Ktp. : Kütüphâne(si).
- m. : Mîlâdî.
- öl. : Ölüm(ü).
- s. : Sayfa.
- vb. : Ve benzeri.
- vs. : Ve sâire.

ÖN SÖZ

Türkler İslâmiyeti kabul ettikten sonra edebî eserlerinin muhtevâsına dinî konuları da katmışlardır. Bu alanda Allah'ın varlığı, birliği ve sıfatları; peygamberlerin hayatları, velîlerin menkıbeleri, dinî kıssalar, îmân esasları, ahlâkî kurallar, çeşitli türdeki eserlere konu edilmiştir. Söz konusu eserler, Osmanlı alfabesiyle yazıldığı için günümüzde bu tür eski eserleri okumak ve anlamak âdetâ bir uzmanlık alanı hâline gelmiştir. Eski eserlerin günümüz insanının faydalanacağı hale getirilmesi, öncelikli işler arasında bulunmaktadır. Ayrıca, üniversiteler de bulunduğu yörenin ekonomik, sosyal, kültürel vs. hayatına her bakımdan katkıda bulunmada birinci derece sorumludur. Bu düşüncelerin ışığı altında biz de “ahlâk” konusunda yazılmış binlerce eserden biri olan Şemseddin Sivâsî'nin Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk adlı eserini günümüz okuyucusunun istifâde edebileceği hâle getirmek için tez konusu olarak seçtik.

Asıl konumuz Şemseddin Sivâsî'nin Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk adlı mesnevîsinin tenkitli metnini yapma ve bu eseri inceleme olduğu için, Şemseddin Sivâsî'nin hayâtı, edebî şahsiyeti ve eserleriyle ilgili ayrı bir bölüm açmayıp müellif hakkında, “Giriş” bölümünde ana hatlarıyla bilgi vermekle yetindik. İncelememizin birinci bölümünde “Şekil Özellikleri” başlığı altında eseri kafiye, vezin, nazım şekli gibi âhenk unsurları açısından inceledik. “Muhtevâ Özellikleri” başlığı altında müellifin Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ı yazarken yararlandığı kaynakları ele aldık. Eserde irili ufaklı altmış bir tane hikâye tespit ettik. Bu hikâyelerin orijinal anlatımlarını da fazla bozmamaya gayret ederek özetini çıkardık. Daha sonra eserin tamamının genel özetini verdik. “Dil ve İfâde Özellikleri” başlığı altında eserin dili ve üslûbu hakkında örneklerle bilgi verdik. “Metin Tespitiyle Alâkalı Hususlar” bölümünde eserin çeşitli kütüphânelerde tesbît ettiğimiz on bir nüshasından tenkitli metin için seçtiğimiz nüshalar ve bunun sebeplerini açıkladık. “Teknik Özellikler” başlığı altın-

da dört nüshayı karşılaştırarak yazdığımız “Tenkitli Metin”in teknik özellikleri hakkında bilgi verdik.

Tezin sonuna, zaman içinde uğradığı şekil ve anlam değişikliklerinden dolayı günümüzde kullanılmayan, kullanılsa bile bazı sesleri değişmiş, ilk bakışta anlaşıl-mayan, aslı unutulmuş Türkçe kelimelerden oluşan bir arkaik “Sözlük” ilave ettik. “Kaynakça” başlığı altında, inceleme bölümünde atıfta bulunmasak da eseri okurken, incelerken faydalandığımız kaynakları gösterdik. “Tenkitli Metnin Sistematik Dizini” başlığı altında eserde geçen sadece özel isimleri (yer, şahıs, eser) tezin sonuna ilâve ettik.

GİRİŞ

Türkler, İslâmiyeti kabul ettikten sonra Osmanlı alfabesiyle uzun yıllar, kütüphaneler dolusu eserler vermişlerdir. Günümüzde bu tür eski eserleri okumak ve anlamak âdetâ bir uzmanlık alanı hâline gelmiştir. Eski eserlerin günümüz insanının faydalanacağı hale getirilmesi, öncelikli işler arasında bulunmaktadır. Ayrıca, üniversiteler de bulunduğu yörenin ekonomik, sosyal, kültürel vs. hayatına her bakımdan katkıda bulunmada birinci derece sorumlu olduğundan, biz de ahlâk konusunda yazılmış olan binlerce eserden biri olan Şemseddin Sivâsî'nin Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk adlı mesnevîsini günümüz okuyucusunun yararlanabileceği hâle getirmek için tez konusu olarak seçtik.

XVI. yüzyılın mutasavvıf şâirlerinden Şemseddin Sivâsî, Sivas'ın yetiştirdiği en önemli şahsiyetlerden birisidir. Şemseddin Sivâsî'nin hayâtı, tarîkati, edebî şahsiyeti ve eserleri ile ilgili en geniş araştırmayı yapmış bulunan Doç. Dr. Hüseyin Akkaya, *Osmanlı Türk Edebiyatında Süleyman Peygamber ve Şemseddin Sivâsî'nin Süleymâniyyesi* adlı eserinde (Akkaya 1997: 127-143):

“Halvetiyye tarîkati içerisinde Şemsiyye kolunun kurucusu olan Şemseddin Sivâsî'nin adı Ebü's-Senâ Şemseddin Ahmed bin Ebi'l-Berekât Muhammed bin Ârif Hasan ez-Zîlî Sümme's-Sivâsî'dir. Künyeleri Ebü's-Senâ, lakâpleri Şemseddin, isimleri Ahmed, mahlasları Şemsî ve şöhretleri Kara Şems'tir. Biraz esmer olduğu için Kara Şems veya Kara Şemseddin diye şöhret kazanmıştır. Bir müellif olarak hayâtının en verimli çağlarını geçirdiği Sivas'ta Şems-i Aziz lakâbıyla da anılmaktır. Günümüze yakın kaynaklarda ise kısaca Şemseddin Sivâsî ismiyle zikredilmektedir.” cümleleriyle müellifi tanıtır.

Şemseddin Sivâsî Tokat'ın Zile ilçesinde doğmuştur. Doğum tarihi tartışmalı olmakla birlikte güvenilir kaynaklara göre 926 (1520)'dir. Yedi yaşında iken babası,

onu mürşidi Amasyalı Şeyh Hacı Hızır'ın yanına götürür. Şemseddin Sivâsî, şeyhin duâsına mazhar olur. İlk tahsiline Zile'de başlar. Sonra Tokat'a, büyük kardeşlerinin yanına gönderilerek dönemin büyük âlimlerinden Arakiyecizâde Mevlânâ Şemseddin Efendi'nin derslerine devam eder. Naklî ve aklî ilimlerde büyük başarılar kazanır. Daha sonra İstanbul'da eğitimini tamamlayıp Sahn medreselerinden birine müderris olur. Ancak kısa süre sonra mevki ve makam uğruna insanların ne kadar küçüldüklerini, aşağılanmalara râzı olduklarını görünce bu tür davranışlara tahammül edemeyerek görevinden ayrılır. Hac ibâdetini yapmak için Hicaz'a gider. Dönüşte Zile'ye yerleşir. Zile'de ders okutur; halka vaaz verir. Babasının şeyhinin halifelerinden Muslihuddin Efendi'ye bağlanır. Şeyhinin vefâtından sonra Şeyh Mecdüddin Şirvânî'nin Tokat'a gelmesiyle Şemseddin Sivâsî de Tokat'a giderek ona intisâb eder. Altı ay sonra icâzet alıp Zile'ye döner. Orada irşâd faaliyetlerine devam eder.

Bu sırada Sivas Valisi Hasan Paşa (öl. 974/1567) tarafından 972'de yaptırılan Meydan Camii'ne vâiz olmak üzere davet edilir. Âilesi ve öğrencileri ile Sivas'a göç eder. Kendisi için yaptırılan dergâha yerleşen Şemseddin Sivâsî, zâhirî ve bâtunî ilimleri öğreterek pek çok talebe yetiştirir.

Şemseddin Sivâsî; bir rivâyete göre, dönemin padişahı III. Mehmed'in bizzat başında bulunduğu Eğri seferine de katılmıştır. Eğri zaferinden sonra İstanbul'da fazla kalmaz. Dönemin padişahı III. Mehmed'den izin alarak Sivas'a döner. Orada 1006 yılının Rebiülevvel (Ekim 1597) ayında Sivas'ta vefât eder. Meydan Camii'nin hazîresine defnedilir. Vefâtından üç yıl sonra yapılan türbesi, Meydan Camii'nin avlusunun kuzey bölümünde bulunmaktadır; Sivas ve çevre illerde önemli bir ziyaret yeri olarak kabul görmektedir. Türbenin kapısının üzerinde son mısırâi ebced hesabıyla türbenin yapılış tarihini veren süslü hatla yazılmış aşağıdaki kıt'a bulunmaktadır:

Şehr-i Sîvâs içre cânâ işbudur

Şeyh Şemsüddîn-i Kûtb'un meşhedi

Didi Fevrî künbedi târihini

Nûrla olsun muşaffâ merķadi

Hüseyin AKKAYA, Şemseddin Sivâsî'nin tarîkati hakkında da şu bilgileri verir:

“Şemseddin Sivâsî, Halvetî tarîkatına girerek Muslihuddin Efendi ile Abdülmecid Şirvanî'nin eğitimiyle manevî merhaleler almıştır. Daha sonra bu tarîkatın “Şemsiyye” kolunu kurmuştur. “Şemsiyye” şubesinin tâcî üç parça hâlinde sarı çuhadan meydana gelmektedir. Tâcın üst kısmında tepeye doğru gittikçe küçülen üç dâire, tepe kısmında da bir düğme yer almaktadır. Bu şubede açık zikir (zîkr-i celî) esastır ve zikir esnâsında halkalar teşkil edilerek deverân yapılır. Şemseddin Sivâsî, Halvetîlikte var olan ve *esmâ-i seb'a* denilen *Lâ-ilâhe ilâ'llâh, Allah, Hû, Hakk, Hay, Kayyûm, Kâhâr* esmâlarına *Kâdir, Kavî, Cebbâr, Mâlik, Vedûd* isimlerini ilave ederek zikre esas olan esmâ-i hüsnâyı on ikiye çıkarmıştır. Şemsiyye şubesinde halvet, riyâzet, mücâhede çok çetin ve kuvvetlidir. Şemsiyye şubesi Sivas ve çevresinde etkili olmuş, Abdülmecid Sivâsî ve Abdülahad Nûrî vasıtasıyla İstanbul'da da yayılmıştır.” (bkz: Akkaya 1997: 131).

XVI. asırda yaşayan Şemseddin Sivâsî, dönemin edebî ve dinî kültürünü almış, düzenli tahsil görmüş ve manzûm ve mensûr otuzdan fazla eser vermiş velûd bir müelliftir. Arapça ve Farsçayı o dillerle te'lif eser verebilecek derecede iyi bilen Şemseddin Sivâsî, şiirlerinde Arapça ve Farsça terkipler kullanmasına rağmen dili sâde Türkçedir. Eserlerinde, ağır tamlamaları ve iç içe sanatları fazla kullanmamıştır. Zile'de doğan, ömrünün çoğunu Sivas'ta geçiren ve eserlerinin pek çoğunu Sivas'ta yazan Şemseddin Sivâsî, belki de dönemin edebiyat ve sanat merkezi olan İstanbul'dan uzak kalması sebebiyle tezkirecilerin gözünden kaçmış, hiçbir tezkireci onu

eserine almamış; ayrıca devrin Fuzûlî, Bâkî gibi birinci sınıf şâirlerinin gölgesinde kalmış ikinci derecede bir şâir olduğundan ihmal edilmiş, bu ihmal günümüze kadar sürdüğü için edebiyatımızda lâyık olduğu ilgiyi bulamamıştır.

Şemseddin Sivâsî'nin edebî sahada en önemli özelliği mesnevîciliğidir. On beş manzum eserinden dokuz tanesi muhtelif kütüphanelerde mevcut olup bunlardan yedisi mesnevî türündedir. Süleymâniyye, İbret-nümâ, Mevlid, Gülşenâbâd, Heşt-bihişt, Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk, Menâkıb-ı İmâm-ı A'zâm isimli mesnevîleri dikkate alınca onun hamse sahibi bir şâir olduğu görülür. Hatta bu yedi mesnevîye Dîvân-ı Şemsî'yi ve bizzat kendisinin haber verdiği; ama bugüne kadar ele geçmeyen İrşâdü'l-Avâm, Menâsik-i Hac adlı eserlerini de kattığımızda onu iki hamse sahibi olarak kabul etmek gerekir. Bu özelliği araştırmacıların dikkatinden kaçınca çeşitli eserlerde birbirinin tekrarı hükümlerle ikinci sınıf bir şâir olarak telakki edilerek ona hak ettiği değer verilmemiştir. Başta Türkçe olmak üzere Arapça ve Farsçaya da vâkıf olan Şemseddin Sivâsî, XVI. yüzyıl Tasavvufî Türk edebiyatının dikkate değer edîblerindendir. İki hamse sahibi olarak nitelendirebileceğimiz Şemseddin Sivâsî'yi edebiyatımızda kalıcı kılan mesnevîleridir. Ayrıca Şemseddin Sivâsî'nin şiirleri mûsikîşinaslar tarafından da rağbet görmüş, divanından seçilen bazı eserler bestelenmiştir (bkz: Akkaya 1997: 134).

Şemseddin Sivâsî, daha çok dinî-tasavvufî sahada tercüme, te'lîf manzum ve mensur otuzdan fazla eser vermiş velûd bir müelliftir. Bu eserlerini Türkçe manzum eserler, Türkçe mensur eserler ve Arapça eserler olmak üzere üç ana grupta sınıflandırdığımızda Şemseddin Sivâsî'nin kaynaklarda (Akkaya 1997: Aşkun 1948) zikredilen Türkçe manzum eserleri şunlardır: Dîvân-ı Şemsî, Süleymâniyye, İbret-nümâ, Gülşenâbâd, Heşt-bihişt, Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk, Tercüme-i Kasîde-i Bürde, İrşâdü'l-Avâm, Menâsik-i Hac. Mensur eserleri de şunlardır: Menâkıb-ı Çehâr-yâr-i Güzîn, Menâzilü'l-Ârifin, Emr-i İlâhî ve Hücet-i İlâhî, Nakdü'l-Hâtır,

Umdetü'l-Edîb fi't-Ta'allümi ve't-Te'dîb, Es-Safâyih fit-Tercimeti'l-Levâyih, Şerh-i Gazeliyyât-ı Sultân Murâd-ı Sâlis, Şerh-i Gazel-i Mevlânâ, Şerh-i Terceme-i Ecvibe Ali bin Ebî Tâlib li-Es'ileti Kümeyl bin Ziyâd, Dâiretü'l-Usûl. Arapça eserleri de şunlardır: Hallü Ma'âkidi'l-Kavâid, Zübdetü'l-Esrâr fi-Şerhi Muhtasari'l-Menâr. Bunların yanında çeşitli kaynaklarda adlarından söz edilip de nüshaları günümüzde, kütüphanelerde bulunamayan eserleri de vardır: Cilâu Uyûni'l-Arâisi'l-Muhaddara, İlcâmü'n-Nüfûs, Letâifü'l-Âyât ve Nükûşü'l-Beyyinât, Kıssa-i Mûsâ ve Hızır, Meclis, Dürretü'l-Akâid, Esrârname Şerhi.

Şemseddin Sivâsî'nin eserleri içinde 4615 beyitlik *İbret-nümâ* (Akkaya 1997: 135-136) adlı mesnevîsinden sonra; en kapsamlı, en hacimli eserlerinden birisi de tez konusu olarak seçtiğimiz 4521 beyitlik *Mir'âtü'l-Ahlâk* ve *Mirkâtü'l-Eşvâk* adlı mesnevîsidir. Didaktik ve öğüt verici özellikleriyle ön plana çıkan *Mir'âtü'l-Ahlâk* ve *Mirkâtü'l-Eşvâk*'ta dinî-tasavvufî, ahlâkî konular; yazıldığı döneme göre sâde, anlaşılır, sohbet havası içinde, samîmî, vecîz ifâdelerle işlenmiştir. *Mir'âtü'l-Ahlâk* ve *Mirkâtü'l-Eşvâk*'ta, “Evşâf-ı Zemîme” ve “Ahlâk-ı Hamîde” başlıklarıyla, insana âit birbirinin mukabili “beğenilmeyen kötü nitelikler” ile “övgüye değer, beğenilen güzel hâl ve tavırlar”; şu şekilde sıralanmıştır:

EVŞÂF-I ZEMÎME

Ṭûl-ı emel

Ḥırs

Şehvât

‘Ucub

Ḥased

Riyâ

Küfrânı'n-ni‘me

Buḥûl

‘Adâvet-i Ḥaḳ

İhmâl

AHLÂK-I ḤAMÎDE

Zikrî'l-mevt ve'n-nevḥa ‘ale'l-âhire

Ḳanâ‘at

Tevbe vü mücâhede

Tevâzu‘

Rızâ

İhlâş

Şükür

Cûd u seḥâ

Muḥabbet ü şevḳ

Muḥâsebetü'n-nefs

Eser, klasik mesnevî planına uygun olarak tevhîd, münâcât, na't ve medhiyye bölümleriyle başlamakta ve “Mukaddime” ile devam etmektedir. Bundan sonra eserde asıl konunun anlatımına geçilmektedir. Burada ahlâk konusu, tasavvufî açıdan “Ahlâk-ı Hamîde (övgüye değer, beğenilen güzel hâl ve tavırlar)” ile “Evsâf-ı Zemîme (beğenilmeyen kötü nitelikler)” ana başlıkları altında anlatılmıştır. “Ahlâk-ı Hamîde” başlığı altında *kanâat, tevâzu, şükür, cömertlik, ihlâs, rızâ, tövbe, nefis muhâsebesi, muhabbet, ölümü akıldan çıkarmama* konuları ayrıntılı olarak işlenirken; “Evsâf-ı Zemîme” başlığıyla da *hırs, şehvet, hased, riyâ, ihmâl, dünyâyâ aşırı bağlılık, kendini beğenme, nimetleri inkâr, Allah düşmanlığı ve cimrilik* konuları teferruatlı olarak anlatılmıştır. Eserde konular anlatılırken uygun yerlerde peygamber kıssalarına, evliyâ menkıbelerine, din büyüklerinin hikâyelerine başvurulmuş, konuyu pekiştirmek için çoğunlukla âyet ve hadîslere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MİR'ÂTÜ'L-AHLÂK VE MİRKÂTÜ'L-EŞVÂK

A. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

Şekil Özellikleri başlığı altında önce *Nazım Şekli ve Türleri* başlığıyla Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ta kullanılan nazım şekli ve türleri hakkında bilgi verilmiş, ardından *Vezin ve Kafiye* alt başlığıyla eserdeki âhenk unsurları ele alınıp incelenmiştir.

1. Nazım Şekli ve Türleri

Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk, esas olarak mesnevî nazım şekli ile kaleme alınmıştır. Yalnız yirmi altı, on ve on üçer beyitlik üç na't, kasîde şeklinde kafiyelenmiştir. Eserde tevhîd, münâcât, na't-ı nebî, na't-ı hulefâi'r-râşidîn, medhiyye türleri bulunmaktadır. Bazı manzumelerde tevhîd ve münâcât türleri iç içedir.

Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ta birinci mısraî Türkçe, ikinci mısraî Arapça beş mülemmâ beyit, bir Farsça beyit, tamamı sekiz beyitlik bir münâcât olmak üzere toplam yirmi Arapça beyit bulunmaktadır.

2. Vezin

Şemseddin Sivâsî, *fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün* kalıbıyla yazılan on altı beyitlik na't, *mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün* kalıbıyla yazılan on beyitlik na't hariç tutulursa Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ta bir tane aruz kalıbı kullanmıştır. Bu da *mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ûlün* kalıbıdır. Divan şâirleri aynı aruz kalıbıyla kaleme alınan ve yüzlerce, binlerce beyitlerden oluşan mesnevîlerde, aynı kalıbın kullanılmasından doğan tekdüze âhengi kırmak için eser içerisinde başka kalıplarla yazılan gazel, murabba, tardiyye, na't vb. gibi manzumelere yer verirdi. Şemseddin Sivâsî, eserinde *mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ûlün* kalıbı dışında iki na'tte iki

farklı kalıp daha kullanarak mesnevîlerde görülen bu monoton âhengi kırmaya çalışmıştır.

Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ta vezne hâkimiyetin tam olarak sağlandığı söylenemez. Mesnevîlerde sık sık rastlanan ünlü ile biten bir kelimeyi yine ünlü ile başlayan bir kelime takip ettiğinde vezin zarûreti ile iki ünlüden birinin düşürülmesi, Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ta da görülmektedir. Şemseddin Sivâsî, eserinde *anuñile ey* kelime grubunu *anuñile'y* (898b), *ne ihtiyâcı* kelime grubunu *n'ihiyâcı* (975a), *itdükce anı* kelime grubunu *itdükc'anı* (1155a) şekline dönüştürmüştür.

Hemen hemen her eserde tesadüf olunan zihâf ve imâle gibi aruz kusurlarına Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ta da rastlanır. *Hâlî, râzî, fânî, ya'nî*, vb. kelimelerin ikinci heceleri zaman zaman zihâflı kullanılmıştır. Halk söyleyişinde genellikle kısa olarak telaffuz edildiği için, bu gibi kelimelerin ikinci hecelerindeki zihâf mazur karşılanabilecek cinstendir. Atıf vavlarında, izâfet kesrelerinde, *ı* ve *i* ünlülerinde Şemseddin Sivâsî de sık sık imâle yapmıştır. Aslı *kibr, fikr, şükr, zikr* olan Arapça kelimeler, mısraların başında kullanıldığında vezin zarûretinden *kibir, fikir, şükür, zikir* (357b, 1671a, 3304a) şeklinde kullanılmıştır.

3. Kafiye

Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk, bize oldukça zengin kafiye malzemesi sunmaktadır. Eserde her türlü kafiye bulmak mümkündür. Müellif, Arapça ve Farsçaya hâkimiyeti dolayısıyla bilhassa tevâhid, na't vb. dinî muhtevâlî türlerde yukarıda zikredilen dillerden alınan fazlaca kelimeyi kafiye yapmıştır.

Klasik kafiye anlayışına göre makbul sayılan gramer bakımından aynı cinsten Arapça kelimelerin Arapça, Farsça kelimelerin Farsça kelimelerle kafiyeli kullanılmasına dikkat edilmiştir: *ebvâb-ahbâb* (146ab), *maḥbûb-mergûb* (168ab), *çâk-pâk*

(436ab). Türkçe kelimelerle yapılan kafiye de sıkça rastlanmaktadır: kapular-yapular (155ab), yol-bol (459ab), uyandum-yandum (566ab), başına-işine (699ab). Ayrıca, Türkçe-Arapça, Türkçe-Farsça, Arapça-Farsça kelimelerle de kafiye yapılmıştır: cânuñ-țumanuñ (167ab), mağzûl-ol (385ab), me'mûr-şûr (435ab), bu iş-endiş (467ab), hûş-uş (514ab), anuñ-gedânuñ (743ab), hâletinden-atından (1394ab).

Eserde, ilk bakışta aralarında ilgi bulunmayan kelimelerin birbiriyle kafiyelenmesiyle yapılmış orijinal kafiyele de rastlamak mümkündür: anı-cânu (149ab), netîce-gice (156ab), ara-ârâ (166ab), pâyâ-aya (184ab), birisi-müşterîsi (185ab), yapılı-lü'lü' (455ab), aña-tüvânâ (1008ab), çüm o-hû (4341ab), uyhu-rû (4342ab), beğâdur-bağa tur (209ab).

Fazla olmamakla beraber yer yer çift kafiyele de (zü'l-kâfiyeteyn) görülmektedir: muhrimi aşhâb-ı tecrîd-mağremi erbâb-ı tefrîd (52ab), sebzim var elümde-özrüm var dilümde (770ab), hâzer şâhum zârardan-yanar âlem şererden (1161ab), idüm ben-o dem sen (2708ab).

Eserde, Divan edebiyatı estetiği içerisinde en makbul kafiye olarak kabul edilen mukayyed kafiye (zengin kafiye) dikkat çekecek kadar fazladır: dem'asıdur-lem'asıdur (48ab), câmi'-mecâmi' (127ab), kâbil-muğâbil (186ab), tebârek-mübârek (202ab), tezekkür-tefekkür (315ab). Ayrıca tam kafiye ve mücerred kafiyele de (yarım kafiye) çokçadır. Tam kafiye: hem-epsem (135ab), leşker-bürâder (138ab), rûşen-aşsen (159ab), zevce-fürce (173ab), benümle-hîle (3212ab), hâzık-muvâfık (3213ab). Yarım kafiye: bahş-a'meş (190ab), hûbı-âfitâbı (2070ab), yüzini-özünü (2083ab), muğayyed-peyvend (2353ab). Bunun yanı sıra çıkakları yakın olan seslele ve sesli harflerle yapılan kafiyele de rastlanmaktadır: gördüñüz mi-bildüñüz mi (1827ab), hâl-yâr (2594ab), gelmiş idi-girmiş idi (2641ab), aç-minhâc (3373ab); es-nâ-Mûsâ (36ab), ılgâ-aşfâ (123ab), Hindü-rû (1375ab), marzî-mağfi (1722ab), bânü-hû (2104ab).

Cinas, Türk şiirinin gerek anonim (türkü, mani), gerek şâiri belli şubelerinde (Âşık, Dîvan) ilk devrelerden itibaren çok sevilmiş ve kullanılmıştır. Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ta da beyitlere ustaca serpiştirilmiş cinasları görmek mümkündür. Mürekkep cinas: nişâne-nişâna (1080ab), mühim söz-mühimsüz (1146ab), bedr'e-bedre (1432ab), tennûr-ten nûr (2555ab), bahâ'dur-bahâdur (2575ab), şânı-şânî (2373ab), bende-bend'e (3937ab); Tam cinas: zâr [ağlayan]-zâr [ağlamak] (592ab), ırmağ [nehir, akarsu]-ırmağ [uzaklaştırmak, götürmek] (1325ab), Bâkî [Allah]-bâkî [dâimî] (2246ab), kes [kişi]-kes [kes-] (2422ab), aç [tok olmayan]-aç[aç-] (3175ab), 'ârız [yanak]- 'ârız [gelip geçici, muvakkat] (3985ab).

Ses bakımından benzer olmasına rağmen Arap alfabesinde yazılışları farklı olan kelimelerin kafiyeli olarak kullanılması Klasik şiirimizde kusur sayılırdı. Bu husus Tanzîmat edebiyatında "kulak için kafiye, göz için kafiye" tartışmalarına yol açmış, Divan şiirinin kafiye anlayışı tenkit edilmişti. Halbuki Divan şiirinde her ne kadar böyle bir anlayış varsa da şâirler zaman zaman ses benzerliğine dayanan kafiyeler yapmaktan çekinmemişlerdir. Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ta bu tür kafiyeler az da olsa görülmektedir: vesâ'î-î-mehâmid (2990ab), hõca-geçe (3473ab), mülevveş-ağdes (4301ab).

Şiirde âhenk ve konu bütünlüğünü sağlayan rediflerin de çok fazla kullanıldığı görülmektedir: kaçresidür-zerresidür (9ab), ta' bîr ider-tefsîr ider (86ab), âzâdı anuñ-zâdı anuñ (328ab), bâzâr içinde-âzâr içinde (373ab), telğ ider bu-selğ ider bu (488ab), lâl ider bu-ğâl ider bu (491ab).

Klasik kafiye anlayışına göre makbul sayılmayan redif kafiyeler de azımsanmayacak kadardır: işitdi-yitişdi (466ab), kızusu-birisi (657ab), üçüncü bâbı işbu bâbı (922ab), gönülden-benden (1723ab), itdün anı-zu' minca anı (1959ab), kopsisardur-olmayısardur (1967ab), biriñüzden-işiñüzden (2256ab), haqıçün-

hürmetiçün (2262ab), acırlar-ilenürler (2469ab), tâcirdür ol kes-bunda ol kes (2631ab), koydı-şavurdı (3470ab), görmemişdi-yimemişdi (3597ab).

Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ta özellikle İslâmiyet Öncesi Türk Şiiri ve Dede Korkut Hikâyeleri'nin vazgeçilmez âhenk unsurlarından olan aliterasyonlu mısırâlar da vardır:

Çıkarup aradan kendü murâdın

Murâd ide murâdınuñ murâdın (346)

Ƙarañu gice bir Ƙara Ƙarınca

Siyeh taş üzre dañı pâyi ince (2887)

B. MUHTEVÂ ÖZELLİKLERİ

Muhtevâ Özellikleri başlığı altında Şemseddin Sivâsî'nin Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ı kaleme alırken faydalandığı kaynaklar ile Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ta geçen âyetler incelenmiş, eserdeki hikâyelerin özeti çıkartılmış; bilâhare eserin muhtevâ özelliklerine dikkat çekilerek eserin özeti yapılmıştır.

1. Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ın Kaynakları

Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ın en önemli kaynakları Kur'ân-ı Kerîm ve hadîs-i şerîflerdir. Eserde âyetler ve hadîsler, çoğunlukla hikâyenin akışını bozmadan beyitlerin arasına olduğu gibi alınmış, bazen beyitlerin içerisinde iktibâs yoluyla zikredilmiş, bazen de âyetlere ve hadîslere telmîhan işaret edilmiştir. Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk, âyet ve hadîsler bakımından zengin bir eserdir. Bu zenginlik, müellifin, büyük bir âlim ve mutasavvıf bir kişi olması ve bu eserde işlediği tasavvuf konusundan kaynaklanmaktadır.

Âyetler, çoğunlukla eserde işlenen konuların akışına uygun olarak beyitlerin arasına olduğu gibi alınmış, bazen beyitlerin içerisinde iktibâs yoluyla zikredilmiştir. Eserde geçen âyetlerin meâllerini *Transkripsiyonlu Metin* bölümündeki dipnotlarda verdik. Beyitlerin arasına olduğu gibi alınmış âyetlerin çoğu nâkıs iktibâs, bazıları ise tam iktibâstır. Nâkıs iktibâsların âit oldukları âyetlerin meâllerinin nâkıs bölümlerini de dipnotlarda verdik.

Âyetlerde olduğu gibi, hadîsler de ya konuya uygun olarak beyitlerin arasına olduğu gibi alınmış yahut nâkıs iktibâs şeklinde beyitlerin içerisine yerleştirilmiştir. Konuya uygun olarak beyitlerin arasına olduğu gibi yerleştirilen bazı hadîslerin mataları devamındaki beyitlerde verilmiş, bazı hadîsler de beyitlerin içinde Arapçası yazılmadan Türkçe olarak verilmiştir. Bazı hadîsler de hikâye edilmiştir.

Eserde anlatılan hikâyelerde müellif, Peygamber Efendimizin hayâtından, dört halîfe ve sahâbenin hayâtlarından, Hz. Mûsâ ve Hz. İsâ, Hz. Süleymân ile ilgili peygamber kıssalarından, tasavvuf büyüklerinin menkıbelerinden yararlanmıştır.

İmam Gazâlî'nin bazı risâlelerinden, bilhassa İhyâ'u Ulûmu'd-Dîn adlı eserinden büyük ölçüde yararlanarak yazdığı *Menâzilü'l-Ârifîn* (Akkaya 1997: 140) adlı eseri de bulunan Şemseddin Sivâsî'nin Kur'ân-ı Kerîm ve hadîs-i şerîflerden sonra en çok yararlandığı şahıs İmâm Gazâlî'dir. Eserde, İmâm Gazâlî'nin ismi ve eserleri şöyle geçer:

Bize himmet idüp Şeyh-i Ğazâlî

Anı bir başka faşl itmiş o 'âlî (1148)

Yazar Kîmyâ'da ol Şeyhü'l-Ğazâlî

Ki oldur çîn-i 'irfânuñ Ğazâlî (1301)

Bu faşl içre işit Şeyh-i Ğazâlî

Buyurur bu sözi ol merd-i 'âlî (1693)

Rivâyet eyler ol Şeyhü'l-Ğazâlî

Ma'ârif kûhınuñ Çînî Ğazâlî (2499)

Ğazâlî merta'ından bir Ğazâlî

Şikâr idüp şunam saña Ğazâlî (3196)

Velî İhyâ'da ol Şeyh-i Ğazâlî

Biraz yazmışdur al andan nevâli (3527)

Diyem İhyâ'da ol Şeyh-i Ğazâlî

Beyân itmişdürür bu hasb-i hâli (3590)

Ki hattâ buyurur Şeyh-i Ğazâlî

Ne diğkatler ider aña kemâli (3627)

Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin şathiyyât türündeki on bir beyitlik gazelini *Şerh-i Gazel-i Mevlânâ* (Akkaya 1997: 141) adlı eserinde şerh eden Şemseddin Sivâsî; Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ta, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ve Mesnevî'sinin isimlerini de zikretmekte ve Mevlânâ'nın Mesnevî'sindeki bir hikâyeyi nakletmektedir:

Celâleddîn-i Rûmî şeyh-i âfâk
Bunı dir Meşnevî'de behr-i irfâk (1337)

2. Eserdeki Hikâyelerin Özeti

1. Hikâye (170-187)

HİKÂYET-İ MÜNÂSİB-İ HÂL

Namazında niyâzında, zâhid, ârif, uğurlu bir kişinin âhû gözlü, güzellikte birbirinden üstün eşlerinin yanında bir tane de asık suratlı, gâyet çirkin bir eşi vardır. Bu kişi, insâniyetli olduğundan dolayı bu eşine katlanır, onu boşamaz.

Bu ârif kişi; çirkin, somurtkan eşine hâlini bildirmek ister. Birgün pazara giderek zevcelerinin gönüllerini hoş etmek için onlara renk renk, çeşit çeşit hediyeler alır. Bu hediyelerin içinde altın ve gümüşle süslü, çok güzel bir ayna vardır. Aldığı hediyelerin hepsini bir ipeğe sardırıp evine gelir. Hediyeleri eşlerine paylaştırır. Aynayı somurtkan eşine verir. Somurtkan eşi aynaya baktıkça eşeğe benzeyen şeklini görüp aynadan nefret eder ve öfkesinden aynayı yere çarpar.

Yerdeki aynayı güzellerden biri hemen kapar, yüzüne tutarak güzelliğini seyreder; o aynayı can cebine, baş üstüne koyar.

2. Hikâye (214-277)

HİKÂYET-İ MÜNÂSİB-İ HÂL

Hindistan'ın uzağında bir vilâyet vardır. Buranın ahâlisi bir kişiyi kendilerine on yıllığına hükümdar yapar. On yıl tamamlandıktan sonra hükümdarlık elbiselerini çıkartırlar, tâcını alırlar, önceki elbiselerini giydirebilirler, onu azlederler. Bir sandala bindirip içinde yırtıcı hayvanlardan, karıncalardan, akrep ve yılanlardan başka canlı olmayan, korkunç, dehşet verici, karanlık, uzak bir adaya götürürler. Kıyâmete kadar nâmını anmayacakları bu makama ulaştırırlar. O, Allah'tan başka kimsenin bilmeyeceği orada korkulu hâliyle tek başına kalır.

Ülkenin halkı kendilerine yeni padişah seçmek için yine yolu gözler. Yoldan geçen, adı sanı bilinmeyen başka bir kişiyi yine kendilerine padişah seçerler. Bu kişinin kölelik elbiselerini çıkartıp ona altın, gümüşlü, süslü padişahlık elbiselerini giydirebilirler. Devlet atına bindirip padişahlık tâcını törenle takarlar. Onu saraya getirip en alt tabakadan en üst tabakaya kadar bütün ahâlîye padişah yaparlar. Birçok hizmetçileri olur. On yıl mağrûrâne hayât sürer. On yıl tamamlandıktan sonra önceki padişaha yaptıkları gibi onu da azlederler. Azledilen pâdişah mutluluğa doyamadan azâb ve sıkıntıya düşer.

Yeni padişah için yine yolu gözlerler. Köle kılıklı bir şahsın yorgun argın geldiğini görürler. Âdet üzere bu kişiye izzet ü ikrâmda bulunurlar, onu yüceltirler ve ona durumlarını bildirirler. Bu kişi: "Köleye hiç düşer mi önderlik? Abayı süslü elbiselere değişmem." diyerek padişahlığın kendisi için eziyetten başka bir şey olmayacağını söyler ve kendisini serbest bırakmalarını ister. Bunun üzerine ahâlî de bu işin şart olduğunu söyleyerek kabul etmesi için ısrar eder. Bu kişi istemeyerek de olsa kabul eder ve padişah olur. Artık en alt tabakadan en yükseğe kadar herkes ona tâbidir. Onların âdetlerine vâkıf olunca canı çok sıkılır. Aklını kullanarak tefekkür eder. Erkâmı toplayarak kendinden önceki hükümdarların hallerini, yaptıkları işleri sorar.

Onlar da önceki padişahları bir adaya gönderdiklerini söyleyerek her şeyi anlatırlar. Anlatılanlardan sonra, tahta yeni oturan padişah o adayı görmek ister. Kendisinden önceki padişahların böyle bir istekte bulunmadığını söylerler. O da kendinden önce tahta oturan câhillerin asıl manâyı iz'ân edemediklerini söyler.

Hazırlıklar yapılır. Padişah ve hizmetçileri gemilerle adaya giderler. Her köşesi canavarlarla, akreplerle dolu olan, bir tane dahi ev olmayan, korkunç, ıssız adada bedenleri toprak olmuş, sadece kemikleri kalmış önceki padişahların âkıbetlerini görür. Bu durumdan ibret alır. Adadan dönüp tahta oturunca, dâimî taht ile bahta ermek için yapılması gereken işleri düşünür. Mühendisler, ustalar getirir ve azlinden sonra oturacağı ada içinde cennet gibi bir şehir ve saray yaptırır. İçine hizmetçiler koydurur. O bilgili şah, güzel malları adaya gönderir. Adada hiçbir eksiklik kalmayınca, bir an önce azledilip adaya gitmeyi can u gönülden ister. On yıl tamamlanınca öncekilerde olduğu gibi onu da azlederler. Cihan şahını saraydan alıp, elbiselerini çıkartıp, kölelik elbiselerini giydirirler. Eskiden olduğu gibi kayığa bindirip adaya gönderirler. Kayık kenara yanaşınca daha önce adaya yerleştirdiği hizmetçileri onu törenle karşılar. Hediyeler verirler. Kölelik elbisesini çıkartıp padişahlık elbiselerini ona tekrar giydirirler.

Sarayına gelip tahta oturur ve ebedî, gerçek mutluluğa erişir.

3. Hikâye (383-440)

HİKÂYET-İ 'ÂD

Âd, dokuz yüz senelik hayâtı boyunca ölümü hiç hatırına getirmez. Aşağılanmış cismi harap olmaktadır. Uzun emel atına binip sağa sola koşturup durur. Bu geçici dünyadan göç etmeyi hiç aklına getirmez. Dünya harâbesini âbâd etmek ister. Yeryüzünü imar etmek ister. Gösterişli bir şehir inşâ etme düşüncesine kapılır. Bu

şehrin beldeler içinde hiç benzeri olmasın ve bütün dünyada güzellikleri söylensin ister.

Padişah, dünyada ne kadar mahâretli usta varsa hepsini toplar. Onlara yaptıracağı şehrin niteliklerini tarif eder. Nice yüzyıl var olacak kadar “Elimde çokça mal ve hazîne var.” diyerek para yönünden hiç sıkıntı çekmemelerini ustalara söyler. Halkımın elindeki mal ve hazînelerin hepsi benimdir, der.

Yöneticiler, padişahın emriyle halktan ağır vergi toplarlar, halkın hazînelerine el koyarlar. Halkın ağlama ve âhları semâya yükselir. Kadınların, kızların küpelerine, halhallarına kadar bütün eşyalarını toplarlar. Dülgerler, ırgatlar toplanır. Büyük zulümlerle bir şehir yapılır. Vasıflarını anlatmada aklın ve anlayışın âciz kalacağı bu şehir üç yüz yılda tamamlanır.

Mimar, şehrin tamamlandığını padişaha haber verir. Padişah, bu habere çok sevinir. Mimara müjde olarak gümüş ve dinar verir. Eğlence düzenlemeyi âdet hâline getiren padişah, on yıl safâ ile meşgul olur.

Padişah, İrem şehrinde mutluluk içinde yaşamaları için bütün ileri gelenleri çağırır. Gözlerin göremeyeceği, kulakların duyamayacağı, zevk ve safâdan gözlere uyku girmeyen büyük bir eğlence düzenlerler. Âbâd ettikleri harâbelerinde zevk ve eğlence içinde hayât sürerler. Bu mutluluğun artık nihâyete erme vakti gelmiştir. Allah: “Bunlar ölümü hiç hatırlamadılar, benim korkumla hiç feryât etmediler.” diyerek meleklerinden birine bu toplumu helâk etmesi için emir verir. Kakhâr olan Allah hepsini helâk eder, onlardan geriye sadece mezâlim kalır.

Şimdi, Aden’de olduğu tahmin edilen o yeri Allah yerle bir etmiş, gözlerden saklamıştır.

4. Hikâye (441-477)

HİKÂYE

İbni Kılâbe birgün kaybettiği devesini ararken, yolu Aden sahrasına düşer. Sağı solu araştırırken karşısına ansızın, bir şehir çıkar ve Allah'ın hikmetiyle bu şehri temâsâ eder. Etrafı bostanlarla çevrili sessiz, büyük bir hisar, acâyip bir şekilde bölünmüş ağaçlar, her köşede akan nehirler, çimenlerde çeşitli çiçeklerin açtığı her tarafta türlü kışların öttüğü insanı ömür boyu mutlu edecek güzel bir şehir görür. Bu güzel şehirde bir tane bile insana rastlayamaz. Bu kırdaki defalarca gezdiği halde bu şehri hiç görmediğini ve böyle bir şehrin olduğunu hiç duymadığını düşünür. Yüzü sapsarı olur. Hayâl mi, düş mü diye hayret eder. Bu hayretle o şehrin kapsına gelir. Kanadı gümüş, altın ve çeşitli cevherlerden yapılmış kapı açıktır; buranın kapıcısı da yoktur.

Zebercetten direkleri olan, taş yerine inci kullanılan bu şehrin tamamını gezer ve her köşesinde çeşitli ibretler görür. Bu şehir öyle bir şehirdir ki niteliklerini dil anlatamaz; cansız iken kalem nasıl yazsın?.. Kur'an'daki Zâtü'l İmad'ı -7. Direkleri (yüksek binaları) olan, İrem şehrine? 8. Ki ülkeler içinde onun benzeri yaratılmamıştı. (Fecr, 89/7,8)- okuyup bu beldeyi tefekkür eder; bu şehir, İrem şehrine çok benzeyen bir şehirdir.

Arap, devesini bulamaz; ama altın ve gümüşü bol olan bu şehirde cebini çeşitli cevherlerle doldurur. Şehirden çıkıp bir köşeye hazîneyi gizler. Ertesi gün bir an önce zengin olmak için seher vakti koşarak o sahraya tekrar gider. Kırdaki gezer dolaşır; ama bir köşeye gizlediklerinden başka bir şey bulamaz. Kime sorduysa efsânen başka cevap alamaz. Bu duruma çok üzülür ve daha önce aldıklarını harcamaya başlar. Zamanla vicdanı rahatsız olur. Suç işlediğini sanıp yaşadığı macerayı hakimlere anlatır. Anlattıklarını kim duyduysa çok şaşırır ve bu sözleri duymayan kalmaz.

Muâviye zamanında geçen bu olay, Muâviye'nin de da kulağına gider. Muâviye duyduklarından hayli etkilenir. Haberciler gönderip İbni Kılabe'yi getirtir. İbni Kılabe ne gördüyse olduğu gibi anlatır. Ka'bül Ahbâr oradadır. Onu Halife'ye getirirler. Halife, Ka'bül Ahbâr'a: "Bu dünyada böyle nitelikleri olan; insan gözüyle görüldüğü halde başka kimsenin göremediği gizli bir şehir var mıdır?" diye sorar. Ka'bü'l Ahbar şöyle cevap verir: "Kur'ân'da yazılı olan İrem şehri vardır; Aden çölünde, tarihte böyle bir kıssa zikredilir. Devesini arayan orta boylu, gök gözlü, kırmızı yüzlü bir kişi bolca hazîne görür. -Kılabe'ye bakar.- İşte, aynı bu kişidir!" der.

5. Hikâye (499-593)

HİKÂYET-İ GÂFİL

Bir zamanlar ölümü, âhireti unutmuş; kendini tamamen dünyaya vermiş; kapısını zikre kapatmış, nefsin arzularına ise sonuna kadar açmış bir kişi vardır. Mutluluğunun kaynağı küfür ikliminin armağanı olan arzular, ümitler, niyetler ve amaçlardır. Kalbini kervansaray yapmıştır ve o kapıdan şeytanın askerleri dalga dalga gelmekte ve orada konaklamaktadırlar. Rahmân'ın askerlerinin ise yolunu kesmiştir. Bu hâliyle dünya için çalışır; âhiretin ise adını dahi anmaz. Sinek gibi, temiz kirli demez gördüğü her pislige konar. Köpek nefsini hırs pazarına salıp hırsa mübtelâ olmuştur. Bu çalışmayla malı çoğalır, dimâği da iyice bozulur. Pazar içinde bir harâmî gibi harâm helâl ayırt etmez. Bu halde kalbinden iman nuru çıkar, yerine şeytanın karanlığı, zulmü konar.

Yolu arzu kapısından açılır ve bundan dolayı aşağılık bir sevdâya düşer. Pazar köpeği gibi dünyayla ilgili bir şey olsa hemen kuyruk sallar. Artık ne cumaya meyleder ne de cemâate. Çünkü onda İslâm göçer, yerine şeytanın askerleri konar. O haksız, vefâsız şeytan; gönle yerleşince dinin mallarını bir kerede yağmalar ve gücüne şehvet zincirini de takarak onu nefsin isteklerine esir eder.

Şeytan, kalbini vesveseyle kirlettiği adama nasihat eder gibi görünerek bâtil şeyler söyler. “Ey gâfil! Ecel gelince çok zahmetlerle kazandığın bu malları akrabaların talan eder, her biri sana birer akrep olur. Yürü git, elinde fırsat varken eğlen, şarap iç; sonra çok pişman olursun, feryat edersin; malın biterse korkma, yine çalışır, kazanırsın!” nev’inden telkinlerde bulunur. Âdî nefsi de bunları kabul eder. Dünyanın sonunun olduğunu anlamayan bu düşkün, çeşitli yerleri araştırıp bir sürü güzel kız alır. Kimini rakkâse kimini sâzende yapar. Şaşkın adam, şeytanın nasihatlerini tutarak dinsizlik ve hâinlikle meşgul olmaya başlar. Gece gündüz şarap içer, hizmetçi kızlarla zevk ve safa sürer. Bir an bile isteklerinden uzak kalmaz. Eğlenceyle ömrünü yele verir. Hevâ ve hevesle, Allah’ın adını hiç anmadan günlerini geçirirken her günaha boyanır ve bu haliyle şeytan zümresinin maskarası olur. Yine günah çukuruna düştüğü birgün zevk ve safâ ederken “Gün bugündür!” deyip mutluluk ve zevkten canı bedenine sığmıyormuş gibi coşkuyla -bu şekilde mutluluğunu göstererek- göğsünü açar. İşte, tam o anda ecel habercisi gelerek elbisesinin yakasından tutar:

-Ben kimim?

-Hiç bilemedim, lütfen açıkla!

-Ey gâfil! Ben Azrâil'im. Allah'tan ve ona kulluktan habersiz olan o kirli ruhunu almaya geldim. Arzularının peşinde gece gündüz at sürdün. Şimdi zamanıdır; seni eğlenceyle “şah mat” edeyim de bu fânî şehvetlerin bir daha tadını alma!

Azrâil'in adını duyunca ödü kopar, inleyip sızlanmayla yüzü sapsarı olur, safâsının yerini üzüntü alır. O an, hizmetçilerinin beni ona diken olur. Gözlerindeki kirpik azarlama kılıcı olur. Saz sesleri ona mâtem olur ve belâyı hicâz makamında çalar. Şenlik yerine gözyaşları Ceyhun ırmağı olur. Yalvarmaya başlar; ama bu, kimsenin umurunda değildir. Çâresiz bir vaziyette Azrâil'e seslenir:

-Ey kudsîler içinde gösterişli kişi! Allah rızâsı için bana bir hafta zaman ver. Karışık işlerimi yola koyayım. Allah yoluna yöneleyim. Bir daha kötülüğün yanından dahi geçmeyeyim. Takvâ yoluna gireyim. Gaflet uykusundan uyandım. Şimdi kârımı zarârımı anladım, pişmanlık ateşiyle yandım, demesine rağmen Azrâîl yalvarmalarını dinlemez.

-Ey câhil ahmak! Artık, yalvarmanın faydası yok. Şimdi emâneti alma zamandır. Ben ertelemeye kadir değilim. Artık sana mühlet verilmez. Lanetlenmiş şeytanın nasîhatini tutuyordun. Allah'ın: "Doğrusu mallarınız ve çocuklarınız sizin için bir imtihandır. (Tegâbün, 64/15); ...Ama dünyada da nasîbini unutma!.. (Kasas 28/77)" öğüdünü hiç duymadın mı? Resûl'ün nasîhatlerine hiç kulak vermedin mi? Bu anda beyhûde özürleri kim dinler?..

Azar dolu hitâbı işitince perişan olur, köpek gibi altına pisler. Câhil adam bu defa da bir günlük izin karşılığında altınlar, gümüşler, atlar, güzeller teklif ederek Azrâîl'e yalvarır; ama Azrâîl hiç kulak asmadan sert bir şekilde yaklaşır. Câhilin dünyası dar olur. Bu sefer bir saat izin vermesi için yalvarır. Bu defa Azrâîl, hiç fırsat vermeden canını almak için yapışır. O anda miskin ağlayarak ve hasedle şunları söyler: "Eyvâh, ne kötü kumaşmış bu vefâsız dünya! Eyvah, bu aziz ömrü arzu ve emele verenin temyîzi var mı? Cehâlet yüzünden ömrümü şehvet ateşiyle yakıp bitirmişim. Dinimin kilimini ne yazık ki günah seli alıp götürmüş, bilemedim." deyip canını teslim eder. O perişan kişi, bütün amellerini total eşeğe bindirip Kakhâr olan Allah'a yönelir. Malları dünyada kalır. İşte, gâfillerin sonu budur!

6. Hikâye (655-705)

HİKÂYET-İ LATİFE

Hazret-i İsâ'nın yolu, birgün koyunların ve kuzuların yayıldığı dağlık bir yere varır. Bu koyunların içinde doğduğundan beri neşesinden hiçbir yere sığmayan, du-

Şeytan, kalbini vesveseyle kirlettiği adama nasihat eder gibi görünerek bâtil şeyler söyler. “Ey gâfil! Ecel gelince çok zahmetlerle kazandığın bu malları akrabaların talan eder, her biri sana birer akrep olur. Yürü git, elinde fırsat varken eğlen, şarap iç; sonra çok pişman olursun, feryat edersin; malın biterse korkma, yine çalışır, kazanırsın!” nev'inden telkinlerde bulunur. Âdi nefsi de bunları kabul eder. Dünyanın sonunun olduğunu anlamayan bu düşkün, çeşitli yerleri araştırıp bir sürü güzel kız alır. Kimini rakkâse kimini sâzende yapar. Şaşkın adam, şeytanın nasihatlerini tutarak dinsizlik ve hâinlikle meşgul olmaya başlar. Gece gündüz şarap içer, hizmetçi kızlarla zevk ve safa sürer. Bir an bile isteklerinden uzak kalmaz. Eğlenceyle ömrünü yele verir. Hevâ ve hevesle, Allah'ın adını hiç anmadan günlerini geçirirken her günaha boyanır ve bu haliyle şeytan zümresinin maskarası olur. Yine günah çukuruna düştüğü birgün zevk ve safâ ederken “Gün bugündür!” deyip mutluluk ve zevkten canı bedenine sığmıyormuş gibi coşkuyla -bu şekilde mutluluğunu göstererek- göğsünü açar. İşte, tam o anda ecel habercisi gelerek elbisesinin yakasından tutar:

-Ben kimim?

-Hiç bilemedim, lütfen açıkla!

-Ey gâfil! Ben Azrâil'im. Allah'tan ve ona kulluktan habersiz olan o kirli ruhunu almaya geldim. Arzularının peşinde gece gündüz at sürdün. Şimdi zamanıdır; seni eğlenceyle “şah mat” edeyim de bu fânî şehvetlerin bir daha tadını alma!

Azrâil'in adını duyunca ödü kopar, inleyip sızlanmayla yüzü sapsarı olur, safâsının yerini üzüntü alır. O an, hizmetçilerinin beni ona diken olur. Gözlerindeki kirpik azarlama kılıcı olur. Saz sesleri ona mâtem olur ve belâyı hicâz makamında çalar. Şenlik yerine gözyaşları Ceyhun ırmağı olur. Yalvarmaya başlar; ama bu, kimsenin umurunda değildir. Çâresiz bir vaziyette Azrâil'e seslenir:

rup dinlenmeden her tarafa koşturan mutlu mu mutlu bir kuzucuk vardır. Mesîh onu görüp şaşırır ve şöyle düşünür: “Bu, henüz dünyaya yeni gelmiş; birgün öleceğinden habersiz bir canlıdır. Eğer öleceğini bilseydi bu otlak başına dar olurdu.” O gerçeklerden habersiz kuzunun yanına varır ve kulağına şunları fısıldar: “Ey mutluluk otlığında yolunu şaşırmış kuzucuk, bu otlığı kendine âit sanma! Ne kadar mutlu bir şekilde yiyip içsen de onun karşılığı kendi canındır. Bu dünyada boşuna gururla yürüme, ecel seni sonunda mutlaka avlayacaktır!” der, yoluna gider. Bu sözleri duyan kuzucuğun başına dünya dar gelir ve göz yaşları Ceyhun ırmağı gibi akar. Yediği içtiği zehir olur. Suyu, otu unutup hep bu sözleri düşünür ve bu kederle iyice zayıflar.

Yine günlerden birgün Hz. İsâ oralardan geçerken o kuzucuğu bitkin bir durumda görür. Verdiği haberden sonra böyle olduğunu anlar. Sürünün çobanına, bir zamanlar bu kuzunun böyle üzgün olmadığı halde şimdi hangi hastalıktan bu hale geldiğini sorar. Çoban da bir zamanlar neşe içinde zıplayan bu kuzucuğun kulağına meçhul bir kişinin bir şeyler fısıldadıktan sonra kuzunun bu hale geldiğini ve ne yapacağını bilemediğini söyler. Bunun üzerine Hz. İsâ, o meçhul kişinin kendisi olduğunu, aslında güzel olan o sözün manasının zehirden beter olduğunu söyler. O zaman çoban bu sözü merak eder ve “Bana da söyle!” der. Hz. İsâ: “Aslında bu sözü herkes söyler; ancak gafletten dolayı hiç kimse gerçekleri görmez. Nebî ve velilerin duâları senin kulağını açtı. Şimdi beni dinle: Ölümle birlikte bir daha ele geçmemek üzere fırsatlar kaçırılacak ve ölümden kimse kurtulamayacak.” der ve gider. Çoban, kulaktan öyle bir söz işitir ki kırlar başına dar olur. Düşünceden iş yapamaz hale gelir. Sarhoş sarhoş dolaşır. Bu zamana kadar kırlarda hayvan gibi başıboş gezdiği, çok bilmişlikten boş boş konuştuğu ve her günü gaflet içinde geçirdiği için çok üzülür. Huzuru kalmaz. Ancak o an mutsuzluk ve kederi bırakır, gaflet uykusundan uyanır. Gerçeklerin farkına varır ve çok bilmişlik yerine “Allah!” der. Bir mağara köşesinde serinliği bularak ihlâsla ölüme hazırlanır.

7. Hikâye (750-815)

HİKÂYET-İ ÜMMÜ'L MÜ'MİNİN 'ÂYİŞE-İ SİDDİKA RADIYALLÂHU 'ANHÂ

Bu kıssayı Hz. Âyişe rivâyet etmiştir:

Peygamber Efendimiz vefât ettikten sonra Hz. Âyişe, O'nun hasretinden perişan olur; uzun zaman hücrelerinden çıkmaz. Orucu kendine yiyecek edinin günlerce yemek yemediği olur. O, kanâat dersini Resûlullâh'tan aldığı için, kanâat ile zenginliğe erişir ve kapısına en güzel biçimde gelse dahi bu dünyaya meyletmez. Dört sevgili ve ashâbdan bazılarının her gün gelip ihtiyaçlarını sormalarına rağmen, bazen ihtiyacı olsa bile onu açlıkla def eder.

Birgün Peygamber Efendimizin hânesinden olanları çok seven, helâl kazanan, riyâdan ve fâizden uzak ihlâşlı bir tüccar; Hz. Âyişe'nin kapısına gelir. Kim olduğunu ve ne istediğini soran hizmetçiye garip bir kul olduğunu söyleyip getirdiği hediyeleri kabul etmeleri için yalvarır. Hediyesi yüz bin dirhemdir. Hizmetçi kadın durumu Hz. Âyişe'ye olduğu gibi anlatır. Hz. Âyişe tüccarın samîmiyetine inanır ve hediye kabul ettiğini bildirir. Tüccar, hediyesi kabul edildiği için sevincinden birçok köle âzâd eder ve fakirlere bahşiş dağıtır.

Hizmetçi ikrâm olunan malı Hz. Âyişe'ye getirir. Hz. Âyişe: "Resûlullâh'ın evinde hiç bunca dünyalık gördün mü?" diyerek biraz düşündükten sonra bir buğday tanesi dahi bırakmadan o malı fakirlere paylaştırır. O gün bütün hâne halkı oruçludur ve bu dağıtma işlemi üzerine hizmetçi teessüf ederek "Orucumuzu açmak için bari birazcık yiyecek ayırsaydınız." diyecek olur. Bunun üzerine Hz. Âyişe: "Önce söyleydin senin için birazcık yiyecek ayırırdım; ama şimdi sabret, açlığını bildirme! Resûlullâh'ın evi kanâat evidir." diyerek anlatmaya başlar:

Birgün o iki âlemin Sultanı, hücreme gelerek yiyecek bir şeyler olup olmadığını sordu. Yiyecek bir şeyler olmadığını ve aç olduğumu söyledim. O zaman Efendimiz: “Ey Âyişe! Sabredip Allah’ın rızâsını dileyelim. Açlık siddıkların yiyeceğidir. Onlar açlıktan tat almışlardır, hastalıkların devâsı açlıktadır. Açlıktan ilim ve hikmet yağar; tokluktan cehâlet ve karanlık doğar.” diyerek namaza durdu. Asla sarılıp namazdan hazzaldı. Sonra biraz dinlenmek için kuşağını çözünce belinden yedi tane taş düştü. Bu hâli görünce çok üzuldüm ve “Ey âlemlerin nûru! Senin aşkınla felekler yaratılmışken teninde bu taşlar sana lâyük müdür?” Bunun üzerine Resûlullâh: “Ey Hümeyrâ! Hangi hücreye ansızın vardımca hiçbirinde yiyecek yoktu. O gece su ile iftar ettim. Yüreğim salınmasın diye taşları koydum.” dedi. Bunun üzerine “Gayb âlemlerinin en yücesi, Allah’ın utangaç kulu! Ne istesen az ya da çok sana verilir. Baştan başa her şey emrine âmâdeyken neden dünyaya meylin yok?” deyince, Resûlullâh şöyle cevap verdi: “Ey Hümeyrâ! Benim katımda bu geçici dünya sivrisineğin kanadı kadar bile değildir. Can gözünü Cenâb-ı Hakk’a açan, cihan mülkünü kirpiğe asar mı? Ben burada Allah’ın misâfiriyim.” Bu cevabı işitince kanâat getirdim, gönül gözüm doydu; sanma aç kaldım!

8. Hikâye (994-1041)

HİKÂYET-İ BEŞÂRET

Birgün Peygamber Efendimiz, Cebrâil (a.s.)’den Allah (c.c.)’in huzûrunda iken gördüğü acayip hallerden bazılarını anlatmasını ister. Cebrâil (a.s.) şöyle anlatır:

Ey Allah’ın sevgilisi! Birgün Sidre’deyken çok tevbe eden birisine Allahu Teâlâ’nın “Lebbeyk! (Efendim kulum!)” dediğini duydum. Kendi kendime “Ne devletli kişidir! Rabbi’ne ne söyledi ki bunları işitti?” dedim. Bu kerâmetli kişiyi çok merâk ettim. Görmek için yeryüzüne inip ne kadar mabed, mescid ve medrese varsa hepsini dolaştım; ama bu uğurlu kişiyi bir türlü bulamadım. Sonra Cenâb-ı Hakk’a

yalvarıp “Lebbeyk!” dediğin kulun nerede? Onu göreyim!” dedim. Yerini öğrenince aceleyle oraya gittim.

Orada yüz yaşında, saç sakalı ağarmış, ömrü küfürle geçmiş, oldukça perişan bir rahip gördüm. Bu rahibin önünde paramparça olmuş bir put vardı. Rahip, düşünceli ve üzgündü. O, bu puta yıllarca ağlayıp yalvararak ve hatta haddinden fazla alçakgönüllülük göstererek “Tanrım!” diye yardım istemesine rağmen, bu yalvarmalarına hiç cevap gelmemiş. En sonunda şöyle yalvarmış: “İnsâf et, yüz yıla yakın sana kulluk ettim. Senin cân u gönülden âşığının, saf kölenim. Hastalığıma derman ol, isteğimi yerine getir!” dediği halde, puttan hiç karşılık gelmemiş. Ancak o an, Cenab-ı Hakk’tan kalbine hidâyet erişmiş ve duâsının yerini pişmanlık almış. Kendi kendine: “Ey sapık köle! Yıllarca buna kulluk ettin, duâlar ettin, cansız olduğu halde övgülerde bulundun, bunun yolunda malını canını harcadın. Karşılığında ne gördün? Bu kadar ibâdet ve duâlardan birini Allah’a etseydin hak yoluna ererdin.” diyerek putu paramparça edip yüreğinden kuşkuları atmış, gerçek imanı bularak “Ya Rabbe'l-Erbâb” demiş. Tevbeleri kabul eden Allah da “Lebbeyk!” diye karşılık vermiş.

Bu hâle çok şaşırdım ve Cenab-ı Hakk’a: “Ey bütün âlemlerin Rabbi! Bu âsî kulun, yüz yıldan beri senin rızkını yiyip, başka şeylere tapıp ömrünü hevâ ve hevesinin peşinde boş yere harcamışken şimdi ne oldu da senin lütfuna erişti?” Cenâb-ı Hak şöyle buyurdu: “Ey ihlâslı kulum Cebrâil! O âsî, kulluk yolunu şaşırmıştı; fakat doğruyu bularak gerçekleri itiraf etti. Affedici bir Rabb olarak ben de onun duâlarını kabul ettim. O kulluk alâmetlerini bilmese de ben ulûhiyyet sıfatını bilirim. Bana “Rabbî!” deyip güzelce yalvararak her kim gelirse reddolunmaz. Bu şekilde yalvaran, sebepsiz olarak efendisinin yanından kaçan köle bile olsa yüce dergâhıma lâyıktır. Onun tevbesini kabul ederim ve küfrünü de hiç ortaya çıkartmam.

9. Hikâye (1046-1107)

HİKÂYET-İ FUDAYL İBNİ 'İYÂD

Fudayl İbni İyâd, geçliğinde arzularının peşinde koşan, boş işlerle uğraşan, sapık yollarda dolaşan biri iken sonradan tarikat ehlinin en seçkinlerinden olmuştur.

Fudayl İbni İyâd'ın yanında bir sürü şirret kişi toplanır. Onlarla birlikte yol kesip insanların mallarını alır; ama onları öldürmez. Üstelik namazını da hiç bırakmaz. Aldığı malların cinsini, miktarını, sahibinin adını yazar. Kârını hesap eder, sermayesini sahibine geri verir. "Ne işlersen koma insafi elden!" diye bir söz vardır. Bu insâfi, sonunda onu nasıl kurtaracaktır.

Fudayl İbni İyâd ve avanesi, birgün bir kervanın geldiğini görürler. Usulca cenge ve yağmaya hazırlanırlar. Fudayl bin İyâd pusuda beklerken kervandan, Kur'an okuyan bir kişinin sesini duyar: "İmân edenlerin Allah'ı anma ve O'ndan inen Kur'an sebebiyle kalplerinin ürpermesi zamanı daha gelmedi mi? (Hadîd, 57/16)" bir kişi, âyetini okumaktadır. Fudayl, âyetin manasından çok etkilenir, İlahî şarabı kulaktan içer, kalbine Rahmân'ın oku dokunur, aklı başından gider. O an attan düşer. Avanesi üzüntü ve telaşla başına toplanır: "Yoksa ok mu değdi çıkartıp merhem sürelim" derler. Fudayl: "Evet, ok değdi; ama bu okun temreninde derman var!" diyerek âyet-i kerîmeyi okuyup ağıt yakar. Etrafindakiler iyice şaşırır. Daha sonra onlara bu zamana kadar şer işlerle uğraştığını, ama artık kârını zararını anlayıp Hak yolunu bulduğunu ve isteyenlerin kendisiyle gelebileceğini söyler. Arkadaşları da ona bağlı olduklarını bildirirler ve hidâyet güneşiyle doğru yola girip bir mürşide bağlanırlar, ibâdet ve zikirle donanırlar.

Hak yolu bulan Fudayl, pazara giderek "Kimin bende malı varsa gelsin, al-sın!" diye her yere haber gönderir. Hakkı olan gelip hakkını alır. Fudayl'ın elindeki

mallar, bunları ödemeye yetmez. Babasından kalan mirastan da ödeme yapar. Böylece, kul hakkından da kurtularak kulluk yolunun seçkin yolcularından olur.

Sâlik ne zaman dünya yükünden kurtulursa, ancak o zaman ona tarikat yolu kolay olur. Fudayl ibâdet sanatını meslek edinir; kerâmet sahibi olur. Çünkü tevbesinde ihlâslıdır.

İhlas, önceleri âsî olan birisini nasıl üstün yapar, gör!

10. Hikâye (1217-1230)

Ümmetin ışığı İmâm-ı A'zâm'dan rivâyet edilir:

İmâm-ı A'zâm birgün, elinde su testisi olduğu halde sağa sola bakarak dik-katsiz bir şekilde yürüten bir çocuk görür. O çocuğa nasîhat eder: “Gözünün önüne bak ki ayağın sürçmesin!” der demez, ansızın çocuk, ayağı kayarak düşer. Elindeki testi kırılır, içinde ne varsa dökülür. O zaman İmâm azarlar bir tavırla çocuğa: “Bir daha sakın dikkatsiz yürüme!” der. İmâm'ın bu nasîhatini işiten çocuk, doğrulur ve ona şöyle der: “Ey şeyh, dinle beni! Asıl, gözünün önüne sen bak! Şimdi sen âlemde kendisine uyulan, örnek alınan imamsın. Din emrinde zirveye ulaşmış kişisin. Ayağını sağlam bas, sakın kayma ki dinin testisi kırılmasın. Benim testim kırılrsa fiyatı çeyrek dirhemdir. Zararı babamın cebinden çıkar. Eğer sen kayarsan dinin direği kırılıp malı hebâ olur.

İrfan denizi İmâm-ı A'zâm, bu sözleri duyunca mübarek gözleri yaşla dolar ve: “Hidâyet veren Allah, bu çocuğun dilinden, şükürler olsun ki, doğru yola ulaştırdı beni. Bu ders ve yol gösterme, Hudâ'dandır.” diyerek çocuğun nasîhatini teslim eder.

11. Hikâye (1269-1295)

HİKÂYET

İsrailoğullarından âsî, günahkâr ve çok azgın birisi vardır. Sanki pislik denizinde dalgıç olmuş gibi tam bir murdardır. Ansızın hidâyet erişir ve tövbe eder. Tövesi ve ihlâsı makbul olsun ve günahları affedilsin diye o asrın peygamberi bu kişiye şefâat eder. Ancak Allahu Teâlâ'dan Cebrail vasıtasıyla vahiy erer: “Siz buna şefâat etseniz dahi benim iznim olmadan bu şefâat kabul olmaz, bu kişi de ihlâsa erişemez! Onun kalbinde nefesine düşkünlük ve arzulara aşırı meyil vardır. Ne zaman kalbinden onu çıkarırsa ben de onu ihlâslı kullarımdan sayarım.”

12. Hikâye (1301-1317)

RİVÂYET

İmâm Gazâlî, Kimyâ-yı Saâdet'te rivâyet eder:

Mûsâ İbni İmrân'a Allahu Teâlâ vahyetti: “Kavmine haber et, bir güzel huy var; onu yapsınlar ki ben de onları cennetime alayım, orada arzularına kavuşsunlar.” Hz. Mûsâ, Allah'a: “O güzel huyun ne olduğunu bildir!” diye yalvarır. Cenâb-ı Hak hitap eder: “Her düşkün kulum, hasımlarını râzı etsin, aralarında bir mesele kalmasın!” Bunun üzerine, Hz. Mûsâ: “Ey en gizli sırları bilen Rabb'im! Kişi hasmını nasıl râzı edecek?” diye yalvarır. Allah'tan yine hitap erişir: “Beni râzı ederlerse ben de onları razı ederim.” Bu sefer Hz. Mûsâ, Cenâb-ı Hakk'a neden razı olacağını sorar. Allahu Teâlâ cevap verir: “Dil istiğfar edecek, kalb pişman olacak, gözlerden sel gibi yaşlar akacak; bütün uzuvlar kulluk edecek. Bir kulda bunlar bulunursa ben de ondan razı olurum.”

13. Hikâye (1337-1346)

HİKÂYE

Celâleddîn-i Rûmî, Mesnevî'de anlatır:

Anası, ahlaksız işlerle uğraşan bir genç vardır. Bu genç birgün anasını nâ-mahrem birisiyle uygunsuz vaziyette yakalar. Hemen oracıkta anasının yanındaki kişiyi hançerle öldürür. Ertesi gün yine nâ-mahrem birisiyle anasını yakalar ve o kişiyi de öldürür. Bu şekilde anasıyla yakaladığı bir sürü kişiyi öldürür; ama anası bu ahlaksızlığından bir türlü vazgeçmez. O genç, meselenin bu şekilde çözülemeyeceğini anlayarak yüce bir kişiye hâlini anlatır. O yüce kişi, durumu anlayarak gence şöyle nasihat eder: “Senin ananı ıslâh etmeye yol yoktur. Bunun tek çâresi ananı öldürmendir; çünkü o sağ oldukça senin evinden bu belâ gitmez. Her gün, bir kişiyi öldürmene Hak Teâlâ rızâ göstermez. Ancak ananı öldürerek bu meseleyi kökten halledersin.”

14. Hikâye (1371-1404)

HİKÂYET- ‘ABD-İ HİNDÛ

Sahâbeden cömertlik madeni İbni Mes’ûd, soğuk bir kış günü bir yere gidiyordu. Hava o kadar soğuktu ki sanki eli ayağı donmuştu. Soğuktan gençler atlarından inmişler, ihtiyarlar kürklerine bürünmüşlerdi. O sırada karşıdan, başında bir takke; üzerine dizine kadar gömlek giyinmiş, hemen hemen baştan başa çıplak sayılabilecek bir durumda olduğu halde, sevinçli bir şekilde, şevkle gelen bir Hintli görünür. İbni Mes’ûd ona: “Kimsin, nereye gidiyorsun, kimin kölesisin?” diye sorar. Hintli de: “Filan kulum; şu an bir hizmet için görevlendirildim. Onu emredildiği şekilde eksiksiz ve çabuk yapmalıyım.” cevabını verir.

İbni Mes’ûd; köleye, bu soğuk kış gününde baştan ayağa çıplak hâlini ve bu hâline rağmen memnun görüntüsünün sebebini sorar. Köle de cevap verir: “Soğuktan etkilenmediğimi sanma; ama mecbûriyetten bu haldeyim.” İbni Mes’ûd: “Sahibin, seni böyle çıplak vaziyette hiç görmüyor mu?” diye sorunca, köle: “Efendim beni böyle görürken, kölesinin hâlini bilirken hiç köleye şikâyet düşer mi? Benim durumumu bildiği halde ona sormak edepsizliktir.” der. Bu kadar belâ çektiği hâlde sab-

reden kölenin bu sözlerini işiten İbni Mes'ûd'un gönlüne ateş düştü, kendinden geçti, atından düştü. Hizmetçileri başına toplandılar. Kendine gelen İbni Mes'ûd'a Hintli köleden neden bu kadar etkilendiğini sordular. İbni Mes'ûd, onlara şöyle cevap verdi: “Bana kulluk yolunu gösterdi. Çünkü bir câhil köle, efendisine edebde kusur etmezken, Cenâb-ı Allah benim her hâlimi görürken, sağlığımı hastalığımı bilirken bunları benim ona arz etmem revâ mıdır? Mecâzî bir durumdan hakikat dersini aldım. En alçakta, en yüce ilmi buldum.”

Daha sonra İbni Mes'ûd, o Hintli kölenin efendisini bularak köleyi satın alır, âzâd eder. O köle, kendisine edeb öğrettiği için ona izzet ü ikrâmda bulunur.

Bir köle mecâzî bir halde edepliliğiyle âzâd edildi. Edebi bırakıp da âsî olma!

15. Hikâye (1409-1442)

HİKÂYE

Sahâbe'den, ibâdetle yüzü ay gibi, nurlu, adı Hilâl olan Hintli bir köle vardır. Hilâl, Hz. Muhammed Mustafa'ya gönülden âşıktır. Her zaman namazının farzını cemâatle kılmak için mescidde, zamanında hazırdır. Ancak hastalandığı için birkaç gün mescide gidemez. Onu cemâat içinde göremeyince Peygamber Efendimiz, arkadaşlarına: “Hilâl'e ne oldu ki cemâatte görünmüyor?” diye sorunca, arkadaşları da Peygamber Efendimize Hilâl'in; hasta olduğunu, mescide gelmeye takati olmadığını söylerler. Bunun üzerine Efendimiz: “Ey dostlar! Hilâl'in hatırını sormak bize vâcibdir. Onu ziyaret ederek memnun edelim. Hasta ziyareti de çok önemli bir ibâdetdir, kesinlikle boş verilmemelidir.” diyerek hemen dostlarıyla Hilâl'i ziyarete giderler.

Hilâl'in efendisi, Resûlullâh'ın gelmek üzere olduğunu duyunca çok sevinir. Resûlullâh teşrif edince, Resûlullâh ve dostlarına çokça ikrâmda bulunur. Bunun üzerine efendimiz: “Ey Hilâl'in efendisi! Biz, buraya senin için gelmedik. Hilâl hasta

olmuş; onu ziyaret için geldik.” Hilâl’in efendisi bu sözleri işitince çok hayıflanır: “Keşke Hilâl’in yerinde ben olaydım, keşke onun kölesi olaydım! Çünkü Hilâl, Hz. Muhammed Mustafa’nın lütfuna nâil oldu. Şimdi bu köle, hilâl iken dolunay oldu. Alelâde para iken şimdi, değeri altın oldu.” der ve utanarak ziyaretçilere o hastanın ahır içindeki yerini gösterir. Arş izine ve yüzüne muhtaçken o Peygamber, ahıra girer; Hilâl’in huzûruna varır. Onun elini eline alır, hâlini hatırlar. Hilâl, Peygamber Efendimizi görünce çok memnun olur; Allah’a şükreder ve “Evvel Hilâl idim, şimdi kıymetlendim; zerre idim, güneş kadar oldum.” sözleriyle mutluluğunu ifade eder.

Tevâzu, Allah rızâsındandır; insana hiç noksanlık verir mi? Çünkü Allah onun tamamlayıcısıdır.

16. Hikâye (1445-1469)

Tûfânda, Hz. Nûh (a.s.), gönlü yaralı olarak gemiye binmişti. Gazâb sakinleşip tûfân sona erince, dünyadaki dağların en yüksek tepeleri, başlarını kaldırıp seviyerek: “Dağların doruk noktası biziz, bu meydanda yücelik ve zirve bize âittir. Nûh’un gemisinin bizim üzerimize konması gerekir. Ruhların merhemi biz olmalıyız.” dediler. Cûdî dağı ise alçaklığını anlayıp secde etti: “Bu kibirli ve yüce dağların en alçağı ben iken, Hudâ’nın yardımı olmadan bu mutluluk bana nasıl nasîb olur?” diye düşündü. Cûdî dağının bu düşünceleri Hudâ’ya hoş geldi ve gemi bütün dağlardan geçerek Cûdî üzerinde karar kıldı. Allah (c.c.) onun nâmını Kur’ân’da şöyle hatırlatıyor; ibret al, ey dost! “...(gemi de) Cûdî (dağının) üzerine yerleşti... (Hûd, 11/44).

Alçaksın, itirâf et ki affeden Allah, sana rahmet etsin; başından haydutluk tûfânı kalksın, her yerden saâdet gelsin; başına Rahmânî gemi konsun; böylece Hz. Nûh gibi isteğine kavuşasın!

Allah dağlara vahyetti: “Sizden birinizin üstünde enbiyâdan kulumla bir an konuşacağım.” Yüce dağlar bunu işitince ululuklarına güvenip çok sevindiler: “Bu yücelik bendedir, bu saâdet de bana lâyıktır.” dediler. Bunların içinde Tûr-ı Sînâ dağı alçaklığına bakarak şöyle dedi: “Dağlar içinde en alçağı benim, bu işten ümitsizim.” Tûr-ı Sînâ’nın bu sözleri Hudâ’nın çok hoşuna gitti. Fazîletle onu şerefliendirdi; Kur’ân’da yâd etti: “1. İncire, zeytine, 2. Sînâ dağına, (Tîn, 99/1, 2)”

17. Hikâye (1488-1521)

HİKÂYET

Alçak gönüllülüğü kendine huy edinmiş biri vardı. Kimi görse kendinden üstün sayardı. Bu, günahkâr dahi olsa: “Ya sonra tövbe edecekse?..” der; hatta murdar köpeği görse: “Buna azâb olunmayacak, bu da benden üstündür.” diye öperdi. Kendi haline gözyaşı dökerdi.

Bu kişi, birgün bu ruh haliyle giderken, yolu deniz kıyısına düşer. Orada elinde şarap kadehiyle oturmuş bir zenci görür. Bir yanında bir delikanlı, öbür yanında ise güzel bir kadın oturmaktadır. Elindeki kadehi bir delikanlıya sunar bir de kadına. Aklı başından gitmiş bir sarhoş gibi bazen kadını öper, bazen de gazel okur. Dinin emirlerini bırakmış bu kişi, gündüz vakti açıktan açığa bu günahı işlemektedir. Tevâzu sahibi o kişi, bu hali görünce öfkelenerek alçak gönüllülüğü bırakıp: “Bu vaziyette, açıktan açığa günah işleyen bu adamdan da kötü değilim, herhalde!” diye düşünür. Tam bu esnâda, karşıda batmak üzere olan bir gemi görünür. Etrafı kanla kaplanmış olan bu gemiden “İmdâd!..” feryatları yükselmektedir. Ancak yardım mümkün değildir, gemi batar. O günahkâr yerinden kalkar su üzerinde yürüyerek yardım etmeye gider. İki kişiyi eliyle, birini ağzıyla kenara çeker. Üç asker çıkarır. Bu hali gören o mağrur kişi: “O üç kişi çıkardı, sen de bir kişi çıkarabilirsen çıkar!” diye düşünür, utanarak içi yanar. O kerâmet sahibi kişinin huzuruna gidip: “Bu hâlinle, bu isyankâr tavır nedir? Seni böyle görünce, şeytan beni etkiledi, gururlandırdı, yolumu

şşırdım.” der ve tövbe eder. O seçkin velî şöyle cevap verir: “Kişi nasıl bir yaratık olduğunu bilmeli. Her şeyi kendi nefisinden üstün tutmalı. Velilerin yaptığı iş budur. Sen neden hüsn-i zanda bulunmadın? O şarap su idi; her yerde o suyu içerdim. O kadın karımdır, delikânlı da oğlum; onları çok sevdiğim için öyle davranıyordum. Kötüye yormayla kuşkuya düştün. Bundan sonra hiç kimseye dil uzatma, kendini herkesten kötü bil, kardeşini kınamayla başına taş değmesin!

18. Hikâye (1536-1554)

Peygamber Efendimiz, birgün ashâbıyla oturmuş tevâzu ile yemek yerken, yanlarına ağzına ne gelirse söyleyen, herkesi ayıplayan, hayâsız bir kadın gelir. Peygamber Efendimizi diz çökmüş yemek yerken görünce: “Sıradan insan gibi oturmuş, köle gibi yemek yiyor.” der. Bunu duyan Efendimiz: “Kulum, yerim kullar gibi.” cevabını verir; onun küstahlığına aldırılmaz ve kadını sofrasına davet eder. Kadın: “Sofraya oturmam, bir lokma et verirsen kabul ederim; ancak ağzındakini isterim, başkasını zorlasanız da yemem!” der. Peygamber Efendimiz, rahmet balıyla, hikmetle çiğnediği bir parça eti ağzından çıkarıp kadına verir. O lokma kadının can damarına erişince kadındaki edepsizlik gider, yerine hayâ gelir; başını aşağı eğer. O lokma, kadının elemli gönlünü seçkin eder. Bu olaydan sonra o kadın, hayâ ile meşhur olur. Saâdet hazînesine erişir.

19. Hikâye (1570-1581)

HİKÂYE

Din büyüklerinden Ukbe, rivâyet eder:

Ömer İbni Hattâb, hilâfeti devrinde, omzuna bir kırba suyu yüklenmiş yaya gidiyordu. Kırba ağzına kadar doluydu ve Ömer’in alnından terler damlıyordu. Sözünden şeker ve bal akan Ömer’e dedim ki: Sen Emîrû’-l mü’minînsin, bu su kırbasını taşımak sana düşmez, ben götüreyim. Ömer İbni Hattâb, bana şöyle cevap verdi:

“Ey Ukbe! Sessiz ol, bu şekilde nefsi terbiye ediyorum. Çünkü, değişik yerlerden elçiler geldi; bana itâat ettiler. Bu hâli görünce uzakları düşündüm. Kendimi beğendim. Bu gurûru kırmak için kırbayı götürdüm, mutluluğu buldum.” İbni Ömer, kırbayı bir yaşlı kadının evine götürdü. Kabını boşalttı ve evine döndü.

20.Hikâye (1612-1641)

HİKÂYET-İ ZÜNNÜN-I MISRÎ KUDDİSE SIRRUHU

Zünnûn-ı Mısırî, Mısır içinde mest olmuş bir hâlde yürürken bazı câhiller onu anlamazdı. Hatta onu azarlayanlar, ayıplayanlar bile olurdu. O İrfân sahibi sultan birgün: “Ey adı Müslüman! Bunca sene yaşadın. Hayâtının sonuna gelmene rağmen bu yaşında ne kazandın, ne gördün? Sana âlim, molla; bazen de sûfi ve zâhid dediler. Şimdi “Şeyh” lakâbını aldın. İşlerini yoluna koymuş olarak halk içinde geçinirsin. Maalesef hâlâ Müslüman olamadın; artık Müslüman ol Müslüman!” diyerek nefis mücâhadesiyle yürürken, iki molla ile karşılaşır. Biri: “Şu gelen fitneye düşmüş Zünnûn değil mi?” deyince, öteki: “Evet bu, Mısır’daki o kötü yüzlü münâfik, Allah’ı inkâr eden Zünnûn’dur.” cevabını verir. Bu sözleri duyan Zünnûn nefesine seslenir: “Ey kızıla boyanmış gururlu nefis! Sana ‘Müslüman olamadın!’ derdim de sözümü hiç işitmezdin. Duydun mu bu iki âlim ne der? Nefsini susturup mollaların huzuruna varıp saygıyla: “Sizden, Allah ve Resûl’ü râzı olsun ki ben nefsim sürekli nasihat ederdim. Şu an bu sözleri sizden de işitince sustu, aşağılandı; siz kavganın bitmesine sebep oldunuz.” Bu sözleri duyan mollalar Zünnûn’un ayaklarına kapandılar: “Yüzünü aynada görünce sana söylediklerimiz, bizim niteliklerimizmiş; bizi affet!” dediler. Zünnûn, mollalara teşekkür ederek oradan ayrıldı. Tevâzu ile üç şahsın Müslüman olmasına vesile oldu: Biri nefsi, ikinci ve üçüncüsü de mollalar.

Yâ Rabbî! Senden temennim budur: Tevâzu kapısını açarak kibir nakşını cân ve bedenden sil!

21. Hikâye (1698-1720)

HİKÂYET-İ NEMRÛD U İBLÎS

İblis birgün Nemrud'un kapısını çalar. Nemrud: "Kimsin?" diye sorunca şeytan: "Ey alçak kişi! Bu câhillikle şu kapının arkasındakini bilmezken ilahlık davası güdersin." Nemrud, sesinden şeytanı tanır, kapıyı açar ve sarayına götürür. Nemrud, üzüm yerken şeytan ona bu salkımı padişaha lââyık inci tanesi yapıp yapamayacağını sorar. Nemrud kendinde bu gücün olmadığını söyleyip yapabilecek birinin olup olmadığını sorar. Şeytan, bir şeyler okuyarak salkımı büyük bir inci tanesine çevirir. Bu Nemrud'un çok hoşuna gider ve bunun üzerine şeytanı kendisine başdanışman yapmak ister. İblis bu sözü işitince Nemrud'a bir sille vurur, onu azarlar: "Ey câhil, ahmak, beni iyi dinle! Allah beni kulluğunda revâ görmeyerek övülmüşlerin arasından kovdu. Ey alçak, murdar eşek! Baştan başa bu câhillik ve ahmaklıkla kısır birisi olarak ilahlık güden sana mı kul olayım?"

Şeytan bu sözleriyle Nemrud'la alay etmekle beraber, kendi kendini de mağlup etmiş olur.

Fitneye düşmüş Nemrud, şeytana sorar: "Ey lanetlenmiş kişi! Sen ve benden daha kötü başka biri var mı? Şeytan cevap verir: "Bizden daha düşkün biri var. Düşkünün de düşkünü olarak bildiğim sadece odur. Ben kibir ve hased yüzünden Allah'ın huzurundan kovuldum. Benden ibret almayarak kibir ve hasede bürünmüş kişi, bizden kötüdür; çünkü o, Müntakîm olan Allah'tan başka bâkînin olmadığını idrâk edemiyor.

22. Hikâye (1779-1801)

HİKÂYE

Cebrâil Aleyhisselam, Allah (c.c.)'ın emriyle Levh-i Mahfûz'a bakar ve orada bir sırra vâkıf olur: Büyük meleklerden birisi isyân edecek ve ebediyyen reddolunup

kurtuluşu bulamayacak. Bu sırrı öğrenince perişan olur ağlamaya başlar. Bunu duyan Azrâil İsrâfil ve diğer bütün büyük melekler yanına gelip Cebrâil'e, figânının sebebi- ni sorarlar. O da Levh-i Mahfûz'da okuduğu sırrı onlara söyler. Onlar da ağlamaya dövünmeye başlarlar. Sonra düşünüp bir karara varırlar. Azâzîl (Şeytanın lanetlen- mediği zamanlardaki adı)'in katına gidip ona: "Ey melekler içinde övülmüş! Sen hepimizden ulu kardeşsin. Levh-i Mahfûz'da bizden birinin bu dergâhtan çıkarılıp reddolunacağını, ona rahmet kapısının ebediyyen kapanacağını gördük." derler. Azâzîl, onların sözünü dinledikten sonra güler ve şöyle der: "Ben, bin yıl önce bu sırrı Levh-i Mahfûz'da gördüm. Boşu boşuna hayıflanmayın. Siz el açın; ben duâ edeyim, Allah bu tehlikeden sizi korusun!" der. El açarlar: "Yâ Rab, bunları korkun- dan kurtar; ağlatma!" Onlar için duâ ederken kendi nefsinin unuttur; onlar kurtulur, korktuklarından emin olurlar; o, zincire vurulur, susuz kalır; cennetten kovulan, Azâzîl olur.

Tefekkür ettin mi ey cân? Kibir, insanı nasıl viran eder. Sahibini, kendini emniyette hissettirir; sonra helâke götürür.

23. Hikâye (1832-1873)

HİKÂYE

İmam Gazâlî'nin Kimyâ-yı Saâdet'inde yazar:

Bir zamanlar çok ibâdet eden bir mücâhid, bir de çok günahkâr birisi vardı. Mücâhid; şehrin süsü, diğeri de lekesiydi. Âbid, kerâmet sahibi olmuştu.

Âbid, birgün temmuz güneşinin altında ibâdet ederken Allah (c.c.), ona rah- met edip güneş ısısı onu yakmasın diye ona balçıktan gölge yaptı. Günahkâr kul ise çölde bunalmış halde gezerken gölge altında kalb huzûruyla ibâdet eden âbidi gördü. Bu durum onu tefekküre saldı. Kendi halinden bıktı. Âbidin gölgeye ve her şeyin en iyisine lâayık olduğunu düşündü. Onun yanına giderek böyle yüce bir kişinin yanında

bulunmaktan dolayı safâ bulmayı, sohbetiyle bu hâlimden kurtulmayı, hidâyete ermeyi düşündü. Âbid günahkârı tanıdı, selamını aldı; ancak “Benim yanıma böyle günahkâr yaraşmaz; melekle şeytan, karga ile şahin bir arada bulunmaz.” diyerek günahkâra arkasını döndü. Onu azarlayarak yanından kovdu. Günahkâr çok üzüldü. Allah’a yalvardı: “Ey hidâyet veren Rabb’im! Kulunun yanında çâre bulamadım. Dergâhında bana ilaç var mı?” diyerek niyâzı sahrâyı kapladı. Yaratan’dan karşılık geldi. Kibirli, yerle bir oldu. Rahmet deryası dalgalandı; Allah (c.c.) buluta emretti: “Günahkâr kulumun gölgesi ol! Günahkârdır; ama kırılmıştır, yalvararak samîmî özrünü beyân etmiştir. O âbid, gölgesiz kalsın; kibrinden ne doğmuştur, onu görsün!”

Bu olay üzerine Allah (c.c.), o dönemin Resûl’üne vahyeder: “O günahkâr kulumun kırılmışlığı bana hoş geldi. Kusurunu anladı; onun günahlarını affettim. Geri kalan ömründe günahlardan korunsun. O çok ibâdet eden kişiye bildir: İbâdet edeni severim; ama âbidin bönlüğü hoşuma gitmedi. O ham miskin kibirlendi. Bu davranışı hoşuma gitmedi. Eski mevkiine erişmek isterse yeniden itâat etmeye başlasın!”

24. Hikâye (1890-1897)

HİKÂYE

Ebû Zer-i Gıfârî rivâyet eder:

Peygamber Efendimiz zamanında, birgün, çok sinirlenerek “Ey Zenci oğlu!” diyerek onu (Bilâl-i Habeşî) aşağıladım. Bu sözü duyan Efendimiz, öfkeyle bana: “Ey Ebû Zer, sakın haddini aşma! Akın karaya üstünlüğü yoktur. Senin söylediğin bu söz mü’mine yaraşmaz. Kişinin kişiden farkı ve üstünlüğü, her zaman takvâ iledir; bu rumûzu anla!” dedi. Efendimizin azarlamasıyla başımı eğdim, tevâzu buldum. O kişiye de: “Lütfen beni affet. Yüzüme ayağını bas, beni muhterem kıl!” dedim.

25. Hikâye (1900-1907)

İki kişi Hz. Mûsâ'nın yanında münâkaşa ederler. Birisi, öfkeyle "Ben herkes tarafından bilinen, tanınan falanın oğluyum!" diyerek câhilce dokuz ceddini sayar ve karşısındakine: "Senin, benimle kavgaya ne haddin var? Sen alçak birisinin oğlusun; hîle yapma!" der.

Bunun üzerine Allah (c.c.), Hz Mûsâ'ya vahyeder: "Ey İbni İmrân! Şuna hâlini bildir: O saydığı dokuz kişi cehennemliktir; onuncusu da kendisidir!"

Bu şekilde soyu sopuyla övünen çoktur. Câhil cesâretiyle, kâmillere karşı soyuyla övünen seksen yaşına varmış kişiler; henüz edeb okuyan çocuk kadar câhildir.

26. Hikâye (1910-1918)

Hz. Âyişe Anamızdan rivâyet edilir:

Birgün Efendimizle otururken bir kadın geldi. Bu; kısa boylu, güzel olmayan zayıf birisiydi. Onu hakîr görerek yüzüne bakıp Efendimize işaret ettim. O tevâzu sultanı durumu anlayarak bana: "Ey Âyişe, büyüklük taslama! Bu kibirden sayılır. Mü'min olan merhametli olmalı. Kibir, en başta şeytan işidir. Tevâzu, nebîlerin ahlâkıdır." dedi.

Efendimizin bu cevabı, gönlümün derinliklerine ateşler saldı. Bir daha böyle rezîl olmayayım diye hemen tevbe ve istiğfâr ettim.

27. Hikâye (1929-1979)

Bu hikâyeyi sana Kur'ân'dan anlatayım:

Bir zamanlar, biri mü'min, diğeri Hıristiyan iki kardeş vardı. Bunlara babalarından sekiz bin altın mîrâs kalır; bunlar, mirâsı eşit olarak paylaşırlar. Mümin olan mirası aldıktan sonra elindeki malın vebâlini düşünür, kedere düşer. Doğru yere harcamaya karar verip ne kadar dul ve yetim varsa onlara payından bol bol dağıtır.

Mescidler, köprüler, çeşmeler yaptırır. Kâfir olan da malından Allah rızâsı için bir dirhem vermez. Tarlalar, bostanlar alır. Köşkler saraylar yaptırır. Malına mal katar. Gelirini rast gele dağıtmanın aşağılık olduğunu düşünür. Küfürden kurtulamaz.

Malını Hak yoluna dağıtan mümin, elinde hiç malı kalmayınca kardeşinden yardım ister. Kâfir, mümin kardeşini önemsemez, ona: “Ben elimdeki malla saraylar, tarlalar, bostanlar aldım. Bunca malı sen ne yaptın?” diyerek onu azarlar. Mümin geçici olanı verip kalıcı olanı aldığını, kederi verip mutluluğu aldığını söyleyip kâfire cenneti anlatır. Kâfir bunların boş laflar olduğunu söyleyip kendi bağını, bostanını gösterir: “Bunlar geçici değildir. Kıyametin kopacağını zannetmiyorum. Kopsa bile yüce bir güç bulacağım.” diyerek servetiyle övünür.

Ertesi gün bostanına giren kibirli kâfir; yerle bir olmuş sarayını, kurumuş sularını, can çekişen ağaçlarını görür, perişan olur, kendine kızar. Perişanlığıyla kibri gider.

28. Hikâye (2012- 2049)

HİKÂYET

Asıl adı Ömer olan tarikat pîri Ruşenî döneminde devrin hâkimi Hasan Şah'tır. Hasan Şah, Şeyh Rûşenî'nin sohbetini sever, o sohbetlerden saâdet bulurdu.

Hasan Şah, birgün erkânıyla o pîrin makamına gelip sohbet meclisine katılır. Kimi pervane, kimi mum olur. Pîrin ağzından cevherler dökülür. Sır kadehleri sunulur, manâ şerbetleri içilir. Meclis mest olur. O anda Şeyhin kalbine “Bu asırda en ermiş benim. En alt tabakadan en üst tabakaya kadar herkes benimle aydınlanır. Pa-dîşah bile ayağıma kadar geldi.” gafletiyle kibir vesvesesi girer, tevâzu yuvasından çıkar. Bu hal uzun sürmez. Şeyh Rûşenî, hemen düştüğü durumun farkına varır, kendine gelir. “Bu nefis yolunu şaşırdı, kibre düştü. Bunu defetmek için öyle bir şey yapıp onu ayaklar altına almalıyım ki meclistikilerin benim hakkımdaki güzel düşünce-

lerini değiştireyim. Herkes tarafından hor görülerek toprakla bir olayım.” diye düşünürken Cenb-ı Hak’tan ilham gelir. Gurru bırakıp ortalıkta hokkabaz gibi dönmeye başlar. Bu halini gören kardeşi Aladdin de bakar ki Şeyh, ar perdesini yırtmış gln bir halde dönüyor. O da dönmeye başlar. Mrdler bu hali görünce hayrete dşerler; ama onlar da çocuklar gibi dönmeye başlarlar. Padişah ve erknı bu durumu görünce “Bu Türklerin yaptıkları alay edilecek Őeylermiř!” derler ve padişahın Şeyhe karşı itikadı gider; ama hidyete eren Şeyh, bu Şekilde nefisini terbiye eder.

Bu olay zerine, Hasan Şah ve erknı hemen oradan ayrılır. O yüce Şeyh mrdlerine durumu anlatır ve son olarak nefisine: “Ey ne zamandır bana karşı gelen kötü niyetli nefis! Şimdi, bütün oyunların boşa çıktı. Seni ayağa düşürdüm. Bana naz ederken sana h ettirdim. Kibirle diriydin, seni ldrdm. Sakın bir daha küstah olma, seni böyle rezil ederim.” der.

29. Hikye (2067-2105)

Sözle değil de yaşayarak Allah’ın rızsını kazanmış bir kadın vardı. Bu kadının kocası, ticaret için yolculuğa ıkıp yıllarca gurbette kalmıştı. Bu kadının, güneşi kskandıracak güzellikte, yüzüne ibdet nru aksetmiş bir oğlu vardı. Çocuk, bu haliyle vaktini hi boş geirmedi, tahsilini tamamladı, yaşıtlarını geride bıraktı. Oğlunun bu halini, ancak başkalarından duyan tüccarın hasreti iyice arttı ve artık oğluna dönmeye karar verdi. Ona güzel hediyeler aldı. Onu görmek iin sabırsızlanıyordu.

Annesinin gözü gibi bakmasına rağmen delikanlı, ansızın ölümcül bir hastalığa tutuldu. Annesi bu hali görünce deli divane oldu. Bir gece ansızın oğlu canını Hakk’a teslim etti. Yaralı ana kadere boyun eğdi. Allah’a teslim olup “Ey Allah’ım, emaneti sen verdin, sen aldın; beni aşırılıklardan koru!” diyerek yavrusunun gözlerini kapattı. Tam o anda kapı alındı. Tüccar baba, evine gelmişti. Kadın kocasını güler yüzle karşılayarak halini hatırını sordu. Tüccar hasretle oğlunu görmek istedi. Kadın

haberi alıştırarak vermek için kocasına sofrayı hazırlayıp onu lafa tuttu. Anlatmaya başladı: “Komşunun başından bir olay geçti. Bu olayda onların davranışları hoşuma gitmedi: Bir kişi onlara bir emanet bırakmış komşu da onu korumuş. Ancak zamanı gelip sahibi malını alınca komşu ağlayıp feryâd etti, aşırı davranışlarda bulundu.” Tüccar bu olayı duyunca komşunun davranışlarını tuhaf karşılayarak “O gâfil, çok ahmakmış, incinmeye ne gerek var; aksine sevinmelidir; çünkü emaneti geri vermek Allah’ın emridir.” diyerek “Allah size mutlaka emaneti ehli olanlara vermenizi emreder. (Nisâ, 4/518)” âyetini okudu. Kadın bu fetvâyı kocasından alınca fırsatı kaçırmadı ve hemen söze başladı: “Ey gözümün nuru! Bu olay bizim için ibrettir. Bilirsin hasret olduğun oğlun bize emanet olarak verilmiştir. Allah emaneti geri istedi. Oğlun ona teslim edildi, yas çekme!” Tüccar bu hali öğrenince sabır elbisesini yırttı. Nasihatler ona fayda etmedi. Aşırı davranışlarda bulunup âh u figan etti.

30. Hikâye (2140-2206)

HİKÂYE

Hz. Mûsâ İbni İmran, Allah’la konuşmaya giderken yolda, insanlardan uzaklaşmış, huşû ile ibâdet eden, nurlu bir kişi görür. “İşte, gerçek Müslüman!” diyerek gıptayla ve sevgiyle âbide bakar. Daha sonra Allah’ın huzuruna varıp yalvararak ihtiyaçlarını Allâh’a arz eder. Allahu Teâlâ: “Ya Mûsâ! Yolda benim kullarımdan kimi gördün, sevdiklerimden kimi sevdin?” diye sorunca, Hz. Mûsâ: “Allah’ım! Kimi gördüğümü bilirsin.” diyerek yolda gördüğü âbidi anlatır. Cenâb-ı Hak, yine hitâb eder: “Ey Mûsâ, o niyâzsız miskin durumunu benden dinle! Ben onu eşkiyalardan, aşağılanmışlardan saydım. Cehennem ehline kattım. O benim katımda düşkün bir kuldur ve ibâdetleri makbul değildir. Söyle ona boşuna ibâdet ederek nefesine eziyet etmesin, arzularına uysun; çünkü sefillik rüzgarı onu tok gözlülükten ayırdı. Hz. Mûsâ hayretler içinde kalır. O âbide giderek “Ey Allah’ın dirliğinden mahrum kişi! Sana çok tehlikeli bir söz denildi, bunu dinle!” deyince âbid de “Kula ne gelirse

Hak'tandır." diyerek dinlemeye başlar. Hz Mûsâ: "Rabb'in kızgınlık kapısını açtı, seni cehennem ehlinden yazdı. Seni, katında düşkün bir kul olarak gördüğünü ve artık boşuna ibâdet etmemeni bana bildirdi." deyince âbid çok sevinir: "Allah bana 'Kulum!' dedi mi? O yüceler yücesi beni andı mı? Defterde benim adımı da yazmışlar mı? Kula ne mutlu ki red veya kabul olunsa da nâmı anılır. Nâmımın anılmamasından endişe ederdim. Ne büyük rütbe ki bu düşkün kulun adımı deftere yazmışlar." der. Hz. Mûsâ vedâ edip işine gider ve şimdi bu kul ibâdetleri de bırakırsa hâli ne olur, diye üzülür. Dört gün sonra o kulun yanına yine uğrar. Âbidi eskisinden daha fazla aşkla şevkle ibâdet eder vaziyette bulur. Hayret edip neden ibâdeti bırakmadığını ve kendine boşu boşuna niçin eziyet ettiğini sorunca, şu karşılığı alır: "Köle kulluğundan bıkar mı? Allah ne hükmettiyse bu, ona yakışır. Efendisi uzaklaştırırsa da kul kulluğundan vazgeçer mi? İbâdet edilecek dâimâ O'dur. Bize ona lââyık olmaya çalışmak düşer. Ben cennet için ibâdet etmedim ki 'Olmadı!' diye ondan vazgeçeyim. Ne yaptım sa karşılıksız yaptım. İster ateşe atar, ister cennete koyar. O nasıl hükmederse kadere boyun eğirim. Hz. Mûsâ Tûr'a varınca Allahu Teâlâ, ona haberi o kula iletip iletmediğini sorar. Hz. Mûsâ haberi ulaştırdığını ve o kulun söylediklerini, ahlâkını anlatınca hemen rahmet deryası çoşar. Hikmetli sırlar görünür. Allahu Teâlâ hoş bir hitâbla: "Ey İbni İmrân! O kuluma müjdele, zillet gitti; çünkü kulum hizmetini bırakmadığı için benim onu uzaklaştırmam uygun değildir. Rızâ kapısında çok ibâdet etti, ben de affeden Rab olarak onu kabul ettim. Var etmek ve yok etmek elimdedir; ağır suçlular ümîdini kesmesin!" der.

31. Hikâye (2217-2226)

HİKÂYET

Yüce makamlar, hâller ve kerâmet sahibi Râbia, hummâya tutulduğu halde yine de sağlığından şikâyetçi olmaz. Hâlini hatırını, bir isteği olup olmadığını soran-

lara: “Gücün varsa hastalığımı arttır!” der. Bu cevaba çok şaşırırlar: “Hastalıktan betin benzin sarardığı halde hâlâ hummâ istersin; herhalde aklın başında değil.” derler. Râbia, onlara şu cevabı verir: “Gerçek sevgili, hummâlî olmamı ister. O ne dilerse ben de onu isterim; çünkü âşıklar yolunun zirvesi budur. Onun rızâsı kuluna rızâdır; bu kölenin bundan başka isteği yoktur.”

32.Hikâye (2295-2304)

HİKÂYE

Mûsâ İbni İmrân, arşın gölgesinde mutlu bir şekilde duran birisini görür. Ona gıpta ederek bu kişinin kim olduğunu bilmek ister. Cenâb-ı Hak: “Bunun kim olduğunu sorma, ne yaptığını sor! Çünkü o, ameliyle bu makama lâıyk olmuştur. Onun için arşın gölgesinde ikâmet etmektedir. Hz Mûsâ: “Ya Rabb! Bu köle ne yapmıştır ki böyle yüce bir makama erişmiştir?” diye sorunca, Allah: “O, üç hasletle bu makama nâil olmuştur: Birincisi; bu sevgili kulum, ana ve babasına karşı gelmedi. İkincisi; kimseyi ayıbıyla yermedi, bu ayıpla kimsenin dedikodusunu yapmadı. Üçüncüsü; kimseye hased etmedi. Bundan dolayı arşın gölgesinde oturmaktadır.” dedi.

33. Hikâye (2336-2361)

HİKÂYE

Bu hikâyeyi Enes rivâyet eder:

Peygamber Efendimizin huzurunda toplanmıştık. O özü yüceden yüce, sözü tatlıdan tatlı, ay yüzlü Efendimiz buyurdu: “Güzeller güzeli bir kişi şimdi bu kapıdan içeri girecek. Bilin ki o cennet ehlidir, ebediyet mülkünün yücesidir.” O an ay yüzlü birisi içeri girdi. O güzel huylu kişi Ensâr’dandı. Yüzünden abdest suyunun damlaları akıyordu. Sol eliyle nalinlerini tutuyordu. Sahabe onu görünce mutlu oldu. Peygamber Efendimiz yine ertesi gün aynı şeyleri söyledi ve yine önceki kişi geldi. Onu gö-

rünce safâ bulduk. Peygamber Efendimiz üçüncü gün yine aynı şeyleri söyledi yine aynı kişi geldi.

Hız. Ömer, o kişinin amelini merak etti ve öğrenip aynısını yapmak istedi. Onunla dostluk kurarak onun evine gider ve babasıyla arasında anlaşmazlık olduğunu, onun evinde misafir olmak istediğini söyleyerek onun evinde üç gün misafir olur ve sırrını araştırır. Bu kişinin farz ibâdetlere çok bağılı olduğunu; ama nâfile ibâdetlere pek ilgi göstermediğini; her gece yattığını, hiç uyanmadığını, uyansa bile sadece “Allah! Allah!” dediğini gözlemler. Hız. Ömer bu kişiye: “Peygamber Efendimiz senin cennetlik birisi olduğunu söyledi; bunun üzerine ben de seni tanımak istedim. Senin ibâdetin sadece benim gördüğüm kadar mıdır?” der. O kişi de: “Bende gördüğün sadece bu kadar; ama bende örtülü bir şey var; bu nûrun sebebi umarım odur: Her kime hayır ve güzellik erişse hiçbir zaman ona hased etmedim, o lâıık olmasa Allah vermezdi, dedim.” Hız. Ömer: “Bu güzel huyun sana yeter; onun için Efendimiz senin cennetlik olduğuna şehâdet ediyor.” der.

34. Hikâye (2366-2418)

HİKÂYET

Bir zamanlar bilgili bir padişah vardı. Hak sözü sever ve her zaman dinlerdi. Ne zaman adâlet divanı kurulsa âlim bir kişi ona nasihat eder: “Ey uğurlu, kutlu padişah! İyiliğe iyilik et; kötüye kendi kötülüğü yeter, kötülüğe kötülük gerekmez.” derdi. Bu sözden padişah çok memnun olur, o kişiye ihsanda bulunurdu.

Padişaha nasihat eden bu kişiye kötü bir kişi hased eder. Bir hileyle onu padişahın gözünden düşürerek yerine geçmek ister. Padişaha gidip o iyi kişinin “Padişahın ağzı kokuyor!” diye her yerde konuştuğunu söyleyip ona iftirâ atar. Padişah bu sözleri ispatlamasını ister. Kötü kişi şöyle der: “Onu davet edip yanınıza oturtursanız konuşurken sürekli eliyle ağzını kapayacaktır. Onun bu davranışı bu kölenin sözünü

ispatlayacaktır.” Sonra iftira attığı kişiyi yemeğe davet edip ona soğanlı sarımsaklı yemekler yedirir. Ziyafetten sonra birlikte divana gelirler. Padişah nasihatçi kişiyi yanına oturtur. Soğanlı ve sarımsaklı yemekten ağzı kokan bu kişi, konuşurken sürekli ağzını kapatır. Padişah, bu hali görünce iftirânın doğru olduğunu zanneder ve bir ferman yazarak nasihatçinin eline verir: “Bunu hazînedâra ilet, gereğini yapsın!” der. Gammazcı, fermanın bir ödül olduğunu zannederek iftiraya uğrayan kişi, fermanı alıp divandan çıktığında, ardından yetişip o fermanı bahşış olarak kendisine vermesi için ısrar eder. Nasihatçi de yediği yemekten dolayı, ikram olsun diye fermanı ona verir.

Câhil adam; sevinçle, başına gelecekleri bilmeden, pâyve ve makam umarak fermanı hazînedâra verir. Fermânı açan hazînedâr, fermanında ne yazıldığını bilip bilmediğini ona sorar. O da bunun, kendisine verilen bir ödül fermanı olduğunu söyler. Hazînedâr, cellâdların hemen hazırlanmalarını emrederek fermanı okur: “Bu fermanı getiren kişinin başını kesin, hiç zaman vermeden işini bitirin. Başını da yüce divana gönderin ki kötü kişilerin âkıbeti âleme ibret olsun!” Bunları duyan gammazcı feryâd eder: “Bu ferman benim için değil, filan kişi için gelmişti.” demesine rağmen, hazînedâr emri, hemen yerine getirmek zorunda olduğunu söyleyip hased eden adamın başını kestirir.

İftirâyâ uğrayan nasihatçi, her zamanki gibi divana gelerek padişaha aynı nasihatte bulunur: “Ey uğurlu padişah! İyiye iyilik et, kötüye kendi kötülüğü yeter. Kötülüğe kötülük gerekmez.” Padişah nasihatçiyi huzûrunda, sağ görünce nasıl kurtulduğunu, fermanı ne yaptığını ona sorar. Adam da: “Filan kişinin ödülünden haberi oldu; yalvarıp istedi; ben de ona verdim.” der. Bunun üzerine padişah da iftiracının yaptıklarını ona anlatır; nasihatçi: “Allah gizli şeyleri en iyi bilendir. Ben senin hakkında kesinlikle böyle şeyler söylemedim.” der. Bunun üzerine padişah, o günkü toplantıda neden sürekli ağzını kapattığını sorar. O da kalles iftiracının kendisine ziyafet verdi-

ğini, ziyafette soğanlı sarımsaklı yemekler yedirdiğini, daha sonra oradan birlikte divana geldiklerini, o sebeple ağzını kapattığını anlatır. Hakikati öğrenen padişah şunları söyler: “Bu hâdisede o hased eden kişi, yaptıklarının cezasını gördü. Kötüye kendi kötülüğü yeter.”

35. Hikâye (2429-2471)

HİKÂYET

Bir zamanlar ilmiyle amel eden bir âlim vardı. Faziletinden ve ilminden dolayı herkes onu severdi. Bu âlimin irfân sofrasından nasîbini almamış, malıyla gururlanan zengin bir komşusu vardı. Herkes âlimi sevdiği ve ona hizmet ettiği için onu çok kıskanırdı. Hatta sevmesinler diye devamlı onu kötülediği halde buna kimse aldırmazdı. Gittikçe hasedi artarak çıldıracak hale geldi.

Birgün, kölesini yanına çağırıp isteğini yerine getirirse ona çok ihsanda bulunacağını; hatta onu âzâd edeceğini söyledi. Köle elinden geleni yapacağını bildirdi. Adam, köleye bir kese altınla bir bıçak vererek “Beni komşunun damında öldür!” dedi. Köle: “Böyle bir şey nasıl olur?” diye itiraz etti. Adam o komşusuna yapılan izzet ve ikrâma artık dayanamadığını, her gün hasedden ölmektense bir defada kurtulmak istediğini söyledi. Köle, dünyadan ve bunca nimetlerden geçmesinin kendisine yarar yerine zarar getireceğini, isterse kendi yerine komşusunu öldürmeyi teklif etti. Efendisi: “Böyle bir şeyi sakın yapma! Hemen benden şüphelenirler ve bana azâb ederler; ona acırlar, duâ ederler, onu överler, öldürene de söverler. Bu durumda benim elemim daha da artar. Onun ölmesinden benim ölmem daha iyidir. Kimse görmeden beni onun damında öldür. Böylece suç âlimin üzerine kalır; işte o zaman halkın gözünden düşer, herkes ona hakaret eder; tek isteğim budur.” dedi. Bu konuşmalarla köle, efendisinin hasedden bunadığını anlar ve “Yaşamamasından ölmesi daha iyidir.” diyerek âlimin damında onu öldürür.

Açgözlünün huyu tuhaftır; açgözlü, hased yüzünden öz nefsini bile fedâ eder.

36. Hikâye (2499-2513)

HİKÂYET

Şeyh Gazâlî'den rivâyet edilir:

Devlet işleriyle uğraşan enbiyâdan, ulu bir kişi vardı. Zamanın sultanı uğursuz bir kadındı ve o velîye sürekli eziyet ederdi. Nebînin ondan intikam almaya gücü yoktu. Nebî, sonunda hâlini Allah'a bildirdi: "Ey Rabb'im! Hâlimi en iyi bilen sensin; bu sultan, bana çok eziyet ediyor. Onu helâk etmezsen bu mü'min kulunun sînesi parçalanır." Allah ona vahyetti: "Ümitsizliğe kapılma, sabret, biraz bekle! Ona sultanlık verdim. Fazla gözüne görünme. Zamanı gelmeyince benden aman bekleme!"

Bunca enbiyâ geldi geçti, onlara düşmanları neler yapmadı ki..." Zamanı gelene dek o nebînin isteği yerine getirilmedi.

39. Hikâye (2622-2643)

HİKÂYET

Hâl ehli birisi anlatır:

Allah rızası için, hâlis niyetle bir gazâyâ gitmişim. Bu din yolunda can vererek âhirette karşılığını alayım, diye düşünüyordum Dönüşte satmak için bir tane torba aldım. O gece meleklerin huzûruma geldiklerini gördüm. Ellerine defter alıp "Fîlân mümindir, filan gâzîdir, hulûs ehlidir, dürüsttür, gazâ niyetiyle gelmiştir..." diye yazdılar. Sıra bana geldi; kâtib: "Bu da tüccardır!" diyerek beni azarladı. Bunu duyunca itiraz ettim : "Ey cennetlik, bana zulmetme; bende dinar ve dirhem yok, beni töhmet altında bırakma! Ben, buraya hâlis niyetle gazâ için geldim, ticaret niyetim yok." dedim. Kâtip: "Fazlasıyla satmak için torba almadın mı, ihlâslı insanda böyle niyet olur mu, böyle gidiş gâziye yakışır mı?" dedi; sonra birbirine danıştılar: "Hâlis

niyetle gazâyâ gelmişti; ama satmak için bir torba aldı. Her şeyi en iyi bilen Allah'tır." İbâresini defterlerine kaydettiler.

40. Hikâye (2652-2720)

HİKÂYET

İsrâîloğullarından, haramdan sakınan, takvâ ehli bir mücâhid vardır. Birgün birisi gelip "Filan ülkede büyük bir ağaç var; halk onu tanrı edininip ona tapmaktadır." der. Bunları duyan âbid eline baltayı alıp o ağacı kesmek için yola çıkar. Şeytan hemen onu engellemek için yaşlı adam kılığında girerek âbide; nereye gittiğini, baltayı nerede kullanacağını sorar. Âbid de şeytana filan ülkede bir ağacın olduğunu, herkes bu ağaca taptığı için onu kesmeye gittiğini söyler. Şeytan ağacı kesmektense mabedinde oturup ibâdet etmesinin daha faydalı olduğunu söyleyip onu bu amelinden vazgeçirmeye çalışır. Âbid şu an en önemli ibâdetin o ağacı kesmek olduğunu söyleyerek iknâ olmaz. Bunun üzerine yaşlı adam: "Bu ağacı sana kestirmeyeceğim!" diyerek âbidle kavgaya başlarlar. Âbid, bir vuruşta şeytanı yere serer. Şeytan aman diler ve âbide: "Bu diyara senden önce nice peygamberler gelmiştir, onlar da o ağacı biliyorlardı. Eğer senin düşüncen doğru olsaydı; Allah önce, o ağacı kesmeleri için onları görevlendirirdi. Allah sana böyle bir görev vermedi. O ağacı kesmek sana düşmez." der. Âbid, yine râzı olmaz ve "Bu ağacı kesmek şarttır!" der. Tekrar aralarında kavga çıkar. Âbid, şeytan kılığında yaşlı adamı yine yere çalar. Şeytan yine aman diler ve âbide: "Sana bir söz diyeyim kabul edersen o ağacı kesmekten vazgeç; kabul etmezsen sana engel olmayacağım. Senin ölmeyecek kadar az yiyip içtiğini, ne kadar zahmet çektiğini herkes biliyor. Azıcık gelirin olsa her işi zahmetsizce yapabilirdin. Biraz daha gelirin olsa muhtaçlara verirdin. Bu, ağacı kesmekten daha iyidir. Eğer ağacı kesmezsen bundan sonra her gün halının altında iki dinar bulacaksın." der. Bu dinar hîlesinde şeytan başarılı olur. Âbidin manevî hâli kötüleşir ve şeytan kılığında adama: "Ey bilgili yaşlı adam, doğru söyledin! İki altın önemlidir; birisiy-

le ben zahmetten kurtulayım, diğerini de muhtaçlara dağıtayım; benim sayemde onlar da rahata kavuşsunlar.” diyerek eve döner. Evine gelince kilimin altında iki altın bulur. Birini kendi için harcar, diğerini de muhtaçlara dağıtır. Bu durum bir süre devam eder. Birgün halının altında altın bulamaz, öfkelenir; eline baltayı alarak ağacı kesmek için tekrar yola çıkar. Yolda yine yaşlı adam kılığındaki şeytana rastlar. Şeytan âbide, nereye gittiğini ve o baltayla ne yapacağını sorar. Âbid, bütün âlemi sapık yola düşüren o ağacı kesmeye gittiğini söyler. İblis kabaca ve şiddetle: “Ey yalancı, o ağacı kesmek senin ne haddine!” deyince, yine kavgaya tutuşurlar. Bu sefer İblis, âbidi tutup yere vurur ve “Ey mü'min kul! Bu yoldan dönecek misin; yoksa başını keseyim mi?” der. Âbid, hatasını anlayarak geri dönmeyi kabul eder; ancak “Eskiden sen zayıfken ben kuvvetliydim; şimdi her şey nasıl tersine döndü?” diye sorar. Şeytan: “Ey cimri! İlk önce, benim karşıma ihlâsla, Allah rızâsı için gelmiştin. Seni görünce hayâtımdan ümidi kesmiştim. Tenindeki bütün kıllar sanki mızraktı. O nedenle ilk karşılaşmamızda seni yenemedim. Şu an ihlâsla değil, dünya hevesiyle geldin. Yüzündeki o parlaklık kayboldu. Dünyaya meylin, bunların hepsini yok etti.” der.

41. Hikâye (2735-2744)

RÎVÂYET

Bu hikâyeyi nefsin ayıplarını bilen, faziletli, kâmil bir pîr rivâyet eder: Birgün bir engel yüzünden cemâate yetişemeyip namazımı son safta kıldım. Cemâattekiilerin “Bu kişi, önem vermediği için namaza geç kalmış, son safta namaz kılıyor.” diye düşüneceklerini ve beni ayıplayacaklarını zannedip utandım. Böyle düşünmeye başlayınca nefsim: “Ey gevşek mağrur nefis! Otuz yıldan beri kıldığım bunca namaz, tesbîhât ve duâlarım hep halka gösteriş içinmiş. Şimdi gösteriş için kıldığım bu namazları kaza et!” deyip otuz yıllık namazımı kaza ettim.

42. Hikâye (2747-2758)

“Kırk sabahı ihlâslı ibâdetle geçiren kişinin gönlüne hikmet kaynakları, diline güzel söz söyleme kabiliyeti erişir.” hadîsini duyan nurlu bir kişi, bu hadîsi ezberler ve gönlüne hikmet kapılarının açılması niyetiyle ibâdet etmeye başlar.

O kişinin kırk günlük ibâdeti tamamlandığı halde, gönlüne hikmet kapıları açılmaz. Allah’a yalvarır: “Habîb’in yalandan uzaktır, yalan söylemez! Hadîsinde söylediklerini yerine getirmeme rağmen, niçin gönlümde hikmet kapıları açılmadı?” Bunun üzerine gâibden bir ses işitir: “Çünkü, bu amelinde ihlâsın yoktu. Bu ibâdetini gönlüne hikmet kapılarını (kaynakları) açmak niyetiyle yaptın. Bu ibâdetinde ihlâs olmadığından, gönlünde hikmet kapıları açılmadı.”

43. Hikâye (2797-2821)

VASL

Peygamber efendimiz buyurur:

Kıyâmet gününde Allah bir kuluna soracak: “Benim için ne yaptın?” O kul: “Ben gâzîyim, senin yolunda gazâlar ettim. Bedenimi ve canımı senin yolunda fedâ ettim. Gazâda şehîd oldum.” deyince, Allah: “Yalan söylüyorsun, gazâları benim için etmedin! Asıl niyetin kendine ‘yiğit, bahadır!’ dedirtmekti. Niyetin gerçekleşti; halk sana ‘yiğit, bahadır!’ dedi. Bunu cehennem vadisine sürün; çünkü riyâ ehlidir, cezâsını çeksin’ Bu sefer başka bir kişiyi huzûra getirirler ve sorarlar: “Sen ne yaptın?” Bu kişi der: “Haram ve gûnahtan sakınarak helâl yoldan çok mal kazandım. Hepsini Allah yolunda muhtaçlara dağıttım, hiçbir zaman Allah rızâsından gayrı iş yapmadım.” Bunun üzerine Cenâb-ı Hak: “Yalan söyledin! O malları benim için vermemiştin. Asıl niyetin, halk indinde çok cömert birisi olarak bilinmekti. Dünyadayken seni ‘cömert’ bildiler. Senin yerin cehennemdir! Üçüncü kişiyi huzura getirirler: “Sen ne yaptın, söyle!” derler. Bu kişi: “İlim okudum, çok sıkıntı çektim, sonunda ilim hazînesine kavuştum. Halk uyurken ben uyanıktım, herkesin giyecek bir şeyleri varken

benim hiçbir şeyim yoktu. Yatağım toprak, yastığım taş idi, yiyecek ekmeğim ve aşıım yoktu. İlimden çok şeyler kazandım. İlmî yayıp öğretmeye başladım. Öğretirken hiç üşenmedim.” Allah bu kuluna da: “Yalan söyledin! Ben senin hâlini en iyi gören ve bilenim. Bu öğrenim ve sıkıntılar benim için değildi. Asıl murâdın kendine ‘âlim’ dedirtmekti. İctihâdını herkese hoş görünmek için yaptın. Dünyada istediklerine kavuştun. Senin de yerin cehennemdir!” der. Âhirette bu minvâl üzere riyâkârlar, cevabını alıp cezasını bulacaklar.

44. Hikâye (2829-2846)

VASL

Peygamber Efendimiz ahabına: “Hubbü'l-hazenden Allah'a sığının ki emniyette olasınız.” dedi. Ashâb, Hubbü'l-hazenin ne olduğunu sordu. Efendimiz: “Hubbü'l-hazen, cehennemde bir vadidir. Orası riyâkârların yeridir, oraya kim girerse işi hüzdündür. Oraya girecek olanlar akranlarından ve çevresindekilerden önde bulunmak için riyâ ile Kur'ân okur, riyâ ile namaz kılarlar, öğrenim görürler.” der.

Sahâbe-i Kirâm'dan Muâz birgün dostlarıyla toplanıp oturmuştu. Tefekkür ederken ağlamaya başladı. Hz. Ömer, Muâz'a ağlamasının sebebini sorunca Muâz, Efendimizin şu sözü hatırıma geldi: “Riyâ, gizli şirktir; ameller içinde gizli zehirdir. Kaynak içindeki bir damla necâset, kaynağı nasıl necîs ederse riyânın zerresi de dağlar kadar ameli yok eder.”

Kıyamet gününde Allah, riyâ ehline borcunu bildirecek: “Ey mürâyi, ne amel ettinse hepsi hebâ oldu. Yürü ücretini şu kişiden iste; çünkü onun için amel etmiştin.” diyecektir.

45. Hikâye (2866-2873)

VASL

Bu rumûzu veliler velisi Hz Ali'den işit:

Riyâ ehlinin üç alâmeti vardır. Birincisi; o kişi halktan uzak olduğunda ibâdetinden zevk almaz. İbâdetlerinde gevşektir. İkincisi; o kişi övgü ve güzellikler işittiğinde sevinir. Amelinden yine de gâfildir. Üçüncüsü; halktan yeterince ilgi görmezlerse onlarda ibâdetlere karşı bıkkınlık ve bezginlik başlar.

46. Hikâye (2874-2878)

RİVÂYET

Hz Ömer'den rivâyet edilir:

Hz. Ömer, birgün bir kişinin, başını eğmiş vaziyette güzel amel işlerken “Ben sâlikim, her şeyi zabtetime mâlikim.” dediğini duyar. O kişinin yanına gidip “Huşû kalptedir, boynu aşağı salmakla olmaz, başını kaldır!” der.

47. Hikâye (3206-3261)

HİKÂYE

Birgün Hz. İsâ, mutlu bir şekilde Allah'ı zikrederken, biri gelip sanki ömründe hiç nimet görmemiş gibi fakirliğinden şikâyet etmeye başlar. Hz. İsâ onun hastalığını anlar ve derdine derman olmak için onu bir hastanın yanına götürür. Bu hasta çok zengin biridir. Etrafındaki hizmetçileri emrine âmâde beklerler. Hastalık yüzünden ballı şerbetler bile ona zehir gibi acı gelmektedir. Gözünü açtıkça sıhhat diler. Fakir: “Elinde bu kadar nimet varken ne çok şikâyet ettin?” deyince zengin hasta, şöyle seslenir: “Can hastayken nimetin ne lezzeti olur? Dünyanın bütün nimetleri bir nefes sıhhatin yerini tutmaz.” der ve Tevrat'tan, İncil'den sağlıklı ilgili âyetler okur. Bunun üzerine Hz. İsâ, fakire dönerek “Bu sözlerden ibret al! Bu şartlar altında fakir mi olmak istersin; yoksa hasta bir zengin mi? İstersen, Allah yerlerinizi hemen değiştirir.” Fakir bu sözleri duyunca sağlığının kıymetini anlar ve hâline şükreder.

Hız. İsa, bu sefer hâlimden şikâyet eden zengin hastayı alıp bir başka hastanın evine götürür. Bu kişi, hem çok fakir hem de çok hastadır. Köhne bir viranede tek başına, aç susuz inlemektedir. Zengin hasta, onu görünce kendi hâline şükreder.

Fakir hasta, Hız. İsa'ya hâlinin çok perişan olduğunu ve nefesinden yardım umduğunu söyler. Bunun üzerine Hız. İsa; onu, hem fakir hem hasta hem de kâfir olan birinin yanına götürür ve hasta olan mümine dönerek: "Üç belâyâ musallat olmuş bu kişinin hâlini gör! Sende, iman nimeti varken sana şikâyet etmek düşmez. Sana ancak şükür ve minnet düşer. Bu gamlı kâfirin şimdi yeri cehennemdir, sen şu an ölsem sana cennet verilir." der.

48. Hikâye (3306-3320)

HİKÂYET-İ YAHÛDÎ

Bir zamanlar dinine çok bağılı bir Yahudi vardır. Onu, iftirayla altınlarını, tarlalarını ve bütün mallarını elinden alıp hapse atarlar. Ömrünü boş şeylerle harcıyıp malsız mülksüz kalan adam hapisten çıkınca çocukları ve dostları: "Eyvâh, zengin iken fakir oldun; azîz iken zelîl oldun!" diye feryâd ederler. Yahudi ise onların bu haline gülerek onlara karşılık verir: "Evet, malımı aldılar; ama ben buna hiç üzülmiyorum; çünkü malım gitse de dinim imanım yerinde. Dinim imanım gitseydi o zaman mal fayda etmezdi; asıl musîbet de budur. Şükürler olsun ki dinimi almadılar, onu kalbimden çıkarmadılar."

49. Hikâye (3381-3395)

HİKÂYET

Hayli yokluk olduğu bir dönemde Peygamber Efendimiz gazâyâ niyet etmişti. Ashâbı teşvîk ederek yardımlarının gerekli olduğunu söyledi. Herkes evine gidip imkanları elverdiği ölçüde yardım getirdi. Ebû Bekir ise bütün malını getirdi. Peygamber Efendimiz Ebû Bekir'e âilesi için ne bıraktığını sorunca, Ebu Bekir: "Allah ve Resûl'ünü bıraktım. Bana Allah ve Resulü yeter!" cevabını verdi. Bu cevabı çok beğenen Efendimiz, Ebû Bekir'i övdü. Ondan sonra gelen Hz. Ömer, malının yarısını getirdi. Peygamberimiz ona da âilesine ne bıraktığını sordu. Hz. Ömer, getirdiği kadarını da ailesine bıraktığını söyledi. Cömert olan Efendimiz, dostlarının bu cömertliklerinden çok hoşlandı, onları övdü.

50. Hikâye (3439-3501)

HİKÂYE

Bir zamanlar, kalbi dünya sevgisiyle dolmuş, açgözlü, zengin bir efendi vardı. Dükkanında cevher, ev eşyası, kumaş satardı. Sürekli kârını hesap ederdi. Ne sadaka verirdi ne zekat; ne cuma bilirdi ne cemâat. Günahlarını hiç aklına getirmezd. Fakirlere hiç değer vermezdi.

Birgün zengin, evinin önünde oturmuş muhasebecileriyle mallarını hesap ederken belki bir yardım alırım ümidiyle çok zor durumdaki bir fakir, zenginin huzûruna çıkar. Cimri adam, kölesine emredip hakaret ederek fakiri huzûrundan kovdurur. Fakirin kalbi kırılır, bu olaydan çok etkilenir, kırık bir kalple Allah'a yalvarır: "Ey bütün sırları bilen! Bu düşkün, hâlini kime anlatsın? Mazlûm kulunun ne halde olduğunu sen çok iyi biliyorsun." diye ağlar. O an, Allah'ın kahır ve lütfu coşar. Zengine kahreder; fakire lutfeder. O andan itibaren, fakir günden güne zenginleşir. Malından, fakirlere bolca dağıtır. Zengin de iyice fakirleşir, başına felâket üstüne felâket gelir. Hâli iyice perişan olur. Elinde sadece bir kölesi kalır, onu da satılığa çıkarır. Cömert zengin, pazarda onları tanır ve o köleyi satın alır. Açgözlü perişan, viranelerde yaşar, kimse ona değer vermez olur.

Lütuf kapıları açılarak zenginleşen ve cömertliğiyle meşhur olan eskiden fakir olan kişi, birgün oturmuş mutlu bir şekilde insanlarla konuşurken önceden zengin olan fakir, ihtiyaçlarını arz etmek üzere cömert zenginin huzuruna çıkar. Eski kölesi ona: “Şu gördüğün kişi, bir zamanlar kapından kovduğun fakirdir. Şimdi ise çok zengindir ve cömerttir. Ancak, o olaydan sonra senin, ona muhtaçlığını bildirmen uygun değildir; geri dön!” der. Kapısından bir kişinin kovulduğunu gören cömert efendi, kölesine: “O fakiri neden gönderiyorsun, benim kapıma gelen fakirin ihtiyaçlarını karşılamak beni mutlu eder ve onunla sevâba kavuşurum. Allah, ben fakirken beni efendi etti. Kapısına gelen muhtaçları reddettiği için eski efendine ne etti? Koş o fakiri bana getir!” diyerek kölesini azarlar. Köle; gelen fakirin, eski efendisi olduğunu ve perişan halini arz edip yardım istemeye geldiğini görünce, daha önce kendisine revâ gördüğü kötü muâmele hatırına geldiği için onu azarlayıp gönderdiğini söyler. Efendisi bu sözleri duyunca çok üzülür, Allah’a gizlice şükrederek şöyle der: “Asıl, bizim ona hediyeler, bahşişler vermemiz gerekir; çünkü bizden dolayı ona belâ gelirken, ondan dolayı bize mutluluk geldi.” Hemen oracıkta, bunca nimete kavuşmasına vesîle olduğu için ona, şükür olarak türlü nimetler ihsan eder.

51. Hikâye (3579-3585)

HİKÂYET

Velîler velîsi Hz. Ali'den rivâyet olunur:

Hz. Ali, iki elinde birer altın tutarak dostlarına: “Dinleyin, ey kardeşlerim! Bu paralar elimde durdukça ne ben ne de başkaları bunun faydasını görecektir. Bunlar ne zaman elimden çıkarsa, bunların o zaman faydası görülür.” diyerek altınlardan biriyle pazardan çeşitli yiyecekler aldırıp dostlarıyla yiyecekleri hep birlikte, âfiyetle yediler. Birini de fakir arkadaşlarına vererek onların gönüllerini aldı ve mutluluk buldu. “Bu altınların, biri burada, biri âhirette faydaları görüldü.” dedi.

52. Hikâye (3590-3606)

HİKÂYET

Bu hikâyeyi Şeyh Gazâlî, İhyâ-yı Ulûmiddin’de anlatır:

Bir zamanlar rezilliği ve cimriliği ile tanınmış, kimseye bir lokma vermeyen, kilerde bol bol yiyeceği olduğu halde çoğu zaman aç gezen birisi vardı. Cömert bir kişi, bunu evine davet edip ona mükellef bir ziyafet verdi. Kendi evinde görmediği türlü türlü yemekler getirdi. Bedava yemekleri görünce cimrinin iştihâsı arttı. Bunu ganîmet bilip haddinden fazla yedi, harâretlenip su içti; karnı şişip abdestini bozdu. Yediklerini hazmedemeyip hastalandı, yatağa düştü; günlerce hasta yattı. Hekime halini anlattılar. Hekim nabzını tutup hastalığı teşhis etti ve şöyle dedi: “Bunun hastalığı hazımsızlıktandır, kurtulması için hemen kusmalıdır.” Cimriye hekimin bu hastalıktan kurtulması için hemen kusması gerektiğini söylediklerinde cimri: “Bunca yediklerimi kusmaktansa bu acıyı çekmeye razıyım.” dedi. Yediklerine kıymayıp hasta etti kendini, buldu belasını.

53. Hikâye (3850-3380)

HİKÂYET-İ SEMNÛN-I MUHİB

Muhabbet sırrına ermiş Semnûn’nun hikâyesidir:

Birgün dostları, Semnûn’un yanına gelip “muhabbet” konulu bir vaaz vermesini isterler. Semnûn özür dileyip vaaz veremeyeceğini söylese de dostlarını iknâ edemez ve sonunda vaaz vermeye râzı olur. Semnûn: “Yarın günlerden cumadır. Muhabbet konulu vaaz vereyim.” der. Ertesi gün herkes onu dinlemek için toplanır. Minbere çıkan Semnûn, sağına soluna bakıp elindeki emaneti teslim edebileceği kimse olmadığı için üzülerek minberden iner. Bu durum üç gün art arda devam eder. Üçüncü gün Semnûn, sır hokkasının ağzını açıp muhabbet konulu vaaz verir; ancak bu sözleri duyduğu halde mum içindeki fitil gibi yanacak muhabbet ehli birisi cemaat

içinde yoktur. Semnûn, sözlerinin hiç kimseye tesir etmediğini görünce, gözlerini tavanda asılı olan kandillere çevirir: “Ey kandiller! Bu muhabbet sözlerimi size söylüyorum.” der. Kandiller, bu muhabbet sırlarından çok etkilenerek birbirlerine çarparak paramparça olurlar. Bunun üzerine Semnûn, mecliste bulunanlara: “Ey ham topluluk! Muhabbet dinleyen camını kırmalı. Muhabbet sözleri taşa tesir ettiği halde sizin gibi katı kalpliler bundan hiç etkilenmedi. Muhabbet dinleyen sûfi olmalı, bu hazînenin yeri dergâhlardır.” der.

54. Hikâye (3925-3969)

HİKÂYET-İ HAZRET-İ SÜLEYMÂN BE-MÛR

Hız. Süleyman, birgün ordusuyla uzak bir yere giderken yolu karınca yatağından geçer. Ayak seslerinden Hız. Süleyman'ın geldiğini duyan karıncalar selam dururlar. Resmî konuşmalar, övgüler ve duâlardan sonra Hız. Süleyman, karşıda kendisiyle hiç ilgilenmeyerek düşe kalka kum taşıyan bir karınca görür. O karıncayı huzuruna getirtip edepsizliğinin sebebini sorar. Karınca yalvararak özür diler. Edepsizlik etmek istemediğini; ancak bitirmesi gereken çok önemli bir işi olduğunu söyler. Hız. Süleyman o işi ve sebebini sorunca karınca, şöyle der: “Ey padişahım! Şu gördüğün tepenin ardında gönlümün padişahı var. Düşüncem ve hayâlim hep onunladır. Birgün, “Ey yârim! Beni engelsiz, örtüsüz görmek istersen aramızdaki bu tepe tamamen ortadan kalksın!” diyen sultanımın fermanına gönülden ve candan boyun eğdim. Bu emir üzerine bu hezimet tepesini ortadan kaldırmak için çalışıyorum. Karıncanın sözleri Hız. Süleyman'ı şaşırır: “Ey cansız karınca, çalışman boşunadır! Sana dünya kadar ömür verilse bile bu işi başaramazsın. Bu sevdadan vazgeç!” der. Bu sözlere karşılık karınca: “Ey padişahım! Nasîhatle beni engelleme doğru mudur? Sevgiliden bana ferman vardır, onu Süleyman'ın nasîhati de engelleyemez. Bu can bu tene oldukça onun hizmetine köle olurum. Bu amaca erişmek benim için ne güzel bahtiyarlıktır. Bu yolda ölsem de mutlu ölürüm.” der.

Âşıklar içinde yâr ile ilgili tek şart budur: Kavuşamasa da yolunda ölmek.

55. Hikâye (3977-4021)

HİKÂYET-İ MECNÛN

Leylâ'nın aşkıyla bu yolda her şeyini fedâ eden Mecnûn'un hâlini o ülkenin padişahı duyunca, ona acır ve yardım etmeye karar verir. Hepsi birbirinden güzel, servi boylu, yasemin kokulu güzelleri süsleyip onları, Mecnûn'a beğendirmeyi ve böylece onu Leylâ'nın aşkından kurtarmayı planlar. Mecnûn'u saraya davet eder. Mecnûn saraya gelince güzeller, güzel kıyafetlerle, tâclarla süslenmiş olarak yanına çıkarlar, yüzlerini göstererek cilve ve işveyle onun kalbini çalmaya çalışırlar. Ancak Mecnûn onları görünce başını eğip, onlara bakmaz bile. Padişah "Korkma, bak, istediğini seç!" derse de Mecnûn çok utanır. Bu defa padişah azarlayarak "Ben Leylâ'yı gördüm. Leylâ bedeni nâhoş, çehresi siyah, sırtında abası, ayaklarında pabuç olan çok çirkin birisidir. Şu hürî topluluğu, karşında saf tutmuş; sana rağbet ederken sen onları seyretmek istemiyorsun. Neden böyle yapıyorsun?" der. Padişah, sevgilisini kötüleyince Mecnûn'un cinneti depresir ve pâdişâha: "Ey aşk sırrının rumûzunu bilmeyen, cihan saltanatıyla mağrur padişah! Benim aşk sırrımı bilmeden bana eziyet ediyorsun. Çanak çömleği ipek içine koymakla sarrafa değerinden fazlaya satabilir misin? Saf cevheri abâ içine koymakla cevher, değerinden bir şey kaybeder mi? Bu fende sultan ile köylü arasında fark yoktur. Başkalarına baktığım an, adım defterden silerler. Benim iyiliğimi düşünüyorsan beni aşk ile baş başa bırak. Her yiğidin gönlünde bir aslan yatar; seninki hürflerse benimki de Leylâ!" der.

56. Hikâye (4204-4217)

HİKÂYE

Birgün bir Habeşli, Peygamber Efendimize der ki: “Ey dertlilerin dermanı Sultan! Ben susamış birisiyim, beni suya kandır! Çok günahı olan bir günahkâрім. Bana bir çâre var mı? Bana yardım et!” Efendimiz, bu kişiye: “O hastalığın ilacı tevbedir. Nice acı, tevbeyle şeker olacaktır.” der. Habeşli de defalarca “Estağfirullâh!” çektikten sonra: “İş işten geçti sanmışım, yanılmışım. Şükürler olsun, şu an doğru yolu buldum, gamım gitti, seninle saâdet buldum. Ama çok günah işledim. Yüce Rabb'im bunları görür bilir miydi?” der. Efendimiz: “Allah, bütün yaptıklarımı görür ve bilir; ama onları gizler.” deyince Habeşli, candan bir âh çekip rûhunu teslim eder.

57. Hikâye (4224-4239)

HİKÂYE

Züleyhâ Hz. Yûsuf'u onunla zinâ etmek maksadıyla saraya almıştı. Bu niyetle eline bir parça kadife alıp dalâletle akşam sabah tapındığı bir putu örttü. Hz.Yûsuf: “Bu putu niçin örttün?” diye sorduğunda, Züleyhâ: “İlahıma karşı açıktan açığa zinâ etmek revâ mıdır?” dedi. Bunun üzerine Hz. Yûsuf'a ilhâm geldi ve: “Ey ham kadın! Hudâ diye cansıza taparsın. O düşkün, seni görüp işitmezken, başında şehvet ateşi yanarken ondan hayâ edersin. Benim Rabb'im her şeyi görür, bütün halleri bilir. Ben niçin Rabb'im'in huzurunda günah işlemekten hayâ etmeyeyim?” deyip hemen bu işten Allah'ın izniyle vazgeçti.

58. Hikâye (4276-4295)

HİKÂYE

Bir zamanlar bir mürşid-i kâmil vardı. Fazîletli birisi ona mürîd oldu. O saf mürîd huzur ehliydi. Görünüşte diğerlerinden sonra mürşide bağlanmasına rağmen, gerçekte şeyhi onu diğer mürîdlerinden çok seviyordu. Bu sevginin sebebi, onda çeşitli hâller görmesiydi. Şeyhlerinin bu sevgisinden dolayı diğer mürîdler ona hased etmeye başladılar. Bu durumu anlayan şeyh, bu hasedi önlemek için tedbir aldı.

Birgün bütün müridlerini huzuruna çağırarak her birine birer kuş verdi ve bu kuşları kimsenin görmediği bir yerde gizlice kesmelerini istedi. Müridler, bu görev için çeşitli yerlere giderek kimsenin görmediği bir yerde kuşları kesip geldiler. Sadece gerçekleri iyi bilen o mürid, kuşu diri olarak getirdi. Şeyhi ona: “Bütün kardeşlerin kimsenin görmediği bir yer bulup kuşları kesip getirdiler; sen niçin emrime uymadın?” dedi. O ârif kişi de müridine şu cevabı verdi: “Ey şeyhim! Nereye gittiysem gizli ve açık hallerimi bilen Rabb’imin beni görmediği bir yer bulamadığım için emrini yerine getiremedim, beni affet!” Diğer müridler de o müridin olgunluğuna orada şahid oldular. Ona duydukları kıskançlığı bırakıp onu gönülden sevdiler.

59. Hikâye (4315-4335)

RİVÂYE

İsrailoğullarından birisi, sürekli ibâdet etmek için bir hücre yaptırdı. Velilerden birinin yolu oraya düşer ve o kişiyi kanlar akan bir ayağını dışarı koymuş, bir ayağı da hücrede ibâdet ederken görür. O âbid yaralı ayağını ne içeriye alır ne de tedâvi eder. Velî âbide bu ayağına böyle muamele etmesinin sebebini sorar. Âbid şöyle cevap verir: “Bir zamanlar, bir hileci, cilveli, işveli kadın beni zinâyâ davet etmişti. O işve, hile ettikçe ben istiğfâr ettim, yüzümü çok bağışlayıcı olan Rabb’ime çevirdim. Kadının Hârût ve Mârût’u hayrete düşürecek hilesiyle, şeytanın da teşvikiyle sonun da her işin kötülüğünü isteyen nefsimin isteği galebe çaldı. Âsî nefsim murâdına erişmeden o hücreden çıkmak istedim. Bütün organlarım nefsimine uymadılar; sadece bu ayağım nefsimin arzusuna uydu. Allah’tan hidâyet ve yardım erişerek hemen kendimi dışarı attım. Harama yeltendiğim için çok pişman oldum; sadece bu ayağım o suça uyduğu için onu bu şekilde bırakmayı uygun gördüm. Ona mabedimde yer vermediğim için soğuktan bu hale geldi. Ölünceye kadar onu hücreme almaya niyetliyim. Nefsimin arzusuna uyan bu ayağımın benimle birlikte olması doğru mudur? Firavun ile Mûsâ hiç arkadaş olur mu?”

60. Hikâye (4336-4350)

HİKÂYE

Temîm-i Dârî, bir gece uyuyakalarak teheccüd namazını kılmadığı için çok üzülür. Nefsine bir ders vermek ister. Nefsini azarlayarak: “Ey tembel nefis! Bir yıl geceleri seni hiç uyutmayacağım.” der ve bir yıl geceleri nefsinin hiç uyutmaz.

Allah’ı zikri bırakan nefsi hemen azarlamalı, onu dâimâ uyarmalı. Âvârelik, nefsin yaratılışında vardır. Onun en çok hoşuna giden, yiyip içip yatmaktır. Âvâreliği, yemeyi, içmeyi ve uykuyu ona hiç vermemelisin. Nefs, kendi haline bırakılırsa başkaldırır.

61. Hikâye (4420-4428)

RİVÂYE

“Andolsun biz cinler ve insanlardan birçoğunu cehennem için yaratmışızdır. Onların kalpleri vardır, onlarla kavramazlar; gözleri vardır, onlarla görmezler; kulakları vardır, onlarla işitmezler. İşte asıl gâfiller onlardır. İşte onlar hayvanlar gibidir; hatta daha da şaşkınlırlar. İşte asıl gâfiller onlardır.” meâlindeki A’râf sûresinin yedinci âyeti indirildiğinde hayırlı sahâbeler bunu ezberleyip şehirde ve çölde devamlı tekrar ederlerdi. Hayvanlar bu âyetleri duyunca: “Bizde bir eksiklik olmasa Allah, bizleri onlara benzetmezdi.” diyerek çok üzüldüler. Günlerce yiyip içmediler. Allah onlara merhamet ederek “hayvanlardan da şaşkın” ibâresini hatırlattı. Bu nitelikleri bulunan insan hayvanlardan da şaşkınlıdır. Hayvanlar bile idrâk ettiği halde bazı insanlar, bunu idrâk edemedi. Hayvanlar bile bu âyeti duyunca çok üzümlere yeme içme ve uykuyu hemen bıraktı.

3 Eserin Özeti

Şemseddin Sivâsî'nin Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk adlı eseri, içinde üç tane kasîde nazım şekliyle yazılmış bölüm olan, arûzun *mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün* kalıbıyla yazılmış 4521 beyitten oluşan didaktik, dînî-tasavvufî bir mesnevîdir.

Eser, klasik tertip özelliklerine uygun olarak yirmi bir beyitlik *tevhîd* bölümüyle başlar. Bu bölümde insanların Allah'ın zâtını tam manasıyla idrâk edemeyecekleri anlatılmaktadır. “Der-Tevhîd-i Ef'âl” başlığı altında Allah'ın kâinâtı yaratma sebepleri ve insanın bu yaratılıştan gâfil olmaması anlatılmaktadır. Bundan sonraki “Vaşl” bölümünde insanın, dünyanın bin bir özelliğine bakarak Allah'ı daha iyi tanıyabileceği, Allah'ı daha iyi tanımak için de bir mürşide bağlanmanın gerekliliği anlatılmaktadır.

Daha sonra *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* vezniyle ve kasîde nazım şekliyle yazılmış on altı beyitlik na't, *Kaşîde-i Dîger* başlığıyla *mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün* vezninde yazılmış sekiz beyitlik na'tten itibaren çâr-yâr-i güzînin ve sahâbenin mesnevî nazım şekliyle yazılmış medhi başlar.

123. beyitten itibaren müellif, *Muqaddime* başlığı altında “Evsâf-ı Zemîme” ve Ahlâk-ı Hamîde” başlıklarıyla, insana âit birbirinin mukabili güzel ve kötü hal ve tavırları on bölüme ayırır. Bundan sonra eserde esas konunun anlatımına geçilmektedir. Burada ahlâk konusu, “ahlâk-ı hamîde (övgüye değer, beğenilen güzel hal ve tavırlar)” ve “evsâf-ı zemîme (beğenilmeyen kötü nitelikler)” ana başlıkları altında anlatılmıştır. “Ahlâk-ı hamîde” başlığı altında *kanâat, tevâzu, şükür, cömertlik, ihlâs, rızâ, tövbe, nefis muhâsbesi, muhabbet, ölümü akıldan çıkarmama* konuları ayrıntılı olarak işlenirken “evsâf-ı zemîme” başlığıyla da *hırs, şehvet, hased, riyâ, ihmâl, dünyâyâ aşırı bağlılık, kendini beğenme, nimetleri inkâr, Allah düşmanlığı ve*

cimrilik konuları teferruatlı olarak anlatılmıştır. Eserde konular anlatılırken uygun yerlerde peygamber kıssalarına, evliyâ menkıbelerine, din büyüklerinin hikâyelerine başvurulmuş, konuyu pekiştirmek için çoğunlukla âyet ve hadîslere yer verilmiştir.

192. beyitle *sebeb-i te'lif* bölümü başlar. Bu bölümde müellif, bu kitabını gönül dilinden Allah'ın ilham ettiğini söyleyerek eserin adını *Mir 'âtü'l-Ahlâk* koyduğunu; eseri okuyanların eserin ayıplarını gizlemelerini, asıl maksadının duâ ile hatırlanmak olduğunu dile getiren beyitlerle 206. beyitte bu bölümü bitirir.

El-Bâbü'l-Evvel fi Zikri'l-Mevt (207-356) bölümünde ölümü anma, ölüm üzerine düşünme, ölümden ibret alma, ölümden sonraya hazırlık yapmanın gerekliliği anlatılır. Devamında, dünyadayken âhirete hazırlık yapmanın, bu dünyanın değil de öbür dünyanın mamur edilmesinin gerekliliği ve asıl saâdetin öbür dünyada olduğunu işleyen alegorik bir hikâyeye (214-277) anlatılır. Ardından bu hikâyenin değerlendirilmesi ve hikâyeden alınacak ibret üzerinde durulur. Ayrıca bu bölümde müellif, gâfilin zikri, tâlibin zikri, âlimin zikri olmak üzere zikri üçe ayırır.

El-Faşlu'l-Evvel Mine'l-Yesâri Tûlu'l-Emel başlığı altında 357. beyitle “dünyaya aşırı bağlılık” konusu işlenmeye başlanır. 363. beyitte müellif, vecîz bir ifâdeyle emel sahibini “ölümü anmayan, sonsuz bir hayât uman kişi” olarak tarif eder:

Emel oldur ki zıkr itmez memâtı

Bekâyile recâ eyler hayâtı

478. beyitten itibaren *Vasl* başlığı altında, namaz vakti geldiğinde üstüne bir ağırlık çöken, namazda da dünya işlerini düşünen, gözünü dünya hırsı bürümüş gâfilin hâli anlatılır. Buna Âd kavmi örnek verilir ve hikâyenin değerlendirilmesi yapılır.

484., 485. beyitlerde hadîs meâli verilmiş ve devamında da tefekkürle ölümü hatırlamanın gerekliliği anlatılmıştır. Konuyla ilgili *Hikâyet-i Gâfil* (499-593) başlığı

altında, dünyaya çok bağlanan birisinin, Azrâil canını almaya geldiğinde düştüğü zor durum anlatılır.

Temşil-i Sûdâgerân-ı Dünyâ Be-kâr-ı Hünfeşâ (594-608) başlığı altında, pisliğin üzerine üşüşen mayıs böceğinin yediklerinden büyük zevk aldığını, bu yetmiyormuş gibi kış için yuvarlayıp topladıklarını yuvasına götürdüğünde çok büyük olduğu için bunları içeri sokamayınca çok üzüldüğünü söyleyerek dünyaya aşırı bağlananları mayıs böceği alegorisiyle anlatır.

623-624 beyitlerde “İlâc-ı Tûlû'l-Emel” başlığıyla uzun emelin sebebinin dünya sevgisi ile cehâlet olduğu, bu hastalıktan kurtulmak için de dünyanın geçiciliğini ve ölümü unutmamak gerektiği vurgulanır. Daha sonra “Hikâyet-i Lâtîfe” başlığı altında Hz. İsa'nın otlakta şen şakrak gezen kuzuya ölümü hatırlatmasıyla, kuzunun bundan ibret alıp kederlenmesi, bu konuya örnek verilerek ölümden ibret almanın gerekliliği ve dünya hayâtının tatlı görünen bir tuzak olduğu anlatılır. 724. beyitte bu bölüm son bulur.

725-821. beyitlerde “kanâat” konusu işlenir. 744. beyitte kanâatte şikâyetin olmadığı, kula her türlü iyilik ve kötülüğün Allah'tan geldiği, kulun buna rızâ göstermesi gerektiği anlatılır:

Ƙanâ'at Ƙapusı olduƘca meftûh
Ƙapanur hırş Ƙapusı şâd olur rûh

746. beyitte kanâatin zıddının hırs olduğu, Hz. İsa'nın kanâatle göge çıktığı, Kârûn'un hırs ile yere battığı, Sa'lebe'nin hırs ile aldandığı anlatılır:

Ƙanâ'atle semâya aƘdı 'İsâ
Şalup Ƙârûn'ı yire hırş-ı dünyâ

749. beyitten sonra, Hz. Âyişe'nin kanâatini anlatan bir hikâye gelir. Ardından gelen “Takrîb” başlığı altında Peygamber Efendimizin kanâati ve Hz. Âyişe ile Peygamber Efendimiz arasında geçen kanâatle ilgili bir hadîs, hikâye edilir.

822-921. beyitlerde kanâatin mukabili olan hırs konusu işlenmeye başlanır. 823. beyitten itibaren gönülde dünya sevgisi hâsıl olunca kanâatin kalkıp yerini hırsın alacağı, hırsın da takvâyı bozacağı; hırs kapısı sonuna kadar açılınca küfre büyük bir yolun açılacağı, bunun da çâresinin dünya sevgisinin bırakılıp daima nefsi kontrol altında tutmak olduğu; ayrıca bunun, müminin büyük cihâdı olduğu anlatılır. Müellif, hırs ile mücadeleyi bir savaşa benzeterek “Su uyur düşman uyumaz.” misali her zaman savaşa hazır olarak tevhid kılıcı belinde, ihlâs yayı elinde, çalışma mızrağını sağlam tutarak beklemek gerektiğini anlatır.

848-875. beyitlerde müellif: “*Azîz* ismini diline hançer, *Hafîz* ismini başına miğfer yaparak vesvese okuna hedef olduğunda sabır kalkarıyla kendini savun; şevk atına binip ağız kulesinden alev topları at. Düşmana karşı bu savaşı ihlâsla yaparsan hidâyet veren Allah, senin yolunu açar; böylece İslâm’ın hükümleri sana hâkim olur, yüce bir makâma erişirsin.” der.

875. beyitten itibaren “İlâc-ı Hırs” başlığı altında Hz. Âdem’in itâat etmeyecek cennetten çıkarılışı; Bel’âm’ın köpeğe benzemesi, Kârûn’un, Sa’lebe’nin başına gelenlerin hep hırs yüzünden olduğu anlatılır. 921. beyitte bu bölüm son bulur.

922. beyitten itibaren ahlâk-ı hamideden “cihâd” konusu işlenmeye başlanır. Bu kapının esasının tövbe olduğu vurgulanır. 932. beyitten itibaren de günahkârın; ihlâslı bir tövbeyle Allah’ın yoluna girebileceği anlatılır. Burada, devesiyle yolculuk yapan birisinin bir yerde uyuyakalarak devesinin, dolayısıyla da eşyalarının kaybolduğu, bu halde aç susuz yola devam edemeyeceğinden çok üzülen uyuduğu, uyan-
dığında devesini yanında bulmasıyla ne kadar sevindiği örneği verildikten sonra bir kul da efendisini terk eden bir köle gibi Allah’ı terk edip gitse, ömrünü dünya arzularıyla harcasa, daha sonra hidâyete erip, ağlayıp inleyerek ihlâsla pişman olduğunu söylese kaybettiği devesini bulan kişinin sevinci kadar Allah’ın da kulunun bu ihlâslı pişmanlığından memnun olduğu; deve sahibinin deveye çok ihtiyacı olduğu için de-

vesini bulunca çok sevindiği; ama Allah'ın kendisini terk eden kuluna ihtiyacı da olmadığı halde memnun olduğu anlatılır. Devamındaki *Vas'* bölümünde Allah'ın, şeytanın esiri olan kulunun, ağlayarak tövbe edip kendisine dönmesini istediği anlatılır.

1038. beyitten itibaren yüzyıl boyunca bir puta ibâdet edip de ondan karşılık bulamayan, saçlı sakalı ağarmış, yaşlı birine Allah'ın yardım edip tövbesini kabul etmesi anlatılır. Akabindeki *Vas'* bölümünde Allah'ın, kendisini terk ettiği halde kullarına rızık verdiği, pişmanlıkla kapısına gelenleri kabul ettiği bildirilir. Ardından gelen hikâyede bir harâmî olan Fudayl İbni İyâd'ın tövbesinin kabul edilişi anlatılır. Devamındaki *Vas'* bölümünde nefis, bir köpeğe benzetilir. Ona isteklerini verirken semirip kudurarak sahibine âsî olacağı anlatılır. Daha sonra her suçun bir tövbesi olduğu, ilmin amelden önce geldiği, insanın önce günahını bilmesi; meselâ şarap içen bir kişinin kalp ile pişman olup dil ile istiğfar etmesi; namaz kılmayanın yine kalp ile pişman olup dil ile istiğfâr etmesi ve edâ etmediği namazlarının kazâsını kılması gerektiği ve tövbede pişmanlığın esas olduğu anlatılır.

1132-1144 beyitler arasındaki *Vas'* bölümünde müellif; günahı zehre, tövbeyi panzehire; günahları denize, tövbeyi kayığa benzetir. İnsanın elinin altında kayık varken günah denizinde boğulmasının insana yaraşmayacağı; günahların yara, tövbenin merhem; günahların pislik, tövbenin sabun; günahların karanlık, tövbenin çıra olduğu anlatılır. Günahlardan kurtulmanın tek yolunun tövbe olduğu vurgulanır. Bundan sonraki *Vas'* bölümünde ise müellif, İmâm Gazâlî'nin bu konudaki görüşlerini aktarır. Küçük günahların önemsenmesi ve başkalarına anlatılmamasının gerekliliği; önemsenmeyen küçük günahların büyük günah olacağı vurgulanır. İşlediği günahtan pişman olup onu gizleyen affedileceği bildirildikten sonra, âlimlerin saklamayıp avâma gösterdikleri günahlarının da avâma sû-i misâl olduğundan büyük günah olacağı bildirilir. Bu günahlara, âlimlerin ipekli giysiler giyinmeleri, satranç oy-

namaları örnek olarak verilir. Bu konuyla ilgili 1217. beyitten itibaren İmâm-ı A'zâm ve bir çocuğun başından geçen olay hikâye edilir. Devamındaki 1231. beyitten itibaren İmâm-ı A'zâm'ın ağzından bir münâcât gelir. Ondan sonraki *Vas'* bölümünde kabul olunacak tövbenin nitelikleri üzerinde durulur. Tövbe edenin gözünde yaş, kalbinde pişmanlık ve gamın eksik olmaması, günahını devamlı hatırlayıp Allah'a yalvararak âsileri tehdîd eden âyetleri hatırından çıkarmaması, şehvet lezzetinin di- mağdan atılması, günah hatıra geldikçe ondan nefret etmenin gerekliliği vurgulanır:

Gönülde olduğınca hubb-ı şehvât

Kabûl olmaz didiler tevbe heyhât

Bu beytin ardından kabul edilmeyecek tövbe ile ilgili bir hikâye nakledilir. Tövbenin bir şartının da eski kötü davranışları tamamen bırakıp iyi davranış ve ahlakla bezemek olduğu anlatılır.

1301. beyitten itibaren kul, günahlarından pişman bir kalp ve dil istiğfar ile Allah'ı râzı ettiği takdirde kulun günahlarının affolunacağını anlatan "Rivâyet" başlıklı Hz. Mûsâ'dan rivâyet edilen bir hikâye anlatılır.

1318. beyitten itibaren "şehvet" konusu işlenmeye başlanır. 1321. beyitte. "Nefsin neyi iterse şehvet odur." denilerek şehvet tarif edilir. Şehvetin kaynağının mide olduğu anlatılır. Bütün azâların mideyle beslendiği vurgulanarak mide çok dol- durulursa onda cinsel arzuların hâsıl olacağı, mal mülk olmazsa midenin çok doldu- rulamayacağı; böylece insanı mal hırsının bürüyeceği; hırstan husûmetin, husûmetten hasedin ve bir sürü belânın hâsıl olacağı anlatılır. Şehvetin ilacının da nefsi öldürmek olduğu söylenir. Ardından gelen *Vas'* bölümünde şehvetin ilacının, nefsi ayakta tuta- cak kadar yemek şartıyla, açlık olduğu vurgulanır. 1352. beyitle bu bölüm sona erer.

1353. beyitle "tevâzu" konusu işlenmeye başlanır. Tevâzuda Allah'a bağlılık birinci şart olarak öne sürülür. Bu konuyla ilgili olarak "Hikâyet-i Abd-i Hindû" baş-

lığıyla sahâbeden İbni Mes'ûd'un Allah'a bağlılık konusunda, bir kölenin efendisine şikâyet etmeden, kayıtsız şartsız bağlılığından ibret alması anlatılır.

1409. beyitten itibaren devamlı cemâatle namaz kılan Hilâl adlı bir kölenin hastalanmasıyla, Peygamber Efendimizin köle demeden onu ziyaret etmesi; Efendimizin tevâzuuna örnek olarak anlatılır. Ardından gelen *Vas/* bölümünde Hz. Nûh'un gemisinin kibirlilik taslayan yüce dağlara değil de alçakgönüllü olan Cûdî dağına inmesi hikâye edilir. Ardından gelen beyitlerde müellif, Hz. Yûsuf'un kardeşleri tarafından satılmasını, güzelliğiyle naz etmesine; Mısır'a sultan olmasını da o hatadan vazgeçmesine bağlar. Hz. Mûsâ'nın Kasas sûresinin 34. âyetinde: "Kardeşim Hârûn'un dili, benimkinden daha düzgündür. Onu da beni doğrulayan bir yardımcı olarak benimle birlikte gönder..." olarak geçen sözlerindeki tevâzudan dolayı Cenâb-ı Hakk'ın Hz. Musâ'yı kendisine "Kelîm" olarak seçtiğini ifade eder. 1485. beyitte müellif: "Nefsi ne kadar hakîr görürsen o kadar vakarlı olursun." der:

Ne deñlü eyleriseñ nefsi taħkîr
Bulasın rûz-ı ferdâ anca tevķîr

Ardından gelen *Vas/* bölümünde Peygamber Efendimizle ilgili bir hadîs hikâye edilerek Peygamber Efendimizin tevâzuu anlatılır. 1559. beyitten itibaren münâcât bölümü gelir. 1570. beyitten itibaren Hz. Ömer'in tevazûu hikâye edilir. 1589. beyitle başlayan *Vas/* bölümünde tevazûun nefsi bilmekle elde edildiği vurgulanır. 1612. beyitten itibaren Zünnûn-ı Mısırî'nin iki mollanın kendisine 'dinsiz, münafık' demelerine rağmen nefsinin hakîr görüp onlara duâ etmesi ve tevazûu hikâye edilir. Bu bölüm 1663. beyitte sona erer.

1664. beyitten itibaren "kibir" konusu işlenmeye başlanır. müellif; kibri kendini beğenmek, ululanmak, kimseyi beğenmemek; her hareketinin, sözünün kendine sevimli gelmesi, herkesten hürmet beklemek, herkese hakaretle bakmak olarak ifade eder. Konuyla ilgili "Hikâyet-i Nemrûd u İblîs" adlı hikâye nakledilir. 1725. beyitten

itibaren gelen beyitlerde müellif; Kureyşlilerin, Peygamber Efendimize uymamalarını kibirli olmalarına bağlar.

1762. beyitten itibaren “Beyân-ı Esbâbi'l-Kibr” başlığı altında kibrin yedi sebebi açıklanır: Birincisi âlimin kibridir. Bu konuyla ilgili Azâzîl'in bilgisinden dolayı kibri hikâye edilir. İkincisi; sûfi ve âbidlerin, dervişlerin, zâhidlerin kibri. Bu konuyla ilgili olarak 1832. beyitle başlayan hikâye anlatılır. 1894. ve 1895. beyitlerde Allah katında asıl üstünlüğün takvâ ile olduğu vurgulanır:

Ki aķuñ Ķara űzre fażlı yoķdur
Bu sűz mű'min olan kiřiye oķdur

Kiřinűñ kiřiden fark u temizi
Hemîn takvâ ile dűr añla remzi

Bu konuyla ilgili olarak da Ebû Zer'in, Bilâl-i Habeři'yi hakîr görmesini anlatan olay hikâye edilir. Kibrin dűrdűncű sebebinin kendini űstűn, bařkalarını kűűk gűrmek olduėu sűylenir. Burada, Hz. Âyiře'nin Peygamber Efendimizin yanında iken kısa boylu bir kadını boyundan dolayı kűűk gűrmesi űzerine Peygamber Efendimizin Hz. Âyiře'ye uyarısını konu edinen hadîs hikâye edilir. Kibrin beřinci sebebinin mal ile űvűnmek olduėu anlatılır. Ardından biri kâfir biri műmin olan iki kardeřin kendilerine babalarından kalan mirası nasıl deėerlendirdiklerini anlatan hikâye nakledilir. 1984. beyitte kibrin ilacının ilim ve amel olduėu sűylenir:

‘İlacı iki űeydendűr műrekkeb
Ki ‘ilmile ‘ameldendűr műretteb

2012. beyitten itibaren űeyh Rűřeni'nin nefsinin nasıl ayaklar altına aldıėını anlatan hikâye nakledilir. Bu bűlűm 2056. beyitte son bulur.

2057. beyitten itibaren ahlâk-ı hamîdeden “rızâ” konusu işlenmeye başlanır. 2062. beyitte rızâ, kulun kendi isteklerini bırakarak tamamen Allah'ın rızâsını istemesi olarak tarif edilir:

Rızâ oldur ki kul kendü rızâsın
Çıkarup gözleye emr-i Hudâ'sın

2067. beyitten itibaren çok sevdiği çocuklarının ölümüne rızâ gösteren bir kadınla, rızâ göstermeyen bir kocanın hikâyesi anlatılır. Ardından gelen 2113. beyitten itibâren mutasavvıfların rızâ sınıflandırması sıralanır. Mutasavvıflara göre rızâ üçe ayrılır: Birincisi, avâmın rızâsı; ikincisi müridlerin rızâsı, bununla ilgili olarak Allah'tan gelen her şeye rızâ gösteren bir âbidin hikâyesi anlatılır. Üçüncü olarak da evliyânın rızâsı sayılır. Konu 2265. beyitte son bulur.

2266. beyitle evsâf-ı zemîmenin beşincisi olan “hased” konusu işlenmeye başlanır. 2280-2287. beyitlerde müellif, “Beyân-ı Hakikatü'l-Hased” başlığı altında hasedi örneklerle açıklar. Ardından, arşın gölgesinde mutlu bir şekilde duran bir kişinin bu makamda olmasının üçüncü sebebinin kimseye hased etmemesi olduğunu, Allah'ın Hz. Mûsâ'ya bildirmesini anlatan bir hikâye vardır. Ardından, 2305. beyitten itibaren gelen *Vasf* bölümlerinde Peygamber Efendimizin, cehenneme girecek altı zümreyi ve bunlardan altıncısının da hased edenler olduğunu anlatan hadîsi ile bunun değerlendirilmesi yer alır. 2336. beyitten itibaren Peygamber Efendimizin kimseye hased etmediği için cennete girmeyi hak eden Ensâr'dan bir kişiyi müjdelediği hadîsi hikâye edilir.

2366. beyitten itibâren hased eden birisinin gördüğü ceza anlatılır. 2419. beyitle başlayan *Vasf* bölümünde İbni Sîrîn'in hasedle ilgili görüşleri anlatılır. Ardından gelen *Vasf* (2425-2428) hasedin kalpte bir hastalık, çâresinin de rızâ olduğu; hased edenin zararının yine kendisine döneceği bildirilir. Akabinde 2429. beyitle başlayan hikâyede “Keskin sirke küpüne zarar.” misali hased edenin yine kendisine zarar verdiğinden bahsedilir. 2479. beyitle başlayan *Vasf* bölümünde kimin gönlünde hased ateşi varsa şeytanın ona külhancı olduğu, o kişinin kalbini vesveseyle islendirip paslandırıldığı ve bu kişinin kendini kendi elleriyle ateşe attığı anlatılır.

2487. beyitle başlayan “İlâcu'l-Hased” bölümünde hasedin ilacının ilim ve amel olduğu anlatılır. “İlac-ı İlmî” bölümünde (2491-2522) hased edenin iki dünyada da hüsranda olduğu, bunu bilerek hased edenin de nefesine zulmettiği anlatılır. Bununla ilgili 2499. beyitle başlayan bölümde, İmâm-ı Gazâlî'den rivâyet edilen zulmedene sabredilmesi gerektiğini anlatan bir hikâyeye anlatılır.

2523. beyitle başlayan “İlâc-ı Amelî” bölümünde kibir, kin, nefret, kendini beğenme, makam mevki sevgisi hasedin sebepleri arasında sayılır. Hasedden kurtulmak için insanın bunları kalbinden çıkarması gerektiği vurgulanır. Daha sonra Münâcât (2537-3541) ve arkasından gelen *Vas'* bölümünde Allah'ın, ayıplarından hemen kurtulması ve karşısına ayıpla çıkmaması için sevdiği kuluna ayıplarını gösterdiği anlatılarak 2544. beyitle hased konusu bitirilir.

2545. beyitle ahlâk-ı hamîdenin altıncı konusu olan ihlâs işlenmeye başlanır. Bu bölümde “Ameller niyetlere göredir.” Hadîs-i şerifi zikredilip niyet, amele ekilmiş tohumu benzetilerek amelde, niyetin önemi vurgulanır. Akabinde 2571-2577. beyitlerde hâlis niyetle yapılan işlerin Allah katında makbul olacağı, hâlis niyetle edilen duâların karşılığını Allah'ın vereceği anlatılır. Ondan sonra gelen *Vas'* bölümünde de (2578-2586) namazda sırasıyla nelere niyet edileceği sıralanır. Sonraki *Vas'* bölümünde (2587-2588) dünya ve âhirete âit bir işte bizim âhirete niyet ederek âhireti ön planda tutmamız tavsiye edilir. Bu konuyla ilgili olarak 2589. beyitle başlayan hikâyede yeni bir ev yaptırıp duvarına açtırdığı iki pencerenin içeriye ışık girmesi için değil de ezân sesini duyma niyetiyle yapılması gerektiğini şeyhin, mürîdine tavsiye ettiği hikâyeye anlatılır. Ondan sonraki *Vas'* bölümünde (2600-2609) müellif, tuvalete bile ibâdet niyetiyle girmeyi tavsiye eder. Riyâ ile edilen secdenin ibâdet değil, dalâlet olacağını söyler ve ardından, yapılan işlerde niyetin önemini anlatan bir hikâyeye gelir. Daha sonraki *Vas'* bölümünde (2644-2651) ilim, amelin tohumuna benzetilerek ihlâsta ilmin önemi ve konuyla ilgili 41. hikâyeye anlatılır. 2759. beyitten iti-

baren gelen *Vas/* bölümünde ihlâs kapısı açılınca meleklerin riyâ kapısını kapadıkları, bütün ihlâslı duâların ve dileklerin kabul olunduğu anlatılır. Bu bölüm Arapça bir Münâcâtla (2768-2775) son bulur.

2776. beyitten itibaren “riyâ” konusu işlenmeye başlanır. Riyânın şeytanın en önemli giriş yeri olduğu misallerle anlatılıp ibâdetle riyâ üzerinde durulur. 2847. beyitle başlayan *Vas/* bölümünde riyânın her işte olabileceği ve bunu da ancak ihlâslı kişilerin anlayabileceği vurgulanır. Ardından gelen 2857. beyitle başlayan *Vas/* bölümünde ise riyânın tohumunun gaflet ve gıybet olduğu anlatılır. 2866. beyitten itibaren gelen *Vas/* bölümünde Hz. Ali’den rivâyetle riyâ ehlinin üç belirtisi hikâye edilir.

2916. beyitten itibaren riyâ ateşe, ameller samana benzetilir. Müellif: “Bir ateş parçası, bir harmanı nasıl yakarsa riyâ da güzel amelleri öylece yakar, bitirir.” der. Riyâ sele, ameller binaya; riyâ yele, ameller küle; riyâ toprağa, ameller insanın gözüne benzetilerek zerre kadar riyânın çokça güzel ameli bir çırpıda bitirilebileceği anlatılır. 2924. beyitte riyânın ilacının ilim ve amel olduğu belirtilir:

İki şey ’iledür bunuñ ‘ilâcı
Bulur ‘ilm ü ‘amelden imtizâcı

Riyâ konusu beş beyitlik münâcâtla 2973. beyitte sona erer.

2974. beyitten itibaren ahlâk-ı hamîdenin yedinci kapısı açılır ve “şükür” konusu işlenmeye başlanır. İnsanlara bunca nimetleri verenin Allah olduğu, zâhirdeki-lerin birer vasıta olduğu vurgulanır. Ondan sonra 3007. beyitten itibaren gelen *Vas/* bölümünde köpeğin bile kendisine kemik atana kuyruk salladığı, insan olanın köpeğe denk olmaması ve nimeti veren Allah’a köpektен daha fazla şükretmesi gerektiği anlatılır; nimetlerin Allah’a yaklaşma vesîlesi olarak görülmesi vurgulanır. Bu bölümde müellif, haramları da bal içindeki zehre benzetir. Câhili şehvetinin kör ettiği, zehir içindeki küçücük dânenin ona nimet gibi görüldüğü söylenir. Ondan sonra ge-

len 3031. beyitten itibaren insana nûrlu gözün ibretle bakmak için verildiği (3033) vurgulanır:

Saňa neyçün virildi çeşm-i envâr
Ki ‘ibretle baqasın ey bürâder

Ardından gelen 3056. beyitten itibaren müellif, nimetleri dörde ayırır: Birincisi ilim ve güzel ahlak, ikincisi Cehâlet ve kötü huy, üçüncüsü dünya varlığı, dördüncüsü dünya nimeti. Ondan sonraki 3075. beyitle başlayan *Vasl* bölümünde yemek, içmek, cimâ, istirahat gibi vasıfların hayvanlarda da olduğu, insanın bunlarla övünmeyip meleklerin vasıflarıyla mevsûf olması gerektiği anlatılır.

3088. beyitten itibaren şükrü kusurlu kılan iki sebep üzerinde durulur. Bunlardan birincisinin cehâlet olduğu, cehâletin de nimetin kadrini anlamayı engellediği vurgulanır. Ana rahminden ölümüne kadar insanın geçirdiği safhalar anlatılarak Allah’ın insana verdiği nimetleri sıralanır. İkinci sebep; İnsanın, Allah’ın vermiş olduğu organları Allah yolunda kullanmaması, hayâtın asıl gayesinden gâfil olması; bunu da ölümü ibretle hatırlayarak giderebileceği anlatılır. Ardından gelen 3184. beyitle müellif, nimete şükrün olgun bir şükür sayılmadığını, köpeklerin de nimete şükrettiğini, asıl şükrün belâya uğradığında onu hoş karşılayıp şükretmek olduğunu vurgular. Peygamber Efendimizin “Bu dünyada çekilen eziyet ve sıkıntılar, kıyamette müminlerin günahlarına kefaret olacaktır.” hadîsi vurgulanarak belâya katlanmanın gerekliliği anlatılır. 3325. beyitte bu bölüm son bulur.

3326. beyitle evsâf-ı zemîmenin yedinci kapısındaki “küfr” konusu işlenmeye başlanır. Küfr, 3332. ve 3333. beyitlerde Allah’ın nimetlerini bilmemek, Allah’a itâat etmemek, Allah nimetlerini verdikçe bunları isyâna sarf etmek olarak tarif edilir. Buna, sahibinin elinden ekme yiyen köpeğin sahibine saldırması, örnek olarak verilir. Bu bölüm 3341. beyitle son bulur.

Ahlâk-ı hamîdenin sekizinci kapısı olan “cûd u sehâ” (cömertlik) konusu 3342. beyitten itibaren işlenmeye başlanır. Müellif, 3361. beyitle başlayan *Vasl* bölümünde cömertleri üçe ayırır: Birincisi, zekâtını tam hesap edip ne eksik ne fazla verenler, yanına fakir biri gelse bile fazlasını vermeyenler. İkincisi, üzerine farz olan zekâtını verdikten sonra fırsat buldukça fazlasını verenler. Üçüncüsü; bu, cömertliğin en yüksek derecesidir. Allah yolunda bütün malını vererek hiç üzülmeyip bundan mutluluk duyanlar; müellif, bunu siddîklar makamı olarak değerlendirir. Daha sonra bu konu ile ilgili bir hadîs hikâye edilir. Ardından gelen 3396. beyitle cömertlikte riyânın olmaması gerektiği vurgulanır, cömertlik ve güzel ahlak övülür; cimrilik ve kötü ahlâk yerilir. 3515. beyitle bu konu son bulur.

3516. beyitle *evsâf-ı zemîmenin* sekizinci kapısı açılır ve “cimrilik” konusu işlenmeye başlanır. Bu bölümde dünyada cömert olmayanlar, yemişsiz ağaca benzetilerek cimriliğin kötülüğü vurgulanır. Müellif, bu dünyadan cimri olarak gidenlerin kıyametteki hallerini düşünmemizi, cimriliğin giderilmesi için gerekli görür. Konuyla ilgili 51. hikâye anlatılır. 3607. beyitle başlayan *Vasl* bölümünde nasıl cömert olunacağı, sadakaya niyet edildiğinde hemen verilmesinin gerekliliği anlatılır. 3642. beyitle bu bölüm son bulur.

3643. beyitle ahlâk-ı hamîdenin dokuzuncu kapısı açılır ve “muhabbet” konusu işlenmeye başlanır. Muhabbetin tarifi, önemi benzetmelerle, örneklerle anlatılır. 3793. beyitten itibaren “Misâl-i Âhir” başlığıyla çocuğun ana, daha sonra baba, daha sonra da Allah sevgisini keşfetmesi vecîz ifadelerle anlatılır. 3881. beyitten itibaren “Fî Alâmeti'l-Muhabbet” başlığıyla muhabbetin alametleri anlatılır. Muhabbetin sırr olmasına rağmen sararmış yüz ve göz yaşının onu açığa çıkardığı, gönlünde muhabbet olan kuldân ibâdetteki zorluk, üşenmenin kalktığı anlatılır. “Muhabbet ehli, gözü yaşlı, kalbi mahzun, görünüşü perişan, sözü ölçülü olur.” denir.

4038. beyitten itibaren evsâf-ı zemîmenin dokuzuncu kapısı açılır ve “Allah düşmanlığı” konusu işlenmeye başlanır. Konuya giriş yapıldıktan sonra Allah düşmanlığının alâmetleri sayılmaya başlanır: Birincisi; ibâdetin ağır gelmesi, Allah’ın emirlerine uymamak, kalbin dünya işleriyle mutlu olması, dünyevî zararlara üzülüp dine saldırılara aldırma ve dinin kadrini bilmeme. İkinci alâmet; âsîlerle dostluk kurup salâh ehline düşman olmak. Üçüncüsü; gayri meşrû eğlencelere katılıp bu eğlencelerden zevk almak, velîlerin meclisine uğramamak. Dördüncüsü; Hak sözün ağır gelmesi ve nasîhat dinlememektir. Ardından gelen *Vas/* bölümünde müellif, Allah düşmanlığından kaçınmakla ilgili uyarılarda bulunduktan sonra, 4101. beyitle bu bölümü bitirir.

4102. beyitten itibaren ahlâk-ı hamîdeden “nefs muhâsebesi” konusu işlenmeye başlanır. Bu bölümün ilk beyitlerinde, her şeyden hesâba çekileceğimiz vurgulanır. Ardından gelen *Vas/* bölümünde müellif, insana verilen ömrü bir hazîneye benzeterek ömrün iyi değerlendirilmesini vurgular. Ondan sonra gelen 4175. beyitle insana verilen organların hep kendisine tâbi olduğu ve onları Allah yolunda kullanmanın gerekliliği anlatılır. Bu bölüm, 4370. beyitte sona erer.

4371. beyitten itibaren “nefs muhâsebesini kolay sanma ve ihmâl” konusu işlenmeye başlanır. Bu bölümde nefs muhâsebesinin önemi, nefsi daima kontrol altında tutmanın gerekliliği vurgulanır. Ardından gelen 4403. beyitten itibaren müellif; el, ayak, göz, kulak gibi organları madene benzeterek bunların Allah yolunda en iyi şekilde değerlendirilmesinin gerekliliğini anlatır. 4429. beyitle başlayan *Vas/* bölümünde insanın, Allah’ın ihsân ettiği şan ve şerefe uygun davranması gerektiği İsrâ süresinin 70. âyeti de iktibâs edilerek vurgulanır; bir münâcâtla, 4471. beyitte bu bölüm biter.

4485. beyitle “Hâtimetü'l-Kitâb” bölümü başlar. 4491. beyitte eserin; 996 (m. 1587) tarihinde:

Doğuz yüz toğsan altıdaydı târîh
Bunu yazardı hep ehl-i tevârîh

4492. beyitte Recep ayında:

Receb ayında idi hayru'l-eyyâm
Bihamdillâh kitâbum buldı encâm

4493. beyitte Sultan III. Murâd devrinde yazıldığı belirtilir:

Halıfeydi o dem Sultân Murâd Hân
Selîm Hân oğlıdur ol ibni hâkân

Daha sonraki beyitlerde müellif, o zamana kadar yazdığı eserlerin adlarını sıralar: Birincisi İbret-nümâ; ikincisi, Menâkıb; üçüncüsü, Gül-şen-âbâd; dördüncüsü, Safâiyih; beşincisi, Mevlid; altıncısı, Heşt-behişt; yedincisi, Menâzil; sekizinci, Mir'âtü'l Ahlak ve Mirkâtü'l-Eşvâk. 4505. beyitten itibaren Sultân Murâd Hân'a duâ beyitleri gelir. Eser bir münâcâtla 4521. beyitte sona erer.

DİL VE İFÂDE ÖZELLİKLERİ

Eserin yazıldığı dönem, dili ve imlâ özelliklerinden hareketle Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk; Türkçe esas olmak üzere Arapça ve Farsça kelimelerle şekil ve kurallarının Türkçe ile birleşmesinden gelişmiş bir yazı dili olan ve XVI.-IX. yüzyılları kapsayan Klasik Osmanlıca'nın dil ve imlâ özelliklerini göstermektedir. Bunun yanı sıra eserde Eski Anadolu Türkçesinin bazı özellikleri de görülmektedir: Gelecek zaman eki *-isar/-iser* (varısar, kalısar, bulısar, iriser, itmeyiser, giyiser); emir ikinci teklik şahıs eki *-gıl/-gil* (olğıl, uzatmağıl, bulğıl); geniş zaman, anlatılan geçmiş zaman, gelecek zaman birinci teklik şahıs eki *-van/-ven* (dilerven, virmezven, olacağven, gezüpven, korçarven, bulısarven, itmişven, olmuşven, düzüpven); zarf fiil ekleri *-ıcak/-icek*, *-uban/-üben*, *-madın/-medin* (idicek, göricek, oluban, tutuban, virüben, eyleyüben, turmadın, kılmadın, gelmedin, görmedin) kullanılması buna örnektir.

Eserde, günümüz Türkçesinde arkaik duruma gelmiş pek çok Eski Türkçe kelime görmek mümkündür: *assı*, *bayık*, *çağ*, *epsem*, *etmek*, *gevde*, *günlemek*, *günülemek*, *kankı*, *kaçımak*, *karânu*, *kığırmağ*, *kiçi*, *kimesne*, *oñat*, *sermenmek*, *şımak*, *söyindürmek*, *tañ*, *teki*, *tapu*, *şayanmak*, *şayınmak*, *tuş eylemek*, *uş*, *uşanmak*, *yağı*, *yilişmek*, *yiltmek*, *yörenmek*, *yügürmek* vb. gibi.

Eserde, Arapça ve Türkçe kelimelerle yapılan atıf terkipleri aç u 'üryân (1562b), Türkçe kelimelerle yapılan atıf terkipleri yimek ü çok (1289a), yimek ü içmek (1352a), saç u şağal (1011a), çıblak u toblak (3120a) nâdir de olsa görülmektedir.

Divan şiirinin dili genellikle Arapça, Farsça kelime ve tamlamalarla yüklü ağır bir dil olmasına rağmen, mesnevîlerin dili diğer nazım şekilleriyle yazılan eserlere göre daha sadedir. Didaktik bir eser olan Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk; kül-

Eşvâk; külfetsiz, sâde, akıcı, etkileyici bir dille yazılmıştır. Müellif, sanat endişesinden ziyâde, talebelerine ders veren bir müderris, müridleriyle sohbet eden bir mürşid, halka vaaz veren bir vâiz edâsıyla konuyu anlatmaktadır. Bunda, Şemseddin Sivâsî'nin bir müderris, mürşid ve vâiz olmasının şüphesiz büyük te'siri vardır. Bunun için esere konuşma dili ve sohbet havası hâkimdir, diyebiliriz. Bu da hitâbî ifâdeyi beraberinde getirmektedir. Müellif okurlarına “ey bürâder, ey cüvân-baht, ey meftûn u mağrûr, ey cân, ey merd-i mutâz, kulak tut!..” gibi ünlemlerle seslenerek nasîhat etmektedir:

Vücûduñda bu iki şâh u leşker
Mü'ebbed ceng iderler ey bürâder (138)

Saña andan irer a'vân-ı devlet
Sakın sedd itme anı ey cüvân-baht (142)

Eger cehlüñden ise işbu emrâz
Düriş ref' it anı ey merd-i murtâz (627)

Digil nefsüñe ey meftûn u mağrûr
Bu gün yarın ölürsin olma mesrûr (628)

Diyüp kendü işine gitdi Server
Kuzınuñ hâli n'oldı gör bürâder (670)

Çanâ'at oldur aña ey Hudâvend
Ola bir kimse fakrile 'ayâl-bend (736)

Eger bir şey'e kılmazsañ berâber
Tevâzu' şâhibisin ey bürâder (1484)

Diyem 'ucbı kulak tut ey bürâder
Ki kendüsin begenmekdür ser-â-ser (1669)

Aña ‘âkil mı dirsın ey bürâder
Ki a‘dâ keşretini kıla mefhar (1922)

Saña neyçün virildi çeşm-i envâr
Ki ‘ibretle baçasın ey bürâder (3033)

Elüñdeyken bürâder top u çevgân
Çeligör ma‘ni topın çekme hüsran (3163)

Eserin üslûp bakımından önemli bir özelliği de kelâm-ı kibâr, atasözü ve veciz sözlerin eserde çokça kullanılmasıdır. Bu da esere akıcılık, özgünlük, duruluk ve etkileyicilik kazandırmıştır. XV. yüzyılda Necâti Bey ile başlayan şiirde atasözü söyleme geleneği, Mir’âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ta ayrı bir özellik arz edecek kadar sanatkârâne olmamakla birlikte devam etmektedir. Atasözleri *meseldür...* gibi ifâdelerle veya doğrudan doğruya zikredilmektedir. Mir’âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk, deyimler bakımından bize oldukça zengin bir malzeme sunmaktadır. Eserde günümüz Türkçesindeki deyimleri ve atasözlerini çağrıştıran, günümüzdeki atasözleri ve deyimlere çok benzeyen atasözleri ve deyimleri sıkça görmek mümkündür:

Akıllı, bir işe başlamadan sonunu düşünür:

Bakar evvelden iş şoñına ‘âkil
Başına gelmese görmeye câhil (1060)

Aklını başına almak (toplamak, devşirmek):

Ne i‘tâkuñ gerek dañı ne mâluñ
Düşür ‘aqluñı başa gözle hâlûñ (2457)

Alt etmek. Mât etmek:

Hevâ na‘ında sürdüñ gice gün at
Demidür kim idem lu‘b ile şeh mât (549)

Altının kıymetini sarraf bilir:

Harîr içre kıomak seng-i sıfâli
İder mi sük-ı şarrâf içre gâlî (4011)

Altın yere düşmekle kıymetinden bir şey kaybetmez:

Ya girmekle ‘abâya gevher-i pâk
Kâlır mı kıymetinden eyle idrâk (4012)

Baş eğmek. Boyun eğmek:

Boyun şındı kazâya mâder-i çâk
Didi hamd eyleyüp ey Kâdir-i pâk (2081)

Boş yere. Boşu boşuna:

Emel nağ‘ında kim ki sürdi atı
Göriser hatve-i evvelde mâtı (433)

Canından bezmek (bıkmak, usanmak):

Şu resme râyiha kim ehl-i ‘arşat
Bizüp cânından ide anda nefret (4157)

Canı yanmak:

Çü tıydı hoca anı yandı cânı
Şükürler kıldı Raḥmân'a nihânî (3497)

El çekmek:

‘İbâdetden elin çeksün o miskîn
Murâd-ı nefsinı vırsün o ğam-ġîn (2159)

Eli varmamak:

Eli varmazdı vıre loġma-ı nân
Kâtında ger olaydı aç u ‘uryân (3592)

Gelmeden geleceği düşün:

Varidi kâbiliyyet çün gilinde
Şoñın gözlerdi işüñ evvelinde (1579)

Gönül yapmak. Gönlünü etmek:

Birin aşhâb-ı fakra kıldı in'âm
Göñüller yaptı vü buldı niçe kâm (3584)

Göz dikmek. Gözünü dikmek:

İkincisi olur aña murâkıb
Ki ya'nî göz diker ardınca râğıb (4126)

Her şeyin bir sonu vardır:

Ki her bir fırsatıñ encâmı vardur
Dağı her cünbüşüñ ârâmı vardur (1599)

Her yiğidin gönlünde bir aslan yatar:

Çü vardur her kişide bir temennâ
Saña havrâ gerekse baña Leylâ (4021)

İşlerinde insafı elden bırakma:

Meşeldür söylenür bu söz ezelden
Ne işlerseñ koma inşâfı elden (1055)

İt ürür kervan yürür:

Seg ürmekden zarar yok kârübâna
Çü oldılar olar haqqâ revâne (120)

Kilimi sudan çıkarmak:

Qo Tûr'ı belki da'vâ-yı Kelîmî
İderse çıkarur şudan kilimi (37)

Kulağına söylemek. Kulağına koymak:

Țutup bir gün bunu bir şahş-ı mechûl
Kulağına ne koydı bilmezem ol (683)

Kulağından pamuğu çıkarmak:

Dilerseñ idesin Hakk'ile iz'ân
Gider ol penbeyi gûşından ey cân (692)

Kulak vermek. Kulak tutmak:

Tevâzu' dürlerinden bir de budur
Kulak tut gûş-vâruñ ola bu dür (1459)

Lafa tutmak:

Hemân süfre getürdi mâ-ğazardan
Söze tutdı anı her yüz haberden (2090)

Lafla fil bağlanmaz:

Ki pendüñle kılasın yolımı bend
Egerçi kılile pîl olmadı kayd (3962)

Mum dibine ışık vermez:

Meşeldür ki çırâğuñ dibi ey cân
Karañudur ne bilsün anı nâ-dân (2439)

Ölüsü dirisinden yeğ:

Diyüp mevti hayâtından yig ancak
Hemîn menlâ tamında çaldı bıçak (2476)

Parasını it yer, yakasını bit:

Țazancın it yir idi cismini bit
Gör âhir niçe oldı benden işit (3595)

Yele vermek:

Yüzüñde var idi ol dem nezâhet
Yile virmiş anı meyl-i habâset (2719)

Yüz tutmak:

Maraz te'sîr idüpdi aña haylî
Diyesin göçmege yüz tutdı haylî (3214)

Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ta kelâm-ı kibârlara da yer verilmiştir:

Anuñcün didiler erbâb-ı 'irfân
Belâdur pûte-i 'uşşâk-ı cânân (3188)
Buyurmuş bunı erbâb-ı tarîkat
Belâda vardurur bir niçe ni' met (3194)

Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ın en dikkate değer özelliklerinden bir tanesi de îcâzlı sözlere eserde sıkça yer verilmesidir. Zaman zaman sehl-i mümtenîye varan ifâdelere de rastlamak mümkündür. Eserde bölüm sonlarında ana fikirler, genellikle vecîz sözlerle ifâde edilmiştir:

Cenâb-ı Haqq'a açan çeşm-i cânı
Aşar mı kirpüğe milk-i cihânı (811)
Adı mü'min velî tersâya beñzer
Müzekkerdür velî hünsâya beñzer (936)
Açar a'zâlara andan çok ırmağ
Eger çok taldurursañ olmaz ırmağ (1325)
Hilâl iken çü bende irdi bedre
Fülûsiken bahâsı oldı bedre (1432)

Yaratdı kâf u nûndan bunca eşyâ
Dilerse bir nefesde kıılır ifnâ (1646)

Dilerse beşseyi pîl-i ner eyler
Dilerse pîli mûr-ı ahkâr eyler (1653)

Sözi altun kalemle yazmaludur
Ciger kanın aña sürh ezmelüdür (1740)

Yaraşmaz bir kafesde zâgile bâz
Melek şeytânile olur mı hem-râz (1854)

Ne nisbet merdümile kelb-i nâ-pâk
Gülile yaraşur mı hâr u hâşâk (1855)

Ki aķuñ kara üzre fazlı yokdur
Bu söz mü'min olan kişiye çokdur (1894)

Kişinüñ kişiden fark u temîzi
Hemîn takvâ iledür añla remzi (1895)

Velî kâfir idüp mâlını imsâk
Rızâ-yı Hakk'a virmez bir avuç hâk (1941)

Virüp fânî beķâ aldum anuñla
Virüp ğammı şafâ aldum anuñla (1961)

Ķula her ne gelür emr-i Ķudâ'dan
Şafâdur rahmetinden ger' anâdan (2168)

Dir idi ya'ni ey şâh-ı huçeste
Eyüye eylük eyle kıılma Ķaste (2368)

Ki nârum nûra olur mı muķâbil
Muķâvim ola mı hiç Hakk'a bâtil (2716)

Riyâyı bırağup artar hulûsı
Zehab bulan alur mı hiç fülûsı (2865)

Ķatumda ni^c met-i dünyâ ser-â-ser
Yarım dem şihhate olmaz berâber (3225)

Eline toprak alsa zer olurdu
Ķosa ceybine taş gevher olurdu (3461)

Zeri keysinde Ķosa hâk olurdu
Cevâhir alsa deste çâk olurdu (3466)

Ki cânı virmeyen cânâna irmez
Bu derdi bulmayan dermâna irmez (3644)

Ki âteş demekile dil göyünmez
Toķunmayınca neyduği bilinmez (3720)

Tolaşma gül şanup her gül-^c izâra
Ki şolsardur âhir düşme zâra (3786)

Ķavî oldukca bir Ķulda maħabbet
O dem Ķalkar ^c ibâdetden meşakķat (3896)

Murâfık ola mı Fir^c avn u Mûsâ
Girür mi cennete mü'minle tersâ (4335)

Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk, yazıldığı döneme göre, sâde diyebileceğimiz bir Türkçeyle kaleme alınmıştır. Eserde günümüzde bile kolayca anlaşılabilircek oldukca sâde mısralar ve beyitler de vardır:

Anı tâbûtına sen koymaduñ mı
Gözüñle görmüş iken tuymaduñ mı (645)

Şu bir haste gibi acı devâyı
İçerlerdi bulurlardı şifâyı (3072)

Ne yirdi mâlını ne yidürürdi
Ne giyerdi anı ne geydürürdi (3593)

Ki cânı virmeyen cânâna irmez
Bu derdi bulmayan dermâna irmez (3644)

Döгерse ana dir oğsarsa ana
Öгерse ana dir söгерse ana (3801)

Ki buyruk bendesiyem işbu bende
Beni şalma keremden özge bende (3937)

E. METİN TESPİTİYLE ALÂKALI HUSUSLAR

1. Nüshaların Değerlendirilmesi

Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ın Türkiye kütüphanelerinde, toplam on bir tane nüshasını tespit ettik. Bunlardan Türkiye Yazmaları Toplu Katalogu, Antalya-Tekelioğlu Bölümü, demirbaş numarası: 801 ve Kütahya Tavşanlı Zeytinoğlu İlçe Halk Kütüphanesi, demirbaş numarası: 1105 olan iki nüshayı görme imkânımız olmadı. Türkiye Diyanet Vakfının internetteki sayfasından edindiğimiz bilgiye göre Türkiye Yazmaları Toplu Katalogu'nda bulunan nüshanın istinsah tarihi: 1650, müstensihisi yok, varak sayısı: 130, hat nev'i: nesihdir. Kütahya Tavşanlı Zeytinoğlu İlçe Halk Kütüphanesi'nde bulunan nüshanın istinsah tarihi: 1086, müstensihisi: Mücellid Mustafa, varak sayısı: 126 ve hat nev'i: nesihdir. Bunlar haricinde Süleymâniye Kütüphanesi'nde yedi ve İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde de iki olmak üzere toplam dokuz nüsha tespit ettik. Tenkitli metne tabi tutmadığımız nüshalar hakkında bilgi:

1. Süleymâniye Kütüphanesi, Hekimoğlu Ali Paşa Bölümü, 612 demirbaş numaralı nüshanın istinsah tarihi ve müstensihisi hakkında bilgi yoktur. Varak sayısı: 191, hat nev'i: nesih ve harekelidir.

2. Süleymâniye Kütüphanesi, Mihrişah Sultan Bölümü, 260 demirbaş numaralı nüshanın istinsah tarihi yok, müstensihisi: Mustafa bin Rıdvan, varak sayısı: 189, hat nev'i: nesih ve harekelidir.

3. Süleymâniye Kütüphanesi, Antalya Tekelioğlu Bölümü, 401 demirbaş numaralı nüshanın istinsah tarihi: 1060, müstensihisi yok, varak sayısı: 158, hat nev'i: nesih ve harekesizdir.

4. Süleymâniye Kütüphanesi, Şehid Ali Paşa Bölümü, 1555 demirbaş numaralı nüshanın istinsah tarihi ve müstensihî hakkında kayıt yok, varak sayısı: 190, hat nev'i: nesih ve kısmen harekelidir.

5. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 2750 demirbaş numaralı nüshanın istinsah tarihi ve müstensihî hakkında kayıt yok, varak sayısı: 150, hat nev'i: nesih ve harekelidir.

Tenkitletli metin için esas aldığımız nüshalardan öncelikle beyit sayısının diğerlerinden fazla, yazısının okunaklı ve harekeli olmasına dikkat ederek istinsâh tarihinin eski olduğunu tahmin ettiğimiz nüshaları seçtik. Bunlardan Süleymâniye Kütüphanesi, Halet Efendi Bölümü'ndeki nüshayı varak sayısı diğerlerine göre az olmasına rağmen, her sayfasında ortalama yirmi bir satır ve ebadının diğerlerine göre daha büyük olması nedeniyle tenkitli metine dahil ettik. Süleymâniye Kütüphanesi, Fatih Bölümü'ndeki 2863 demirbaş numaralı nüshayı da diğerlerine göre istinsah tarihinin eski ve kısmen harekeli olması nedeniyle diğer nüshalardan farklı olduğu için tenkitli metine aldık.

Tenkitletli metin için tercih ettiğimiz nüshalar hakkında bilgi:

1. Tenkitli metne esas olarak aldığımız birinci nüsha olan F1 nüshası; Süleymâniye Kütüphanesi, Fatih Bölümü 2835 demirbaş numaralıdır. Nüshanın istinsah tarihi ve müstensihî hakkında bilgi yok, varak sayısı: 191, beyit sayısı: 4520, hat nev'i: nesih ve harekelidir.

2. F2 nüshası; Süleymâniye Kütüphanesi, Fatih Bölümü 2863 demirbaş numaralıdır. İstinsah tarihi: 1142 (1729) dir. Müstensihî hakkında bilgi yok, varak sayısı: 121, diğerlerinden farklı olarak ilk sayfaların her satırında üçer mısra var, beyit sayısı: 4518'dir. Hat nev'i: nesih ve kısmen harekelidir.

3. İÜ nüshası; İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 6372 demirbaş numaralıdır. İstinsah tarihi: 1080 (1669) dir. Müstensihi hakkında bilgi yok, varak sayısı: 189, beyit sayısı: 4520'dir. Hat nev'i: nesih ve harekelidir.

4. H nüshası; Süleymâniye Kütüphanesi, Hâlet Efendi Bölümü, 17 demirbaş numaralıdır. İstinsah tarihi hakkında bilgi yok, müstensihi: İsmail bin Şahin İbrahim'dir. Ebadı diğer nüshalardan daha büyük, varak sayısı: 148, diğer nüshalarda her sayfada ortalama on üçer mısra olmasına rağmen H'de yirmi birer mısra var, beyit sayısı: 4482'dir. Hat nev'i: nesih ve harekelidir.

2. Teknik Özellikler

1. Arap harfli eski alfabede bulunup da bugünkü alfabede bulunmayan işaretler için, tenkitli basımı yapılan ilmî eserlerde kullanılagelen aşağıdaki transkripsiyon sistemi kullanılmıştır.

Vasl hemzesi	:	'
ء	:	'
ت	:	Ṣṣ
ح	:	Ḥḥ
خ	:	Ḫḫ
ذ	:	Zz
ص	:	Ṣṣ
ض	:	ẒẓDd
ط	:	Tt

ظ : Zz

ع :  

غ : Ğğ

ق : Kk

ك : Nn

Arapça ve Farsça kelimelerdeki med harfleri şöyle gösterilmiştir:

آ : Ââ

و : Ūû

ى : İi

Farsçadaki vâv-1 ma'dûleler italik uzun a (*â*) harfiyle yazıldı: ħ*â*b, ħ*â*n.

2. Tenkitli metin için seçilen her dört nüshanın âit olduğu beyit sayısı rakamla, mısırâ harfle; tenkitli metnin beyit numaraları esas alınarak farklılık arz eden bölümlerin belirtildiği kelime veya kelime grupları dipnotlarda gösterildi.

3. Tamamı bir mısırâ veya beyit olan Arapça veya Farsça beyit veya mısırâlar, beyitler arasına veya bölüm sonlarına yerleştirilmiş Arapça âyet ve hadisler dışındaki başlıklar, beyit ve mısırâlardan oluşan metin; transkripsiyon alfabesiyle yazılmış, âyetlerin meâlleri dipnotlarda verilmiştir.

4. Beyit veya mısırâlar arasındaki nüsha farklılıkları, yatık çizgi (/) işaretiyle belirtilip ilgili beytin sayısı ve ilgili mısırân harfi, âit olduğu kelime veya kelime grubunun karşısında belirtilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

MİR 'ÂTÜ'L-AHLÂĞ ve MİRĖÂTÜ'L-EŞVÂĞ'İN
TENKİTLİ METNİ

با سمة سبحانه

MİR'ÂTÜ'L-AHLÂK ve MİRKÂTÜ'L-EŞVÂK

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün)

- 1 اله الكل لا معبود غيره
به الطول فلا مسجود غيره
- 2 له الالاء لا محمود الا
هو الله القديم الرب الاعلا
- 3 Tefakḳud kılsañ eczâ-yı cihâmı
Ḳamu şânî velî yok aña şânî
- 4 Yazılsa nâme-i ebterde nâmı
Olur ol rıḳḳ-ı menşûr-ı kirâmı
- 5 Ne şândur ol ki gözlerdür hiçâbı
Ne yüzdür ol ki nûrdandur niḳâbı
- 6 Ḳamu eşyâ nişân iken o şâna
Virimez kimse andan hiç nişâne
- 7 Ne 'anḳâdur bilinmez âşiyânı
Muḥîṭ olmuş iken kevn ü mekânı
- 8 Güneş kılmış iken zerrâtı tâbı
Kimesne görmedi ol âfitâbı
- 9 Ne 'ummândur ki deryâ ḳaṭresidür
Ne ḥurşîddür güneşler zerresidür
- 10 Şu 'ayndur ol ki ğaynı 'ayn-ı a'yân
'Aceb mi olsa a'yün anda ḥayrân
- 11 Reh-i 'irfânda şol ki oldı çâlâk
Olup 'ayyân didi ol "mâ-'arefnâk"

7a: 'anḳâdur / 'anḳâdır F2

11b: Olup 'ayyân didi ol / Gelür ḥayret dir ol dem F2

12 Ne deñlü şerh olunsa vech-i ebkâ
Bu zâhirdür olur şerhile ahfâ

13 اكر هر كس بتعريفش بکوشد
نمي داند بتعليمش بيوشد

قال الله تعالى: * وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ ﴿١١٦﴾

14 فقل امنت بالله المقدس
عن التعريف والتحديد والحدس

15 هوالموجود خلاق البرايا
هو الرزاق وهاب العطايا

16 هوالمعبود في السبع الطوق
هوالمسجود في كل الرواق

17 هوالمحيي المميت الحي الاعلا
هوالب رب المقيت الوجه البقي

18 Bu yol içre niçe Sokrât u Bukrât
Dağı her Bû 'Alî zî-zihn-i vekkâd

19 Bulup her biri kendin merd-i 'âmî
Cenâb'a eylediler i' tişâmî

كما روي عن ابي علي انه انشد في اخر حياته هذه الرباعيه

11b: "Ya Rabb, seni zâtına yakışır şekilde bilmedik!" şeklinde rivâyet edilen ve sofilerce hadîs kabul edilen bir sözden alınmadır. Bu sözün gerçek hadîs olması şüphelidir.

* Herkesin, iyilik olarak yaptıklarını da kötülük olarak yaptıklarını da karşısında hazır bulduğu günde (insan) isteyecek ki kötülükleri ile kendisi arasında uzun bir mesafe bulunsun. Allah, kendisine karşı (gelmekten) sizi sakındırıyor. Allah kullarına çok şefkatlidir. (Âl-i İmrân, 3/30)

- 20 اعتصام الوری بمغفرتک
عجزالواصفون عن صفتک
- 21 تب علینا فاننا بشر
ما عرفناک حق معرفتک
- DER-TEVHÎD-İ EF' ÂL
- 22 Egerçi zâtı pinhân şun'ı peydâ
Olur a'yân-ı ekvândan hüveydâ
- 23 Çizüp cân tıflını mehd-i 'amâdan
Kırmât-ı cisme şardı tıy edâdan
- 24 Çü Yûsuf geldi Ken'ân-ı 'ademden
Şalındı çâha pes emr-i kıdemden
- 25 Be-âhîr şâh idüp mışr-ı bedende
Gehî luftında kıldı geh mişende
- 26 Olup fi'line ekvân nakş-ı âlât
Bu yüzden zâhir olmakda mühimmât
- 27 Olupdur gerçi eşyâ aña mensûb
Münezzehdür velî nisbetden ey hûb
- 28 Çü gayretten görünmez gayre bi'z-zât
Anuñçün kıldı bu eşyâyı mir'ât
- 29 Ki tâ 'âşıklara vire tesellî
Kılup 'aks-i cemâliyle tecellî
- 30 Cihân deyrinde taşvîrât-ı eşkâl
Senüñçün yazılıpudur itme işkâl
- 31 Ki nakşından müşâhed ola nakqâş
Gözüne hâr ola gayretle göz kaç

23a: çizüp F2 / çizip F1

27a: eşyâ / esbâb F2

29a: ki tâ 'âşıklara / ki 'âşıklara H

32 Düşüpdür rûy-ı eşyâ añâ maħmil
Görem dirseñ gözüniden ‘ illeti sil

33 Kaçan Leylâ ide maħmilden işrâk
Kıl anı berķ-ı istiğnâda iħrâk

34 Ki Leylâ'suz tehî şûretle ‘ uşşâk
İder mi bir nefes ârâm u ilşâk

VASL

35 Tefekkür eyle eczâ-yı cihâna
Zemînden tâ muħîṭ-i âsumâna

36 Kõmıř her zerrede bir sırr-ı esnâ
Menem dir her birisi Ṭûr-ı Mûsâ

37 Kõ Ṭûr'ı belki da‘ vâ-yı Kelîmî
İderse çıkarur şudan kilîmi

38 Cihân şuħfında her bir ħarf-i aşfer
Olupdur okuduñsa sıfr-ı ekber

39 Velâkin ħâme-i vehm ü ħayâlün
Anı tesvîd idüpdür añla ħâlün

40 Anuñçün zerrelerden ders-i esrâr
Alımsın bu bahşetme inkâr

41 Yaħûd za‘ f-ı başar var sende yârâ
Gõze gözlük taķın gör âşikâre

42 Çü gözlüksüz ħafîdür ħaṭṭ-ı âfâk
Bu minvâl üzredür enfüsde ıṭbâk

43 Gel imdi bulıgõr bir merd-i şâfi
Anı gözlük idin itme ħilâfi

44 Anuñ nûrı senün nûruñla munzam
Olursa rûşen olur niçe mübhem

45 Vesâ ‘il olmasa ervâḫ-ı kudsî
Şehâ rûşen görimezsın bu dersi

- 46 Ne deñlü vâsıtañ olursa enver
Olur meşhûduñ ol dem gâyet azher
- 47 Görürsün feyz-i aqdesden ʿaıyye
Saña irmekdedür her dem hediyye
- 48 Şu feyzdür ol ki deryâ dem ʿasıdur
Güneş ol baħr-i nûruñ lem ʿasıdur
- 49 Ki mülk-i ğayba nisbet bu şehâdet
Düşüpdür şebnem-i nâçiz-fiṭrat
- 50 ʿAceb şun ʿ u ʿaceb şâni ʿ aceb seyr
Ki isterler mesâcid ehli hem deyr
- 51 Vişâli ka ʿ besinüñ kârubânı
Kurulmuşdur Muħammed sârubânı
- 52 O râhuñ muħrimi aşhâb-ı tecrîd
Olupdur maħremi erbâb-ı tefrîd
- 53 Kül olmuş ol fezâda ümm-i ğaylân
İlişe merħabâ dir ehli-i ʿirfân
- 54 Çıkupdur ʿarşa lebbeyküñ şadâsı
Hemîn teslîm-i cândur mübteĝâsı

MEDĤ-İ RÂBİṬATÜ'L-MA ʿNÎ MUḤAMMEDÜ'L-MUŞTAFÂ
ŞALLE ʿALEYHÎ MÂ-DÂMETİ'L-ARŻU VE'S-SEMÂ

- 55 Yüzdür fâtiħa Ümmü'l-me ʿânî
Sözidür zübde-i Seb ʿa'l-meşânî
- 56 Ma ʿârif gencinüñ oldur emîni
Ḥaĝâyık bahrinüñ dürr-i şemîni
- 57 Çi ger şûret yüzinde oldı lâhık
Düşüpdür cümleden ma ʿnide sâbık

قال النبي صلى الله عليه وسلم كنت نبيا و ادم بين الماء والطين

46a: enver H / envâr F1
47a: görürsün / görürsin F2
48a: dem ʿasıdur / damĝasıdur İÜ
52a: muħrim / mahrem İÜ, H

- 58 Budur ârâ-yı bâzâr-1 şerî'at
Budur yârâ-yı esrâr-1 tarîkat
- 59 Odur meydân-1 'irfân içre çâlâk
Düzülmüştür anuñ-çün hâk ü eflâk
- 60 Hâkîkat merkezine kuţbu'l-aqtâb
Anuñçün sâhasın devr eyler aḥbâb
- 61 Anuñ evşâf-1 bürrinden birer bür
Henüz aşdâf-1 baḥrinden birer dür
- 62 Virilmiş meşrebince enbiyâya
Maḳâm-1 rütbetince aşfiyâya
- 63 Deñizdür ol deñizden Nûḥ'a zevraḳ
Necâta irdi andan olmadı gark
- 64 Ḥalîl anuñ 'atâsından bulup sûr
Olupdur hil'at-i ḥulletle mesrûr
- 65 Çü şundi luţfi Mûsâ'ya 'atâyı
Yed-i beyzâ ile aldı 'aşâyı
- 66 Bu ma' denden ḥadîd aldı çü Dâvud
Bizümçün kıldı anı dir'-i mesrûr
- 67 Ger oldı Âdem'e ta'lim-i esmâ
Saña mağz-1 'ulûmı virdi cemmâ

قال الله تعالى: * وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ
تَكُنْ تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا ﴿١١٣﴾

- 68 Gel añla “allemek” taḥtında remzi
Daḫı “mâ lem tekün ta'lem” de ğamzı

60b: eyler / ider İÜ/ ider F2

61a: evşâf-1 / eşnâf F2

66a: ma' denden H / ma' dinden F1 / ma' niden F2

* Allah'ın sana lütfu ve esirgemesi olmasaydı, onlardan bir grup seni saptırmaya yeltenmişti. Onlar yalnızca kendilerini saptırırlar, sana hiçbir zarar veremezler. Allah sana Kitab'ı ve hikmeti indirmiş ve sana bilmediğini öğretmiştir. Allah'ın lütfu sana gerçekten büyük olmuştur.

(Nisâ, 4/113)

68a: (Nisâ, 4/113)

68b: (Nisâ, 4/113)

- 69 Ki mevşûlüñ 'umûmından haber-dâr
Olanlar aldı bundan ders-i esrâr
- 70 Ki her bilmedüğini aña ta' lîm
İdicek gör ne resme ola ta' zîm
- 71 Bunuñ tahtındadır ism ü müsemmâ
Bu bahre kaçredür ta' lîm-i esmâ
- 72 Mekân idindi 'İsâ âsumânı
Hâbîb'üñ olmağışün pâsubânı
- 73 Anuñdur hürmen-i 'ilm ü ma' ârif
Ki anda hûşe-çindür cümle ' ârif
- 74 Anuñçün cümle-i halkuñ hıyârı
Olupdur hürmeninüñ behre-dârı
- 75 Senüñ nehrüñden içen gurfe-i âb
Kaпуñ devr itmeden qalmaz çü dülâb
- 76 O yemden kim irer bir dâne dürre
Olup ol dürretü't-tâc irdi qadre
- 77 Çırâğuñdan ne müflis yaqdı şem' a
Cihâna nûr olup şem' oldı cem' a
- 78 Gedâdan pâyüñe her kim qodı ser
Qodı şehler anuñ pâyine efser
- 79 Kim irdi süfresinden bir qalîle
Dağı reşk itmedi hân-ı Halîl'e
- 80 Derinde kem gedânuñ âşinâsı
İrişüp qadre bulunmaz bahâsı

VAŞL

- 81 Kitâb-ı na' tüñe ger olmadı had
Biñ oqursam şenâñı olmaz ebced

70a: bilmedüğini / bilmedigini F2

75a: nehrüñden İÜ / nehrüñde F1, H

75b: dülâb / dullâb F2

80b: İrişüp / İrişür İÜ

81a: na' tüñe / na' tile İÜ

- 82 Velâkin kîlk-i şevkum râhat olmaz
Göñül levhinde seyr eyler yorulmaz
- 83 Ki ger na' tûñle olam zâg-ı nâ-sâz
Oluram ol maħalde bûlbûl-âvâz
- 84 Meges ger itse medhûñle terennüm
Bulur kâf-ı kerâmetde ta' azzum
- 85 Eger 'av 'av ide seg midħatûñle
Ser-i şîrân olur ol re 'fetûñle

KAŞİDE-İ FÎ-MEDĤ-İ RESÛL ŞALLALLÂHU 'ALEYHİ VE SELLEM

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

- 86 İy şaçûñ zencîrini ve 'lleyli hoş-ta' bîr ider
Ve 'd-đuhâ envâr-ı rûyuñdan 'aceb tefsîr ider
- 87 Gerçi sidre müntehâdur kaddüñe nisbet degül
Naş-ı mi' râc zîre andan geçdüğüñ tezkîr ider
- 88 'Aynı 'aynı'n-nûrınıñ meşhûdı ĥağ olduğıñı
Âyet-i "mâ-zâg" a inkâr ehline tebşîr ider
- 89 Dest-i Ĥağğ'a mazhar olduğıñ yed-i tûlâsınıñ
"Mâ-remeyte iz remeyte" diñledüñ taqrîr ider
- 90 Nezd-i Ĥağğ'da kadrini bilmek dilerseñ ümmetâ
Gel "le' amrük" âyetin oğı ne hoş taqrîr ider
- 91 Ĥâh-ı zulmetde kalan erbâb-ı nâsûta şalâ
Diñlesün bu na' tini fi 'l-ħâl anı tenvîr ider

86a: iy / ey H

87a: kaddüñe nisbet degül / kaddüñe nisbet degil F2

87b: geçdüğüñ / geçdigiñ F2

88ab: Bu beyit, H'de yok.

88b: Gözü kaymadı ve sınırı aşmadı. (Necm, 53/17)

89b: (Savaşta) onları siz öldürmediniz; fakat Allah öldürdü onları, attığın zaman da sen atmadın; fakat Allah attı (onu). Ve bunu, müminleri güzel bir imtihanla denemek için (yaptı). Şüphesiz Allah işitendir, bilendir. (Enfâl, 8/17)

89b: taqrîr / tefsîr İÜ

90b: (Resûlüm!) Hayatın hakkı için onlar, sarhoşlukları içinde bocalıyorlardı. (Hicr, 15/72)

- 92 Baħr-i ‘ilminde anuñ bir atreye vâsıl olan
Çâh-ı albinden ma‘ârif zemzemin tefcîr ider
- 93 Hıyl-i cem‘ine baan ol serverüñ İskender’i
Cav-ı cündinden sipâhî olduın teksîr ider
- 94 Şekvet-i dâreyne mazhar oldu bulmadı felâh
Sünnet-i garrâsını her kim anuñ takîr ider
- 95 Tâb-ı adrinden anuñ bir lem‘a iden itibâs
Sûretü’n-nûrı o kes her levhaya tavîr ider
- 96 âf-ı navetde ‘afârît idi ibtâl-i ureyş
Mu‘cize zencîresiyle gör nice teşhîr ider
- 97 Geri şûret maribinden gârib oldu ol güneş
Dem-be-dem cân marıından ‘âlemi tesfîr ider
- 98 Ğayret idüp sa‘y ile vehm ü hayâl macûbına
Vaşfını ‘âşıkları her gûşeden teşhîr ider
- 99 Rûz-ı ferdâ lufile binüp semend-i himmete
Şefatinden hem şefâ‘at zeylini teşmîr ider
- 100 Şemsî bilüp ‘aczini diler nu‘ûtinden sükût
Leyki dil müftûsi andan men‘ ile tazîr ider
- 101 Na‘ti gül-zârında bûlbûl olduum ‘ayb itmesün
Lâ-cerem mabûbunuñ zikrin kişi teksîr ider

AŞİDE-İ DİGER

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 102 Cemâlüñ nûrına nisbet cihân şemsi degül zerre
Deñizler baħr-i cûduñdan şayılmaz kemterin atre
- 103 Şular kim mezra‘-ı dilde maabbet tomını ekmez
Yimez maşûl-i ‘ömrinden o ‘âtl bir şinik behre

92a: ‘ilminde / ‘ilminden F2

93a: serverüñ / serveriñ F2

97b: tesfîr / tefsîr H

101a: itmesün / olmasun İÜ, F2

- 104 Der ü divârınuñ taşın idinse bir gedâ mesned
Bulur qalbinde istiğnâ baş egmez ‘âr idüp dehre
- 105 Kânâ‘at kâfına ‘anqâ olupdur sâ’îl-i bâbuñ
Ne turfe ger temelluq itnese anlar seg-i şehre
- 106 Beriyye kumları ‘addince şûret hâcısın şaymaz
Hisâba Ka‘be-i kûyında bir kerre iden ‘umre
- 107 Gedâyiken şehâ hân-ı Halîl’e ide mi reşki
İrenler hürmen-i ‘irfânuñ içre dâne-i bürre
- 108 Habîbâ âsitânuñ seglerinden kim olur ma‘dûd
İrişüp qadr-i vâlâya müebbed şâh olur ‘aşra
- 109 Şehâ baqr-i ‘ulûmuñdan nevâle irişen ‘aşık
Aqar mı şu gibi her kûy kenârında aqan nehre
- 110 Keremler eyle sultânım kapuñ Kıtmîr’idür Şemsî
Anı redd itme bâbuñdan rubûde olmasun gayre
- DER-MEDÂYİH-İ ÂL U ŞAĦB-İ GÜZİN
RIDVÂNULLÂHİ ‘ALEYHİM ECMA‘İN
- 111 Sa‘âdet mesnedinde âl u aşhâb
Çü oldı her birisi halka-ı bâb
- 112 Kim el ursa olaruñ dâmenine
İrer lâ-büid sa‘âdet maqzenine
- 113 Ne şehlerdür o qapunuñ gedâsı
Ki hâk-i pâyi gözler tütüyâsı
- 114 Çü Qur’ân içre Hâk ol cavqa meddâh
Olupdur hiç öger mi anı qaddâh
- 115 Huşûşâ çâr-yâr-i pür-kerâmet
Olupdur her biri necm-i sa‘âdet
- 116 Şu şehlerdür ki hüsrevler gedâsı
Şu mehlerdür güneşler mübtelâsı

104a: divârınuñ / divârınuñ F2

105b: şehre / çehre F2

110a: Kıtmîr’idür / bendesidür İÜ

115b: sa‘âdet / hidâyet İÜ, F2

121b: aşhâb u âl ile / âl ile aşhâb-ı İÜ

- 117 Ta' aşşubdan maraz yogise sende
Olursın cânile ol cavka bende
- 118 Havâricle revâfîz iki merzâ
Birer segdür bu bâzâr içre farzâ
- 119 Virüp bu iki fırka dîni nehye
Biri âle söger birisi şahba
- 120 Seg ürmekden zarar yok kârübâna
Çü oldılar olar haqqa revâne
- 121 İlâhî çâr-yâr-ı râşidînüñ
Dağı aşhâb u âl ile güzînüñ
- 122 Bizi cavkında kıl rûz-ı cezâda
Ulaşdur anlara tahte'l-livâda
- MUĞADDİME
- 123 Şımâh-ı cân ile eylerseñ ıŷgâ
Cevâhirler taqam ol gûşe aşfâ
- 124 Ki her lü'lü'sine 'âlem haracı
Bahâ olmaz bu resmedür revâcı
- 125 Vücûduñ şehri ber-vech-i icmâl
Saña taşvîr idem bulursam ifzâl
- 126 Vücûduñ gerçi bir cüz'î kafaşdur
Velî bu hâtem-i 'âlemde faşdur
- 127 Bu 'âlemde budur pes mısr-ı câmi'
Ki var her gûşesinde çok mecâmi'
- 128 Kurulmuş sağ taraf dükkân u bâzâr
Metâ'ı 'ilm ü hikmet naql-i aħbâr
- 129 Olupdur ehli ahlâk-ı hamîde
Olardur bâyi'î de müşterî de
- 130 Müzeyyendür mesâcidle medâris
Kurulmuş hân-kaħlarda mecâlis

- 131 Velî ol şol taraf kûy-1 ħarâbât
Metâ'ıdur anuñ naĥs u ħabâsât
- 132 Anuñ da ehli aĥlâĥ-1 zemîme
Şatılur cehl ü 'udvân her le 'îme
- 133 İki leşkerdürür bu iki fırça
Bu şeh'r içre düşüpdür fırça fırça
- 134 Ĥamîde leşkerine 'aĥl u rûĥuñ
Şeh ü serdâr olupdur bil fütûĥuñ
- 135 Zemîme cündine nef's ü hevâ hem
Bu iki baş olupdur ĥurma ebsem
- 136 Şu kim rûĥuñ çerisidür aña nâm
Bil aşĥâb-1 yemîndür eyile i' zâm
- 137 Şu kim nefse düşüpdür cünd ü a'vân
Aña aşĥâb-1 meş'em didi sübhân
- 138 Vücûduñda bu iki şâh u leşker
Mü'ebbed ceng iderler ey bürâder
- 139 Eli altında rûĥuñ on güzîde
Dilâver begleri var ol çeride
- 140 Ĥurup her biri bir ĥapuda ĥâzır
Olur a' dâya ĥarşu şöyle nâzır
- 141 Ki ol ĥapular islâm kişverine
Açılur hem gelür andan ĥazîne
- 142 Saña andan irer a'vân-1 devlet
Saĥın sedd itme anı ey cüvân-baĥt
- 143 Ki andan iriserdür feyz ü ilhâm
Aña lümme buyurdı Şâh-1 İslâm
- 144 Daĥı ol nef's-i güm-râĥ ĥidmetinde
Olur on dîv yilerler şeĥvetinde

131b: naĥs / necs İÜ

134b: şeh ü serdâr / şeh serdâr F2

141a: kişverine / leşkerine İÜ

143a: iriserdür feyz / feyz iriserdür İÜ

- 145 Şekâvetde olup her biri a'vân
Diler gâret ide îmânüñ ey cân
- 146 Açılır ol tarafda olan ebvâb
Şekâ iklîmine şanma ki aḥbâb
- 147 Gelür nefse meded andan daḥı kıt
Ḳavî olur anuñla ehl-i nâsût
- 148 Yemîn aşḥâbınuñ daḥı şimâlüñ
Hep adı şanı vardır aña ḥâlüñ
- 149 Birin birin saña hep direm anı
Teğâfûl itme uyar 'aql u cânı
- 150 Ki bir şekl üzre kıldum anı taşvîr
Şu resmile ki ilhâm itdi taḥrîr
- 151 Senüñçün eyledüm bu şekli mir'ât
Gel imdi kıl nazâr kerrât ü merrât
- 152 Hikâyet eyleye tâ ḥasb-i ḥâlüñ
Yüze yüz bilesin ḳubḫ u cemâlüñ

İşbu zerrîn ḳapular lümme-i Raḥmândur ki aḥlâḳ-ı ḥamîdeye işâretdür.
Nitekim siyâḥ ḳapular lümme-i şeytândur ki evşâf-ı zemîmeye işâretdür.

* {Aḥlâḳ-ı ḥamîdenüñ netîcesi cennet ve didârdur. Aḥlâḳ-ı behîme ve evşâf-ı zemîmenüñ netîcesi ḥasret ve nedâmet ve 'azâb ve 'ikâb-ı şiddetdür.

الاعتبار الاعتبار ايها الاخيار قال الله تعالى:
* فاعْتَبِرُوا يَا اُولِيَ الْاَبْصَارِ ﴿﴾ صدق الله العظيم
الستار وبلغ رسوله الكريم المختار
14 Rebî'ül-âḥir 1141}

149a: hep direm / direm hep İÜ

* Ayraç { } içindeki bu bölüm, F1, İÜ ve H'de yok.

* Ehl-i kitaptan inkâr edenleri, ilk sürgünde yurtlarından çıkaran O'dur. Siz onların çıkacaklarını sanmamıştınız. Onlar da kalelerinin, kendilerini Allah'tan koruyacağını sanmışlardı. Ama Allah (O'nun azabı), onlara beklemedikleri yerden geliverdi. O, yüreklerine korku düşürdü; öyle ki evlerini hem kendi elleriyle, hem de müminlerin elleriyle harap ediyorlardı. Ey akıl sahipleri! İbret alın. (Haşr, 59/2)

EL-İNSÂNU'L-MÜKELLEFE BÎ'T-TEHALLÎ
BÎ'L-ĦAMÎDETÎ VE'T-TEHALLÎ 'ANÎ'Z-ZEMÎMETÎ

EVŞÂF-I ZEMÎME	AĦLÂĦ-I ĦAMÎDE
Tûl-1 emel	Zikrû'l-mevt ve'n-nevĥa 'ale'l-âĥire
Ħırs	Ħanâ'at
Şehvât	Tevbe vü mücâhede
'Ucub	Tevâzu'
Ħased	Rızâ
Riyâ	İhlâş
Küfrâm'n-ni' me	Şükür
Buĥûl	Cûd u seĥâ
'Adâvet-i Ħak	Muĥabbet ü şevĥ
İhmâl	Muĥâsebetü'n-nefs

- 153 Gel inşâfile baĥ evvel yemîne
Ki var mı sende anlardan nümüne
- 154 Zuhûr itmiş mi aĥlâĥ-1 ĥisânuñ
Müzeyyen midür andan rûy-1 cânuñ
- 155 Yaĥûd münsed mi ol zerrîn ĥapular
Örülmiş mi aña muĥkem yapular
- 156 Ger alduñsa bu fikrûñden netice
Açıldı rûz-1 rûşen gitdi gice
- 157 Bu dem seyr eyle ebvâb-1 yesâre
Siyeh ĥapulara kûy-1 ĥasâre
- 158 Gör anuñ daĥı ĥâlin eyle iz'ân
Açık midur yaĥûd baĥlu mı ey cân
- 159 Bu üslûb üzre baĥ mir'âte rûşen
Bilesin tâ seni kem mi ya aĥsen
- 160 Ne ĥulķıla olursa ittîşâfuñ
Bil anı gösterür mir'ât-1 şâfuñ
- 161 Eger şûret virür baĥışda ol sâf
Velî ĥiĥ kimseye yüz virmez inşâf
- 162 Ki söyler yüze ĥarşu vaşf-1 ĥâlin
Aña hep bildürüp naĥş u kemâlin

- 163 Ki bu bir merd-i şâf u sâde-dildür
Saña nâşîhdürür şehri degildür
- 164 Ne yazsa levhine Nakkâş-ı Kudret
Bilâ-naşın anı eyler hikâyet
- 165 Görünse şûretüñ mir 'âtde ger kem
Anı tebdîle sa'y it tırma ebsem
- 166 Bu tebdîlüñde lâkin mürşid ara
Ki olardur bu cihânda çehre-ârâ
- 167 Diger mir 'âtüme bakdukca cânüñ
Sevine çün göre gitmiş tumanuñ
- 168 Ki gözdür gösterür maḥbûbı maḥbûb
Anuñçündür cemâl ehline mergûb
- 169 Kabîhuñ çünkü kubḥın ider izhâr
'Aceb olmaz nazardan şalsa bed-kâr
- HİKÂYET-İ MÜNÂSİB-İ HÂL
- 170 Varıdı bir ḥuceste merd-i 'ârif
Şalâḥ u zühdile ehl-i ma'ârif
- 171 Varıdı anuñ için niçe zevcât
Kamu ḥavrâ-sirişt ü cümle bih-zât
- 172 Velâkin birisi ziştidi gâyet
'Abûsü'l-vech idi ol bî-nihâyet
- 173 Bu ḥâlile katı tâlibdi zevce
Hemân şoḥbet dilerdi bulsa fürce
- 174 Katı bîzâr idi ol ehl-i irfâk
Mürüvvetden velî itmezdi ıtlâk
- 175 Diledi ḥikmetile gör kemâlin
Aña bir vechile bildüre ḥâlin
- 176 Varup bâzâra aldı armağânı
Yeşil ü al u şaru ergavânı

168a: gözdür / gözgü İÜ, F2

174a: irfâk / 'ırâk İÜ

175a: diledi / ne itdi F2

- 177 Kimisi câme vü kimisi ser-pûş
Ki tâ her birinüñ gönlin ide hoş
- 178 Dağı bir âyine aldı muşanna^ç
Zer ü sîm ü cevâhîrle muraşsa^ç
- 179 Şu resme hûbidi evzâ^ç u şânı
Degerdi cümleten ol armağânı
- 180 Gılâf idüp anı şardı harîre
Velî sûd itmeyiserdür zarîre
- 181 Gelüp ol armağânı hânesine
Üleşdürdi hemân-dem her birine
- 182 Velî mir'âti virdi ol ^ç abûse
Açup bakduğda irdi gamm u bûse
- 183 Görüp şâfi şu içre şeklini har
Hemân-dem nefret idüp ürkdi ebter
- 184 Gazabdan şaldı ol mir'âti pâya
Ne nakş ola yire düşmekden aya
- 185 Anı tîz kapdı hasnânuñ birisi
Ki eydür âfitâbuñ müşterîsi
- 186 Çü şarrâf idi ol şânında kâbil
Hemân-dem kıldı ruhsâra muķâbil
- 187 Çü hüsnini temâşâ kıldı anda
Gehî başa kodı geh ceyb-i cânda

VAŞL

- 188 Benüm mir'âtümün de hasb-i hâli
Hemîn budur ki kırmışam mişâli
- 189 Meşâribde çü yokdur zabt u iţbâķ
Kimine zehr olur kimine tiryâķ

176b: erğavânı / armağânı İÜ

177b: ki tâ her birinüñ / virüp her birine F2

182b: bûse / pûse İÜ

187b: başa / başda İÜ

188a: benüm / benim H

- 190 Güneş olmuşken âfâka ziyâ-bağş
‘Aceb mi sevmese ħuffâş-ı a‘ meş
- 191 Muḥammed ‘âleme saçmışken envâr
Bulupdı Bû Leheb çeşminde ħûn ħâr
- 192 Çü toğdı raĥm-ı dilden bu kitâbum
Ki taḅ‘um sâdesidür müstetâbum
- 193 Hemân-dem ħalbe ilhâm itdi Ḥallâħ
Didüm adın anuñ Mir‘ât-i Aĥlâħ
- 194 Vaşiyet eylerem iĥvân-ı dîne
Kimüñ kim ire Mir‘ât‘üm yedine
- 195 Sile himmet yîñile gerd-i ‘aybın
Daĥı setr eyleyeler ‘ayb-ı ġaybın
- 196 Ki ma‘yûbdan zuĥûr iden be-her-ĥâl
Olur ‘ayba mülâbis budur aĥvâl
- 197 Velî budur cemâl ehline ġüftâr
Ki hiç mir‘ât ġubârdan eylemez ‘âr
- 198 Hemîn silmek gerekdür andan anı
Ki tâ ruĥsâra virmeye ziyânı
- 199 Du‘âyile dilerven ideler yâd
Ķılalar türbe-i vîrânım âbâd
- 200 Bağışlayup bize Ümmü'l-Kitâb'ı
Hediye ideler ol müstetâbı
- 201 Beni ħabr içre ħılduħca olar şâd
İlâhî anlaruñ ħalbin ħıl âbâd
- 202 Dilerven bu kitâbı Ḥaħ tebârek
Ķıla her nâzıra fâl-i mübârek

191a: Muḥammed / bu cümle İÜ

192a: dilden / dilde İÜ, F2

192b: sâdesidür / zâdesidür İÜ, F2

194a: eylerem / iderem İÜ

194b: Mir‘ât‘üm / Mir‘ât'im F2

195b: ‘ayb-ı ġaybın / ġayb-ı ‘aybın H

201a: ħılduħca / ħılduħça F2

203 Hâmîde vaşfi birle olup âbâd
Bulalar bu kitâbum birle irşâd

204 Zemîme defterini eyleyüp çâk
Rezâ 'il vaşmetinden olalar pâk

205 Çü icmâlile fehm itdük kitâbı
Bu dem tafşîl idem fetħile bâbı

206 Göresin anda icmâli mufaşşal
İresin anda maqşûda muhaşşal

EL-BÂBÜ'L-EVVEL FÎ ZİKRI'L-MEVT

207 Çü evvel kapusıdur bâb-ı ezkâr
Gerekdür dâhil ola andan ebrâr

208 Ki ya' nî zikr ide mevtini her dem
Dilerse rûz-ı ferdâ ola ekrem

209 Şikârı bâz-ı rûhuñ çün beqâdur
Gözün aç ol yaña cânım baqa tur

210 Çün oldur 'âkıbet dâru 'l-ķarârî
Aña olmaq gerekdür hem firârî

211 Varısdur çü qabre ıztırârî
Ziyâret ide geh geh ihtiyârî

212 Bu dem a' mâlile hoş kıla âbâd
Kaçan göçse gele ol dâra dil-şâd

213 Ola işbu hikâyet naqd-i hâli
Görüp hâl içre ol ' ârif me 'âli

HİKÂYET-İ MÜNÂSİB-İ HÂL

214 Rivâyet olunupdur bu hikâyet
Ki var aqşâ-yı Hind'de bir vilâyet

215 İderler bir kesi şâh-ı cihân-dâr
Olur on yıl tamâm anlara ħod-kâr

209b: baqa tur / baqa dur F2

211a: varısdur / viriserdür H

211a: çü / çok İÜ

- 216 Kaçan bulur nihâyet ʿaşr-ı kâmil
Anı maʿzûl iderler anda hâşıl
- 217 Şoyarlar hilʿatin tâcın alurlar
Yine evvelki şâln geydürürler
- 218 Anı bir şandala koyarlar ol ân
Biner anuñile bir niçe merdân
- 219 Ki vardur anda bir hâlî cezîre
Çatı mûhiş maqâm u gâr-ı tîre
- 220 Velâkin çok sibâʿ u mûr u mârı
ʿAķârîb bî-nihâye yok şumârı
- 221 Bulardan ğayrı yokdur anda zî-rûh
Olur her kim ki varur anda mecrûh
- 222 Ulaşdururlar anı ol maqâma
Kimesne nâmın añmaz tâ kıyâme
- 223 Bu vahşetle kalısar anda tenhâ
Anuñ hâlini ancak bile Mevlâ
- 224 Çü kişver şehsüz olmaz diñle hâli
Bu dem yola bakarlar ol ahâlî
- 225 Kaçan yoldan gele bir şahş-ı mechûl
Anı şâh idinürler sağ u ger şol
- 226 Çıkarurlar gedâlık kisvetinden
Giyer zerrîn-i şâhî hilʿatinden
- 227 Semend-i devlete binüp hemânî
Ururlar başa tâc-ı hüsrevânî
- 228 Şu resme kim düzilmiş resm-i şâhân
Anı icrâ iderler aña ol ân
- 229 Getürürler anı âhir sarâya
Şeh olur anda aʿyân u gedâya

215b: tamâm anlara ğod-kâr / kadar olara ğünkâr F2

227b: ururlar / urur çün F2

- 230 Anuñ olur cevârî dahı ğılmân
Neye kim mâlik idi şâh-ı pîşân
- 231 Olur on yıl bu üslûb üzre mağrûr
Şoñında ‘azl iderler mişl-i mezkûr
- 232 Sürûrın udamaz şoñra şübûrı
Kıyâmına anuñ degmez hubûrı
- 233 Be-âhir itdiler bir şâhı ma‘zûl
Yola baqarlar idi sağ u ger şol
- 234 Göründi bir şebağ şekl-i gedâda
Gelür yorgun u argun ol fütâde
- 235 Yine ‘âdetce istikbâl u i‘zâm
Kılup itdiler aña hâli i‘lâm
- 236 Didi şahlık kanı kandan gedâlık
Düşer mi hiç gedâya muqtedâlık
- 237 Beni koñ hâlüme itmeñ cefâyı
Ki ben dîbâya virmezven ‘abâyı
- 238 Didiler vâcib olmışdur bu ibrâm
Zarar görme qabûl it kılma ârâm
- 239 Qabûl itdi be-âhir hâh u nâ-hâh
Sarâya geldi oldu cümleye şâh
- 240 Taşarruf eyledi hep zîr ü bâlâ
Aña râm oldılar a‘lâ vü ednâ
- 241 Çü vâkıf oldu ol ‘âdetlerine
Te’emmül kıldı hâlin yandı sîne
- 242 Tefekkürle çırâğ-ı ‘aklı rûşen
Baqup her gûşeyi seyr itdi ahsen
- 243 Bu dem cem‘ eyleyüp erkânı der-hâl
Birin birin bulara şordı ahvâl
- 244 Ki n’olmışdur o dem şâh-ı muqaddem
Ne itmışdür ‘amelden benden aqdem

- 245 Beyân itdiler anuñ sîretinden
Cezîre içre âhîr hasretinden
- 246 Didi hâtırda bu iş oldu peydâ
Cezîreyi varup kılam temâşâ
- 247 Çü âhîr olacağven anda ‘âkîf
Gerekdür kim olam ben aña vâkıf
- 248 Didiler bu işi ey şâh-ı ekrem
Kimesne itmedi hiç senden aqdem
- 249 Didi vâriddürür emr-i mu tâ‘um
Ki ola ol husûşa ittilâ‘um
- 250 Egerçi tahta geçmiş niçe nâ-dân
Me’âli kılmamışlar hergiz iz‘ân
- 251 Tedârük oldu pes şâh ile huddâm
Gemilerle varıldı anda encâm
- 252 Görür nefsinde anı vahşet-âbâd
Ne hâne var ne şenlik ferd-i ifrâd
- 253 Sibâ‘ u dağı hayyât u ‘ağârib
Tolu her gûşesi ‘aksü’l-me’ârib
- 254 Görür ol yirde şâhân-ı ‘izâmı
Bedenler hâk olup kalmış ‘izâmı
- 255 Derûnı yandı niçe ‘ibret aldı
Velî açmadı anı kalbe şaldı
- 256 Yine ‘avdet idüp çün geldi tahta
Diler dâ’im ire taht ile bahta
- 257 Mühendisler getürdi niçe üstâd
Derûnında olanı itdi irşâd
- 258 Ki yapıla cezîre içre me’vâ
Ola ‘azlinde aña cây u meşvâ

252b: şenlik H / şinlik F1, F2, İÜ

252b: şenlik ferd-i ifrâd / şenlik ferdâ ferdâ F2

258a: cezîre / cezîrede İÜ

- 259 Yapıldı pes sarây-ı hûb u maḥbûḥ
Uruldu gûşe gûşe saḥf-ı merfûḥ
- 260 Aḳıtdılar hem enhâr u ḥiyâzı
Düzetdiler be-her-sû ḥoş riyâzı
- 261 Ḳuruldu hem mezâriḥ bâğ u bustân
O dem gönderdi ḳullar hem kenîzân
- 262 Dağı eṣnâf-ı ḥayvândan mevâşî
Tedârük itdi ola nân u âşî
- 263 Tenâsül itdi ğılmân u kenîzân
Tamâm bir şehr ü bâzâr oldı ol ân
- 264 Cezîre içre pes çok cavḳ-i ḥâlî
Olup cemḥ oldı evlâd u ahâlî
- 265 Dem-â-dem ḥoş-metâḥ-ı şâh-ı dânâ
Aña göndermedeydi ol tûvânâ
- 266 Şu resme eyledi ḳalmadı noḳşân
Aña varmağa iverdi dil ü cân
- 267 Alup vaşfin anuñ âyendesinden
Olurdu dem-be-dem cûyendesinden
- 268 Çü müddet yitdi oldı anda maḥ zûl
Çıkdılar sarâydan oldı maḥzûl
- 269 Çıkarup ḥilḥ atin şâh-ı cihânûñ
Giyürdiler ṭonın yine gedânûñ
- 270 Ḳodular zevraḳ içre vefḳ-i muḥ tâd
Fenâ şeklinde gerçi leyki dil-şâd
- 271 Sefine çün kenâra ḳıldı ârâm
Anı ḳarşuladı ğılmân u ḥuddâm
- 272 Ki göndermişdi anı gelmedin ol
Anı bilmişdi bir bir görmedin ol
- 273 Elinde armağân dilde taḥiyye
Dilerler ideler şâha hediyeye

262a: eṣnâf-ı ḥayvândan / eṣnâf u ḥayvândan F2

265a: ḥoş-metâḥ-ı şâh-ı dânâ / ḥoş-metâḥ-ı şâh u dânâ F2

- 274 Cezîre şahına çün kim kodı pâ
Nişâr itdiler anda çok hedâyâ
- 275 Çıkardılar yine şâl-1 gedâyı
Giyürdiler libâs-1 pâdişâyı
- 276 Rikâbın tutdılar bindi semende
Teferrüc iderek bâğ u çemende
- 277 Sarâyına gelüp irişdi tahta
Henüz irdi sa'âdet birle bahta

VAŞL

- 278 Hikâyetden haber alduñ mı cânâ
Bu aḥbârdan eşer tıyduñ mı cânâ
- 279 Rumûzın añladuñ mı bu edânuñ
Ki ḥasb-i ḥâlidür şâh u gedânuñ
- 280 Ezel bâğında idi rûḥ-1 fâḥir
Fenâ tihinde çün oldı müsâfir
- 281 Beden mısrına çün oldı mürûrı
Anı şâh itdiler buldı gurûrı
- 282 Çü buldı bunda ḥuddâm u ḥazâyın
Daḥı her gûşesinde çok defâyın
- 283 El ayak göz kulaḥ sâ'ir cevâriḥ
Derûnda 'aql u fikrûñden kavâriḥ
- 284 Buları çünki buldı râyigâne
Taşarruf kılduñ anda eblehâne
- 285 Mü'ebbed fikr idüp tâc u kabâyı
Virürdüñ nefse dâ'im müştelhâyı

273b: dilerler / didiler F2

277b: bahta / tahta İÜ

280b: çün oldı / oldı çün İÜ

283a: sâ'ir / sîkr-i İÜ

283b: kavâriḥ / fevâriḥ H

284a: çünki buldı / buldı çünki İÜ

- 286 Bu şahlıkda geçinseñ sâl u eyyâm
Be-âhîr bulısar devrâmı encâm
- 287 Bu hil' atden olursın anda 'ârî
Kefen bizden giyisersin izârî
- 288 Koyalar zevrağ-ı tâbûta nâ-çâr
Kılursın anda efgân ile biñ zâr
- 289 Mekân ola saña âhîr cezîre
Ki kabriñ olısar ol çâh-ı tîre
- 290 Ne mûnis ne firâş u ne çırâğuñ
Ne yaşduğ ne lihâf u ne yarağuñ
- 291 Ğarîb-i nâ-tüvân u müflis-i zâr
Görinmez kimse hiç ez-yâr u ağıâr
- 292 Ne hâdim var ne bevvâb u ne hûd zâd
Muhaşşal her cihetden vahşet-âbâd
- 293 Ne revzen var ne der vardur ne der-bân
Ne dâye var ne evlâd u ne ğilmân
- 294 Nihâyet yok velî mûr ile mâra
Göriserdür varanlar ol diyâra
- 295 Bu üslûb üzredür çün kabr-i tîre
Ki muhtâc olıarsın bir haşîre
- 296 Tedârük birle eyle anı âbâd
İşitdün nice kıldı şâh-ı irşâd
- 297 Düriş gönder aña dürlü metâ'ı
Ki tâ çekmeyesin anda şudâ'ı
- 298 Kaçan olsañ beden tahtında ma'zûl
İdeler zevrağ-ı tâbûta mevşûl
- 299 Ulaşduğda şefîr-i kabre tâbût
Ne ki gönderdün anda bulına kût
- 300 Pes istikbâl ide a' mâl ü tâ' at
İrişe saña envâ'-ı 'aşıyyât

287b: bizden / bezden H

295a: üzredür çün / üzredürür F2

301 Ki anı itmiş idüñ evvel irsâl
Bulasın gerçi geçmişti meh ü sâl

302 Yapılmış bulasın anda sarâyüñ
Toğa evrâd u ezkârüñdan ayuñ

قل الله تعالى: * وَمَا تُقَلِّمُوا الْأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَعْلَمُوهُ عِنْدَ اللَّهِ

303 Bunı mi‘yâr idin her kâr-ı hayra
Bulursın şıdkını varduğda kabre

VAŞL

304 Gel imdi mevtüñi yâd it hemîşe
Nedâmet olmaya tâ saña pişe

305 Bulısardur bunuñ yâdile insân
Beğâda rûh u reyhân hûr u rıdvân

306 Yolum tûş oldı kimyâ ma‘ denine
Elüñ aç tâ şunam saña nümüne

307 Bu mevtüñ zikri üç kısım oldı diñle
Birin birin diyem hıfz idüp añla

308 Birisi gâfilüñ zikridür anı
Kaçan añsa yanar cisminde cânı

309 Ki şehvâtinden ayırur anı mevt
Olur lezzât-ı dünyâ kendüden fevt

310 Ayırur yâr u dil-dârından anı
Çıkarur kaçır u gül-zârından anı

311 Çü tıfl-ı nefsi fikr eyler fitâmı
Taħammül itmeyüp añlar garâmı

312 Bu ma‘ nîden düşer gönline haşyet
Olur mevtine kârih zî-fazîhet

* Namazı kılın, zekâtı verin, önceden kendiniz için yaptığınız her iyiliği Allah'ın katında bulacaksınız. Şüphesiz Allah, yapmakta olduklarınızı noksansız görür. (Bakara, 2/110)

303b: varduğda / vardıkda F2

304a: mevtüñi / mevtiñi F2

311a: fitâmı / huşâmı F2

- 313 Ne cürmin yâd ider ne seyyi'âtı
Ne tevbe fikr ider ne fâ'itâtı
- 314 Bu nev' a zikrile çün hubb-ı dünyâ
Tenezzül bulmaya kalbinde kaç'â
- 315 Müfid olmaz bunuñ gibi tezekkür
Tefekkür vir Hudâ'ya sen tefekkür
- 316 İkinci tâ'ibüñ zikridür anı
‘Ayân idem saña andan nişânı
- 317 Ki yâd itdükce mevtin tâ'ib-i şâb
Tolar kalbine havf-ı Rabb-i Tevvâb
- 318 Sebât üzre olur ol tevbesinde
‘Azâbın görmeye tâ türbesinde
- 319 Olur hem tâ'atında cüst ü çâlâk
Ki ‘uqbâ mezra‘ıdur sâha-ı hâk
- 320 Ki ferdâ ger girem zîr-i zemîne
Buluram anda a‘mâlüm defîne
- 321 Bu zikrinden olur bunlar netâyic
Netâyicdür olan aşlu'l-havâyic
- 322 Vasať hâlinde budur zikr-i mağbûl
Anı taşşıl idigör kalma mağlûl
- 323 Üçünci ‘ârifüñ zikridür anı
Beyân idem zuhûr ide nihânı
- 324 Çü vuşlat mev‘ididür mevt-i ‘ârif
Bu ma‘nîden vefâdur fevt-i ‘ârif
- 325 Kaçan mevtin añar ferhân olur ol
Ki aña tuhfedür şâdân olur ol

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الموت تحفت المؤمن

320a: zîr-i zemîne/ zîr ü zemîne F2

320b: a‘mâlüm defîne / a‘mâl ü defîne F2

321a: olur / olup F2

322b: mağlûl / ma‘lûl F2

- 326 Aña ‘illet şafâdur şihhatinden
Beşâretler tıyar ol rihletinden
- 327 Bu yüzden guşşasıdur ‘ayn-ı şâdî
Çü bulur nâ-murâdîde murâdî
- 328 Esîr olmağdadur âzâdî anuñ
Olur iflâs içinde zâdî anuñ
- 329 Görenler cennet içinde me’âbın
Beden zindânınuñ ister ħarâbın
- 330 Kafeşdür ten dem-â-dem murğ-ı cânı
Anı bozmağ diler bulsa emânı
- 331 Anuñçün İbni Ħallâc ol derûnî
Dir idi “yâ şikâti uktülünî”
- 332 Ki mevtümden buluram ben ħayâtı
Gerekmez pes ħayât-ı seyyi’âtı
- 333 Çü dârumdur benüm mirkât ü mi’râc
Yaraşur anda ola İbni Ħallâc
- 334 Bu ma’ nîden buyurdı Faħr-i ‘âlem
Ne remz ider kulağ tut Zühri-i ‘âlem
- 335 İşâret eyleyüp işbu mağâma
Buyurdı nâzır ol ħayru'l-merâma

قال النبي صلى الله عليه وسلم من بشرني بخروج صفر بشرته بالجنة

- 336 Şafer ayı ħurûcın kim ki baña
Beşâretler idem ben dağî aña
- 337 Beşâretler riyâz-ı cennet ile
Şafâ vü zevk u şâdî rahmetile
- 338 Çü mev’ iddür rebî’ ü'l-evvel ayı
Buluram anda mevtümle rehâyı

332a: mevtümden / mevtimden F2

334b: zühri-i / faħr-i İÜ

337b: zevk / şevk İÜ

- 339 Karîb oldukça ma' şûkuñ vişâli
Olur şevk âteşinüñ işti' âli
- 340 Çü 'id-i ekberümdür mev' id-i yâr
Eger kırbâna irsem olmaya 'âr
- 341 Şafer çün kim hicâb oldu şafâya
Beşâretdür hurûcî Muştafâ'ya
- 342 Budur çün ahseni bu üç maqâmuñ
Yaraşur bunda ola ger kıyâmuñ
- 343 Velî var bu maqâmdan özge hâlât
Didiler kim odur esne'l-maqâmât
- 344 Budur ol kim bu yolda merd-i tâlib
Ne kârih ola mevtine ne râğıb
- 345 Murâd-ı Hakk'a idüp ihtirâmı
Rızâ bâbında kıla hoş-kıyâmı
- 346 Çıkarup aradan kendü murâdın
Murâd ide murâdınur murâdın
- 347 Taqup gerdâna zencîr-i rızâyı
Yedile kande çekselers fidâyı
- 348 Bir olup hep yanında ğamm u şâdî
Çü andan geldi fark itmez nihâdî
- 349 Şafâ sürer ne kim gönderse cânân
Olup merhemle yâre aña yek-sân
- 350 Ne kim maħbûb elinden ola vâşıl
Muħibbün oldur anbârında ħaşıl
- 351 Anı çün gönderüpdür dest-i dil-dâr
Bu yüzden birdür aña verd ile ħâr

339b: işti' âli / iştigâli İÜ, H

346a: kendü / kendi İÜ

346b: murâdınur / Hudâ'sınur İÜ

347a: zencîr-i rızâyı / zencîr ü rızâyı F2

347b: yedile / yidile İÜ

347b: nidâyı F2 / fidâyı F1

349b: yek-sân H / yik-sân F1, F2, İÜ

- 352 Velâ ehli belâdan belki efzûn
Olur maḥfûz budur esrâr-ı meknûn
- 353 Ki nâz ehli ile şâhib-niyâzı
Belâ fark eyler olur imtiyâzı
- 354 Ki Mecnûn kâsesin şaymaḡda Leylî
Bunı ḡaşd eylemişdür aña meyli

K'EZ-ŞİKEST-İ CÂM-I MECNÛN ḡAŞD-I LEYLÎ DİGEREST

- 355 Bu bahriñ çün kenârına irilmez
Göñül murḡı bu pervâza yorulmaz
- 356 Rücû^c eyle ḡoma elden mehârı
İraḡlaşdurma kârvândan ḡatârı

EL-FAŞLU'L-EVVEL MİNE'L-YESÂRÎ TÛLU'L-EMEL

- 357 Bunı bildüñ yemînden bâb-ı evvel
Zikir bâbıdı didüm anı evvel
- 358 Çün icmâlen merâmı bildüñ andan
Gel imdi şol ḡarafdan diñle benden
- 359 Ki evvel ḡapusu anuñ emeldür
Zemîme içre key çirkîn ^c ameldür
- 360 Eger ol ḡapuyı yapmazsa sâlik
Görür ol ḡapudan çok çok mehâlik
- 361 Ki küfr iḡlîmidür anuñ verâsı
Gelür ol ḡapudan dînüñ ^c adâsı

BEYÂN-I HAḡÎḡATÛ'L-EMEL

- 362 Emel kimdür beyân idem şifâtın
Bilesin ol le Ğimüñ seyvi 'âtın

352b: maḥfûz / maḡzûz İÜ, F2

354b: aña / aña F2

355a: bahriñ / bahrüñ İÜ

355b: murḡı / ḡuşı İÜ

356b: ıraḡlaşdurma / ıraḡlaşdur İÜ

356b: kârvândan ḡatârı / kervândan ḡatârı F2

358a: çün / çü F2

361b: ^cadâsı H / ^cıdâsı F1

- 363 Emel oldur ki zıkr itmez memâtı
Beķâyile recâ eyler ĥayâtı
- 364 Uzak Őanular eyler anda nâ-dân
Bunı fehm eylemez ki çıķa yalan
- 365 TaŐavvurlar ider bâtıll hevesden
Dimez kim uķaram bir ğün ķafesden
- 366 Düzüp vehm ü ĥayâlden kârubâmı
Şalar ŐaŐra ‘ömür ĥaddinden anı
- 367 Olup dünyâ-ı ğaddârile mesrûr
Unıdur mevtini memkûr u maĝrûr
- 368 Dimâĝından uçup lezzât-ı tâ‘ât
Ķonar anuñ yirine ĥubb-ı Şehvât
- 369 Olup ĥırŐile ol dünyâyâ meŐĝûl
Unıdur âĥiret milkini maĥzûl
- 370 Ŧolup dünyâyile ķalbi ser ü pâ
Düşüpdür deyr-i ķalbinde ķelîpâ
- 371 Ķam u Őâdı olup dünyâyâ maķŐûr
Hemîn anı Şanur meftûn-ı bî-nûr
- 372 TelevvüŐle ĥalel bulup dimâĝı
Olur bu cîfenüñ bir Ŧurfe zâĝı
- 373 Yiler bir seg olup bâzâr içinde
Bu ĥalkı Ŧurmadın âzâr içinde
- 374 Őalâtüñ vaķtı geldükde o miskîn
Ķeker Őıķlet olur maĥzûn u ğam-ĝîn
- 375 Şurû‘ itseydi sehv ile Şalâte
Gider ķalbi yine ol seyyi ‘âta

364a: Őanular / Őanurlar F2

365b: kim / ki İÜ

368a: uçup / açup H

371b: Şanur / Şanup F2

372a: bulup / bulur F2

373a: yiler / yeler H

373b: Ŧurmadın / Ŧurmadan H

374b: maĥzûn / maĥzûn İÜ

- 376 Yöni mihrâba gavgâsında kalbi
Göñül dünyâyâ sevdâsında kalbi
- 377 Düşüp tesbîh maḥallinde hisâba
Diler anuñla irişe şevâba
- 378 Göñül dünyâyile “ıyyâke na‘bud”
Dise ol dem kime olur te‘abbud
- 379 Ne ḥâlet var göñülde ne ḥuşû‘ı
Ne secde var yirinde ne rükû‘ı
- 380 Binüp hırş atına tîh-i hevesde
Yiler şağ u şola fi‘l-i ‘abeşde
- 381 Yapar bâtil hevesden nice bünyâd
Bunı fehm eylemez ki ‘Âd u Şeddâd
- 382 Hevesle yapıldı nice bünyân
Qarâr itmediler içinde bir ân
- HİKÂYET-İ ‘ÂD
- 383 İştigil kışşa-ı Şeddâd u ‘Âd’ı
Diyem icmâlile andan murâdı
- 384 Toğuz yüz yaşamışdı gerçi kim ‘Âd
Velî hiç itmemişdi mevtini yâd
- 385 Binüp tûl-ı emel atına maḥzûl
Yilerdi şağ u şola ṭurmadın ol
- 386 Bu sevdâ ḥâtırında oldı peydâ
Ki bir şehr-i ‘azîm eyleye inşâ
- 387 Bilâd içinde olmaya mişâli
Cihânda söylene hem vaşf-ı ḥâli
- 388 Ḥarâb olmaḳdadur cism-i mehîni
Diler ma‘mûr ide rûy-ı zemîni

378a: (Rabb'imiz!) Ancak sana kulluk ederiz ve yalnız senden medet umarız. (Fâtiha, 1/5)

381a: nice / niçe F2

381b: ki / kim İÜ

382a: nice / niçe H

383b: murâdı / merâmı İÜ

- 389 Fenâdan rihletin hiç itmeyüp yâd
Diler dünyâ harâbın kıla âbâd
- 390 Ne deñlü var ise ‘âlemde üstâd
Ki mâhir olalar der-‘ilm ü bünyâd
- 391 Kâmusın cem‘ idüp didi zamîrin
Yoğurdu va‘ deden şâdî hamîrin
- 392 Didiler fehm idüp ey şâh-ı ‘âlî
Muñî‘ uz emre süflî vü e‘âlî
- 393 Velî ol şehri kim şâh itdi tavşif
Gerek genc-i firâvân dañı çok hayf
- 394 Dañı ‘ömr-i dirâz ister bu maşşûd
Niçe yüz yıl gerek tâ ola mevcûd
- 395 Didi gam yimeñüz mâl u hazîne
Kâtumda çokdurur dañı define
- 396 Ri‘âyâda olan hep mâl u esbâb
Benümdür kim olur mâni‘ der-în-bâb
- 397 Eger kuvvetle zûrın merd-i mağrûr
Velî yâdına gelmez mevt-i pür-şûr
- 398 İşidüp didiler “sem‘ an ve tâ‘ a”
Bu fermânına itdiler itâ‘ a
- 399 Bu dem âfâka gönderdiler a‘vân
Ki cem‘ ola aña genc-i firâvân
- 400 Ri‘âyâda ne kim var sîm ile zer
Dañı yâkût u dür mercân u gevher
- 401 Bu cümle hilye-i nisvân u şıbyân
Alına olmaya bir ferde ihsân

392b: emre süflî / emrûñe siflî İÜ

393a: ol / o İÜ

398a: “Peygamberim! Senin kelâmını işittim ve sana tamâmiyle itâat ettim.” ibâresiyle biten Hadîs-i şerif’ten iktibâs; ayrıca Bakara suresinin 285, Mâide suresinin 7. âyetinde geçen “İşittik ve itâat ettik.” meâlindeki “*semi‘nâ ve eṭa‘nâ*” ibâresinden mülhemdir.

399b: cem‘ / genc İÜ

- 402 Ne eyyâm diyeler ne ħod arâmil
Ne duĥter diyeler ne ħod ħavâmil
- 403 Ne pîr ü ne civân u ne müsâfir
Alına cümleden mersûm-1 vâfir
- 404 Çü vârid oldı bu vechile fermân
Yüridi her taraf enşâr u a'vân
- 405 Ri'âyâ bu sitemle oldı evkâr
Semâya çıkdı anda âh ile zâr
- 406 Alup gûş-vârı gûşdan duĥterânũ
Kılâdın gerdeninden hem zenânũ
- 407 Sivâr-1 sâ'idi ħâlĥâl-1 pâyi
Alup kıopardılar feryâd u vâyi
- 408 Çekildi suĥreden bennâ vü ırġâd
Çıkar 'arş-1 'ulâya anda feryâd
- 409 Nihâyet buldı çün kim zulm ü âzâr
Bunuñla yaptılar bir şehri ü bâzâr
- 410 Tamâm üç yüz yıl içre buldı itmâm
Kâdur vaşfinda 'âciz 'aql u efhâm
- 411 Tamâm olduġın i'âm itdi mi' mâr
Virildi aña müjde sîm ü dînâr
- 412 Bu aĥbârile çün şâd oldı ol 'Âd
Bu dem esbâb-1 'îşi itdi i' dâd
- 413 Tamâm on yıl bu kâra oldı meşġûl
Şafâyile yine tâ anda maĥşûl
- 414 Çü 'iş aĥvâli de oldı müheyyâ
Şalâ itdi bu dem erkâna cemmâ
- 415 Ki tâ şehri-i İrem'de cümle a'yân
Olalar zevk u şâdile muĥîmân
- 416 Silüp dil çehresinden ġam ġubârın
Der-âġûş ideler dil-dâr u yârın

411b: müjde / ĥurde İÜ

413a: kâra / işe İÜ

- 417 Mü'ebbed oluban şâdî içinde
Şafâ vü zevk ide nâdî içinde
- 418 Olalar sâha-ı ferhatde dil-şâd
Harâb içinde diyeler ola âbâd
- 419 Bu tâs-ı ser-nigûn altında bu kâm
Kime oldu müyesser bula ol hâm
- 420 Saçular aldılar erkân u a' yân
Ki şâha tehniyetle bula rıdvân
- 421 Bu niyyet üzre göçdi ol şeh-i hâm
İde tâ kim İrem şehrinde ârâm
- 422 Bile göçdi kamu a' yân-ı devlet
Ki yârânile hoşdur zevk u 'işret
- 423 Bu üslûb üzre birkaç gün sürüldi
Be-âhir menzil-i kurba irildi
- 424 Ki ferdâ varalar dâru's-selâma
Vire envâ'-ı hil' at hâş u 'âma
- 425 O gice itdiler bir ' ays u bir nûş
Ki gözler görmedi işitmedi gûş
- 426 Bu şevk u şâdî içre şeyh eger şâb
Şafâdan gözlerine girmedi hâb
- 427 Nihâyet buldı çün kim şâdumânî
Gözet gör n'eyler emr-i âsumânî
- 428 Gazab deryâsı cûş itdi Hudâ'dan
Ne mevcler kıparur gör kim hafâdan
- 429 Meleklerden birine emr-i ' âlî
İrüp dir virmegil dahı mecâlî
- 430 Bu dem şayhayla bu kavmi kıl ihlâk
Ola şol sîne-i ferhânları çâk

421a: bu / çü F2

422a: kamu / bu dem İÜ

- 431 Ki bunlar mevti hiç yâd itmediler
Benüm havfumla feryâd itmediler
- 432 Emel perrile uçdılar yuvadan
Demidür kim ecel ire kafâdan
- 433 Emel naḫ^çında kim ki sürdi atı
Göriser haṭve-i evvelde mâti
- 434 Emel tîhinde aldanan serâba
Qalur şusuz irişmez ağzı âba
- 435 Hemân-dem şayha itdi anda me'mûr
Cigerler pârelendi buldılar şûr
- 436 Hanâcır ağza geldi zehreler çâk
Yudılar cân u tenden ellerin pâk
- 437 Helâk itdi qamusın Rabb-i Qahhâr
Mezâlim qaldı zimmetlerde nâ-çâr
- 438 Emel râhı duruldı buldı gâyat
Ecel çâhına düşdi cümle heyhât
- 439 İrem şehrini ol zâtü'l-^çimâdî
O hâlile qodı ol Rabb-i Hâdî
- 440 Velî a' yünden itdi anı mestûr
'Aden'dedür didiler şimdi ol sûr

VAŞL

- 441 Meger kim bir zamân İbni Qılâbe
Yitürdi bir deve düşdi talâbe
- 442 'Aden şahrâsına irdi çü yolu
Tecessüs eyler idi sağ u şolı
- 443 İrer bir şehre yolu anda nâ-gâh
Temâşâ kıılır andan Hikmetullâh

438a: duruldı / dirildi F2

438b: çâhına düşdi / çâhına anda düşdi İÜ

440a: itdi anı / anı itdi F2

443a: irer / irüp F2

- 444 Çekilmiş havline bir sûr-ı ʿâlî
Besâtnile memlûdur havâlî
- 445 ʿ Aceb üslûbile tarî olmış eşcâr
Açar her gûşede altından enhâr
- 446 Kemâline irişmiş anda meyve
Anı bulan dimez ʿ ömrinde eyve
- 447 Çemenlerde açılmış dürlü ezhâr
Öter her bir taraf eşnâf-ı atyâr
- 448 Benî âdemden anda bulmadı ferd
Taḥayyür irdi câna oldu rû-zerd
- 449 Ki âyâ düş midür yâḥûd ḥayâlüm
Kime diyem bu dem ben ḥasb-i ḥâlüm
- 450 Ki bu şahrâda ben kerrât ü merrât
Gezûpven görmedüm bu şehri heyhât
- 451 Daḥî bir kimseden olmadı mesmûʿ
Ki bunda böyle bir şehir ola maḥbûʿ
- 452 Bu ḥayretle gelür ol bâb-ı şehre
Görür ol ḫapusında dürlü şehre
- 453 Ki mısrâʿ in düzülmiş sîm ü zerden
Muraşşaʿ dur hem envâʿ -ı güherden
- 454 Açukdur ḫapusu yok leyki der-bân
Ḫamu sîm ile zerden ferş ü eyvân
- 455 Direkler var zebercedden yapılı
Ḫomışlar taş yirine anda lüʿlüʿ
- 456 Gezer ol şehri seyr idüp temâmet
Görür her gûşesinde dürlü ʿ ibret
- 457 Ki dil itmez anuñ vaşfını taḫrîr
Cemâd iken ḫalem eyler mi taḫrîr

444a: 444. beyitten 478. beyte kadar olan bölüm H' de yok.

450b: gezûpven / gezüben F2

456a: idüp / ider İÜ

- 458 Okı Qur'an'da gel zâtü'l-'imâdı
Tefekkür eyle dağı fi'l-bilâdı

قال الله تعالى: ﴿٧﴾ اِرْمِ ذَاتَ الْعِمَادِ
﴿٨﴾ الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ

- 459 'Arab ger nâkasında bulmadı yol
Velî bir şehre irdi sîm ü zer bol
- 460 Güci yitdükce aldı sîm ü zerden
Pür itdi ceybin envâ'-1 güherden
- 461 Gelüp bir künce genci itdi pinhân
Şeherden gitdi ol şahrâya pûyân
- 462 Ki irişe gınâya ol diger-bâr
Şu deñlü oldı ol şahrâda devvâr
- 463 Velî hiç bulmadı k'andan nişâne
Kime şordı ise düşdi fesâne
- 464 Çü me'yûs oldı andan irdi rence
Gelüp ol aldugın başladı harca
- 465 Velî töhmet idüp ağız itdi hükâm
Zarûri mâcerâyı kıldı i'âm
- 466 Ta' accüb eyledi her kim işitdi
Bu söz şöhetle âfâka yitişdi
- 467 Mu' âviye zamânındaydı bu iş
İşitdi Şâm'da itdi hayli endiş
- 468 Aña kâşıdılar irsâl itdi der-hâl
Gelüp İbni Kılâbe söyler aqvâl
- 469 Ne kim gördise anı itdi takrîr
Ta' accüb eylediler şâb eger pîr

* 7. Direkleri (yüksek binaları) olan, İrem şehrine? 8. Ki ülkeler içinde onun benzeri yaratılmamıştı. (Fecr, 89/7,8)

460b: ceybin / cîbin İÜ

461a: künce genci / gence künci F2

463a: k'andan / andan İÜ

467b: itdi hayli / hayli itdi F2

- 470 Meger andaydı ol dem Ka' bü'l-ahbâr
Getürüp pes halife itdi ihzâr
- 471 Didi hiç var mıdur bir şehri-i 'âlî
Ki bu ola cihânda vaşf-ı hâlî
- 472 O da mestûr ola ez-^c ayn-ı insân
Velî bir kimse görüp ide i' lân
- 473 Didi ol dem İrem tîh-i 'Aden'de
Budur meşfûr olan Kur'ân içinde
- 474 Bunı gördüm tevârîh içre mesfûr
Ki devründe ola bu kışsa mezkûr
- 475 Devesin isteyü bir şahş-ı ta' bân
Görüp anı ala genc-i firâvân
- 476 Vasat ola o kesde kıdd ü kıamet
Yüzi sürh u gözi gökdür 'alâmet
- 477 Kılâbe oğlına tûş oldu 'aynı
Didi işbu kişidür gözle 'aynı
- VAŞL
- 478 Bu deñlü zulmile bu şehri ol 'Âd
'İmâret kıldı diler ola âbâd
- 479 Müyesser olmadı âhir ikâmet
Emel ehline pes budur garâmet
- 480 Ki hüsrân üzre ola her cihânda
Melâmetde ola bunda vü anda
- 481 Elemdür hâşılun çünki emelden
Ferâgat kıl bunun gibi 'amelden
- 482 Bunı ger leşker-i zikrile sâlik
Perişân itmeye bulur mehâlik

473a: ol dem / oldur İÜ

474b: devründe / devriinde F2

475b: genc-i / künc-i F2

480b: Melâmetde ola bunda vü anda / Melâmet ola bunda vü hem anda F2

481a: elemdür / elemdir F2

- 483 Anuñ-çün buyurur Faḥr-i kıyâmet
Kulak tut gör ne dir Züh-r-i kıyâmet

قال صلعم ان اخوف ما اخاف على امتي اتباع الهوى وطول الامل

- 484 İki mühlik-şifat var ümmetümde
Kıatı korkarven andan aña ‘umde
- 485 Birisi ittibâ‘ itmek hevâya
Biri tül-ı emel fehm it dirâye
- 486 Buyurur hem girü ol Faḥr-i Sâdât
Bizümçün “fezkürü” hüddâm-ı lezzât

قال النبي صلى الله عليه وسلم اذكرو اهازم اللذات ومفرق الجماعات

- 487 Tefekkür birle mevti eylegil yâd
Ki hedm olur bunuñla niçe bünyâd
- 488 Niçe şîrîn dehânı telḥ ider bu
Şafâ vü şâdumândan selḥ ider bu
- 489 Niçe cem‘ ehlini ider perîşân
Dimez ḥüsn ehlidür yâḥûd perî-şân
- 490 Niçe gül-ruḥ benefşe zülfi bu merg
Rezâletle şalar toprağa çün berg
- 491 Niçe tütî-lisânı lâl ider bu
Niçe hoş-ḥâli hem bed-ḥâl ider bu
- 492 Niçe nâz ehlini şalar niyâza
Niçe zer-ḳadri hem şatar piyâza
- 493 Niçe ra‘ nâları pejmürde eyler
Mülâyim tab‘ iken efsürde eyler
- 494 Dilerseñ düşmeye oḳuñ yabâna
Emel tîrin ḳoma ḳavs-i gümâna

484b: korkarven / korkarın F2

486b: Öyle ise siz beni (ibadetle) anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin; sakın bana nankörlük etmeyin! (Bakara, 2/152)

489a: ider / eyler İÜ

494b: gümâna / kemâna H

495 Bu merta' da yürime şâd u mesrûr
Ki şayyâduñdur âhir mevt-i pür-şûr

496 Ğadât u her 'aşîde anı zîkr it
Ne i' dâd eyledüñ gel anı fikr it

497 Ki 'uddayla varasın anda kabre
Seni aḥz itmedin envâ'-ı ḥasre

498 Ki ol gâfil gibi olmaya ḥâlüñ
İşit bu kışşayı aña me'âlüñ

HİKÂYET-İ ĞÂFİL

499 Var idi bir zamân bir merd-i câhil
Ma' âd u mebde'inde ḥayli zâhil

500 Umûr-ı dünyeye meşğûl idi ol
Beḳâ emrinde ḥoş-ma' zûl idi ol

501 Tezekkür ḳapusın ol eyleyüp sed
Emel bâbını açmışdı mü'ebbed

502 Aña iḳlîm-i küfrüñ armağânı
Emânîden gelürdi şâdumânı

503 Gelürdi ol ḳapudan mevc-ber-mevc
Şeyâtîn leşkerile fevc-ber-fevc

504 İdüpdî ḳalbini kârbân-sarây ol
Bulupdı cünd-i şeytânî aña yol

505 Ḳonup göçmekde idi cünd-i şeytân
Yolın kesmişdi andan cünd-i Raḥmân

506 Bu ḥâlile iderdi kesb-i dünyâ
Dilinden dûr olupdı yâd-ı 'uḳbâ

507 Meges gibi dimezdi pâk ü nâ-pâk
Ḳonar her cîfeye gördükde bî-pâk

496b: i' dâd / a' dâd H

497a: 'uddayla / 'addeyle F2

504a: idüpdî ḳalbini / ḳonup göçmekde H

505a: ḳonup göçmekde idi / ḳolupdı ḳalbine H

505b: yolın kesmişdi andan cünd-i / dilinden dûr olupdı yâd-ı

- 508 Seg-i nefsin şalup bâzâr-ı hırşâ
Olupdı mübtelâ âzâr-ı hırşâ
- 509 Ciger cenginde pür-gavgâ idi ol
Bu bâzâr içre bir rüsvâ idi ol
- 510 Bu kesb ile çoğaldı çünki mâlî
Dimâğı buldı andan ihtilâli
- 511 Ki seçmez oldı hiç hill ü harâmı
Olup bâzâr içinde bir harâmî
- 512 Göçüp kalbinden anuñ nûr-ı îmân
Konupdı yirine zulmân-ı şeytân
- 513 Emel bâbından açılmışdı çün yol
Denî sevdâya düşdi anda mahzûl
- 514 Seg-i bâzâr olup ol merd-i bî-hûş
Hemân kıyruk şalar dünyâ dise uş
- 515 Dimâğından uçup lezzât-ı tâ'ât
Ne cum'a meyli kaldı ne cemâ'ât
- 516 Çü İslâm göçdi hâlî kaldı meydân
Konar yirine ol dem cünd-i şeytân
- 517 Harîm-i dilde çünki kondı gaddâr
Metâ'-ı dîni gâret itdi yek-bâr
- 518 Takup zencîr-i şehvâtı kuvâya
Esîr oldı bu dem nefsi-hevâya
- 519 Çü fırsat buldı ol iblîs-i hannâs
İder kalbini vesvâsile is pâs
- 520 Naşîhat şüretinde didi bâtıl
Ki ey ırğâd-ı vâriş olma gâfil

507b: konar / komaz İÜ

509a: cenginde pür-gavgâ idi / çenginde pür-gavgâ ider İÜ

512b: zulmân-ı / zulmât-ı İÜ, F2

517b: yek-bâr H / yik-bâr F1, F2, İÜ

519a: fırsat / firşat H

520b: ey / iy H

- 521 Bu zahmetlerle cem' itdüñ çü mâlı
Ecel irse n'olur aña me'âli
- 522 Anı tâlân ider ol dem ekârib
Olur her birisi saña 'ağârib
- 523 Yüri var 'iş ü nûş eyle müdâmî
Bu kesbünden alıgör bâri kâmu
- 524 Degül bâkî çü hengâm-ı cüvânî
Ġanîmet bil elüñdeyken sen anı
- 525 Geçürme fırsatıñ vaktini nâ-gâh
Ki tâ itmeyesin feryâd ile âh
- 526 Vefâ itmezse mâlüñ olma mağlûl
Yine kesb idesin âsândurur ol
- 527 Bu nev' a türrehâtı itdi ilķâ
Ķabûl itdi anı ol nefis-i eşķâ
- 528 Bunı fehm itmedi işbu fütâde
Ki dünyâ zühür ola dâru'l-beķâda
- 529 Bu niyyetle olur pes niçe ğilmân
Ki dîn yağmâ ider her biri fettân
- 530 Tetebbu' eyleyüp dâr u diyârı
Alur ħasnâlarından çok cevârî
- 531 Kimin sâzende itdi kimi rakķâş
Nuķûd-ı dînine her biri nakķâş
- 532 Ķatına cem' olup bir niçe fussâķ
Mülevveşler ķamusı ehl-i ğassâķ
- 533 Tutup bu nuşını şeytânıñ ol ğül
Bu dem fişķ u fücûra oldı meşğül

523b: alıgör / anı gör İÜ

524a: degül / degil İÜ

526a: itmezse / itmez H

526a: mağlûl / ma' lûl İÜ

526b: âsândurur / âsândur H

527a: türrehâtı H / türrehâtı F1 / dürrühâtı İÜ

528a: fütâde / fenâda İÜ, F2

531a: itdi / eyler İÜ

- 534 Gehî gılmân ile lu^c b u hevâda
Şavurdı ħurmen-i ^c ömrini bâda
- 535 Cevârîle gehî zevk u neşâtı
Sürerdi unudup râh-ı sedâdı
- 536 Olurdı rûz-ı şebde bâde-peymâ
Dökerdi kanını ħayfâ vü ħayfâ
- 537 Gehî sekrân olurdı gâhi ħayrân
Hevâsından degüldi ħâli bir ân
- 538 Kaçan ayık ola ol merd-i meftûn
Olurdı nerd ü şatrancile mağbûn
- 539 Hevâyile geçüp şubĥ u mesâsı
Cenâb-ı Ĥakk'a itmezdi misâsı
- 540 Boyanup cümleten reng-i fücûra
Olupdı zümre-i şeytâna suĥre
- 541 Necâset çâhına düşmişdi ma^c yûb
Televvüisle tamâm olmuşdı mekrûb
- 542 Bu ħâlât üzre bir gün ħalvetinde
Şafâ vü zevk iderdi şıĥhatinde
- 543 Hemân-dem işbu demdür diyü nâ-dân
İdüpdi sînesin şevk ile ^c uryân
- 544 Şafâdan şıgmaz idi cânı cisme
Şetâretler iderdi işbu resme
- 545 Ecel peyki irişüp anda nâ-gâh
Girîbânın tutar pes ħâh u nâ-ĥâh
- 546 Didi bildüñ mi ben kimem beyân it
Didi hiç bilmedüm luĥ it ^c ayân it
- 547 Didi ^c azrâ'ilem ey merd-i gâfil
Ĥudâ vü ĥidmetinden şöyle zâhil
- 548 Çü geldüm kabz idem rûĥ-ı ĥabîsüñ
Bu levĥden ĥakk idem şaĥş-ı ĥasîsüñ

542a: ħâlât / ĥâlet F2

542b: şıĥhatinde / şöĥbetinde H

- 549 Hevâ naṭ'ında sürdüñ gice gün at
Demidür kim idem lu' b ile şeh mât
- 550 Bu lezzâtüñden eyleyem seni dūr
Ola şehvât-ı fânî saña pür-şūr
- 551 İştidi nâm-ı 'azrâ 'îli ol merd
Ödi şıtdı feza' dan oldı rû-zerd
- 552 Düşüp endâmına lerze temâmet
O sâ' at kırıldı başına kıyâmet
- 553 Hemân-dem tar olur tâc-ı metâ' ı
Şafâsı ref' olup geldi şudâ' ı
- 554 Şarâbı şer olup sükr-i memâtı
Gözine hâb ider rûz-ı hayâtı
- 555 Aña hâr oldı ol dem hâl-ı gılmân
Sinân-ı ta' n olup çeşminde müjgân
- 556 Dehânı telh olup şîrîn şarâbı
Virür zehr-i helâhilden cevâbı
- 557 Aña şîven olup âvâz-ı sâzı
Muşîbetden açar perde hicâzı
- 558 Terâne tîrine feryâda başlar
Koyup kârın yîñi bünyâda başlar
- 559 Olur hânde yirine girye ceyhûn
Şafâ yirine kalbi ğamla meşhûn
- 560 Bırağup nâzı envâ' -ı niyâza
Düşer almaz velî kimse piyâza

549a: gice / niçe F2

549b: lu' b ile şeh mât / bu lu' b ile mât İÜ

553a: tâc-ı metâ' ı / tâc u metâ' ı F2

554a: şarâbı şer / şarâb-ı şūr F2

555a: hâl-ı / hâr-ı İÜ

555b: ta' n / tiz F2

556b: helâhilden / helâkinden İÜ

557b: hicâzı / hicâbı F2

558b: yîñi / yeñi H

559a: yirine / yerine H

- 561   Tevâzu‘ rûyını qor hâk-i ‘acze
Tezelzül birle dir merd-i ‘azîze
- 562   Ki ey qudsîler içre pür-mehâbet
Keremden baña vir bir hefte mühlet
- 563   Müşevveş işlerim taşhîh idem tâ
Koyam Hâq yolına ben dahı bir pâ
- 564   Tutam takvâ yolını hem çü ebrâr
Kıtuma gelmeye bir dahı eşrâr
- 565   Yakînî fehm idüp gitdi gümânım
Henüz fehm eyledüm sûd u ziyânım
- 566   Uyandım hâb-ı gâfletden uyandım
Velî nâr-ı nedâmet birle yandım
- 567   Bu minvâl üzre gerçi itdi lâbe
Velî ‘azrâ’ıl almadı hisâba
- 568   Dir ey nâ-dân u ahmaq bülh-i nâ-kâm
Bu a‘zârûñ yiri yok geçdi hengâm
- 569   Müfid olmaz bu eşnâda nedâmet
Demidür viresin şimdi emânet
- 570   Ki ben kâdir miyem te’hîre heyhât
Saña mühlet virilmez “fâte mâ-fât”
- 571   Tütüpduñ nuşh-ı şeytânı derûnî
Olup bir merd-i mel‘ûnuñ zebûnı
- 572   İşitmedüñ mi hiç pend-i Hudâ’yı
Ki Qur’ân içre itmişdi edâyı

قال الله تعالى: ﴿١٥﴾ إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ

563a: işlerim / işlerüm H

567b: ‘azrâ’ıl almadı / almadı ‘azrâ’ıl İÜ, F2

568a: nâ-dân u ahmaq / ahmaq u nâ-dân İÜ

568b: a‘zârûñ / a‘zârûñ F2

572a: işitmedüñ mi / işitmedüñdi H

* Doğrusu mallarınız ve çocuklarınız sizin için bir imtihandır: Büyük mükâfat ise Allah'ın yanındadır. (Tegâbün, 64/15)

وقال: * وَلَا تَنْسَ نَصِيْبَكَ مِنَ الدُّنْيَا
و: * اَمْثَالُهَا ﴿﴾

573 Kulağ hem tıtmaduñ nuşh-1 Resûl'e
İdinmedüñ anı ol dem vesîle

قال صلى الله عليه لا تتبعوا الشهوات

574 Bu dem kim diñleye beyhûde 'özri
Ki sen saña idüpsin işbu ğadri

575 İşıtdi çün hitâb-1 pür- 'itâbı
Perişân oldı hâli gitdi tâbı

576 Vücûdı hırmenine düşdi âteş
Televvüş itdi miskîn anda seg-veş

577 Yine didi tazarru' la o nâ-dân
Toludur niçe sîm ü zerle himyân

578 Dağı esbile ister şad-tavîle
Nefâyis emti' a hem böyle böyle

579 Saña bu cümleyi idem teberru'
Eger bir gün kabûl itseñ tazarru'

580 Bu beyhûde söze itmeyüp ışğâ
Yitişdi 'unf ile teng oldı dünyâ

* Allah'ın sana verdiğinden (O'nun yolunda harcayarak) ahiret yurdunu iste; ama dünyadan da nasibini unutma. Allah sana ihsan ettiği gibi, sen de (insanlara) iyilik et. Yeryüzünde bozgunculuğu arzulama. Şüphesiz ki Allah, bozguncuları sevmez. (Kasas, 28/77)

* Yeryüzünde dolaşp kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğunu görmezler mi? Allah onları yere batırıştır. Kâfirlere de onların benzeri vardır. (Muhammed, 47/10)

573a: kulağ hem tıtmaduñ / kulağ tıtmaduñ H

573a: tıtmaduñ / tıtmadıñ F2

573b: idinmedüñ anı ol dem / anı ol dem idinmedüñ F2

574b: idüpsin H / idipsin F1

574b: ğadri / 'özri F2

576b: televvüş F2 / telehhüş F1

577b: niçe sîm ü zerle / sîm ü zerle niçe F2, H

577b: himyân / hemyân H

578a: ister / ester H

580b: yitişdi / yapışdı İÜ

- 581 Tenezzül eyleyüp bu merd-i miñnet
Didi bir sâ' at için bâri mühlet
- 582 Bu def' a vormeyüp hergiz emânı
Yapışdı qahrile almağa cânı
- 583 Didi hasretle ol miskîn-i pür-zâr
Ne kem kâlâ imiş dünyâ-i gaddâr
- 584 Ki virdüm bir deme mañşûl-i 'ömrü
Kesâda düşdi hiç olmadı qadri
- 585 Ne kıymetlü imiş enfâs-ı insân
Ki 'âlem kıymet olmaz ger ola ân
- 586 Dirîgâ hasretâ 'ömr-i 'azîzi
Hevâya virenüñ var mı temîzi
- 587 Ki 'ömrüm Yûsuf'ın eşmân-ı nañse
Şatup irdüm bu dem hûsrân u bañse
- 588 Cehâlet destile 'ömr-i girânı
Bu nâr-ı şehvete yaqmışam anı
- 589 Dañı mañşûl-i cânı bu fütâde
Şavurmuşam yile râh-ı fenâda
- 590 Kilîm-i dînümi hayfâ vü heyhât
Aparmış bilmedüm bu seyl-i şehvât
- 591 Diyüp cânını teslim itdi nâ-kâm
Budur gâfillere mañşûl-i encâm
- 592 Hâr-ı lengîne tañmîl itdi o zâr
Yüzi qara tehî dest ü işi zâr
- 593 Yöneldi Hazret-i Qahhâr'a cebrî
Metâ'ı bunda qaldı gitdi cimrî

587a: nañse H / bañse F1

587b: bañse / nañse H

590b: aparmış bilmedüm bu seyl-i / ayırmış bilmedüm bu sîl-i F2

591b: mañşûl-i encâm / mañşûl ü encâm F2

TEMŞİL-İ SÛDÂGERÂN-I DÜNYÂ BE-KÂR-I HUNFEŞÂ

- 594 Şuña beñizer bu emşâlün mişâli
Kulak tut saña diyem hasb-i hâli
- 595 Şu bir hayvân ki adı hunfeşâdur
Anuñ hâlini yâd itmek revâdur
- 596 Bahâr eyyâmı ger bulsa necâset
Bilürler pes anı ‘ayn-ı ğanîmet
- 597 Anı bûyından añlayup ol emşâl
Üşer her güşeden üstine der-hâl
- 598 Olup cem‘iyyet-i kübrâ-yı ârâm
Turur pes üstine bâzâr u hengâm
- 599 O dem her biri şunup aña dendân
Tamâm ‘iş idinürler şâd u handân
- 600 Bu nev‘ ile bulur çünki hurîdâr
Revâca düşer anda necs-i murdâr
- 601 İrüp bâzârına ger meyyit-i tâm
Alur her biri andan şevk ile kâm
- 602 Çün olur zâhir ü bâtın mülevves
Anuñla kâni‘ olmaz ol muhâbbeş
- 603 Nevâle itmek içün ol habîşi
Yuvalaqlar düzerler her birisi
- 604 Bozulur çünki bâzâr-ı necâset
İder her biri küncine ‘azîmet
- 605 Yuvalarlar anı meşnâ vü ferdâ
Zahîre itmek içün anda ferdâ
- 606 Sürer turmaz firâzuña neşîbe
Bedel itmez anı veznince fîbe

595a: hunfeşâdur / hunfeşâdur İÜ

602a: çün / çü F2

604a: necâset / habâşet İÜ

605a: ferdâ / fîrâdâ H

606a: neşîbe / nişîbe H

607 Niçe günler çeker yolında zahmet
Gelince tâ inine ol habâset

608 Çü şıgmaz inine ol teng-i murdâr
Düşer çâhına kendü hor u pür-zâr

EL-İ'TİBÂRU EL- İ'TİBÂRU EYYÜHE'L-AHBÂRU

609 Budur bâzâr-ı dünyânuñ mişâli
Ki didüm bunda saña hasb-i hâli

610 Metâ' ı levş ü tâlib hunfeşâdur
Bunuñ mışdâkı kavlı-i Muştafâ'dur

قال النبي صلى الله عليه و سلم الدنيا جيفة و طالبها كلاب

611 Ki her kânde olursa bûy-ı dünyâ
Hemân cem' olısar her seg sîmâ

612 Ki seçmez ekşeri hîll ü harâmı
O hayvân gibi cem' eyler huţâmı

613 Çü bulur tab'ına lâyıķ metâ' ı
Sürer her gûşeye bilmez şudâ' ı

614 Kimi Hind'e çeker kimisi Sind'e
Ne şehde beñzedür anı ne kânde

615 Kimi ğarba sürer kimisi şarkâ
Kimi Efrenc'e vü kimi 'Irâķ'a

616 Cü' al-veş çünki lezzât aldı nâ-dân
Aña yakın gelür Şîrâz u Şîrvân

617 Yitüp va' de tağulduķda bu bâzâr
Getürür kabrine anı ol evkâr

618 Çü hırşından anı düzmişdi tağra
Düşer kabre kalur ol mâlı taşra

613b: bilmez / bulmaz İÜ

616b: lezzât / lezzet İÜ

617b: getürür / getürdi F2

VAŞL

- 619 Emel çün añladuñ dâ-i 'uğâldur
Anı derk eylemek haylî kemâldür
- 620 Ki derdin bilmeyen dermâna irmez
Selâmet varmayan cânâna irmez
- 621 Bu derdiñ gel taleb eyle 'ilâcın
Düzilmişdür bunuñçün çok ma'âcîn
- 622 Çü derdüñ añladuñ dermânı gözle
Bu bâbda dinilen fermânı gözle

'İLÂC-I TÛLÎ'L-EMEL

- 623 Kaçan bu derd olursa sende peydâ
Devâsın iste qalma şöyle rüsvâ
- 624 Tefekkür eyle kim bu 'illet ü derd
Sebeb n'oldı ki olduñ aña peyvend
- 625 Eger oldısa dünyâ sevgüsinden
Gider ol sevgüyi cehd eyle senden
- 626 Budur anuñ 'ilâcı gayrı olmaz
Sebeb def' olmasa şayru şağalmaz
- 627 Eger cehlüñden ise işbu emrâz
Düriş ref' it anı ey merd-i murtâz
- 628 Digil nefsiñe ey meftûn u mağrûr
Bu gün yarın ölürsin olma mesrûr
- 629 Kirâyile turur cânuñ bedende
Çıkarurlar anı müddet irende
- 630 O demde varısar tâlâna mâluñ
İraq görme bunı budur me'âlüñ
- 631 Ğanîmet gör bu mâl u bu hayâtı
Virüp hubşı algör tayyibâtı

619b: derk / terk H

621b: düzilmişdür / düzülmüşdür İÜ

627b: şağalmaz / şağılmaz H

631a: mâl u bu / mâlı bu F2

- 632   ‘Azîz iken olur evlâdüñ eytâm
Gözi yaşlucalar nâ-şâd u nâ-kâm
- 633   Helâlüñ âhère hem-ser olisar
Aña sa‘yüñ o dem ebter olisar
- 634   Düşüp bâzâra ğilmân u cevârî
İdiser her biri nevhayla zârî
- 635   Çağıra mâl-ı meyyit diyü dellâl
Kimüñdür mâl o dem ma‘lûm olur hâl
- 636   Tavîleñ çizilüp kaçar kaçâruñ
Bırağa sârubân elden mehâruñ
- 637   Ne hâdim kıala hâneñde ne maḥdûm
Sarâyüñ içre nevbet-zen ola bûm
- 638   Şoyulup perde boş kıala divâruñ
‘Anâkib ola bu dem perde-dâruñ
- 639   Gidüp andan kıamu bevvâb u hâdim
Olalar ğayrılar bâbına ‘âzim
- 640   Bu nev‘ a eylesin aña taqrîr
Kıala şadruñda işbu naḳş u taşvîr
- 641   Emel râhını şâyed kıla kûteh
Mülevveş kıalmaya ol yolda ebleh
- 642   Gehî bu resme di ey bî-başîret
Sefer itmedi mi evlâd ü cibret
- 643   Niçe gül yüzlü evlâduñ çırâğı
Söyüñdi sen de gel eyle yarağı
- 644   Şoyup atlâsını nâzûk bedenden
Aña ton dikmedüñ mi şol kefenden

632a: eytâm İÜ, F2, H / itâm F1

638a: kıala / ola İÜ

639b: ‘âzim / ‘ârim İÜ

640b: şadruñda / kaçaruñda İÜ

642a: resme di ey / resme iy H

642b: cibret / cîret İÜ, F2

644b: dikmedüñ / dikmediñ F2

- 645 Anı tâbûtına sen koymaduñ mı
Gözüñle görmüş iken tuymaduñ mı
- 646 Müzeyyen hücreinde ey fikâre
Elüñle koymaduñ mı kabır-i târa
- 647 Çü şalduñ hâke bu senden toğanı
Kalur mısın sen iz' ân eyle anı
- 648 Gel inşâfile bak eţrâf-ı şehre
Senüñçün munţazır evlâd ü cîre
- 649 Dağı âbâ vü ecdâd u eķârîb
'Aşîret sâyir aĥbâb u ecânîb
- 650 Senüñçün munţazırken bu cernâ' at
Senüñ bu ġafletüñ turfe-ĥamâķat
- 651 Emelden çünki âteş yakdı ıġvâ
Bu âb-ı nuşhile gel eyle ıtġâ
- 652 Ki nâruñ âbile olmaya baĥşî
Bu âbile yuyıġor işbu levşî
- 653 Bunuñla cümleten olmazsa zâ' il
Umaram za' fa irüp ola zâ' il
- 654 Kanâ' at itme bu zikrile 'âmî
İşit şâĥîb- nefesden bu kelâmı
- ĤİKÂYET-İ LAŤİFE
- 655 İşit ol ĥazret-i 'İsâ-yı pür-nûr
Giderdi bir yola zikr ile mesrûr
- 656 İrer yolu be-nâ-geh kûh-ı sâre
İrişür anda bir ĥoş murġ-ı zâra
- 657 Ki anda bir süri koyun ġuzusı
Yayı lup 'iş iderler her birisi
- 658 Velî bir ġuzucaġ var şâd-ber-kâm
Segirdür her taraf hiç itmez ârâm

657a: anda bir süri koyun / bir süri koyun anda İÜ

658a: ġuzucaġ / ġuzucık İÜ, F2

- 659 Çü çıkmış ana rahminden fezâya
Neşâtından şığışmaz ol araya
- 660 Gehî şıçrar gehî rakşân olur ol
Gamı yokdur katı ferhân olur ol
- 661 Görüp anı Mesîh itdi 'ucâbı
İdüp nefsi-nefisine hitâbı
- 662 Henüz gelmiş cihâna cân-everdür
Veli gör ki ecelden bî-ğaberdür
- 663 Eger olsaydı bu mevtinden âgâh
Başına tar olaydı bu çerâ-gâh
- 664 Sereydi merta' -1 gamma sumâtı
Ferâmûş eyleyeydi bu neşâtı
- 665 Dağı yâd itmeyeydi hürd u âşâm
İşi veylâ olaydı her seher şâm
- 666 Diyüp yanına vardı ol sûtûruñ
Yapışdı gûşına ol pür-ğurûruñ
- 667 Didi ey merta' -1 şâdide güm-râh
Müsellem şanma saña bu çerâ-gâh
- 668 Ne deñlü yir içerseñ şâd-ber-kâm
Aña kıymet bu cânuñdur ser-encâm
- 669 Ecel gör ki seni şayd ider âhir
Yürime bu fezâda şâd u fâhir
- 670 Diyüp kendü işine gitdi Server
Kuzunuñ hâli n'oldı gör bürâder
- 671 Bu ahbârı çü gûş itdi kemîne
Hamel burcından indi şan zemîne
- 672 Fezâ tar oldı başına za' ifüñ
Yaşı ceyhûn olup anda nahîfüñ

662a: cân-everdür / cân-everdir F2

663a: Eger olsaydı bu mevtinden âgâh / Ger olsaydı bu mevtinden bil âgâh F2

668a: şâd ber-kâm / şâd u pür-kâm F2

- 673 İçüpdî çünkü güşından bu dürdi
Aña zehr oldu hep âşâm u hûrdî
- 674 Ferâmûş eyleyüp âb u nebâtî
Tezekkür eyledi hâl-i memâtî
- 675 Bu gamla şöyle lâgar oldu hayvân
Sürinüñ ardına kaldı o ta' bân
- 676 Yine günlerde ol Sulţân-ı Fîrûz
Çü 'avdet itdi ol şahrâya yig rûz
- 677 Görür ol kızıcak zâr u şikeste
Bilür olmuş haberden gönli haste
- 678 Su 'âl ider çübâna ol güzîde
Ki n'oldı bu kızuya bu süride
- 679 Ki ben görmüş idüm bir demde bunı
Degüldi gamm u hüznüñ hiç zebûnı
- 680 Ne 'ârız oldu cismine za'îfüñ
Ne nev' a hastedür işbu nahîfüñ
- 681 Didi çübân aña ey merd-i pür-nûr
Cemâlüñ nûrı kıldı cânı mesrûr
- 682 Şeşâretle yürürdi kızucağum
Selâmetle olurdu kızucağum
- 683 Tutup bir gün bunı bir şahş-ı mechûl
Kulağına ne koydu bilmezem ol
- 684 Hemân-dem kızucağum haste oldu
O demden bu deme dem-beste oldu
- 685 Neşâtı gitdi gâyet oldu mahzûn
Bilinmez n'eyleyem hâli diger-gûn

673a: İçüpdî / İçipdür İÜ / İçipdi F2

674a: nebâtî / hayâtî İÜ

674b: eyledi / eyleyüp İÜ

674b: hâl-i memâtî / hâl ü memâtî F2

676b: itdi / kıldı F2

676b: yig / yek H

677a: kızıcak / kızıcuk F2

678b: kızuya / kızuya İÜ, H

- 686 Didi Server ki ey çûbân-ı gâfil
Ben idüm ol kişi gel olma zâhil
- 687 Ki bir söz dimişem gûşına anuñ
Halel andan irer hûşına anuñ
- 688 Sözüüm lâğî degüldi hoş-haberdi
Velî ma' nîde ol semden beterdi
- 689 Didi çûbân o dem ey merd-i hoş-rû
Beyân eyle işidem kim nedür o
- 690 Açup hikmet dehânın anda 'Îsâ
Didi hoş diñle anı idem ilkâ
- 691 O bir sözdür ki herkes söyler anı
Velî gafletle görmezler 'ayânı
- 692 Dilerseñ idesin Hakk'ile iz'ân
Gider ol penbeyi gûşından ey cân
- 693 Çü nerm itdi anı enfâs-ı Raḥmân
Teveccüh birle ışgâ itdi çûbân
- 694 Didi 'Îsâ o dem el-mevtü el-mevt
Ki kimse qalmayup hep olısar fevt

VAŞL

- 695 Çün irdi aña enfâs-ı hevel-nâk
Tutup lerze pes oldı sînesi çâk
- 696 'Aşâsın itdi ol dem elden ilkâ
Daḥı gör n'eyleye enfâs-ı 'Îsâ
- 697 İşine gitdi 'Îsâ qaldı çûbân
Yürür şahrâda şöyle mest ü hayrân
- 698 Bu semmi çünki gûşdan eyledi nûş
Olup bu şerbetile anda bî-hûş

686b: gel / ger F2

688a: degüldi / degül bir F2

688b: beterdi H / biterdi F1

689b: işidem kim nedür / nedür kim işidem F2

690b: hikmet / rahmet İÜ

696a: ol dem elden / elden ol dem İÜ

- 699 Bu şahrâ tar olur anda başına
Bu fikretten eli varmaz işine
- 700 Ki dir nefsine ey merd-i beyâbân
Bu şahrâda gezersin mişl-i hayvân
- 701 Nedür her sûya bu bihûde reftâr
Nedür bu hür ü hüş bihûde güftâr
- 702 Düşüp ardına hayvânuñ seher şâm
Olur gafletle her gün saña aşşâm
- 703 Çü kalmadı bu fikretten hużûrı
Virtüp aşhâbına ol dem fütûrı
- 704 Uyanup gafletinden oldu âgâh
Bu dem dir hür ü hüş yirine Allâh
- 705 Bulup bir künc-i gâr içre ferâğın
Hulûşile görür mevte yarağın

VAŞL

EL-İ' TİBÂRU EL-İTİBÂRU EYYÜHE'L-EBRÂRU

- 706 Gel imdi kışşayı fikr eyle yârâ
İberler al degülseñ seng-i hârâ
- 707 Semâ' -ı mevtille gör n'oldı hayvân
İşitdün n'itdi çübân-ı beyâbân
- 708 Senün zu' muñca sen kâmil geçersin
Tezekkür emrine 'âmil geçersin
- 709 Saña hep enfüs âfâk dirken el-mevt
Dağı sen tuymamışsındur nedür fevt

701a: bihûde / beyhûde İÜ

701b: Nedür bu hür / Nedir bu hür F2

705a: künc-i / genc-i F2

706b: degülseñ / degilseñ F2

708a: zu' muñca / zu' muñca F2

- 710 Oğursın gice gündüz “küllu men fân”
Ne hâşıl kılmađuñ ma‘ nâsın iz‘ ân
- 711 Yüri ‘ Îsâ-nefesden al bu dersi
Ki andan yig tıyısarsın bu bahşı
- 712 Muşibetdür ki bunda uyyasın
Muşallâ taşu üzre uyanasın
- 713 Çalarlar nağdüñi ol senge âhir
Mehek taşıdur ol ey zül-mefâhir
- 714 Ki anda bilinür qadr u ‘ ayârıñ
Düriş taşşile harc it rüzigârıñ
- 715 Tef-i mevtden soyunmadın çırâğuñ
Gel imdi eylegil mevte yarağuñ
- 716 Budur devr işi yakar bir çırâğı
Virüp envâ‘ -ı nîmetle ferâğı
- 717 Ziyâyile kaçan bulsa kemâlin
Aña üf dir dağı virmez mecâlin
- 718 Budur hem rüzigâra ‘ ahd u qânûn
Saña şu virse döker yirine ğûn
- 719 Eger nân virse alur yirine cân
Bir oğ dimege itdürür biñ efgân
- 720 Eger lâgile itse merhabâlar
Bu lu‘ bile müheyyâ bil cefâlar
- 721 Murâduñ şehdi sanma râygândur
Kim anuñ kıymeti bir tatlu cândur
- 722 Öperken ıştırur saqın zamâne
Budur işi senüñle câvidâne

710a: Yer yüzünde bulunan her canlı yok olacak. (Rahmân, 55/26)

712a: uyyasın F2 / oynayasın F1

713b: mehek / mehenk F2

714a: qadr u ‘ ayârıñ / qadri ol ‘ ayârıñ F2

719a: alur / alup F2

721b: kim / ki F2

722a: saqın / şaqın F2

723 Bunı fehm eyleyüp aşhâb-ı ʿirfân
Fenâya açmadılar dîde-i cân

724 Velî cânâna virdiler o cânı
Zihî ribh-i şemîn-i câvidânı

EL-BÂBU'S-ŞÂNÎ MÎNE'L-EVŞÂFÎ'L-ĤAMÎDETÎ
MÎNE'L-VÂDÎ'L-EYMENÎ VE MEDÎNETÎ'L-İSLÂMÎ EL-ĤANÂ' AT

725 İkinci kapusı ez-şehr-i İslâm
Açılır saña şâhum eyle iz'ân

726 Ĥanâ' atdür ki ol vaşf-ı senîdür
Bunuñ mevşûfi merd-i müntehîdür

727 Ĥanâ' atden kime kim bâb-ı zerrîn
Açılır olmaz ol dârında gam-gîn

728 Ĥanâ' atde kimüñ açılsa fâlî
Be-küllî ĥûb olur ĥâl ü me'âli

729 Ĥınâdandur ĥanâ' at iştikâkı
Gel imdi perdelen bırak nifâkı

730 ʿArûs-ı Ĥaĥĥ'dur çün evliyâsı
Ĥınâ' altında hoşdur dil-rübâsı

ĤÎLE'L-EVLIYÂ'U ʿARÂ'İSULLÂHÎ

731 Hevâ-ı ĥırşa ĥapdurma ĥınâ' ı
Dökilür âb-ı rû şıma fuĥâ' ı

732 Ĥınâ' uñ muĥkem it görmeye gözler
Fevâĥişden şayılr perdesüzler

733 Ĥırîdâr ol açam bir nev' a dükkân
Ne dükkân belki açam saña bir kân

734 Aña dellâl olup serpem ĥınâ' ın
Bilesin neydügin anuñ metâ' ın

728a: ĥanâ' atde / ĥanâ' atden F2

728b: ĥâl ü me'âli / aĥvâl ü ĥâli F2

729a: ĥınâdandur F1 / ĥınâ' ındur F2

730a: Ĥaĥĥ'dur / Ĥaĥ'durur H

731a: hevâ-ı / hevâya F2

733b: belki / bil ki H

735 Bu bir kâlâdürür ey merd-i bâzâr
Ulü'l ebşâr olur buña hırîdâr

HAQÎKATÜ'L-KANÂ'AT

736 Kanâ'at oldur añla ey Hudâvend
Ola bir kimse fakrile 'ayâl-bend

737 Ne kim mevcûdudur ide kanâ'at
Anı ni'met bilüp kıla kifâyet

738 Göñülden râzı ola ol Hudâ'dan
K'aña kısmet kılupdur ol 'atâdan

739 Dağı bir ferde kılmaya şikâyet
Budur merziyy-i Haq râh-ı hidâyet

740 Hudâ'sına da 'arz itmeye hâlin
Göñülden ketm ide her dem su'âlin

741 Diye lâyıq mıdur kim 'abd-i miskîn
Hudâ'sı bilür iken anı gam-gîn

742 Edeb terk ide kıla 'arz-ı hâli
Ki küstâhîdürür anuñ su'âli

743 Kuluñ hâline 'ilmi besdür anuñ
Kanâ'atdur işi 'abd-i gedânuñ

744 Kanâ'at kapusı oldukça meftûh
Kapanur hırş kapusı şâd olur rûh

745 Gelür andan fütûh-ı bî-nihâye
Bu mi'râca çıkıgör pâye pâye

746 Kanâ'atle semâya ağdı 'Îsâ
Şalup Kârûn'ı yire hırş-ı dünyâ

747 Kanâ'atle işitdün şâh-ı esnâ
İrişdi "kâbe kavseyn'e ev ednâ"

738b: kısmet kılupdur / kıymet kalupdur F2

746b: şalup F2 / şalıp F1

747b: bu mısradaki "iki yay arası kadar, hatta daha da yakın" manasına gelen *kâbe kavseyn'e ev ednâ* ibâresi, Necm suresinin "O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu." meâlindeki 9. âyetinden iktibastr.

748 İřitdüñ zümre-i şahb-ı kirâmı
Anuñla buldılar bu zinde nâmı

749 Velâkin Sa'lebe ol 'abd-i meftûn
İřitdüñ hırşile olmuşdı mağbûn

ĤİKÂYET-İ ÜMMÜ'L-MÜ'MİNİN
'ÂYİŞE-İ ŐİDDİKA RADİYALLÂHU 'ANHÂ

750 İşit bu kıssayı ey merd-i ma'ni
Ki 'Âyişe anadan oldu mervi

751 Ĥabîbullâh çün itdi irtiĥâli
Bu ĥaşretten perişân oldu ĥâli

752 Bu dem ferĥat ĥapusın eyleyüp sed
Geçüp miĥrâb-ı miĥnetde olup ferd

753 Çü gaybet eyledi Tâĥâ vü Yâsîn
Oturdu ĥücreesinde çekdi yâsîn

754 Niçe ay çıkmadı ol perdesinden
Eylemedi bu fûrĥat ĥuşşasından

755 Niçe günler de bulmadı ta'âmı
Ta'âm idindi kendüye Őiyâmı

756 Ĥanâ'at birle irmişdi ĥinâyâ
Anuñçün iltifât itmez fenâyâ

757 Ĥanâ'at dersini ol Ümmü'l-aĥbâb
Resûlullâh'dan oĥumuřdı her bâb

758 Bu dehre ĥiç ider mi iĥtiyâcı
Ĥapuya ger gele başında tâcı

759 Velî ol çâr-yâr u sâyir ařĥâb
Gelüp her gün ĥapuya zâ'ire'l-bâb

760 Ĥavâyicden ne kim lâzımdur anda
Ĥamu iĥzâr iderlerdi derinde

752b: olup / olur H

758b: tâcı F2 / bâcı F1

- 761 Edeble ‘arz iderlerdi o şâna
Budur lâzım olan pes hâdimâna
- 762 Olurdi gâhi andan kâdr-i hâcet
Ki def‘ ola za‘îfile mecâ‘et
- 763 Gelür bir gün aña bir merd-i tâcir
Ki tüccâr içre oldı merd-i fâhir
- 764 Muhibb idi be-gâyet hânedâna
Nice deprendi gör kim merdümâna
- 765 Helâl kessâbidi hâlî ribâdan
Hulûş ehli idi ‘ârî riyâdan
- 766 ‘Azîmet eyleyüp geldi kapuya
Kapuyı daqq idüp tırdı tapuya
- 767 Gelüp bir hâdime tırdı verâdan
Didi kimdür nedür maşşûd buradan
- 768 İşidüp anı şâd oldı kemîne
Şenâlar kıldı Ümmü'l-mü'minîn'e
- 769 Didi kulam der-i sultâna geldüm
Garîbem hânedân-ı hâna geldüm
- 770 Velî bir berg-i sebzim var elümde
Kuşûr u ‘acz u ‘özrüm var dilümde
- 771 Dilerem ki anı itmeye merdûd
Be-câh-ı Muştafâ maşbûb u mevdûd
- 772 Hediye var helâlden hânedâna
Kabûl itsün buyurmasun bahâne
- 773 Meger yüz biñ diremdi ol hediyeye
Zer-i hâlişdi çün şâhib-‘atıyye
- 774 İşitdi hâdime ‘arz itdi hâlî
Olan kâli dahı mâl-ı helâlî

761a: edeble / edebile İÜ

762a: olurdi / alurdi H

770b: dilümde / elümde İÜ

771b: mevdûd / mevrûd İÜ

772a: hediyeye / hediyem F2

- 775 Hülûşın tâcirüñ çün bildi der-ḥâl
Didi oldı qabûlüm itsün işâl
- 776 Qabûlin çünki gûş itdi o dil-şâd
Aña şükrâna qullar itdi âzâd
- 777 Daḡı faqr ehline çok kıldı işâr
Hülûşına ta' accüb itdi ḡuzzâr
- 778 Getürdi maḡzarına anı ḡâdim
Görüp ol mâlı pes zâtü'l-mekârim
- 779 Didi ey ḡâdime gördüñ mi âyâ
Resûlullâh evinde bunca dünyâ
- 780 Ki itmiş ola ol bir dem qarârı
Diyüp itdi derûnında firârı
- 781 Hemân-dem emr idüp ol şad-hezârı
Üleşdürdi vü buldı baḡtiyârı
- 782 Qomadı ol gice bir ḡabbe andan
Qanâ' at budurur gel gör yirinden
- 783 O gün şâyim idiler ittifâqâ
Ta' âmdan yoḡ idi bir loḡma qat' â
- 784 Te'essüf eyleyüp ol ḡâdime zâr
Didi hiç qomadüñ bir ḡabbe ey yâr
- 785 Ki anuñla alayduḡ bir ta' âmı
Açayduḡ ol ta' âmile şıyâmı
- 786 Didi vaḡtinde itseydüñ ger i' lâm
Qomaḡ olaydı şâyed behr-i iḡ'âm
- 787 Velî şabr eyle ' arz itme mecâ' et
Qanâ' at beytidür beyt-i risâlet

775b: itsün / etsün H

777a: çok / çün F2

777a: kıldı / itdi İÜ

779a: ey / ol İÜ

780b: derûnında / derûnından İÜ

782b: yirinden / yerinden H

783a: şâyim / şâ'im İÜ, F2

786a: itseydüñ / itseydiñ F2

TAKRÎB

- 788 İşit günlerde ol sultân-ı kevneyn
Fidâ olsun yolına cân-ı kevneyn
- 789 Gelüpdi hücreme nevbetle ol şâh
Ta'âmıdan nesne hiç yoğ idi nâ-gâh
- 790 Didi 'Âyişe'ye var mı ta'âmıñ
Ki yağdı cevfümi ħarrı şıyâmuñ
- 791 Didüm ey gözlerüm nûrı sa'âdet
Ta'âm yoğ bende de var bu mecâ'et
- 792 Didi yâ 'Âyişe şabr eyleyelüm
Koyup nefsi rızâyı gözleyelüm
- 793 Kesüp dünyâ ta'âmından hevâyı
Bulalum açlık içinde şafâyı
- 794 Ki şiddiklar ta'âmıdur mecâ'et
Anuñçün aldılar andan ħalâvet
- قال صلى الله عليه و سلم الجوع طعام الله يجبي به ابدان الصديقين
كما قيل الجوع سحب يمطر العلم والشبع سحب يمطر الجهل
- 795 Yağar açlık göginden 'ilm ü ħikmet
Toğar toğluk zeninden cehl ü zulmet
- 796 Ma'ârif isteyen ħalmanı cû'a
Devâ-yı nâfi' oldı çün mecâ'a
- 797 Diyüp itdi şalâtine şurû'ı
Yapışdı aşla tarħ itdi fûrû'ı
- 798 Şalâtinden çün aldı ħazż-ı vâfir
Diledi istirâhat ide âħir
- 799 Ma'ârif şehdi ağardı dilinden
Kuşağın çizdi ol sâ'at bilinden

788b: cân-ı kevneyn / cân u kevneyn F2

790a: 'Âyişe'ye / yâ 'Âyişe İÜ / ey 'Âyişe F2

799b: çizdi / çizdi H

- 800 Miyânından döküldi pes yidi taş
Anı gördükde dökdi gözlerüm yaş
- 801 Figân idüp didüm ey Nûr-ı Levlâk
Düzülmüşken senüñ 'ışķuñla eflâk
- 802 Ne lâyıķdur ten-i pâküñde aķcâr
Düşer mi dâmen-i pâküñde her hâr
- 803 Didi kim yâ Hümeyrâ bu su 'âli
Çün itdüñ diñle benden hasb-i hâli
- 804 Ki ķankı hücreye vardumsa nâ-gâh
Bulunmadı ta'âm el-ķükmü lillâh
- 805 O şeb şu birle itdüm anda iftâr
Yürek şalınmamaķçün ķodum aķcâr
- 806 İşitdüm bunu baķrum şerhalandı
Didüm ey 'âlem-i ğaybuñ bülendi
- 807 Ki maķcûb-ı Hudâ'sın şübhemüz yok
Ne dilerseñ virilür az u ger çok
- 808 Neçün yokdur senüñ dünyâya meylüñ
Ser-â-ser olmuşiken hep tufeylüñ
- 809 Didi benden işitgil yâ Hümeyrâ
Gözüñ göñlüñ işitgil yâ Hümeyrâ
- 810 Benüm ķatumda bu dünyâ-yı fânî
Ba'ûza perrine olmaz müsâvî
- 811 Cenâb-ı Hakk'a açan çeşm-i cânı
Aşar mı kirpüğe milk-i cihânı
- 812 Hümâ-yı ķudsiyem ben şanma kerkes
Hümâ ķonar mı süfle sözüñi kes

799b: bilinden / belinden H

800a: yidi / yedi H

800b: dökdi / taldı İÜ

804a: hücreye / hücreye İÜ

806ab: F2'de yok.

808a: neçün / niçün İÜ, H

811b: milk-i / mülk-i H

812b:üfle / süfle ye İÜ / sifle H

- 813 Şu bâzûñ ki şikârı “ķâbe ķavseyn”
Ola menzil olur mı añña sũfleyn
- 814 Żarûrât-1 bedendür ħũrd u âşâm
Ve ger ne żayf-1 Ĥaķķ'am ben her aĥşâm

قال صلعم لست كاحدكم ابنت عند ربي يطعمني ويسقيني

- 815 İşitdüm bu cevâbı ķâni^ç oldum
Göñül göz toydı şanma câyi^ç oldum

VAŞL

- 816 İşit nu^ç mân-1 dînũñ bu ħiţâbın
Göñül levĥine yaz her bir cevâbın
- 817 Ķanâ^ç at dersini gel okı andan
Yuyasın levş-i ħırşı levĥ-i cândan
- 818 Tıyasın ‘âlem-i ġaybdan ħaberler
İrişe cânũña andan eşerler
- 819 Yumasın sen de çeşmi mâsivâdan
Uçunca açmayasın bu yuvadan
- 820 Ķanâ^ç at ķapusı oldukça meftûĥ
Gelür yardımcılar râĥat olur rûĥ
- 821 Açılmışken saña fâl-1 beşâret
Anı sedd eylemeklik zî-ĥasâret

EL-FAŞLU'S-ŞÂNÎ MİNE'S-ŞİMÂLİ EL-ĤİRŞ

- 822 İkinci ķapusı kũy-1 yesâruñ
Tama^ç la ħırşdurur añla ĥasâruñ
- 823 Muķâbildür ķanâ^ç at bâbına ol
Biri birine zıddur bu iki yol

813a: O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu. (Necm, 53/9)

813b: sũfleyn / sıfleyn H

818a: ġaybdan / ġaybetden H

820a: oldukça / oldukça F2

- 824 Göñülde hâşıl olsa hubb-ı dünyâ
Kânâ' at kâkâr andan ey dil-ârâ
- 825 Açar tederícile hırşuñ kâpusın
Diler vîrân ide takvâ yapusın
- 826 Tamâm açsa bu hırşuñ kâpusın ol
Açılır kûy-ı küfre bir büyük yol
- 827 Girür andan temâmet cünd-i şeytân
Çoğalup gün-be-gün enşâr u a' vân
- 828 Tedârük itmese ger buña sâlik
Göriser ol kâpudan çok mehâlik
- 829 Bunuñ tedbîri budur diñle benden
Bu şûmluk yine senden oldı senden
- 830 Ki dünyâ sevgüsi ol pür-nifâkı
Göñül hışnına şalduñ ittifâkı
- 831 Hışârda olduğınca ol münâfık
Alacadur saña olmaz muvâfık
- 832 Çıkar sen evvelâ hışnuñdan anı
Hâber irmesün a' dâya nihânî
- 833 Kırup pes ba' dehü tevhid yarağın
Ata anuñla yağından ırağın
- 834 Kuvâyı cem' iderseñ harbe şeb rûz
Açılır saña andan fâl-ı firûz
- 835 Ki ya' nî fetğ olur bâb-ı kânâ' at
İrer andan 'inâyet hem hidâyet
- 836 Za' îf okundı çünki cünd-i şeytân
Şmar a' vân u enşârı pes ol ân

827b: çoğalup / çoğalıp H

828a: tedârük / tedârik H

829b: şûmluk / şûhluğ F2

830b: şalduñ / şalduğ İÜ

831a: olduğınca / olduğunca İÜ

833a: ba' dehü tevhid / ba' de tevhidüñ F2

833b: yağından / yakında F2

834b: andan / Hâk'dan İÜ

834b: fâl-ı firûz H / fâl-ı feyrûz F1 / fâl u firûz F2

- 837 Kapanur ol zamân hırşuñ kapusı
Yıkılır cümle şeytânî yapısı

VAŞL

- 838 Budur dîn ehlinüñ dâyim cihâdı
Silâhın çözmez eyler ictihâdı
- 839 Cihâd-ı ekberidür mü 'minînüñ
Budur hem harb u çarбі ehl-i dînüñ
- 840 Ki cümle ehl-i dünyâ olsa kâfir
Sen olsañ bu şıfatdan pâk ü fâhir
- 841 Zârar virmez saña küfri cihânuñ
Düriş pâk eylegil beytü'l-emânuñ
- 842 Kamu ger mü 'min olsa ehl-i dünyâ
Velî şadruñda kónsa hırş-ı ednâ
- 843 Müfid olmaz saña îmân-ı 'âlem
Budur söz hâşılı vallâhü a'lem
- 844 Saña farz añla dâyim bu cihâdı
Buña bağla silâhı ko 'inâdı
- 845 Gel imdi bu gazâya it şurû'ı
Sen aşlı it diger itsün fûrû'ı
- 846 İşit ol melce'-i dîvâr-ı ümmet
Muhammed Muştafâ mi' mâr-ı millet
- 847 Bu remze eyleyüp bunda işâret
Buyurdı bu sözi fehm it dirâyet

قال النبي صلى الله عليه و سلم حين جاء من الغزو فرغنا
من الجهاد الاصغر فلنرجع الى الجهاد الاكبر صلح

837b: yıkılır cümle şeytânî / yıkılup cümle şeytânuñ F2

838b: çözmez / çezmez H

838b: silâhın çözmez / silâh çizmez hem İÜ

842b: hırş-ı ednâ / hırş u ednâ F2

- 848 Gel imdi bu gazâya kıl ‘azîmet
Bulam dirseñ cinân içre ganîmet
- 849 Kanâ‘ atden çeri çek hırş eline
Şalâ it âhirîn ü evvelîne
- 850 ‘Azîmet kûsunı çal her seher şâm
Bir olsun bu gazâda şubh u aḥşâm
- 851 Kuşan himmet kuşağın bile muhkem
Karınca gibi cüst ol olmağıl kem
- 852 Kemer kıl tîğ-ı tevḥîdi miyâna
Sinân-ı sa‘yi bek tut merdümâne
- 853 Yedüñden gitmesün hiç kavş-i ihlâş
Tutan lâ-ḥavleden hem ḥarbe-i ḥaş
- 854 ‘Azîz ismi dilüñde ḥançer olsun
Ḥafîz ismi başuñda miğfer olsun
- 855 Çü vesvâs tûrine olduñ nişâne
Şabır kalkanını tut rûy-ı câna
- 856 Süvâr ol şevk atına hem çü merdân
Ki meydânda senüñdür tûb u çevgân
- 857 Dehânuñ kullerinden tûb-ı aḥrâ
Atılsun ḥışn-ı a‘dâya cihârâ
- 858 Ḥulûşile iderseñ bu cihâdı
Yoluñ açâ o demde Rabb-i Hâdî

قال جل شانہ: * ﴿٦٩﴾ وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا

- 859 Bozup ‘avn-i Ḥudâ tertîb-i hırşı
Senüñçün şarḥ ola gel añla dersi

848b: dirseñ / derseñ H

848b: cinân / ḥayât F2

850a: kûsunı / kûsımı İÜ

850b: da / yok İÜ

852b: bek / pek İÜ, F2

853b: tutan / tutmağ F2

854b: miğfer / mağfer H

* Ama bizim uğrumuzda cihad edenleri elbette kendi yollarımıza eriştireceğiz. Hiç şüphe yok ki Allah iyi davrananlarla beraberdir. (Ankebût, 29/69)

- 860 Çü yâr ola saña yârûñ şifâtı
Cemîl ide be-küllî seyvi 'âtı
- قال الله تعالى أولئك الذين:
* يُبَدِّلُ اللهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ
- 861 Düşer hırşuñ bu dem tâ'ât-i Hakk'a
Yorulmaz hiç ider tâ'ât Hakk'a
- 862 Gelür iblisüñ İslâm'a muhakkak
Olursın cümle kârûnda muvaffak
- 863 Temâmet feth idüp iqlîm-i küfri
Esîr olur gulâtı saña cebrî
- 864 Vücûduñda yürür aḥkâm-ı İslâm
Olur aña kamu iclâl ü i'zâm
- 865 Kelisâlar bozulup mât ola Lât
Benü'l-a'yân ola qalmaya 'ullât
- 866 Bozıla naqşı deyrüñ sûretü'n-nûr
Ola şûret yirine anda mezbûr
- 867 Ola büt-hâne iken Beyt-i Raḥmân
'Îmâd olup aña Ḥannân u Mennân
- 868 Çü taḥîr eyledüñ ḳalbi şanemden
Henüz geldüñ vücûda bil 'ademden
- 869 Eger sa'yile irseñ bu maḳâma
Muḫâf olur vücûduñ ḥaş u 'âma
- 870 Ziyâret-gâh olup ol dem cenâbuñ
Olur beyti'l-'atîḳ ni'me'l-me'âbuñ

859b: şarḥ / tarḥ F2

* Ancak tevbe ve iman edip iyi davranışta bulunanlar başkadır; Allah, onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah çok bağışlayıcıdır, engin merhamet sahibidir. (Furkan, 25/70)

861b: yorulmaz / yorulmaz F2

862b: olursın / olursuñ İÜ

864b: i'zâm / a'zâm İÜ

867a: büt-hâne / put-hâne İÜ

867b: olup / ola F2

870b: beyti'l-'atîḳ / beyte'l-'atîḳ İÜ

- 871 Bu baþhâda muğaylânuñ olup gül
Zeğân bülbül ola sen merci' u'l-kül

كما اشار الله تعالى بقوله:
﴿١٢٥﴾ * وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ

- 872 Çü beytullâh olursın yimegil ğam
Ma'ârifden aķa ħalbüñde zemzem
- 873 Maķâm u rükn olup sırruñda peydâ
Şafâ vü Merve hep sende hüveydâ
- 874 Bulursañ ger bu ħâlile revâcı
Seni şavf itmeyen olmaya ħâcı
- 875 Nihâyet yok çü bu Beytü'l-Ĥarâm'a
'Azîmet eyle tilķâ-yı merâma
- 'İLÂC-I ĤIRŞ
- 876 Çü icmâlâ didüm ħırşuñ 'ilâcın
Ma'ârifden saña şundum ma'âcîn
- 877 Dilerven şimdi kılam ħarb-ı emşâl
Ki emşâlile mekşûf olur aĥvâl
- 878 Tefekkür kııl bu dem atamız Âdem
Kerâmetle olmışken mükerrem
- 879 Ki ya' nî oldı mescûd-ı melâ'ik
Getürdiler anı fevķa'l-erâ'ik
- 880 Giyürmişlerdi ħulle aña ħat ħat
Daĥı tâc-ı sa'âdet zî-kerâmet

* Biz, Bey'ti (Kâbe'yi) insanlara toplanma mahalli ve güvenli bir yer kıldık. Siz de İbrahim'in makamından bir namaz yeri edinin (orada namaz kılın). İbrahim ve İsmail'e: Tavaf edenler, ibadete kapananlar, rükû ve secde edenler için "Evim'i temiz tutun" diye emretmiştik. (Bakara, 2/125)

872a: yimegil / yime gel H

874b: itmeyen olmaya / etmeyen olur mı İÜ

876a: ħırşuñ / ħırşın F2

877b: olur / ola F2

878b: Kerâmetle / Kerâmetlerle İÜ, F2

880a: giyürmişlerdi / getürmişlerdi F2

- 881 Aña olmuşiken ta' lîm-i esmâ
Virilmişken dağı qadî-i mu' allâ
- 882 Ol iken milk-i cennetde ser-efrâz
Yürürken ' izzetile şöyle pür-nâz
- 883 Müsellemken aña hep ' iş ü nûşu
Sebeb n'oldı düşer başuña hûşu
- 884 Şoyilup tâc u hülle kaldı ' uryân
Varaqla perdelendi anda giryân
- 885 Mu' azzezken muhân oldı o server
Kerâmet hil' ati hep oldı ebter
- 886 Çü hırşile çıkupdı tâ' atinden
Sürüldi zecrile ol cennetinden
- 887 İki habbeye şatdı ol sarâyı
Nedâmetle anuñçün itdi vâyı
- 888 Çü hırş oldı sebeb bu ibtilâya
Bırak hırşu vü düşme bu belâyâ
- 889 Bu hırş dâhilleri itmışken ihrâc
Bulur mı hırşile hâricler ilâc
- 890 İştüñ n'eyledi Qârûn'a hırşu
"Hasefnâ" âyetinden aña dersi
- 891 Dağı Bel'âm'a n'itdi mekr-i dünyâ
Anı bir kelbe teşbîh itdi Mevlâ
- 892 Çü meyli sifle oldı düşdi süflâ
Budur Qur'ân içinde aña fehvâ
- 893 Dağı gör Sa' lebe aşhâb içinde
Nice çıkdı ulü'l-elbâb içinde

881a: ta' lîm-i esmâ / ta' lîm ü esmâ İÜ

886a: çıkupdı / çıkıpdı İÜ

886b: sürüldi / sürildi İÜ

890b: Nitekim, onlardan her birini günahı sebebiyle cezalandırdık. Kiminin üzerine taşlar savuran rüzgârlar gönderdik, kimini korkunç bir ses yakaladı, kimini yerin dibine geçirdik, kimini de suda boğduk. Allah onlara zulmetmiyor, asıl onlar kendilerine zulmediyorlardı. (Ankebût, 29/40)

892a: süflâ / siflâ H

893a: içinde / içinden H

893b: içinde / içinden H

- 894 Çü hırşı sevķ idüpdî işbu işe
İşitdüñ kim neler irgürdi başa
- 895 Nifâķile şehâdet itdi Qur'ân
Zihî hüsran zihî hirmân u hizlân
- 896 Bu hırşile bular hep oldı mehcûr
Bu sevdâyı gönülden eylegil dür

MÜNÂCÂT

- 897 Hudâyâ hırşımı tarķ eyle benden
Gider levşini anuñ cân u tenden
- 898 Kanâ' at âbile yunmasa ruhsâr
Yüzüm yoķ anuñile'y Rabb-i Settâr
- 899 Miyânumdan çizüp zünnâr-ı hırşı
Kanâ' atden kuşanam şedd-i hâşı
- 900 Uyandur hâb-ı ğafletden bu cânı
Reh-i merzâta sürem kârubânı
- 901 Serüp ma' bedde miñnet büriyâsın
Düşürem râhatuñ andan kıyâsın
- 902 Nice bir hâb-ı ğora ibtilâlar
Niçe bir ğafletile bu belâlar
- 903 Beni rıķķ-ı bedenden eyle âzâd
Kılup hürriyyet-i rûhile dil-şâd
- 904 Demidür Şemsiyâ bu çeşm-i pür-hâb
Meñâfet çeşmesinden ola pür-âb

894a: idüpdî / idüpdür İÜ
897a: hırşımı / hırşımı İÜ
898b: anuñile'y / anuñile F2
899a: çizüp / çözüp F2
900b: merzâta / mirtâza F2
901a: serüp F2 / serip F1
901b: andan / anda F2
901b: kıyâsın / kabâsın İÜ
902a: nice / niçe İÜ, F2
902a: ğora / ğurda İÜ, F2
904b: çeşmesinden / çeşmesinde F2

- 905 Cenâb'a aç bu dest-i ihtiyâcı
Ki yokluk söyledür elbette acı
- 906 Dilümden çiz Hudâyâ bu 'ikâli
Ki tâ 'arz eyleyem ben hasb-i hâli
- 907 Ne gam gelsem bu dem mekşûf u ma' yûb
Çapuñdur melce 'i her 'abd-i mekrûb
- 908 Kınâ' -ı haşyetüñle perdelendür
Şehâb-ı luţfuñile gölgelendür
- 909 Elüm kaldurmayam ğayrı çapuya
Gözüm aldurmayam özge çapuya
- 910 Nice gelmez çapuña müflis ü aç
Ki dünyâ şehleri hep saña muhtâc
- 911 Münâcâtüñde lezzet vir bu câna
Dilerem girmeye ğayrı miyâna
- 912 Dilümde Rabbi yâ Rab virdüm olsun
Göñülde hubb-ı zâtı derdüm olsun
- 913 Çapuñ kandeysel mescûdum anı kıl
Çapuñ kandeysel ma' bûdum anı kıl
- 914 Hülûşile çü yüz tutdum Cenâb'a
Beni gönderme yâ Rabb özge bâba
- 915 Zemâyimden derûnum eylegil pâk
İdem râh-ı tevâzu' da yüzüm hâk
- 916 Göñül mir 'âtini reng-i sivâdan
Mücellâ kıl mücellâ it şafâdan

906a: çiz / çözü F2

907a: gelsem / gelse F2

909a: elüm / elim F2

909a: ğayrı / özge İÜ

909b: aldurmayam / ildürmeyem İÜ, F2

911b: girmeye ğayrı / ğayrı girmeye F2

912b: derdüm / virdüm İÜ

913a: mescûdum / ma' bûdum İÜ

913b: ma' bûdum / mescûdum İÜ

914b: gönderme / göndürme İÜ

916a: sivâdan H / sevâdan F1

916b: şafâdan / sevâdan F2

- 917   Zâ‘îfem kuvvetüñ birle kavî kıl
Çü düşdüm bâba yâ Rab müstevî kıl
- 918   Hakîrem ‘izzetüñ birle ‘azîz it
Bu halk-1 câna tâ‘âtüñ lezîz it
- 919   Çü âhîzsin beni sen nâşiyemden
Rızâ bâbına çek râh-1 sitemden
- 920   Çü pîr oldum cüvân it ‘ışkuñile
Yorulmayam bu yolda şevkuñile
- 921   ‘Alîlem iltifâtuñla selîm it
Çü mu‘ tâdem baña lutfuñ delîm it

EL-BÂBÜ'S-ŞÂLİSÜ MİNE'L-EVŞÂFİL-ĤAMİDETİ
EL-MÜCÂHEDETÜ VE'T-TEVBETÜ MİNE'L-YEMİN

- 922   Yemîn ebvâbınuñ üçünci bâbı
Cihâd bâbıdur açam işbu bâbı
- 923   Budur ahlâk-1 hüsnânuñ senîsi
Ki bunsuz olmadı anuñ birisi
- 924   ‘Înâyet ola ger bunda açam fâl
Sa‘âdet bulasın merziyyü'l-aĥvâl
- 925   Bu bâb İslâm ilinden oldı meftûĥ
Bu açıldıĥca râĥat olısar rûĥ
- 926   Gelür bundan dem-â-dem cünd-i ilhâm
Bunuñla yapılır erkân-1 İslâm
- 927   Bu bâbuñ tevbedür çünki esâsı
Gerekdür idevüz aña misâsı

917b: bâba / pâye İÜ, F2, H

918b: halk-1 / ĥulk-1 H

919b: Rızâ bâbına çek râh-1 sitemden / Ĥalâş eyle bu nef-i ‘âşiyemden İÜ

923b: hüsnânuñ / ĥasnânuñ İÜ

924a: bunda / bundan İÜ, F2

925a: ilinden / ilinde F2

925b: açıldıĥca / açıldıĥca F2

927b: misâsı / mesâsı İÜ, H

- 928 Budur pes pâyesi İslâm'ıñ evvel
Buña pâ qomayan olmaz mu' avvel
- 929 Ki tâ 'ib olmayan erbâb-ı ısrâr
Degüldür bûy-ı İslâm'dan haber-dâr
- 930 Anı kör eylemişdür hubb-ı şehvât
Ki şûret virmeye a' mâya mir 'ât
- 931 Hidâyet ırmeyince tâ 'ib olmaz
Metâ'ı görmeyince râğıb olmaz

BEYÂN-I HAQÎKATİ'T-TEVBETİ Bİ-MUQADDİMÂTİHİ

- 932 Kaçan mü 'min kuluñ kalbinde îmân
Ziyâ virüp temâmet olsa rahşân
- 933 O nûrile ider ol kul tefekkür
Geçen aḥvâlini ya' nî tezekkür
- 934 Görür ' işyânile olmuş mülevveş
Olup a' zâ vü kalbi hep muḥabbeş
- 935 Mesâcidde yiri yokdur sücûda
Ulü'l-elbâb içinde hem ku' üda
- 936 Adı mü 'min velî tersâya beñzer
Müzekkerdür velî ḥünşâya beñzer
- 937 Olur çün kim ' uyûb-ı nefse ' âlim
Gelür yâdıma ol geçmiş mezâlim
- 938 Ḥudâ'dan utanup düşer ḥayâya
Bilen derdin irer lâ-büd devâya
- 939 Necâsâtine çün oldı ' uşûrı
Rücû' ider günehden bi'z-zarûrî

929a: ısrâr / ızrâr H

929b: degüldür / degıldür İÜ

935a: yiri / yeri H

936a: velî / işi İÜ

937a: çün kim / çünkü F2

939a: necâsâtine / ḥabâsâtine İÜ

939a: oldı / olur F2

- 940 Nedâmet toprağın saçup başına
Gözi yaşın katar dâyim aşına
- 941 Çü kaçmış kûludı Mevlâ'sın ister
Yolın şaşmışdı pes evlâsın ister
- 942 Hülûşile o dem tâ'ib olur ol
Hudâ'sı bâbına â'ib olur ol
- 943 Çü pâk olup günehden ola tâhir
Olur maḥbûb-ı Hakk ol merd-i fâhir
- 944 Mülevveşken olur adı muṭahher
Olur maḥzûlikten ol dem muẓaffer
- 945 Beyâbân-ı hevâda gûlikten ol
Harîm-i kûrba pes ol dem bulur yol

قال الله تعالى: * إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ

- 946 Buyurur hem girü Sultân-ı Kevneyn
Fidâ olsun yolına cân-ı kevneyn
- الشاب التائب حبيب الرحمن
- 947 Kaçan tâ'ib olur bir mü'min-i şâb
Ḥabîb ider anı Raḥmân-ı Tevvâb
- 948 Ne devletdür bu kim bir 'abd-i 'âşî
Ola merdûdiken maḥbûb-ı ḥâşî
- 949 Sa'âdet tâcınıñ olmaz qarârı
Şu başda olmaya Hakk'a qarârı

940b: dâyim aşına / dâ'im işine İÜ

941a: kûludı / kûl idi İÜ, F2 / kûldı H

941b: evlâsın H / ulasın F1

941b: şaşmışdı pes ulasın / şaşmış idi ulasın F2

943b: maḥbûb-ı Hakk ol merd-i / ol merd-i Hakk maḥbûb-ı F2

944a: mülevveşken / televvüşken H

* Sana kadınların ay halini sorarlar. De ki: O, bir rahatsızlıktır. Bu sebeple ay halinde olan kadınlardan uzak durun. Temizleninceye kadar onlara yaklaşmayın. Temizlendikleri vakit, Allah'ın size emrettiği yerden onlara yaklaşın. Şunu iyi bilin ki, Allah tevbe edenleri de sever, temizlenenleri de sever. (Bakara, 2/222)

947b: ider anı Raḥmân-ı / eyler anı Raḥmân u F2

949a: qarârı / firârî F2

950 Ya devlet mi olur ol kesde tahşîl
Ki tevbe emrini itmez o ta'cîl

قال صلى الله عليه و سلم عجلوا بالتوبة قبل الموت

951 Buyurur hem girü Fahr-i kıyâmet
Kulak tut olduñ ise aña ümmet

952 Bunu temşîl ider tâ'ibler için
Hudâ'sın isteyen tâlibler için

953 Şu resme Hâk sever kul tevbesini
Diyem temşîli fehm it ma'nisini

954 Ki olsa bir kişi bir yola sâlik
Isızlık olsa ol vâdî'l-mehâlik

955 Rükûb için dağı bir nâkası var
Yükünde olsa anuñ her nesi var

956 Giderken bâdiye içre o miskîn
Anı gaflet alup uyusa bir hîn

957 Uyansa gafletinden olsa âgâh
Devesin zâyi' olmuş görse nâ-gâh

958 Ne ki var nân u âbı bile gitmiş
Hemânâ mûr-ı mürdesiyle gitmiş

959 Zâ'if olsa vücûdı nâ-tüvânuñ
Kıvâmı olmasa anda ço anuñ

960 Taleb kılsa zarûrî sağ u şolı
Şusuz aç kalmasa anuñ mecâli

961 Bulunmayup be-âhîr olsa me'yûs
Olup ol tih-i hayret içre menkûs

949b: başda / pâyda ki F2

949b: kararî / firârî

949b: olmaya Hâk'a kararî / ki olmaya Hâk'a firârî İÜ

954a: bir kişi bir yola / bir yola bir kişi İÜ

955b: anuñ / anda İÜ

958a: nân u / nâmı F2

960b: anuñ / anda F2

- 962 Hayâtından ümîdin kesse ol zâr
Türurken vâdi-i haybetde evkâr
- 963 Bu and u hîle anda hâba varsa
Şıyup zevrâkıını girdâba varsa
- 964 Uyansa uykusından görse nâ-gâh
Devesin anda hâzır hikmetullâh
- 965 Kamu esbâbile hep tımturâkı
Nice gitdise eyle bulsa bâkı
- 966 Ne vechile olur ol kimse mesrûr
Olısar gam yirine kalbi pür-nûr
- 967 Hemîn bir bendesi Rabb-i Hudâ'nuñ
İbâk itse yolu şaşup cüdânuñ
- 968 Taķup şeytân anı habl-ı hevâya
Şatup dînini her dem müştelhâya
- 969 Anı kullansa işbu ibtilâda
Yile şavursa 'ömrin bu belâda
- 970 Karîn olup hidâyet aña âhir
Rücû' itse ibâkıından o fâķir
- 971 Der-i Mevlâ'ya gelse zâr u giryân
Yapışa dâmen-i 'özre o 'uryân
- 972 Hulûşile nedâmet itse iş'âr
Anı şöyle sever ol Rabb-i Ğaffâr
- 973 Ki sevmişdi anı ol nâķa ıssı
Zarûret şâķibi ol fâķa ıssı
- 974 Gümâna düşme kıl Mevlâ'yı tebcîl
Ķabûlinden kinâyetdür bu temşîl

967b: şaşup / şaşıp İÜ

968a: taķup F2 / taķıp F1

968b: şatup F2 / şatıp F1

969b: yile / yele H

970b: itse / idüp F2

973b: fâķa / nâķa F2

- 975 Ve illâ n'ih̄tiyâcî var Hudâ'nuñ
Ki maħcûb ola geldügi gedânuñ
- 976 Ki ya' nî nâka ıssı 'abd-i muhtâc
Anı kaçdı diyü redd itmez ol ac
- 977 Kezâlik ol Cevâd u Rabb-i Muğnî
Kabûl eyler ol 'abd-i âbıkmı

VAŞL

- 978 Bu istignâ ile ol Rabb-i Qahhâr
Rücû' uñ isteye ey bende-i zâr
- 979 Neçün sen olmayasın aña râci'
Neden olmayasın bâbında ħâzî'
- 980 Revâ mıdur saña ey 'abd-i güm-râh
Seni da' vet iderken Ĥazretullâh
- 981 Olasın bâb-ı şeytânunñ 'avânı
Ne sûduñ fehm idesin ne ziyânı
- 982 Cihân sevķinde ol iflâs-ı şeytân
Tamâm her gûşede olmışken i' lân
- 983 Olasın cânile anuñ esîri
Cihânda yoğiken bir böyle cimrî
- 984 Gel imdi tevbeyle eyle 'azîmet
Bu ħayl-i 'ömre irmedin hezîmet
- 985 Çıkar şehvânî lezzâtı gönülden
Teveccüh eyle Ĥağķ'a cân u dilden
- 986 Kim oldur aña Mevlâ-yı 'atıķuñ
Hem oldur saña ol ni' me'r-refıķuñ
- 987 Taķup gerdâna ħabl-ı i' tizârı
Mezellel ħâkine dûş eyle zârı

977a: Cevâd u Rabb-i Muğnî / Cevâd-ı Rabb ü Muğnî F2

977a: Muğnî / Muğnî İÜ

979a: neçün / niçün İÜ, F2, H

981b: sûduñ / sevdüñ H

982a: sevķinde / sükında H

985a: şehvânî / şehvâtî İÜ, F2, H

- 988 “Fefirrû” âyetinden olgıl âgâh
Firâruñ aña olsun olma güm-râh
- 989 Sakın andan kaçup gayre sığınma
Şuya binüp şehâ yile tayanma
- 990 Ki her kaçan ola aña firâruñ
Kâbûl ile olur anda qarâruñ
- 991 Ki yokdur dergehinde reddi aşlâ
Kelâmında gel oқи “‘udtü ‘udnâ”
- 992 Eger küfrile biñ yıl ‘abd-i güm-râh
Rücû‘ idüp be-âhir dise Allâh
- 993 Hidâyetden olur çün feth-i bâbı
Aña Lebbeyk ile gelür cevâbı

HİKÂYET-İ BEŞÂRET

- 994 Meger günlerde ol Cibrîl-i Ekrem
Huzûr-ı Seyyid'e gelmişdi bir dem
- 995 Su 'âl idüp didi Fağr-i Kıyâmet
Huzûr-ı Hâk'da sensin ehl-i kurbet
- 996 ‘Acâyibden ne gördüñ anı yâd it
Anuñla bu dil-i mağzûnı şâd it
- 997 Didi ey Hâzret-i Mağbûb-ı Yezdân
‘Acebdür ol Cenâb'dan şun‘-ı her şân
- 998 Velî bir şun‘ını key itdüm i‘câb
Ki tevvâblıkda ider şânın i‘râb

988a: O halde Allah'a koşun. Çünkü ben, size O'nun katından (gelmiş) açık bir uyarıcıyım. (Zâriyât, 51/50)

989b: şehâ / oda F2

990a: ola aña / aña ola F2

991b: kelâmında / kelâmından İÜ

991b: udtü / ‘udte F2

991b: Belki Rabb'iniz size merhamet eder; fakat siz eğer yine (fesaçılığa) dönerseniz, biz de sizi yine cezalandırırız. Biz cehennemi kâfirler için bir hapisane yaptık. (İsrâ, 17/8)

996b: mağzûnı / mağzûmı İÜ

997b: şun‘-ı / şun‘ u İÜ

998b: tevvâblıkda / tevvâblıkdan İÜ

998b: tevvâblıkda ider / tevvâblıkdan eyler F2

- 999 Ki bir gün Sidre'nüñ olup mekîni
Tefekkür eyler idüm hikmetini
- 1000 Cenâb'ından işitdüm bir hîfâbı
Ser-i ta'zîmile virür cevâbı
- 1001 Ki Lebbeyk 'abdî dir kerrât ü merrât
İşitdüm anı irdi baña hâlât
- 1002 Didüm eyâ ne devletlü kişidür
Ne söyler Rabb'isine ne işidür
- 1003 Be-âhîr gâlib oldu iştiyâkum
Anı görmek diledüm artdı şevkum
- 1004 İnüp yir yüzünü itdüm siyâhat
Ki kande ola ol şâhib-kerâmet
- 1005 Ne deñlü varise anda mesâcid
Medâris hâneğâh u hem ma'âbid
- 1006 Kâmu seyr eyledüm bulmadum anı
Tazarru' eyledüm Hakk'a nihânî
- 1007 Ki Lebbeyk itdügün ol 'abd-i pür-nûr
Baña bildür ki kande oldu mestûr
- 1008 Ki ta'zîmüñle müştâk oldum aña
Dilerven ki görem ey Haq tüvânâ
- 1009 Hîfâb irdi ki var deyr-i fülâna
Göresin ol kulumı vâlihâne
- 1010 Şitâbile çü vardum anda der-hâl
Turur bir râhib anda şöyle bed-hâl
- 1011 Yaşamış yüz ağarmış saç saçalı
Şekâ-yı küfrile geçmiş bu sâli
- 1012 Öñinde bir şanem var pâre pâre
Kim andan yârelenmiş ol fikâre

1000b: virür / virüp H

1004a: yüzünü / yüzine İÜ, F2

1011a: saç saçalı / saç u saçalı F2 / saç saçalı İÜ

- 1013 Aķar yaşı gözinden şöyle seylâb
Dilinde virdidür yâ Rabbe'l-Erbâb
- 1014 Sebeb bu olmuş anuñ rüc'atine
Ki gelmiş imiş anuñ hizmetine
- 1015 Tazarru' la idüp aña rükû'ı
Aşurmuş anda haddinden hużû'ı
- 1016 Ki bu dem hâcetüm vardur revâ kııl
Marîzem ey Hüdâvend'üm devâ kııl
- 1017 Bu üslûb üzre bî-hadd itdi yârî
Geçüp hadden fakîrûñ intizârı
- 1018 Hâber gelmez aña lâ vü ne' amdan
Budur cülde kim umarsa şanemden
- 1019 Be-âhir didi aña eyle inşâf
Ki yüz yıla yakın bu bende-i şâf
- 1020 Saña kulluķ iderven cân u dilden
Bilürsin ' aşıkam cân u gönülden
- 1021 Dağı hiç itmemişem saña ibrâm
Bitür bu dem murâdum virme ârâm
- 1022 Yine irmedi çün kim isticâbet
İrişür kalbine Hâķ'dan hidâyet
- 1023 Ki dir kendüsine ey bende-i dâl
Şu kulluķlar ki itdün buña şad-sâl
- 1024 Şu deñlü eyledün buña du' âlar
Cemâdiken dağı dürlü şenâlar
- 1025 Bu mâl u ' ömri yolında şavurduñ
Bedel n'oldı saña andan ne gördün

1013a: şöyle seylâb / hem çü siylâb İÜ

1015b: aşurmuş / aşurur F2

1016b: Hüdâvend'üm / Hüdâvend'im İÜ

1017a: yârî / zârı F2

1021b: murâdum / murâdım İÜ

1023b: buña / aña İÜ

- 1026 Zemîn-i şûra saçsa tohmı câhil
Aña haybet imiş hürmende hâşıl
- 1027 Eger birisin ol Rabbü'l-‘İbâd'a
İdeydüñ şâyed ireydüñ reşâda
- 1028 Diyüp aşnâmı kıldı pâre pâre
Ne merhem buldı diñle işbu yâre
- 1029 ‘Înâyet yilleri itdi hubûbı
Bir oldı hep şimâl ile cenûbı
- 1030 Sürüp kalbinden ol küfrüñ gümânın
‘Adem iklîmine şaldı tumanın
- 1031 Sa‘âdet maşriğından şems-i rahmet
Tulû‘ idüp girizân oldı zulmet
- 1032 Hemân-dem çağırıp yâ Rabbe'l-Erbâb
Aña lebbeyk ider ol Rabb-i Tevvâb
- 1033 Görüp bu hâleti itdüm ‘ucâbı
Didüm ey cümle elţâfuñ Cenâb'ı
- 1034 Ki yüz yıldur yiyüp rızkuñ bu ‘âşî
Tapardı gayre işlerdi ma‘âşî
- 1035 Hevâda ‘ömri virmişken hebâya
Bu dem n'oldı irişdi merhabâya
- 1036 Didi ey Cebre‘il'üm ‘abd-i ihlâş
‘Ubûdiyyet yolın şaşmışdı ol ‘âş
- 1037 Çü yolın buldı itdi i‘tirâfı
Kâbûl itdüm anı ben Rabb-i ‘Âfi
- 1038 O bilmezse ‘ubûdiyyet simâtın
Bilürem ben ulûhiyyet şifâtın

1027b: reşâda / irşâda İÜ / murâda F2

1029a: yilleri / yelleri H

1031b: idüp / itdi F2

1032a: çağırıp / çağırur F2

1033a: hâleti / hâlini F2

1036a: didi ey Cebre‘il'üm / didi Cebra‘il'üm H

1038a: simâtın / semâtın H

1038b: ulûhiyyet / ‘ubûdiyyet İÜ

- 1039 Ki redd olunmaya her kim gelürse
Baña Rabbî diyüp hoş yalvarursa
- 1040 Budur hem dergeh-i 'izzümde lâyıķ
Qabûlüm ola gelse 'abd-i âbık
- 1041 Aña hiç añmayam küfr ü şeķâsın
Ėazab destile tıtmayam yaķasın

VAŞL

- 1042 Gel inşâf eyle ey 'abd-i mükerrem
Kimün var böyle bir Mevlâ-yı Ekrem
- 1043 Ki bâbından ide bende ibâķı
Yine rızķın vire ol Rabb-i Bâķı
- 1044 Yiyüp rızķın ide hıdmet sivâya
Şavurup hırmen-i 'ömrin hevâya
- 1045 Ne vaķtın gelse 'özrile kapuya
Qabûlile sezâ eyler tapuya

HİKÂYET-İ FUDAYL İBNI 'İYÂD

- 1046 İşıt benden Fuğayl İbni 'İyâd'ı
Hudâ ide anı cennetde râzî
- 1047 Cüvâniken biraz yildi hevâya
Virüp cismânı lezzâtı kuvâya
- 1048 Dalâletden açıldı çün aña yol
Be-âhir oldı kuttâ' u't-tarıķ ol
- 1049 Qatına cem' olup bir niçe eşrâr
Bu nev' a eylediler kâr u bâzâr
- 1050 Mağallinde başardı kârubânı
Velî katl eylemezdi merdümânı

1039a: gelürse / olursa F2

1040a: 'izzümde / 'izzimde F2

1040b: 'abd-i âbık / 'abd-i ayık İÜ

1044a: yiyüp / yiyip İÜ

1047a: yildi / yeldi H

1050a: kârubânı / kârbânı İÜ

- 1051 Dağı terk itmezidi hiç şalâtı
Bu fi' lile kıomazdı vâcibâtı
- 1052 Bu idi 'âdeti hem ol cüvânuñ
Kaçan mâlın alurdu merdümânuñ
- 1053 Yazardı ol kesüñ nâm u nişânın
Ne cinsden idi mâlı hem beyânın
- 1054 Hisâb eylerdi anuñ mâyesini
Virürdi ıssına sermâyesini
- 1055 Meseldür söylenür bu söz ezelden
Ne işlerseñ kıoma inşâfı elden
- 1056 Nazar eyle aña kim işbu inşâf
Be-âhir anı nice idiser şâf
- 1057 Varidi kıâbiliyyet çün gilinde
Şoñın gözlerdi işüñ evvelinde
- 1058 Nedeñlü ger bulur meydânı hâlî
Gerekdür gözleye merdüm me'âli
- 1059 Ki her bir fırsatunuñ encâmı vardur
Dağı her cümbüşüñ ârâmı vardur
- 1060 Bağıar evvelden iş soñına 'âkıll
Başına gelmese görmeye câhil
- 1061 Çi ger kıuttâ'ı idi ol tarîkıuñ
Velî yollusı idi ol ferîkıuñ
- 1062 Bu üslûb üzre yolda ol harâmî
Olup virmişdi halka çok ğarâmı
- 1063 Sebeb bu oldu anuñ tevbesine
Ki tıldı nûr-ı îmân sînesine
- 1064 Gelür bir kıarubân anda be-nâ-gâh
Kıudûmından olurlar çünki âĝâh

1052a: 'âdeti hem ol / 'âdeti ol İÜ

1056b: idiser / itdi İÜ

1057b: evvelinde İÜ, F2 / âhirinde F1

- 1065 O dem hâzır olurlar ceng ü harbe
Kimi dağı müheyyâ aḡz u nehbe
- 1066 Bu hâletde irer sem'ine bir ses
Meger Ḳur'ân oḡurmuş anda bir kes
- 1067 Bu âyetden iderdi ol kırâ'at
Ki buyurmuş işit ol Rabb-i 'İzzet

قال الله تعالى: ﴿١٦﴾ أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا
أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ

- 1068 Budur icmâlile ma' nâ-yı âyet
Bize tenbîhile dir Rabb-i 'İzzet
- 1069 Ki vaḡt olmadı mı mü'minler için
Bize meyl eyleyen mûḡınlar için
- 1070 Ki yâd idüp bize ḡıla ḡuşû'ı
Dağı ef'âl-i bâtıldan rücû'ı
- 1071 Çü âyet ma' nisinden oldu âḡâh
Derûnı şerḡalandı ḡıldı bir âh
- 1072 Şarâb-ı Haḡḡ'ı nûş itdi ḡulaḡdan
Hemîn oldu Fuḡayl elden ayakdan
- 1073 Ṭoḡundı ḡalbine çün sehm-i Raḡmân
Ḳırıldı 'ırḡ-ı şeyṫânî pes ol ân
- 1074 Hemân atdan yıkıldı oldu bî-hûş
Başına üşdi a'vânı idüp ḡuş
- 1075 Didiler n'oldı saña bize bildür
Helâk olduḡ gözüñ aç bizi güldür
- 1076 Yaḡûd oḡ mı ṫoḡundı bir görelüm
Çeküp anı bu dem merhem şaralum

1066a: hâletde / hâletden İÜ

* İman edenlerin Allah'ı anma ve O'ndan inen Kur'an sebebiyle kalplerinin ürpermesi zamanı daha gelmedi mi? Onlar daha önce kendilerine kitap verilenler gibi olmasınlar. Onların üzerinden uzun zaman geçti de kalpleri katılaştı. Onlardan bir çoḡu yoldan çıkmış kimselerdir. (Hadîd, 57/16)

1070a: bize / bizi İÜ, F2

1076a: ṫoḡundı / ṫoḡındı İÜ

1076b: çeküp F2 / çekip F1

- 1077 Didi oğ tokunupdur leyki yârân
Umaram temreninden ire dermân
- 1078 Sa'âdet tîridür bu dest-i cerrâh
Zarar ider buña kıılır mı ıslâh
- 1079 Gümânı koñ ki bu tîrüñ kemânı
Hudâ destindedür tutar nihânî
- 1080 Sa'âdet ehlidür aña nişâne
Bi-ğamdillâh ki irişdi nişâna
- 1081 Oğuyup âyeti itdi niyâhı
Semâvâta irerdi tâ şıyâhı
- 1082 Şu deñlü vecd ü hâlet itdi izhâr
Ki bizâr oldı cândan anda huzzâr
- 1083 Bu vecdinden çü buldı bir dem ârâm
Didi ahzâbına ey fırça-i hâm
- 1084 Dalâlet vâdisinde muğtedâñuz
Ben idüm şer işinde müntehâñuz
- 1085 Bu sevdâda besi yildüm yüpürdüm
Hevâya hürmen-i 'ömrüm şavurdum
- 1086 Metâ' -ı dîni bey' itdüm huğâma
Kimesne irmesün işbu ğarâma
- 1087 Bu dem fehm eyledüm sûd u ziyânum
Yakîne irişüp itdüm gümânum
- 1088 Bu dem Hâğ yolına itdüm sülûki
Kodum râh-ı dalâletde şükûki
- 1089 Bu yolda var mı baña iğtidâñuz
Beyân eyleñ ne yüzdendür edâñuz

1076b: şaralum İÜ, F2 / şaradum F1, H

1080b: irişdi / irişdürdi nişâna İÜ

1083a: vecdinden / vecdinde F2

1088b: dalâletde / dalâletden F2

- 1090 Mûnâfıklar yolıdur işbu meydân
Mûnâfık gelmesün ardumca yârân
- 1091 Didiler cümleten ey müntehâmuz
Dâlâletde sen idüñ müntehâmuz
- 1092 Bu dem Hâk yolına ger koyasın pâ
Teħallûf itmezüz işrûnden aşlâ
- 1093 Çü tâbân oldı ħurşid-i hidâyet
Varup bir pîre virdiler irâdet
- 1094 Çizüp bilden hemân tîg-i şekâyı
Kuşandılar bu dem seyfi-du'âyı
- 1095 Çü zehr itdi olara nefsi-şeytân
Anuñla eylediler ceng ü 'udvân
- 1096 Yuyuldı sînelerden naqş-ı ğâret
'İbâdetden yazıldı ħoş-'ibâret
- 1097 Fezâ-yı şadra kondı cünd-i ezkâr
Firâr itdi hemân-dem bâtıl efkâr
- 1098 Bu ħâlile çü buldı iştıfâyı
Düşüp bâzâra itdürdi nidâyı
- 1099 Ki her kimüñ varise anda mâlı
Gelüp ħaqqını alsun dir o ħâli
- 1100 İşitdiler ħaber geldi ħuşûmı
O defterden alup bir bir rûsûmı
- 1101 Hemân-dem itdi erbâbına teslîm
Ki ferdâ çekmeye bu işde ol bîm
- 1102 Ĥuşûma çün vefâ itmedi mevcûd
Virür emlâk-i mevrûsın o mevdûd

1090a: mûnâfıklar / muvâfıklar İÜ

1090b: ardumca / ardınca İÜ

1091b: müntehâmuz / muqtedâmuz İÜ, F2

1092b: işrûnden / işriñden F2

1094a: çizüp / çizip İÜ / çizüp H

1095a: nefsi-şeytân / nefsi ü şeytân F2

1096a: yuyuldı / yunuldı F2

1096b: ħoş-'ibâret / ħoş-'ibâdet İÜ, F2

1097a: fezâ-yı / kazâ-yı H

- 1103 Hukûk-ı ‘abdden oldı çünki ol pâk
‘Ubûdiyyet yolında oldı çâlâk
- 1104 Yükinden her kaçan kırtulsa sâlik
Aña âsân olur ol dem mesâlik
- 1105 Varidi tevbesinde çün hulûsı
İdüp bir künc-i gâr içre cülûsı
- 1106 ‘İbâdet şan‘ atın idindi pîşe
Kerâmet aña el virdi hemîşe
- 1107 Çi ger olmışdı evvel bende-i ‘âş
Ne gûne anı hâş ider gör ihlâş

VAŞL

- 1108 Eger bu kışşadan alduñsa hişşe
Ne deñlü mücrimiseñ çekme guşşa
- 1109 Hemân tevbe yolına baş ayağı
Niçe bir olasın haqq ile yağı
- 1110 Ki hoş-furşatdur eyyâm-ı hayâtuñ
Anı nesh itmedin rûz-ı memâtuñ
- 1111 Ulular dâmenini koma elden
Dürişüp tûşe al hayru'l-‘amelden
- 1112 Düşür bu hücreden râhat bisâtın
Bırak ‘aqlile naqsüñ inbisâtın
- 1113 Çü düşmendür mu‘âdât eyle izhâr
Ki şıgmaz bir sarâya iki ser-dâr

قال صلى الله عليه وسلم اعدى عدوك نفسك التي بين جنبيك

- 1114 Bunuñla şulh yaraşmaz eyle harbi
Elinden al hişâr-ı kalbi darbî

1103a: çünki / çün F2

1107b: ider / eyler F2

1108b: guşşa / kuşşa İÜ

1113a: mu‘âdât / me‘âdât H

1115 Murâdâtın virüp ger itseñ ihsân
Gelür andan ‘ivaz ıugyân u ‘udvân

1116 Meşelde segdürür bu nefş-i eşkâ
Murâdın kim virüben itse îgâ

1117 O dem semrür kudurur yir tez anı
Ululardan işitgil bu beyânı

ولقد احسن من قل سمن كلك ياكلك

1118 Kulağıñ aç naşihat diñle benden
Hazer kıl düşmene kuvvet virenden

VAŞL

1119 Çün ihlâşile tâ’ib ola bende
Güneş kalmaz gider cân u bedende

1120 Güneş her ne ola ednâ vü ekber
Olur tevbeyle mecmû‘ı müfekker

1121 Velî her bir şuşuñ bir tevbesi var
Kulağ tutariseñ naql idem aħbâr

1122 ‘İlim çünki ‘amelden oldı aqdem
Diyem eşnâf-ı ‘işyânı muqaddem

1123 Kılasın tâ aña göre tedârük
Ki dimişdür anı şâhib-medârük

1124 Hukûkullâh ise bilgil günâhuñ
Peşmân ol semâya çıksun âhuñ

1125 Dil istigfâr ide kalbün nedâmet
Ki tâ görmeyesin andan ğarâmet

1126 Şarâb içseydi tâ kızbile faħşâ
Ol ikile olur bu ikisi lâ

1116a: meşelde / meşeldür F2

1119a: çün / çü İÜ, F2

1120b: müfekker / mükeffer İÜ, F2

1123a: tedârük / tedârik İÜ

1123b: medârük / medârik İÜ

1126b: ikisi lâ / iki illâ İÜ

- 1127 ‘İbâdet terki ise ger cerîme
Bu üçdür aña tevbe kıl ‘azîme
- 1128 Dil istigfâr ide qalbûn peşîmân
Üçünci bu qazâsın ide ey cân
- 1129 Şalâtûn terki gibi cümleden bir
Bu üçdür aña tevbe eyle tedbîr
- 1130 Hukûk-ı ‘abd ise sende habâşet
Gerekdür aña istigfâr u nedâmet
- 1131 Üçünci redd idesin yâhud ırzâ
Bu üç olmasa tevbe olmaz aşlâ

VAŞL

- 1132 Güneh bir semdürür bu tevbe tiryâk
Ma‘âşî yemdürür bil tevbe zevrâk
- 1133 Elüñde variken tiryâk-ı fârûk
‘Acebdür olasın semmile melşûk
- 1134 Yedüñdeyken bu zevrak râyigâne
Yaraşmaz garqile düşmek ziyâna
- 1135 Ma‘âşî yâredür bu tevbe merhem
Hemîn şar merhemini olma derhem
- 1136 Necâsetdür ma‘âşî tevbe şâbûn
Bu şâbûnile gel yu olma mağbûn
- 1137 Çü zulmetdür ma‘âşî tevbe mışbâh
Çırâğ-ı tevbeyi yak gelsün işbâh
- 1138 Bürüdetdür günâhuñ tevbe âteş
Bunuñla anı def‘ it olma ser-keş
- 1139 Ma‘âşî keşf-i ‘avret tevbe perde
Açıkdur tevbesüz rûz-ı haşirde

1130a: habâşet / cinâyet İÜ / hıyânet F2

1132a: semdürür bu tevbe-tiryâk / semdürür tevbe-tiryâk İÜ

1133a: elüñde / elifde F2

1134a: yedüñdeyken / yediñdeyken İÜ, F2

- 1140 Ma'âşî misdürür tevbe қalayı
Қalayla gel hemân budur қolayı
- 1141 Baқır қabdan yemezsin hoş та'âmı
Baқır nefсüñdürür añla merâmı
- 1142 Қalaylanmasa tevbeyle o bed-һâl
'İbâdetüñ қаbül olur mı ey dâl
- 1143 Bu bir derdüñ ki bunca merhemi var
Anı def' itmeyenüñ 'aқlı mı var
- 1144 Şabîdür ol ya mecnûn yoқsa sekrân
Ya mescûrdur ya mecbûr yoқsa һayrân

VAŞL

- 1145 Çü bildüñ tevbedür dârû-yı ekber
Kebâyir 'afv olur bunuñla yek-ser
- 1146 Velî var bu maқâmda bir mühim söz
Dimen anı ki olmaya mühimsüz
- 1147 Bu һalkuñ aña vardur ibtilâsı
Bunuñladur 'avâmuñ çoқ belâsı
- 1148 Bize himmet idüp Şeyh-i Ğazâlî
Anı bir başқа faşl itmiş o 'âlî
- 1149 Müheyyâ ol diyem tâ ol mühimmi
Gider mir 'ât-i dilden özge hemmi
- 1150 Budur ol kim günehden çoқ şağâyir
Olur biş nesne birle ol kebâyir
- 1151 Kiçidür diyü herkes ider ihmâl
Büyür her dem olur düşende icmâl
- 1152 Sebeb bişdür buña diñle beyânı
Mişâlile göre 'aynüñ 'ayânı

1140a: misdürür / mis baқrıdurur İÜ

1140b: қalayla gel hemân budur / қalaylagil hemân budur anuñ F2

1141b: nefсüñdürür añla merâmı / nefсüñdürür añla kelâmı F2

1144a: mecnûn yoқsa / mecnûndur ya F2

1144b: һayrân / sekrân İÜ

1145b: yek-ser H / yik-ser F1, İÜ, F2

- 1153 Budur evvel ki bir kes olsa ğayyâb
Muşır olup bu işde ‘abd-i ‘ayyâb
- 1154 Şeb ü rûz ğaybet itmek olsa işi
Kebâyirden olur ol oñmaz işi
- 1155 Ki her itdükc'anı bir nokta sevdâ
Çonar qalbine eyler anı rüsvâ
- 1156 Bürür qalbini az müddetde anuñ
Ne ‘aqluñ fehm ider anı ne cânuñ

قال صلعم تعرض الفتن على القلوب عود عود كا لحصير

- 1157 Kapanur anda Raĥmânî kapular
Yapılır daĥı şeytânî yapular
- 1158 Dimâğından ĥalâvet kalkar anuñ
Budur ĥâlî şağîri kem şayânuñ
- 1159 Şağîriken büyütdi anı ısrâr
Bu ısrârundan oldu bunca ızrâr

قال صلعم لأكبيرة بالاستغفار ولاصغيرة بالاصرار

- 1160 Ne deñlü kem ola cürm ü ĥurâfe
Berâber bil anı sen kûh-ı Kâfa
- 1161 Ĥazer eyle ĥazer şâhum zâardan
Maĥal olur yanar ‘âlem şererden
- 1162 Ĥazer kıl kaçreden uzatmağıl zeyl
Bilürsin kaçreden peydâ olur seyl
- 1163 İkincisi budur gel diñle taqrîr
Günâhın ĥor göre itmeye tekbîr

1154a: Şeb ü rûz / Şeb-i rûz İÜ

1157b: yapılır / yapılu İÜ

1158b: kem / az F2

1159a: ısrâr / ızrâr H

1160a: kem / kim İÜ, H

- 1164 Hisâba şaymaya hiç ol günâhı
Nedür bu da diyü itmeye âhı
- 1165 Ki güyâ bir megesdür kondı veche
Anı taşgîr idüp almaya veche
- 1166 Eger bir kimse itse aña pendi
Ne cüz 'îdür diyü eyler güzendi
- 1167 N'olaydı hep günâhum böyle olsa
Diyü söyler nazar kıl ol hasise
- 1168 Bu cürmini çü nâ-dân itdi taşgîr
Hemân emr-i Hüdâ'yı kıldı taḥkîr
- 1169 Bu yüzden pes şagîri oldı ekber
Bu söz hikmet sözidür eyle ezber

VAŞL

- 1170 Rivâyetdür ki ba' zı enbiyâya
Hüdâ'sı vahy kılmış aşfiyâya
- 1171 Ki küçekdür diyü kem görme cürmi
Muḥâlifdür çü emre aña gürmi
- 1172 Baña ḥulfile zinhâr olma 'âşî
Ki vardur yevme "yü 'ḥaz bi'n-nevâşî"
- 1173 Gelür bir kâmile bir merd-i sâ'il
Su 'âl eyler ki ey bahre'l-fezâ 'il
- 1174 Cihânda var mıdur bir cürm-i a' zam
Ki mağfûr olmaya ol kâle mübhem
- 1175 Didi yokdur meger bu ola gadri
Şagîr ola anuñ olmaya kadri
- 1176 Ki ya' nî şaymaya anı hisâba
Hüdâ 'afv itmeyüp düşe 'azâba

1167b: hasise / habise İÜ

1171a: küçekdür / küçükdür F2

1172b: Suçlular, simalarından tanınır, perçemlerinden ve ayaklarından yakalanırlar.
(Rahmân, 55/41)

قال الله تعالى: * وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾

- 1177   Ğazab gizlüdürür tahte'l-ma'âşî
Hazer kıl cümleden gel olma 'âşî
- 1178   Ki hiç şanmaduğun seg içre ef'î
Yatur kaldurma anı gözle def'î
- 1179   Üçüncisi budur hıfz it merâmı
Sağın bu varıadan çekme garâmı
- 1180   Hevâyile çü kesb eyler ma'âşî
Anuñla şâd olur nâ-dân-ı 'âşî
- 1181   Sevinür her kaçan yâd itse anı
Ne sûdın fehm ider ol ne ziyânı
- 1182   Gehî şetm itdügin söyler 'ibâde
Gehî aldaduğın virür mezâda
- 1183   Gehî darb itdüginden ider aḥbâr
Ki bir mü'min kula virmişdür âzâr
- 1184   Gehî söyler ki baḥş içre fülânı
Şıyup 'ırzın ḥacel-nâk itdüm anı
- 1185   Gehî söyler fülânı suḥre itdüm
Ki ḳadrin bildürüp bir nâna şatdum
- 1186   İder her yirde anuñla mübâhât
Göriser bilmez andan külli 'âhât
- 1187   Anuñla faḥr idinür beyne'l-aḳrân
Bu sözinde ziyânın eyle iz'ân
- 1188   Ki semrütmişdi ol lâgar günâhı
İdiserdür bunuñçün niçe âhı

* Çünkü siz bu iftirayı, dilden dile birbirinize aktarıyor, hakkında bilgi sahibi olmadığınız şeyi ağızlarınızda geveleyip duruyorsunuz. Bunun önemsiz olduğunu sanıyorsunuz. Halbuki bu, Allah katında çok büyük (bir suç) tur. (Nûr, 24/15)

1178b: def'î / nef'î İÜ, F2

1183a: itdüginden ider aḥbâr / itdüginden aḥbâr İÜ

1183b: virmişdür / ḳılmışdur F2

1184b: şıyup / şıyıp İÜ, F2

1187b: sözinde ziyânın eyle / sûdından ziyânın itmez İÜ, F2

1188a: semrütmişdi / semritmişdi İÜ, F2

- 1189 Budur dördüncisi bir ʿabd-i ʿâşî
Günâh işler anı örter Hüdâ'sı
- 1190 Aña mağrûr olup ider ziyâde
Virüp maḥşûl-i ʿömrin anda bâda
- 1191 Bu setri aña istidrâc olısar
Anı bilmez ki başa ne geliser
- 1192 Budur ḥâmis ki işler bir günâhı
Anı tervîc ider ağıyâra gâhî
- 1193 Düşer rağbet sözinden sâmiʿîne
Necâsetden düşer câh-ı maʿîne
- 1194 Ki her bâr işledükce anı ağıyâr
Alur ol maʿşiyetden bu da ser-bâr
- 1195 Çok olur ol kişinüñ az günâhı
Bu tervîcinden oldı bu tebâhı
- 1196 Budur altıncısı idem beyânı
Çün idindüm penâh ol Müsteʿân'ı
- 1197 Bu ʿâlimler günâhıdur ki nâsa
Olupdur muḳtedâ sitt ü ḥumâsa
- 1198 ʿAvâmu'n-nâs oları çün görürler
Bilürler ki ne ḥâl üzre yürürler
- 1199 Bunı dirler ki bunlar muḳtedâdur
Bu dîn emrinde lâ-büd müntehâdur
- 1200 Günâh olsa bunı itmezdi bunlar
Ḥilâf olsa buña gitmezdi anlar
- 1201 Diyem bir kaç saña cüzʿî mişâlin
Daḫı ḥalkuñ olara imtişâlin
- 1202 Ki bir ʿâlim adında merd-i menḥûs
Ḥarîr tonlarla tutsa râh-ı maʿkûs

1190b: virüp / virür F2

1200b: anlar / bunlar F2

- 1203 Hârîrden biline tutsa muhâtem
Olur cühhâla üstâd-ı muhâddem
- 1204 Dağı oynasa ol nerdile şatranc
Hevâyile kazansa anda şad-renc
- 1205 Mübâlât itmeyüp hîll ü harâmı
Hemîn cem' itmede olsa harâmı
- 1206 Yanında saklasa gılmân u şübbân
Anuñla fahr idinse beyne'l-akrân
- 1207 Dilinde söylese fuşş-ı kelâmı
Şu işler itse ki itmezdi 'âmî
- 1208 Görenlerde gelür cürme cesâret
Virüp dîn emrine küllî hasâret
- 1209 Aña her kim iderse iktidâyı
Virürse nefsine bu müştêhâyı
- 1210 Ne kim anlar kazanursa günehden
Bu şehvât ü bu ziynetden sefehden
- 1211 O deñlü yazılır üstâdına ol
Budur naql-i şahîh içre celî yol

قال صلى الله عليه و سلم من سن سنة سيئة وعمل بها كان عليه

وزرها و وزر من عمل بها من غيران ينقص من اوزارهم شيء

- 1212 Eger farzile kendü itse tevbe
Yazılır muhâddeden aña havbe
- 1213 Ölüp kendü günâhı kaldı zinde
Ki bu üstâd-ı mâhirdi bu fende
- 1214 Budur lâzım olan pes muhâddêya
Ki meyl itmeyeler hiç müştêhâya

1203b: cühhâla üstâd-ı muhâddem / cehhâla üstâd ü muhâddem İÜ

1208a: görenlerde / görenlerden F2

1210b: şehvât ü bu ziynetden / şehvâtı ve bu ziynet İÜ

1213a: kendü / kendi F2

1215 Dalâletden sağınup bu kulûbı
‘Adem câhına tarh ide zünûbı

1216 Ki ‘âlim zilleti râh-ı fenâda
İdiser ‘âlemüñ halkın fütâde

HİKÂYE

1217 Rivâyetdür ki ol ümmet sirâcı
İmâm-ı A‘zam u ol nûr-ı dâcî

1218 Görür bir kûdeki destinde destî
Bağar her gûşeye bîhûde refî

1219 Aña nuş eyleyüp didi o sulţân
Gözün öñine bağ tâ olma lağzân

1220 Ki nâ-geh tayınup destî uşanur
İçinde her ne varise boşanur

1221 O dem üstâduñ olur saña âzâr
Sağın olma yûri bîhûde refîâr

1222 İşitdi çün şabî nuş-ı İmâm'ı
Çodı destisini itdi kıyâmı

1223 Didi diñle beni ey şeyh-i âfâğ
Gözün öñine sen bağ eyle irfâğ

1224 Ki ‘âlem içre şimdi muğtedâsın
Bu dîn emrinde merd-i müntehâsın

1225 Ayağun pekce baş tayınma zinhâr
Ki dîñüñ destisi şınmaya yek-bâr

1226 Benüm destim şınarsa rub‘-ı dirhem
Nihâyet ceyb-i bâbâdan ola kem

1215b: câhına / çâhına İÜ

1216a: ‘âlim / ‘âlem İÜ

1218b: bîhûde / beyhûde İÜ

1221b: bîhûde / beyhûde İÜ

1222a: İşitdi çün şabî / İşitdi şabî çün İÜ

1225a: pekce / pekçe F2

1226b: ceyb-i bâbâdan / cîb-i bâbâdan İÜ

- 1227 Eger sen tayınursañ dîn fuqâ'ı
Şınup zâyi' olısardur metâ'ı
- 1228 Çü gûş itdi anı ol baħr-i 'irfân
Mübârek çeşmi tıldı yaşile ƣan
- 1229 Didi oĝlân dilinden Rabb-i Hâdî
Biħamdillâh ki irgürdi reşâd'ı
- 1230 Ĥudâ'dandur bu irşâd ü bu ta'lim
Diyüp itdi anuñ pendini teslîm

MÜNÂCÂT

- 1231 İlâhâ Pâdişâhâ Dil-nüvâzâ
Kerîmâ Müste'ânâ Çâre-sâzâ
- 1232 Benem ol bir şabî destümde şişe
Baña her caya baƣmaq oldı pişe
- 1233 Ayaĝum gildedür bihûde-reftâr
Tabâyi' çâhı var yolumda bisyâr
- 1234 Bu şişe içredür Bârî emânet
Baña olmazsa ger senden 'inâyet
- 1235 Tabî'at çâhına düşmekdür işüm
Şınursa şişe ger oñar mı başum
- 1236 Saña kim ilete senden yaña râh
Hidâyet olmasa ger aña hem-râh
- 1237 Ayaĝum şâbit it râh-ı fenâda
Baña 'avn eyle olmayam fütâde
- 1238 Müyesser kıl baña Ĥudret'den aƣdâm
Şırâţ-ı Müstakîm'e idem iƣdâm
- 1239 Egerçi müntehâsı her tarîkuñ
Cenâb'ıñdur recâsı her ferîkuñ

1228a: baħr-i 'irfân / ehl-i 'irfân İÜ

1228b: çeşmi / çışmi İÜ

1233a: bihûde-reftâr / beyhûde-reftâr İÜ

1235b: şınursa / şınırsa İÜ

1239b: Cenâb'ıñdur / Cenâb'ıñdan İÜ

- 1240 Beni ırma Şırât-ı Müstakîm'den
Beni hıfz eyle her râh-ı sakîmden
- 1241 Zemîme hâr u hâşâkin yolundan
Gider yolda kıoma kaldur elümden
- 1242 Cenâb'ındur be-her-câ ittikâlüm
Saña maḥfi degüldür za' f-ı hâlüm
- 1243 Çü sensin dest-gîri her za' ifüñ
Çü sensin çâre-sâzı her naḥîfüñ
- 1244 Bu Şemsî haste-dil bî-çâre gam-nâk
Kapuñda ḥalka-zen dir "mâ-arefnâk"
- 1245 Çü 'âlimsin Ḥudâyâ ḥasb-i hâle
Senüñ 'ilmüñ kifâyet her su 'âle

VAŞL

- 1246 Çü bildüñ tevbe neydügin muḫaddem
Gel imdi sâmi' ol ey merd-i eslem
- 1247 Diyem bir bir saña şart-ı kabûli
Egerçi tâ'ibem dir her fuzûli
- 1248 Budur evvel 'alâmet bil kabûle
Çü tâ'ib tevbe birle girdi yola
- 1249 Dilinden gitmeye endûh u ğammı
Yaşı seylâb ola ḳalbinde hemmi
- 1250 Tazarru'lar ide dergâha her bâr
Ki 'afv it suçumı ey Rabb-i Ğaffâr
- 1251 Devâmen yâd ide geçmiş günâhı
Muḳarrebile kendüye tebâhı

1241b: elümden / elimden F2

1242a: be-her-câ / be-her-ḥâl F2, H

1242b: za' f-i hâlüm / za' f ü hâlüm İÜ

1244b: ḥalka-zen / ḥalka-zen F2

1244b: "Ya Rabb, seni zâtına yakışır şekilde bilmedik!" şeklinde rivâyet edilen ve sofillerce hadîs kabul edilen bir sözden alınmadır. Bu sözün gerçek hadîs olması şüphelidir.

1249a: andûh u ğammı / andûh-ı ğammı İÜ

1249b: seylâb / silâb İÜ

- 1252 Ki 'âşiler için âyât-ı tehdîd
Gele yâdına anda ide ta' did
- 1253 Şuña döne hemîn anuñ mişâli
Ki bir sevdügi haste olsa hâli
- 1254 Getürse aña bir tersâ tabîbi
Ki teşhîş ide ya' nî ol habîbi
- 1255 Tütup tersâ o dem nabzını anuñ
Dise yaklaşmış ancak mevti bunuñ
- 1256 Tefekkür eyle bu tersâ sözinden
Ne deñlü yaş dökiserdür gözinden
- 1257 Ne resme idiserdür âh u efgân
Ne gûne olırsardur kalbi vîrân
- 1258 Gel inşâf eyle ol Hallâk-ı 'âlem
'Uşâtiyçün ne resme itdi verhem
- 1259 Ne vechile beyân itdi va' idin
Okı Kur'ân'da âyât-ı 'adîdin

قال الله تعالى: * مَنْ يَعْمَلْ سُوْءًا يُجْزَ بِهِ

وقال: * ﴿٤٠﴾ وَجْزَوْا سَيِّئَةً سَيِّئَةً مِّثْلَهَا

وقال يوم يؤخذ: * بِالنَّوَاصِي وَالْأَقْدَامِ ﴿٤١﴾

وقال * ﴿٢٠﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَاؤِيْهِمُ النَّارُ... ﴿٢١﴾ الايات

- 1260 O bir tersâ sözile bunca be'sâ
Çekersin fâni için aña işâ

1255b: bunuñ / anuñ F2

1256a: âh u / anda F2

* Ne sizin kuruntularınız ne de ehl-i kitabın kuruntuları (gerçektir); kim bir kötülük, yaparsa onun cezasını görür ve kendisi için Allah'tan başka dost da yardımcı da bulamaz. (Nisâ, 4/123)

* Bir kötülüğün cezası, ona denk bir kötülüktür. Kim bağışlar ve barışı sağlarsa, onun mükâfatı Allah'a aittir. Doğrusu O, zalimleri sevmez. (Şûrâ, 42/40)

* Suçlular, simalarından tanınır, perçemlerinden ve ayaklarından yakalanırlar. (Rahmân, 55/41)

* Yoldan çıkanlar ise, onların varacakları yer ateştir. Oradan her çıkmak istediklerinde geri çevrilirler ve kendilerine: "Yalandır!" deyip durduğunuz cehennem azabını tadın!" denir. (Secde, 32/20)

1261 Hüdâ vü hem Resûl'inden bu âyât
Niçün virmeye aña bunca hâlât

1262 Meger ol kimsenüñ îmânı şûrî
Dürür vardur yakınında kuşûrî

1263 İkinci tevbenüñ şart-ı kabûli
Budur yâd idelüm olma fuzûlî

1264 Dimâğından çıka lezzât-ı şehvet
Kaçan yâdına gelse ide nefret

1265 Ki bal içre ağu içmişdi pinhân
Gidüp balı vü zehri kaldı el 'ân

1266 Ma' âşî şehdini añdukça tâ 'ib
Gerekdür semmini yâd ide tâlib

1267 Ki hâr olup anuñ çeşmine virdi
Bu dârû birle işlâh ide derdi

1268 Gönülde olduğınca hubb-ı şehvât
Kabûl olmaz didiler tevbe heyhât

HİKÂYET

1269 Varidi bir gavî pür-cürm ü 'işyân
Ki İsrâ 'îl'den idi ol perîşân

1270 Necâset baħrine olmuşdı gavvâş
Televvüşde tamâm olmuşdı ol 'âş

1271 Hidâyet irdi nâ-gâh itdi tevbe
Ki tâ 'afv ola andan cürm ü havbe

1272 Şefâ'at kıldı ol 'aşruñ nebîsi
Ki maqbûl ola tevbi vü hulûşu

1273 Aña vahy irdi Hâk'dan ey Resûl'üm
Eger gök ehli daħı Cebrê 'îl'üm

1265a: ağu / zehr F2

1266a: añdukça / añdukça F2

1267a: çeşmine virdi / çişmine verdi İÜ

1272a: şefâ'at kıldı / şefâ kıla İÜ

1272b: tevbi / tevbe F2

- 1274 Şefâ' at itseler işbu huşûşa
Kabûlüm olmaz u irmez hûlûşa
- 1275 Ki anuñ kalbi içre hubb-ı şehvât
Henüz memlûdürür olmaz bu heyhât
- 1276 Kaçan kim çıkarur kalbinden anı
Yazam muhlîşlerümden ben de anı
- 1277 Üçünci şartı diyem ki nedür hâl
Çü tâ'ibdür ide tağyîr-i ahvâl
- 1278 Kazâ ide eger varise deyni
Ticâretendürür yâ deyn-i dîni
- 1279 Dağı hem ide tebdil-i mecâlis
Ola şâlihlerle hoş-mecâlis
- 1280 İde gaybet yirine zikr ü taqdîs
Ki yol bulmaya dağı diyü telbîs
- 1281 Çü meyhânede itmişdi ku'ûdı
Kıla mescidler içre hoş-sücûdı
- 1282 Ezel fussâk idi aña muşâhib
Bu dem şâlihlerle ola şâhib
- 1283 Yidürmişdi ta'âmın ehl-i fışka
Yidüre ba' dehu erbâb-ı şıdka
- 1284 Olupdı bir zamân fuccâra hâdim
Bu dem pîr ışiginde ola 'âzim
- 1285 Dili fahhâş idi olmuşdı âzâr
Bu halkı itmişidi şöyle bîzâr
- 1286 Mülâyim ola şimdi düşe rıfka
Anı mahcûb idine cümle fırka
- 1287 Bırağa dağı şâtırlar libâsın
Murâd idine şâlihler esâsın

1274b: olmaz u irmez / olmaz ol varmaz İÜ

1280a: gaybet / gıybet F2

1283a: yidürmişdi / yidirmişdi F2

1285a: dili İÜ, F2 / deli F1

1286a: mülâyim / melâyim İÜ

- 1288 Tahâretle yürüye hem çü şûfi
Ola zâhir ü bâtın cümle şâfi
- 1289 Geçe çok yimek ü çok gülmeginden
Çeke pâyin perîşân yilmeginden
- 1290 Geçe çok uyumakdan ola bîdâr
Eger maflûbise bâzâr-ı dîzâr
- 1291 Dahı çok söylemekden ola şâmit
Mühim olmasa bir söz ola sâkit
- 1292 Ola şâyim hem işneyn ü hamîsi
Niçe bir bisler ol nefsi-î habîsi
- 1293 Çıka ol eşkıyâ harkellesinden
Ola hoş etkıyânun cümlesinden
- 1294 Bu hâlile düşe şavb-ı sedâda
Dilerse kul ola Rabbü'l-‘ibâd'a
- 1295 Kıla Fahr-i cihâna iktidâyı
Kesilmeye çü bildi muhtedâyı

VAŞL

- 1296 Eger kul hakkına olduñsa medyûn
Kažâ vü irtizâdur anda mesnûn
- 1297 Eger bulmasa aşhâb-ı huquki
Kıatı havfdur ki iriser ‘uquki
- 1298 Ya bulsañ olmasa mâlüñ edâya
Nedür lâzım o dem ol mübtelâya
- 1299 Gerekdür ola ol küllî peşimân
Nedâmetler yakup cânımı her ân

1289a: yimek ü çok / yimek çok İÜ

1289a: gülmeginden / içmeginden F2

1290b: dîzâr / dîdâr F2, H

1292b: habîsi F2 / habisi F1

1293a: harkellesinden / hergelesinden İÜ

1293b: cümlesinden / zümresinden F2

1295b: bildi / buldı İÜ, F2

1298a: mâlüñ / mâlik İÜ

1300 Du'âlar ide hem şâhib-ḥuḳûḳa
Taşadduklar ide def'-i 'uḳûḳa

RİVÂYET

- 1301 Yazar Kîmyâ'da ol Şeyḫü'l-Ġazâlî
Ki oldur çîn-i 'irfânüñ ğazâlî
- 1302 Rivâyetdür ki ol Mûsâ'bn-i 'İmrân
Aña vaḫy itdi bir dem Rabb-i Mennân
- 1303 Ki ḳavmüñe ḫaber it ḫazretümden
İşitsünler kemâl-i raḫmetümden
- 1304 Ki bir ḫaşlet var anı işlesünler
Bu evdeyken ḫoş anı eylesünler
- 1305 Ki idḫâl eyleyem ben de cinâna
Olalar ḫazretümden kâmurâne
- 1306 Mûnâcât itdi der-ḫâl anda 'İmrân
Ki ol ḫaşlet nedür ḳıl yâ Rab i' lân
- 1307 Ḥiṭâb irdi ki her 'abd-i figende
Ḥuşûmı râzî itsünler yirinde
- 1308 Mûnâcât itdi yine anda Mûsâ
Dir ey dânen-de-i esrâr-ı aḫfâ
- 1309 Eger olmış ola ḫaşmı kişinüñ
Ne resme ola itmâmı işinüñ
- 1310 Ḥiṭâb irdi Cenâb-ı Kibriyâ'dan
Ki toylar 'âlemi maḫz-ı 'aṭâdan
- 1311 Ne ğam oldısa ḫaşmı ey Ḥudâ-dîd
Ki ben ḫay lâ-yemûtem itme nevmîd
- 1312 Ḥaber vir ḳavmüñe ben Müste'ân'ı
Eger râzî iderlerse nihânî

1304b: eylesünler / işlesünler F2

1306a: Mûnâcât itdi der-ḫâl anda 'İmrân / Mûnâcât itdi der-ḫâl İbni 'İmrân İÜ

1306b: ḳıl yâ Rab i' lân / yâ Rabbî i' lân İÜ

1308a: yine anda / anda yine F2

- 1313 Revâdur ki idem anları ırzâ
Huşûmın görmeye hiç rûz-ı ferdâ
- 1314 Kelîmullâh didi ey Rabb-i Ğufrân
Neden râzî olursın eyle tibyân
- 1315 Hîtâb irdi ki ey şâhib-nübüvvet
Dil istiğfâr ide kalbi nedâmet
- 1316 Yaşını hadde seylân ide ecfân
Ola kullukda a' zâyile erkân
- 1317 Ne kılta bulına bu biş kerâmet
Ben andan râzıyam çekmez ğarâmet

EL-FASLU'S-ŞÂLİŞÜ MİNE'S-ŞİMÂLİ E'S-ŞEHVET

- 1318 Yemînden tevbe idi bâb-ı şâliş
Yesârûñ şehveti zâtü'l-ğabâ 'ış
- 1319 Kaçan şehvet kapısı olsa meftûh
Gelür cünd-i şekâ mağlûb olur rûh
- 1320 Nedür şehvât beyânı oldu lâzım
Ki tâ sâlik ola seddine 'âzim
- 1321 Ne kim nefsüñ diler şehvet odur bil
Murâdın virme zînhâr eyle tezlîl
- 1322 Egerçi şehvetüñ çokdur fîrû' ı
Velî biz aşla idelüm şurû' ı
- 1323 Ki aşlı kaç' iderseñ ibtidâdan
Halâş olursın envâ' -ı belâdan
- 1324 Bil imdi aşl-ı şehvet oldu mi' de
Ki beñzer havza ol şeh-i bedende

1314b: neden / nedür İÜ

1316a: seylân / seylâb F2

1316a: seylân / silân İÜ

1316b: a' zâyile / a' zâtile İÜ

1318a: yemînden / yemînde F2

1319a: olsa / ola F2

1320a: şehvât / şehvet İÜ, F2

1321b: zînhâr / zinhâr İÜ, F2

- 1325 Aķar a' zâlara andan ok ırmaķ
Eger ok oldurursañ olmaz ırmaķ
- 1326 Kaan kim pür olur bu Һavz-ı mi' de
Nikâh arzûsı peydâ ola ' abde
- 1327 ü mâl olmasa el virmez bu maķşûd
Bu dem pes fitne-i Һırş oldu mevcûd
- 1328 Ne yirde Һırş-ı mâl olursa peydâ
Olsar Һırş-ı câh anda hüveydâ
- 1329 Һuşûmetsüz ü câh olmadı Һâşıl
Bu dördünci belâya oldu vâşıl
- 1330 Һuşûmetden Һased oldu netîce
Açıldı bundan envâ' -ı derîce
- 1331 Ta' aşşub kibr ü kîn andan ' adâvet
Ezâ ızrâr u hem buğzile gaybet
- 1332 Yidi başlu bir ejder oldu Һâşıl
Şaçar her birisi zehr-i helâhil
- 1333 Bunuñ ҡankısına itsün cihâdı
Ne vechile ider ol ictihâdı
- 1334 Tarîkat müftisi bunda cevâbı
Ne vechile virür faşle'l-Һitâbı

'İLÂCU'Ş-ŞEHVE

- 1335 Budur andan cevâbullâh-i a' lem
Ki oldur ejderi olgıl müselleme
- 1336 Cihâd seyfile ya' nî nefsi öldür
' Adûyı Һor idüp bu rûhı güldür

1331b: ezâ / ızâ İÜ

1331b: ızrâr / ısrâr F2

1334a: bunda / bundan İÜ, F2

1334b: virür faşle'l-Һitâbı / ider faşle'l-Һitâbı F2

1334b: faşle'l-Һitâbı / faşlü'l-Һitâbı İÜ

1335a: cevâbullâh-i a' lem / cevâbellâhü a' lem İÜ

1336a: cihâd seyfile / cihâd-ı sifle İÜ

HİKÂYE

- 1337 Celâleddîn-i Rûmî şeyh-i âfâk
Bunu dir Meşnevî'de behr-i irfâk
- 1338 Ki vardı bir cüvânuñ bir anası
Fücûrile çok idi âşinâsı
- 1339 Görür bir gün anı nâ-maḥremile
Urup tîz öldürür pes ḥaçerile
- 1340 Yine nâ-maḥremile görür irte
Anı da öldürüp eyler nühüfte
- 1341 Bu üslûb üzre itdi niçesin ḥâk
Ferâg itmez velî andan o nâ-pâk
- 1342 Çü 'âciz ḳaldı varur bir 'azîze
Bunu 'arz eyler ol şâhib-temîze
- 1343 Bu ḥâli fehmi idüp virür cevâbın
Aña irşâd ider işüñ şavâbın
- 1344 Çü yokdur mâder işlâhına çâre
Anı ḳatlı eyleyüp tîz çık kenâra
- 1345 Ki ol sağ olduğınca bu fesâdât
Evüñden eksük olmaz zî-ḥasârât
- 1346 Çü her gün ḳatle Ḥaḳ virmez rızâyı
Anı ḳatlıle bulğıl intihâyı

VAŞL

- 1347 Çü bildüñ mi' dedür ümmü'l-ḥabâ 'iş
Anı ḫoldurma olma aña ḥâ 'iş

1338b: çok idi / çoğidi F2
1340b: öldürüp / ḳatlı idüp F2
1341a: itdi / eyler F2
1342a: 'âciz İÜ, F2 / 'âcir F1
1345a: olduğınca / olduğunca İÜ
1345b: evüñden / evünden İÜ
1345b: zî-ḥasârât / hiç ḥasârât F2
1347b: ḥâ 'iş / ḥâbiş H

- 1348 Ki pür oldukça ol toğar bu evlâd
İder iklîm-i dilde her dem ifsâd
- 1349 Aña ma'cûn-ı cû' ayla devâ kııl
Bu dem şabrile şavma mübtelâ kııl
- 1350 Velî tedricile eyle 'ilâcı
Ki tâ kalmaya yoldan merd-i hâcî
- 1351 Ğıdâyı kesme leykin kes ğıdâdan
Budur mervî olan merd-i Ğudâ'dan
- 1352 Ki olmaz yimek ü içmeksüz âdem
Velî isrâfı ko vallâhü a'lem

EL-BÂBU'R-RÂBİ' U FÎT-TEVÂZU' I MÎNE'L-EYMEN

- 1353 Çü dördünci kapuya geldi sâ' il
Gerekdür dileye a'le'l-mesâ' il
- 1354 Ğudâ'dur muṭlakâ ebvâba fettâh
Dürüş andan eline deste miftâh
- 1355 Tevâzu' dan Ğudâ'ya fetḥ-i bâb it
Tevâzu' dan beni 'âlî-cenâb it
- 1356 Cenâb-ı kudsüñe ola huşû' um
Dağı aḥbâbuña olsun hużû' um
- 1357 Ḥaḳîḳat çeşmin aç benden penâhum
'Uyûb-ı naḳsuma olsun nigâhum
- 1358 Kapuñda görmeyem hiç benden ednâ
Yüzüm ḥâk eyleyem budur temennâ
- 1359 İdem çâh-ı tekebbürden ħurûcı
Tevâzu' 'arşına kılam 'urucı

1348a: oldukça / oldukça F2

1349a: cû' ayla / cû' ile İÜ, H

1350a: tedricile İÜ, H / tedricile F1

1354b: dürüş / dürüş F2

1354a: miftâh İÜ, F2 / mışbâh F1, H

1355b: tevâzu' dan / tevâzu' la İÜ, F2

1357a: benden / bende F2

1357b: naḳsuma / nefsüme H

قال صلعم من تواضع الله رفعه الله ومن تكبر وضعه الله

- 1360 Çü miftâh oldı ğayba ism-i Fettâh
Gel imdi feth-i bâb it eyle îzâh
- 1361 Hıuşû' ile huzû' u hem tevâzu'
Bu üç bir ma' nidür itme tenâzu'
- 1362 Velî erbâb-ı tedkîk itdi farkı
Bi-^çavnillâh diyem hep taht u fevķı
- 1363 Hıuşû' oldur ki Hakk'a inķiyâdı
İde mü 'min kıoya rûy-ı ^çinâdı
- 1364 Didiler ba' zılar ki havf-ı dâ 'im
Ola kıalbinde ey a' le'l-mekârim
- 1365 Didiler bir ola kıalbün hüümü
Süre bir hemmile ğayrı ğümü
- 1366 Kı tâ hattâ şalâte olsa kıayim
Şühûdında şu resme ola hâyim
- 1367 Kı kimdür bilmeye zâtü'l-yemîni
Dağı zâtü'ş-şimâli ğör yakîni
- 1368 Tevâzu' oldurur der-^çörf-i şüfi
Diyem tâ bilesin ey merd-i şâfi
- 1369 Ola hükmi Hudâ'dan şöyle râzi
Ēörilmeye hiç anuñ i^ç tirâzi
- 1370 Derûnı hem birûnı ola teslîm
Muvaffak ola hoş min-ğayri ta' lîm
- ĒİKÂYET-İ ' ABD-İ HİNDÛ
- 1371 Şahâbe zümresinden İbni Mes' üd
Giderdi bir yola ol ma' den-i cûd
- 1372 Şitâ eyyâmı idi vaķt-i sermâ
Bir olmışdı bu hâletden ser ü pâ

1364b: ey / iy İÛ

1368a: ^çörf-i şüfi / ğurf-ı şüfi İÛ

1369b: Ēörilmeye / Ēörölmeye İÛ

- 1373 Eli düşmişdi şovukdan çınaruñ
Ayağı toñmışidi çeşme-sâruñ
- 1374 Penâh-ı ferve girüp anda pîrân
Atından inmişidi dağı şübbân
- 1375 Muqâbilden gelür bir ‘abd-i Hindû
Ser-â-ser pâ-bürehne leyki hoş-rû
- 1376 Giyer bir pîrehan ol da dizinde
Yürür ol şâd u hurrem şöyle zinde
- 1377 Başında bir ‘arağ-çîn ol da sâde
Gelür şevkile qarşudan piyâde
- 1378 Edâ olundı çün resm-i mülâkât
Su’âl itdi aña kânü'l-‘aııyyât
- 1379 Ki kimsin kande gidersin beyân it
Kimüñ memlûkisin anı ‘ayân it
- 1380 Didi ‘abd-i fülânem ey nigû-fâl
Bu dem bir hidmete itmişdür irsâl
- 1381 Budur sa’yum ki idem anı tekmiñ
Gerekdür kim kılam emrinde ta’cıl
- 1382 Didi server aña ey ‘abd-i miñne
Nedür hâlüñ bu dem ser-pâ bürehne
- 1383 Bu sermâdan velî sende eşer yok
Zimistân zañmesinden hiç haber yok
- 1384 Didi şanma eşer olmaya tende
Zarûretdür velî aqvâl-i tende
- 1385 Didi hocañ seni görmez mi ‘üryân
Didi her dem görür bu resme ol hân
- 1386 Didi hiç hâlüñi ‘arz itmedüñ mi
Aña ten pûşuñı farz itmedüñ mi

1380a: nigû-fâl / nigû-fâl İÜ

1380b: itmişdür / itmişdi F2

1384b: aqvâl-i tende / aqvâl bende F2

1386a: hiç hâlüñi ‘arz / hâlüñi hiç ‘arz İÜ

- 1373 Eli düşmişdi şovukdan çınârûñ
Ayağı toñmişidi çeşme-sârûñ
- 1374 Penâh-ı ferve girüp anda pîrân
Atından inmişidi dağı şübbân
- 1375 Muqâbilden gelür bir ‘abd-i Hindû
Ser-â-ser pâ-bürehne leyki hoş-rû
- 1376 Giyer bir pîrehen ol da dizinde
Yürür ol şâd u hurrem şöyle zinde
- 1377 Başında bir ‘araç-çîn ol da sâde
Gelür şevkile karşıdan piyâde
- 1378 Edâ olundu çün resm-i mülâkât
Su ’âl itdi aña kânü'l-‘aııyyât
- 1379 Ki kimsin kande gidersin beyân it
Kimüñ memlûkisin anı ‘ayân it
- 1380 Didi ‘abd-i fülânem ey nigû-fâl
Bu dem bir hıdmete itmişdür irsâl
- 1381 Budur sa’yum ki idem anı tekmîl
Gerekdür kim kılam emrinde ta’cîl
- 1382 Didi server aña ey ‘abd-i miñne
Nedür hâlüñ bu dem ser-pâ bürehne
- 1383 Bu sermâdan velî sende eşer yok
Zimistân zañmesinden hiç haber yok
- 1384 Didi şanma eşer olmaya tende
Zarûretdür velî añvâl-i tende
- 1385 Didi hocañ seni görmez mi ‘üryân
Didi her dem görür bu resme ol hân
- 1386 Didi hiç hâlüñi ‘arz itmedüñ mi
Aña ten pûşuñı farz itmedüñ mi

1380a: nigû-fâl / nigû-fâl İÜ

1380b: itmişdür / itmişdi F2

1384b: añvâl-i tende / añvâl bende F2

1386a: hiç hâlüñi ‘arz / hâlüñi hiç ‘arz İÜ

- 1387 Didi ey Ƨal'ati mesmûme-tiryâk
Gelür bu sözleründen bûy-ı irfâk
- 1388 Velî bu bendeye düşer mi âyâ
Görürken ben bendesini böyle Mevlâ
- 1389 Bilürken hâlini ol bendesinüñ
Görürken şâlinı efkendesinüñ
- 1390 Revâ mıdur aña 'abdüñ su'âli
Ki benden yig bilür ol hasb-i hâli
- 1391 Anuñ bildügi besdür işbu hâle
Edebsüzlükdürür düşmek su'âle

كما قال ابراهيم عليه السلام حسبي سؤالي علمه بحاتي

- 1392 İşitdi çün cevâbı İbni Mes'ûd
Gidüp râhat dilinden oldı mefkûd
- 1393 Derûndan söyledi çün ol belâ-keş
Neyistân-ı diline şaldı âteş
- 1394 Çü mest oldı bu câmuñ hâletinden
İdüp şayha hemân düşdi atından
- 1395 Hûmârından çü bir dem buldı ârâm
Başına üşdiler ğılmân u huddâm
- 1396 Didiler ey şahâbe içre ekrem
Neden irdi bu hindûdan bu ğam hem
- 1397 Didi hikmet ile bu 'abd-i üstâd
Beni kulluğ yolına itdi irşâd
- 1398 Ki bir câhil efendisine bende
Bu resmile edeb gözler derinde

1388b: görürken ben bendesini / görürken bendesini İÜ, F2

1391b: edebsüzlükdürür / edebsüzlükdürür İÜ

1392b: mefkûd / ma'kûd F2

1393b: diline şaldı / diline çün şaldı F2

1398b: resmile / resme pes F2

- 1399 Benüm her hâlüme nâzırken Allâh
 amu avâlümü bilürken ol Şâh
- 1400 Revâ mıdur ben itmek i' tirâzı
 Bilürken ol şıhâhile marâzı
- 1401 Mecâzîden haıkat dersin aldum
 Edânîde e' âlî 'ilmi buldum
- 1402 Bulup mevlâ-yı Hindûyı ol ekrem
 Şatun aldı vü i' tâ itdi ol dem
- 1403 Daı itdi aa in'âm u ikrâm
 Ki ta'lim-i edeb itdi siyeh-fâm
- 1404 Mecâzîde edeble buldı i' tâ
 Edeb terk eyleyüp gel olmaıl 'â

VAŞL

- 1405 Tevâzu' yolu râh-ı Murtazá'dur
 Ki anu sâliki ol Muştafâ'dur
- 1406 Anu levlâk iken dîbâ-yı ünsi
 Tevâzu' dan giyinmişdi libâsı
- 1407 Varurdı her faırû hatesine
 Ne merhemler şarardı sînesine
- 1408 Yıılmış gönlüni iderdi âbâd
 Esîriken ııurdı anı âzâd

HİKÂYE

- 1409 Şahâbîden idi bir 'abd-i Hindû
 'İbâdetle olupdı şöyle meh-rû

1399a: hâlüme / hâlîme F2

1399a: benüm her hâlüme / benüm hâlüme İÜ

1399b: avâlümü / avâlîmi F2

1400b: şıhâhile / şahâhile F2

1401b: edânîde / edânîden F2

1403a: itdi / idüp F2

1404a: mecâzîde / mecâzîden F2

1405b: ol / bil F2

1408a: gönlüni / gönlîni İÜ

- 1410 Hilâl idi adı ol pür-ziyânûñ
Gönülden ‘âşıkıdı Muştafâ’nuñ
- 1411 Olurdı mescide vaktinde hâzır
Kılurdı farzını bâ-cem‘-i hâtır
- 1412 Giderdi hocasınıñ hizmetine
Nazar kıl ol gulâmuñ himmetine
- 1413 Meger haste olup bir niçe eyyâm
Görünmedi cemâ‘ atde siyeh-fâm
- 1414 Didi ol enbiyânûñ ser-bülendi
Hilâl'e n'oldı kim gözden tölündi
- 1415 Didiler ol kerîm-i dil-nüvâza
Ki hastedür mecâli yok namâza
- 1416 Buyurdı zümre-i ümmet tabîbi
Ol iken hazret-i Hakk'ıñ Habîb'i
- 1417 Bize vâcib olupdur şimdi yârân
Hilâl'ün hâtırıdur çünki virân
- 1418 ‘İyâdetle idevüz anı âbâd
Ola rıkk-ı gumûmından ol âzâd
- 1419 ‘İyâdetde ‘ibâdetden ziyâde
Çi ger bir noqtadur şalma kesâda
- 1420 Sakın ol noqtayı şayma güzâfa
Berâber ola bir gün kûh-ı kâfa
- 1421 Diyü tiz tırdı yirinden o Sultân
Çü sâye düşdiler pâyine yârân
- 1422 Sa‘ âdetle çün irdi ol diyâra
Ki andaydı Hilâl-i dil-fikâre

1410b: ‘âşıkıdı / ‘âşıkı idi F2

1414b: kim / ki F2

1419a: ‘iyâdetde / ‘iyâdetden F2

1420a: sakın / şakın F2

1421a: diyü / diyüp F2

- 1423 Hilâl'ün hocası çün oldı âgâh
Ki anda gelmek üzre Raĥmetullâh
- 1424 Sevindi cânı buldı şad-şafâyı
Ki mihmân ide anda Muştafâ'yı
- 1425 Çıkup dârından itdi külli ikrâm
Buyur Şâh'um diyü hoş ider ibrâm
- 1426 Didi Server aña ey hoca-ı mâl
Senüñçün gelmemişem eyle imhâl
- 1427 Hilâl'e gelmişemdür olgıl âgâh
Ki aña gönderüpdür Ĥazretullâh
- 1428 Çü beytullâh idi ol ĥaste-i zâr
Yıkılmışdur beni gönderdi mi' mâr
- 1429 İşitdi çün bu remzi Müctebâ'dan
Bu ġamzı añladı ol Murtazá'dan
- 1430 Tıtuşdı cânı itdi çok temennâ
N'olaydı ol Hilâl olaydum âyâ
- 1431 N'olaydı bendesi olaydum anuñ
Ki luşfına irişdi Muştafâ'nuñ
- 1432 Hilâl iken çü bende irdi bedre
Fülüsiken bahâsı oldı bedre
- 1433 Dönüp ba' de ĥayâlar itdi izĥâr
Ki âĥûr içredür ol ĥaste-i zâr
- 1434 Yöneldi anda gör sırr-ı nihânı
Semâ' a şaldı ol heft-âsumânı
- 1435 Ki 'arş iken izi yüzine muĥtâc
Varur ıştabla gör ol nûr-ı vehhâc
- 1436 Rızâ-yı Ĥaĥ'dadur çünki tevâzu'
Varup ĥuşkî evine oldı ĥâzi'

1423a: hocası çün oldı / hocası oldı İÜ

1425b: ibrâm / ikrâm F2

1429a: Müctebâ'dan / Muştafâ'dan F2

1435b: gör ol nûr-ı vehhâc / görür ol nûr-ı vehhâc İÜ

1436b: ĥuşkî / hoş İÜ

- 1437 Egerçi gökdedür şemsü'l-me' âlî
Şalar her yire pertev gör kemâli
- 1438 Tevâzu' vire mi hiç aña nokşân
Mütimmidür çün anuñ Rabb-i Mennân

قال الله تعالى: * وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿٦٨﴾

- 1439 Hilâl'üñ çün katına vardı ol Şâh
Anı hoş gördi gâyet Hâzretullâh
- 1440 Gör ol Sultân'üñ hüsn-i hışâlin
Elin aldı eline şordı hâlin
- 1441 Didi hamden fe-hamden şümme hamden
Hilâl idüm ger evvel küntü kadren
- 1442 Çü zerre şemsile oldı muķâbil
Zuhûr itdi vücûdı oldı kâmil

VAŞL

- 1443 Yüzin hâk itmeyen râh-ı rızâya
İrişür şanma mi'rac-ı vefâya
- 1444 Tevâzu' da bulundı çünki rif' at
Gel imdi Hâk yolında eyle hız' at
- 1445 Çü tûfân oldı diñle hâzret-i Nûh
Gemiye binmiş idi sîne-meşrûh
- 1446 Ğazab sâkin olup çün buldı encâm
Tenezzül buldı pes tûfân-ı hengâm
- 1447 Cihânda tağlarıñ bâlâ bülendi
Kamu baş kaldurup ol dem sevindi
- 1448 Ki bizüz çünki tağlar içre bâlâ
Bu meydânda bizümdür 'izz ü vâlâ

* Onlar ağızlarıyla Allah'ın nûrunu söndürmek istiyorlar. Halbuki kâfirler istemeseler de Allah nûrunu tamamlayacaktır. (Saff, 61/8)

1444b: yolında / yolına H

1444b: hız' at İÜ / hız' at F1

1446a: çün buldı encâm / buldı çün encâm İÜ

- 1449 Bize k̄onsa gerekdür keşti-i Nûh
Bize olsa gerekdür merhem-i rûh
- 1450 Velî bu cümleden ol kûh-ı Cûdî
Görüp alçaqlığın itdi sücûdî
- 1451 Didi bunca cibâl-i şâmiḥâtüñ
Ben iken alçağı bu ‘âliyâtüñ
- 1452 Bu devlet k̄ande olısar müyesser
Meger ‘avn-i Ḥudâ ola muḳadder
- 1453 Ḥudâ'ya hoş gelüp bu inbisâtı
Neler izhâr ider gör Rabb-i Hâdî
- 1454 K̄amu tağlardan öñ açdı o zârî
Sefine anda itdi çün ḳarârı
- 1455 Anuñ nâmını Ḳur’ân içre Raḥmân
Añup yâd eyledi ‘ibret al ey cân
- قال الله تعالى: * وَأَسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ
- 1456 Çü siflîsin gel eyle i‘tirâfi
Ki tâ raḥm eyleye ol Rabb-i ‘Âfi
- 1457 Başıñdan ḳalka tûfân-ı şeqâvet
Açıla cümleden öñ zî-sa‘âdet
- 1458 K̄ona başuñda Raḥmânî sefine
İrişe Nûh-ı rûḥuñ maṭlabına

VAŞL

- 1459 Tevâzu‘ dürllerinden bir de budur
Ḳulak tut gûş-vâruñ ola bu dūr

1453a: gelüp F2 / gelip F1

1453a: gelüp / gel İÜ

1454b: çün / hoş F2

* (Nihayet) “Ey yer, suyunu yut! Ve ey gök, (suyunu) tut!” denildi. Su çekildi; iş bitirildi; (gemi de) Cûdî (dağının) üzerine yerleşti. Ve: “O zalimler topluluğunun canı cehenneme!” denildi. (Hûd, 11/44)

1459a: dürllerinden / derlerinden H

1459b: gûşüvâruñ / gûşivâruñ İÜ

- 1460 Çü vahy itdi cibâle Rabb-i Rahmân
Ki sizden biriñüz üstinde bir ân
- 1461 Bilün kim enbiyâdan bir kulumla
Sözüm var söylerem ol sevgülümle
- 1462 İşidüp yüce tağlar hep sevindi
Bağup ululuğına hoş güvendi
- 1463 Ki bende olısdur bu kerâmet
Baña lâyıkdurur hem bu sa'âdet
- 1464 Velî ol Tûr-ı Sînâ kûh-ı 'irfân
Bağup alçaqlığına oldu hayrân
- 1465 Didi tağlar içinde çünkü pestem
Bu işden nâ-ümîdem dağı sistem
- 1466 Hudâ'ya hoş gelüp bu inkisârı
Bu fazlile müşerref kıldı zârı
- 1467 Anı Qur'ân'da yâd itdi mirârâ
Okı "ve't-tîni zeytûn tûrisînâ"
- 1468 Gel imdi tut tevâzu' dâmenini
Bula tâ rûh-ı mecrûhuñ yemîni
- 1469 Ola nâ-gâh seriñ tûr-ı münâcât
Nişâne tûş ola hoş tîr-i hâcât
- 1470 Cemâlin gördi Yûsuf düşdi nâza
Anı ihvânı şatdılar piyâza
- 1471 Çü bildi mekri hâzı' oldu ol Şân
Bahâsın buldı oldu Mısr'a sulţân
- 1472 Elif başını kaldırdı hecâda
Döşendi yire bâ oldu fütâde

1462b: ululuğına / ululığına İÜ

1464b: bağup F2 / bağıp F1, H

1466a: gelüp F2 / gelip F1, H

1467a: mirârâ / mirâren F2

1467b: 1. İncire, zeytine, 2. Sina dağına, (Tîn, 95/1,2)

1467b: tûrisînâ / tûrisinen F2

1473 Hemân tarḥ oldı Bismillâh'da hemze
Yirine kondı bâ hoş baḳ bu remze

1474 Olup dîbâce-i sifr-i İlâhî
Tevâzu' dan kazandı işbu câhı

VAŞL

1475 Didi Mûsâ-yı 'İmrân-ı mü'eddeb
* أَخِي أَفْصَحُ لِسَانًا مِنِّي يَا رَبِّ

قال الله تعالى حكاية عنه عليه السلام:
* ﴿٣٤﴾ وَأَخِي هَارُونُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا فَأَرْسَلَهُ

1476 Hudâ'ya hoş gelüp bu inkisârı
Kelîm idindi Hakk ol gül-'izârı

1477 Hudâ katında her ne buldı sâdât
Tevâzu' dan virilmişdür kerâmât

1478 Kişi ger olmasa nefsinde mevzû'
Olımaz gayrılar katında merfû'

قال صلى الله عليه و سلم من تواضع رفع الله

1479 Dilerseñ Sidre gibi müntehâ ol
Bu dem nefsün katında bî-bahâ ol

1480 Tevâzu' rütbetin bilmek dilerseñ
Senüñ sen kıymetüñ bulmak dilerseñ

1481 Taşavvur sûkına nefsün gulâmın
Şalup dellâl ol aña hemçü Yâmin

1474b: câhı / hâli İÜ

* (Kasas, 28/34)

* Kardeşim Harun'un dili benimkinden daha düzgündür. Onu da beni doğrulayan bir yardımcı olarak benimle birlikte gönder. Zira, bana yalancılık ithamında bulunmalarından endişe ediyorum. (Kasas, 28/34)

1476a: gelüp F2 / gelip F1, H

1480b: kıymetüñ bulmak / kıymetiñ bulmak F2

1481b: şalup F2 / şalıp F1, H

- 1482 Yine sen müşterî ol aña sâlik
Bahâsın gör budur a'le'l-mesâlik
- 1483 Eger kıymet virürseñ aña bir şey
Seni ehl-i tevâzu' şaya lâ-şey
- 1484 Eger bir şey'e kılmazsañ berâber
Tevâzu' şâhibisin ey bürâder
- 1485 Ne deñlü eyleriseñ nefsi tahkîr
Bulasın rûz-ı ferdâ anca tevķîr

HİKÂYET

- 1486 Varidi bir özin bâzâra şalmış
Koyup ta'zîmi kendin hâra şalmış
- 1487 Kimi görse diridi kendüsine
Bu senden yigdür aña ey kemîne
- 1488 Diridi fâsıkı görse kezâlik
Ki şâyed tâ'ib ola ba'de zâlik
- 1489 Ki tâ hattâ seg-i murdârı görse
Bu benden yig diyü iderdi bûse
- 1490 Eger segdür velî olmaz mu'azzeb
Diyüp girye iderdi ol mü'eddeb
- 1491 Bu hâlile giderken ol kabûlî
Leb-i deryâya uğrar anda yolu
- 1492 Görür anda oturmuş bir siyeh-fâm
Öñinde bâde tutar elde hem câm
- 1493 Yanında oturur bir emred oğlan
Dağı bir cânibinde bir güzel zen
- 1494 İçer meyden şunar gâhî gulâma
Gehî ol 'avrete virür müdâme
- 1495 Gehî bûse idüp gâhî der-âgûş
Ėazel okur gehî mestâne bî-hûş

1482a: müşterî / dellâl İÜ

1489b: iderdi / eylerdi F2

- 1496 Bırakmış gayret-i şer' i cehârâ
Bu fuşsiyyâtını işler nehârâ
- 1497 Bunı gördükde ol şâhib-tevâzu'
Ğazab tutdı anı olmadı hâzi'
- 1498 Didi bu idi zannum bundan aqdem
Ki her bir gördüğümde ben olam kem
- 1499 Velî bundan dağı kem mi olam ben
Ki bu her güne fâsık dağı a' len
- 1500 Bu eşnâda meger bir fülk-i meşhûn
Hemânâ ğarğa varmış ehli pür-hûn
- 1501 Meded diyü iderler istigâse
Kimûñ var ğaddi kim vara ğıyâse
- 1502 Bu hâlet içre ğarğ oldu sefine
Yirinden tırdı ol fâsık kemîne
- 1503 Şu üzre yürüyü vardı ğıyâse
Ricâlûñ hâli şığışmaz kıyâsa
- 1504 Ğarığdan ikisin aldı eline
Biri ağızile yapışdı bihîne
- 1505 Çıkardı üç nefer kodi kenâra
Bunı gördükde kaldı dil-fikâre
- 1506 Didi ey bizden ekrem yâr-i şâdık
Ki bu envâ'-ı ' işyânile fâsık
- 1507 Çıkardı üç ğarığı itdi iğâ
Birin de sen çıkarğıl vefk-ı da' vâ
- 1508 Bu aqvâli çü anda gördi mağrûr
Ħacâlet âteşinden oldu mağrûr

1496a: cehârâ İÜ / cehâzâ F1 / cehâren F2

1496b: nehârâ / nehâren F2

1498a: aqdem / evvel İÜ

1499b: bu her / bu bir her İÜ

1500b: hemânâ / hemân İÜ

1503a: yürüyü / yürüyü İÜ, F2

1504b: biri / birin F2

1504b: bihîne / birine İÜ

1508a: anda gördi / anda günde gördi İÜ

- 1509   atına geldi itdi merabâlar
Liqâsı birle kesb itdi şafâlar
- 1510   Dir ey şâhib-kerâmet bende-i hâş
Bu hâletle nedür bu şûret-i aş
- 1511   Beni şaldı gurûra işbu telbîs
Baña yol buldı bu fûrcile iblîs
- 1512   Yolum şaşdum be-gâyet itdi küstâh
Bu mekrile okundu başuma şâh
- 1513   Beni afv eylegil lillâh ü billâh
Cehâlet gâfletinden oldum âgâh
- 1514   Diger-bâr itmeyem bir ferde a'ne
Ki çekmeyem hacâlet birle mihne
- 1515   Didi ol evliyâ içre güzîde
Kişi bilmek gerek ki âferîde
- 1516   amusı yig ola nefsinden anuñ
Ki budur mesleki merd-i Hudâ'nuñ
- 1517   Nedendür itmedüñ sen hûsn-i zannı
Meger kim oumaduñ işbu fenni
- 1518   O bâde şu idi peymâne elde
İçerdüm ol şuyı her bir maalde
- 1519   O hâtûn avretümdi emred oqlum
Olara şefatümdendi bu şuqlüm
- 1520   Çü düşdüñ sû-i zannile gümâna
Uzatma daı bir ferde zübâne
- 1521   Seni her kimseden kem bil arındaş
Ki okunmaya başa a'nile aş

1510b: nedür / nedir F2

1511b: yol buldı bu fûrcile / yol yol buldı fûrcile İÜ

1512b: şâh H / şeyh F1

VAŞL

- 1522 Tevâzu' yolu pes râh-ı Hüdâ'dur
Hâbîbullâh bu yolda muqtedâdur
- 1523 Kamudan Hâk katında erfa' idi
Velî her bir gedâdan evza' idi
- 1524 Tevâzu' birle binerdi himâra
Giderdi yalûñuz seyr-i kenâra
- 1525 Selâmı 'âm idi pîr ü cüvâna
İşi hayr idi cümle merdümâna
- 1526 Şorardı hâlini her bir za' ifûñ
Elin alurdi her düşmiş nañfüñ
- 1527 Tevâzu' lar iderdi mübtelâya
Mededler irgürürdi pür-belâya
- 1528 Eger bir hâcete gelse qarılar
Ne kim isterdi ufaqlar iriler
- 1529 Yirinden tîz tururdi sermenürdi
Anı ol Murtaza kendü görürdi
- 1530 Sa' âdet-hâneye ger gelse mihmân
Aña bi'z-zât iderdi hizmet ol Hân
- 1531 Şarardı sînesi mecrûha merhem
İderdi derdine tîmâr u em sem
- 1532 Şınık diller şarardı iltifâtı
Su'âlsüz hâll iderdi müşkilâtı
- 1533 Otursa diz çökerdi hemçü hâdim
Ululanmazdı ol mevle'l-mekârim
- 1534 Ta'âmdan her ne gelse yirdi anı
Ne hoş ni' met diyü ögerdi anı

1524b: yalûñuz seyr-i kenâra / yalñuz seyre kenâra İÜ

1528b: isterdi ufaqlar / ufaqlar isterdi ger F2

1529a: tururdi / turur İÜ

1529b: kendü / kendi F2

1530b: Hân / ân F2

1532b: su'âlsüz / su'âlsiz F2

1535 Ta'âm yirken kimi görse o Sultân
Hemân da'vet ıderdi hâne-mihmân

ĤİKÂYET

1536 Meger bir gün ta'âm yirdi o Server
Tevâzu'la dizin çökmişdi mih-ter

1537 Be-nâ-gâh geldi bir 'avret o demde
Bezîlik var idi anuñ özinde

1538 Ki ya'nî bî-hayâ idi o 'avret
İderdi her kese kavlinde cür'et

1539 Dağı ta'yîb ıderdi kimi görse
Hemân ta'n ıderidi kime irse

1540 Yüzi açuğ gezerdi perdesüzdi
Ĥayâ cilbâbesinde bürdesüzdi

1541 Çü gördi Ĥazret'i ol hey'etile
Hemân ta'n itdi Şâh'a ĥıffetile

1542 Ki kullar gibi oturmuş gör anı
Gedâlar gibi gör nice yir anı

1543 İşitdi çün sözi Sultân-ı Ekrem
Didi kulam yirem kullar gibi hem

1544 Anuñ hem kalmayup küstâhısına
Keremden da'vet itdi sofrasına

1545 Didi 'avret ki itmezem icâbet
Meger kim viresin bir loğma-ı et

1546 Dehânuñdan ola ol dağı mağhûn
Ve illâ yimezem gel itme efsûn

1537a: o demde / gezende İÜ

1538a: o / ol F2

1540b: cilbâbesinde bürdesüzdi / cilbâbesinden pürdesüzdi İÜ

1543a: çün / bu F2

1544a: anuñ / anıñ F2

1544a: küstâhısına / küstâhına İÜ

- 1547 Meger bir kıt'a lahmı Hazret-i Şâh
Dehân-1 pâkine almışdı nâ-gâh
- 1548 Lu'âb-1 rahmet ile hikmet-âmîz
Olup çeynerdi anı ol seher-hîz
- 1549 Fem-i meymûndan anı tîz çıkardı
Hümâyûn destile ağzına virdi
- 1550 Şu dem ki loğma-1 hikmet-sirişti
Dehân-1 sa' dine zâlûñ irişdi
- 1551 Dimâğ-1 cânına irdi şafâsı
Bezîlik gitdi vü geldi hayâsı
- 1552 Başın aşğa şaldı perdelendi
Güzîde itdi loğma dil-gezendi
- 1553 Dağı hiç kimseye açmadı perde
Dehânın yumdı döndi gonce-verde
- 1554 Hayâyile be-gâyet oldu meşhûr
Sa'âdet gencine irişdi ol 'ûr
- VAŞL
- 1555 'Acab kâr-hânedür kâr-hâne-i Hâk
Görilür zerrelere den sırr-1 muṭlaḳ
- 1556 Gehî sırrından irer kûl cemâle
Kuşûrı irgürür 'ayn-1 kemâle
- 1557 Düşer ol perdeye bî-perdelikden
Halîmü'n-nefs olur âzürdelikden
- 1558 Hayâsuzluk anı iltür hayâyâ
'Înâyetsüz varılmaz bu araya

1550b: zâlûñ / jâlûñ F2

1552b: dil-gezendi İÜ / dil-güzendi F1

1556a: sırrından / cürminden İÜ, F2

1558a: hayâsuzluk / hayâsuzluk İÜ

MÜNÂCÂT

- 1559 الهي العناية العناية
الهي الهداية الهداية
- 1560 اذقنا ربنا طعم المناجات
ارجنا ربنا فكل الاوقات
- 1561 Benem ol bir bezi şûrîde-aḥvâl
Şeker oldı anuñ şûrı bi-iḳbâl
- 1562 Umaram olmaya bende perişân
Ḳapuña gelmişimdür aç u 'üryân
- 1563 Ki yokdur tâ'atüm ola vesilem
'Înâyet meş'alinden yok fetilem
- 1564 Ḥabîbüñ cur'asından baña câmı
Şunup luḫfuñ yedile vir müdâmı
- 1565 İde nuḫkı lu'âbından baña fâl
Bulam ol ḫâleti kim toydı ol zâl

VAŞL

- 1566 Tevâzu' da çü ḫazret muḫtedâdur
Bu bâb içre ḫamudan müntehâdur
- 1567 Anuñçün buyurur şânında Raḫmân
'Azîmü'l-ḫulḳ diyü gel oḳı Ḳur'ân

قال الله تعالى: ﴿٤﴾ وَأَنْتَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴿٥﴾

- 1568 Şaḫâbe buldılar çünki bu ünsi
O ḫazretten ḫoş aldılar bu dersi
- 1569 Anuñçün oldılar necm-i hidâyet
Sa'âdet göklerinde zî-beşâret

1563b: meş'alinden / meşğalinden F2

* Ve sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin. (Kalem, 68/4)

HİKÂYE

- 1570 Rivâyet eyledi ‘Uğbe bu hâli
İşit ol mih-ter-i dînden maqâli
- 1571 Didi gördüm ‘Ömer ol İbni Hattâb
Hilâfet âsumânında o meh-tâb
- 1572 Mübârek çignine bir kırba âbı
Götürmüş hem ider yolda şitâbı
- 1573 Tolu kırba ‘arâk tamlar yüzinden
Velî şehd ü şeker aqar sözinden
- 1574 Didüm ki sen emîrû'l-mü'minînsin
Bu devr içre re'îsü'l-mü'minînsin
- 1575 Ne lâyıkdur saña bu kırba-ı âb
Buyur ben götürem ey luğf-ı Vehhâb
- 1576 Didi ey ‘Uğbe ebsem ol bu işde
Ki kesr-i nefis iderven bu revişde
- 1577 Çü geldi ilçiler etrâf-ı arzdan
İtâ‘at eylediler tûl u ‘arzdan
- 1578 Başında bâcı dilde i‘tizârı
Gönülde havf u dilde inkisârı
- 1579 Bu hâli çünki gördüm itdüm iğrâb
Vücûdumda açıldı bâb-ı i‘câb
- 1580 Diledüm kesr idem işbu gurûrı
Götürdüm kırbayı buldum sürûrı
- 1581 Götürdi bir qarınûñ hânesine
Boşalttı qabına döndi evine

VAŞL

- 1582 Ne kim vardur cihânda cümle ‘izzet
Tevâzu‘ da qodum dir Rabb-i ‘İzzet

1570b: maqâli / bu qâli F2

1576a: ol bu işde / ol işde İÜ

1578b: dilde / yüzde İÜ, F2

1581a: qarınûñ / qarınûñ F2

- 1583 Velî derk itmeyüp halkuñ tuğâtı
Tekebbürde ararlar ol şıfâtı
- 1584 Tevâzu‘ gizlü câhdur yok hasûdı
Tekebbür bir belâdur çamı sûdı
- 1585 Tevâzu‘ gerçi hoşdur her gedâdan
Velâkin ahsen oldı aġniyâdan

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم التواضع عن رفعة

- 1586 Tekebbür bir kese mîr ü gedâdan
Yaraşmaz aña remzi bu edâdan
- 1587 Velâkin ehl-i fakriñ aġniyâya
Yaraşur kibri hoş baġ bu edâya

قال علي رضي الله عنه ته على من يتيه حتى يترك تيهه

- 1588 Yiridür ger tekebbür ide lillâh
Kim anuñ şâhibidür Hâzretullâh

VAŞL

- 1589 Didiler kim tevâzu‘ iki şeyden
Olur hâşıl anı aġz it denîden
- 1590 Biri nefsinî bilmekden olur ol
Tevâzu‘ şehrine andan gider yol
- 1591 Ki me’vâ-yı şurûrdur nefsi eşķâ
Tecessüs eyle anı ġalma ‘umyâ
- 1592 Müneccesdür müdennesdür muġazzer
Bu cümle anda gizlüdür muġarrer
- 1593 Ma‘âşî menba‘ıdur humm-ı şehvât
Menâhî ma‘denidür ġubb-ı âfât

1588a: lillâh / Allâh H

1591b: eyle anı ġalma ‘umyâ / eyle ġalma sen de ‘umyâ İÜ

- 1594 Adın bir hayye-i zâtü's-sümûmuñ
Komişlar nefis ü anda bil gumûmuñ
- 1595 ʿİbâdet içre şayılmaz kuşûrı
Maʿâşide velî yokdur fütûrı
- 1596 Bu hâlile bilinse ger nihâdı
Aña itmezdi kimse iʿtimâdı
- 1597 Muhabbetle bakar çün ehl-i gaflet
Görünmez gözlerine bu habâşet
- 1598 Bakar ʿayn-ı ʿadâvetle çü müʿmin
Görüp hüşşini olur ʿayba mûkın
- 1599 Çü hüşşin bildiler erbâb-ı ʿirfân
Hemîn kimyâ-gere ʿarz itdi ol ân
- 1600 Tarîkat pûtesinde niçe eyyâm
Sızıldılar zer-i nâb oldu encâm
- 1601 Bunuñla sikke-i sultâna lâyıq
Olup bâzâr-ı Hak'da geldi fâyıq
- 1602 Egerçi var idi şabʿında hüşşi
Bu şanʿatla yuyuldu gitdi levşi

VAŞL

- 1603 Gel imdi aña nefis-i bed-nihâdı
Tetebbuʿ eyle vaşından fesâdı
- 1604 Anı kimyâ-ger-i şerʿ-i Resûl'e
Ulaşdur gelmedin noķşân uşûle
- 1605 Huzûr-ı Hak'a tâ varmaya bâkır
Ki bâkır varana Mevlâ'sı kaçır
- 1606 Ki şerʿi şanʿat-ı kimyâ kodumdı
Resûl'ümle anı size didümdü
- 1607 Çü sevdüñ nefsi görmedüñ ʿuyûbın
Tecessüs itmedüñ anuñ guyûbın

1594a: hayye-i / habbe-i İÜ

1601b: olup / olur İÜ

1606b: Resûl'ümle / Resûl'imle F2

- 1608 Be-âhir ‘aybile geldüñ huzûra
Sezâdur varasın dâru’s-şübûra
- 1609 Ki şer‘ uñ pûtesinde olmayan kâl
Kalısar pûte-i dûzahda meh sâl
- 1610 Gel imdi ‘aybını gör kıl tevâzu‘
İdigör ol ‘anûdı merd-i hâzi‘
- 1611 Eger sen görmeseñ ‘ayb-ı nihânı
Kulak tut özgelerden diñle anı

HİKÂYET-İ ZÜNNÜN-I MIŞRÎ KUDDİSE SIRRUHU

- 1612 İşit Zünnûn-ı Mısrî’den bu remzi
Sebak al sîretinden aıla gamzi
- 1613 Yürürdi Mısr içinde mest ü hayrân
Anı bilmezdi kindür merd-i nâ-dân
- 1614 Hakikatden gehî ifşâ-yı esrâr
İderdi leyki fehm itmezdi agyâr
- 1615 Anuñçün ta‘n iderlerdi o şâna
Olupdı nâvek-i levme nişâne
- 1616 Giderdi bir gün ol sultân-ı ‘irfân
Didi nefsine ey adı müsülmân
- 1617 Yaşaduñ bunca yaş encâma irdüñ
Bu yaşuñda ne kesb itdüñ ne gördüñ
- 1618 Saña hoş ‘âlim ü menlâ didiler
Gehî şüfi vü zâhid söylediler
- 1619 Bu dem şeyh nâmına olduñ mulakqab
Geçinürsin bu halk içre mühezzeb
- 1620 Ne hâşıl olmaduñ dahı müsülmân
Müsülmân ol müsülmân ol müsülmân

1607b: guyûbın / ‘uyûbın F2

1619b: nâmına / nâmile İÜ

1619b: mühezzeb / müheddeb İÜ

- 1621 Bu cengile yürürdi yolda âgâh
İki menlâya uğrar yolu nâ-gâh
- 1622 Biri dir ki gelen Zünnûn degül mi
Bu şehri içinde şol meftûn degül mi
- 1623 Birisi dir ki ol mülhiddürür bu
Budur Mısr içre bir sâlûs-ı bed-rû
- 1624 İşitdi bunı Zünnûn-ı mesrûr
Didi nefsine ey memkûr u mağrûr
- 1625 Saña dirdüm ki olmaduñ müsülmân
Benüm bu sözümi itmezdüñ iz'ân
- 1626 İşitdüñ mi ne dir bu iki 'âlim
Ki bunlardur bu dem mevle'l-mekârim
- 1627 Bularla çünkü itdi nefsi ilzâm
Varup mağzarlarında kıldı ikrâm
- 1628 Didi sizden Hudâ vü hem Resûl'i
Ola râzî ki bu 'abd-i fuzûlî
- 1629 İderdüm nefşüme her dem huşûmet
Kabûl itmezdi hiç benden naşîhat
- 1630 Bu dem sizden işitdi bu mağâlî
Olup mülzem tenezzül buldı hâli
- 1631 İki 'adlile şâbit oldu da'vâ
Bihamdillâh ki def' oldu bu gavgâ
- 1632 Çü bâ' iş olduñuz haşm oldu mülzem
Şeff' ola size Sultân-ı Ekrem
- 1633 Çü Zünnûn'dan işitdiler bu kâli
Dimâg-ı câna irdi bûy-ı hâli
- 1634 Zârûrî düşdiler pâyine derhâl
Didiler ey şeh-i mağfiyyü'l-ahvâl

1622a: degül mi / degil mi İÜ

1622b: degül mi / degil mi İÜ

1624a: Zünnûn-ı mesrûr / Zünnûn oldu mesrûr İÜ, F2

1627a: itdi nefsi / nefsi itdi F2

- 1635 Şu söz ki söyledün şânuñda hâşâ
Senüñ vaşfuñ degül ey pîr-i vâlâ
- 1636 Bizi ‘afv eyle ey şâh-1 kerâmet
Ki yakdı cânumuz nâr-1 hacâlet
- 1637 Ki mir’ât-i cemâlünde muşavver
Bizüm evşâfımız olmış muharrer
- 1638 Görüp anı o mir’ât-i şafâda
‘Uyûb-1 nefsi itdün istifâde
- 1639 Tefekkür eyle ol Zünnûn-1 ‘irfân
Tevâzu‘ l’itdi üç şahşı müsülmân
- 1640 Biri nefsi ikisi iki menlâ
Îlâhî budurur senden temennâ
- 1641 Tevâzu‘ bâbını feth eyle benden
Tekebbür naşını yu cân u tenden
- VAŞL
- 1642 Tevâzu‘ bâ‘ işinden bil ikinci
Kulağ aş baña kim tâ aşam inci
- 1643 Bunı bilmek gerek ol Hâk Tüvânâ
يربي خلقه انا فانا
- 1644 Kâdîr’dür kudretinde yok kuşûrı
‘Alîm’dür ‘ilmi içre yok ‘uşûrı
- 1645 Mu‘arrâ’dur sefehden hikmetinde
Müberrâ’dur buğulden rahmetinde
- 1646 Yaratdı kâf u nûndan bunca eşyâ
Dilerse bir nefesde kıılır ifnâ
- 1647 Semâyı ref‘ idüpdür bî-‘imâd ol
Velî bir şey’ e itmez i‘timâd ol
- 1648 Kâmu eşyâ alur andan nevâle
Anı ağıyâra kıılmadın havâle

- 1649   ‘Ademdür ma‘deni ol bârigâhuñ
‘Ademden maḥzeni gör ol İlâh'uhn
- 1650   Ezelden tâ ebed luṭfi firâvân
Ne viren uşanur andan ne alan
- 1651   İder her zerre ile gizlü bâzâr
Hemîn kendin şanur ortada ol zâr
- 1652   Gehî dellâl ü gâhî müştêrîdür
Ḥaḳîkatde ḳamusından berîdür
- 1653   Dilerse beşşeyi pîl-i ner eyler
Dilerse pîli mûr-ı aḥḳar eyler
- 1654   Celâl'ile Cemâl'inden bu eşyâ
Ḳamu cünbişdedür eyle temâşâ
- 1655   Ḳamusı şûret-i muḥtârda mecbûr
Budur âyât-i Ḳur’ân içre mezbûr
- 1656   Bu evşâfile kim bilse Ḥudâ'sın
Bıraḡur anda kendü kibriyâsın
- 1657   Tevâzu‘dan olur ol dem ‘abâsı
Çü buldı ḳaddine lâyıḳ libâsı
- 1658   O dem vird-i zebân olur bu âyet
Çeküp öz kibriyâsından ḥacâlet

قال الله تعالى: * ﴿٣٧﴾ وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ فِي
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣٧﴾

- 1659   Ḳaçan kim sâḥa-ı ḳalbine anuñ
Ululukdan ḳonar cündi Ḥudâ'nuñ
- 1660   Ḳuluñ varlığını eyler igâret
İrişür mülk-i mevhûma ḥasâret

1649a: ma‘deni / ma‘dini F2

1653a: pîl-i ner / pîl ü ner F2

1654b: cünbişdedür / cünbüşdedür İÜ

1658a: zebân / zân İÜ

* Göklerde ve yerde azamet yalnız O'nundur. O, azîzdir, hakîmdir. (Câsiye, 45/37)

1659a: ululukdan / ululukdan İÜ

1660a: igâret / o ḡâret F2

- 1661 Tefekkürle kuşûrın yâda başlar
Añup i'câbını feryâda başlar
- 1662 Şühûd idüp derûnından gıyûbın
Neye baksa görür kendü 'uyûbın
- 1663 Bu üslûb üzre çünkim ola hâzî'
Hudâ vü halkına eyler tevâzu'

EL-FAŞLU'R-RÂBİ'U FÎ'L-'UCBİ VE'L-KİBRİ MİNE'L-YESÂRİ

- 1664 Tevâzu' kâpusı feth oldu sâbık
Anı sedd itmeye Rabbü'l-ğalâyık
- 1665 Gel imdi bu muğâbilde olan bâb
Diyem saña ki oldur kibr ü i'câb
- 1666 Anuñ seddine eyle ictihâdı
Bu sa'yüñde mu'înüñ ola Hâdî
- 1667 Ki şeytânüñ bu bellü medğalidür
Vesâvis cündine rûşen yoludur
- 1668 Nedür evvel bilelüm kibr ü i'câb
Dağı kubb u 'ilâcından açam bâb
- 1669 Diyem 'ucbı kulağ tut ey bürâder
Ki kendüsin begenmekdür ser-â-ser
- 1670 Olup her cünbüşi kendüye mağbûb
Görine kavl ü fi'li cümle mergûb
- 1671 Kibir oldur ululanmağdur adı
Çamudan yig bile ol bed-nihâdı
- 1672 Bu zannile şişe hayk-i vücûdı
Tevâzu' birle itmeye sücûdı

1660b: mülk-i / milk-i İÜ
1661a: tefekkürle / tefekkür İÜ
1662a: gıyûbın / 'uyûbın H
1667b: vesâvis İÜ / vesâvüs F1
1670a: cünbüşi / cünbişi İÜ
1671b: kavl ü fi'li / kavl-i fi'li İÜ
1672b: itmeye / itmedi H

- 1673 Mecâlisde begenmez müttekâyı
Gözedür anda şadr-ı müntehâyı
- 1674 Murâgıb cümle halkdan ihtirâma
Hakâretle bakup ol hâş u 'âma
- 1675 Bu helketden kaçup ol muqtedâmuz
Ne resme 'avz ider gör müctebâmuz

قال النبي صلى الله عليه و سلم اعوذ بالله من نفخة الكبر

- 1676 Kaçan her kimde bu bâd ola peydâ
Olur envâ'-ı hûş andan hüveydâ
- 1677 Begenmez kimseyi eyler ta'azzum
Çopar yemm-i habâsetden telâzum
- 1678 Şu hadde iriserdür anda kibri
Ki hizmetde kabûl itmez fakîri
- 1679 Lisân-ı hâlile dir bunı ol dâl
Ne lâyıkdur benüm sâhamda er Zâl
- 1680 Fakîrûñ hizmetinden 'âr ider ol
Bulmaz degme kimse ol rehe yol
- 1681 Ne turfe kibr olur bu aña bayık
Ki bunı itmedi Rabbü'l-ğalâyık
- 1682 Fakîr ü zâr u her mecrûh haste
Gelür dergâhına her dem şikeste
- 1683 Bu kibrile ululanmaz Hudâ'sı
İrer her birine dürlü 'aâtası
- 1684 Dağı bir kimse itse aña pendi
Tutar işmile 'izzet müstemendi

1677a: kimseyi / kimse İÜ

1677b: telâzum / telâzum H

1680a: hizmetinden / hizmetinde İÜ

1680b: bulmaz / olmaz İÜ

1682a: mecrûh haste / mecrûh u haste İÜ

قال الله تعالى: * ﴿٢٠٦﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ فَحَسْبُهُ جَهَنَّمُ

- 1685 Eger kendü ider olsa naşîhat
Ser-i ‘unfile söyler zî-faẓîhet
- 1686 Ğazab olmayacak yirlerde kaçır
Cünûn-ı câh olur ol mest-i fâhîr
- 1687 Ögüp nefsini eyler ğayrıyı zem
Tutar kendüsin a‘lâ özgesin kem
- 1688 Teĥâşî eylemez hıkd u ĥasedden
Ĥaber bilmez o “ĥablün min mesed” den
- 1689 Şu kim ta‘zîm ider ol mübtelâyı
Aña ikrâm idüp eyler şenâyı
- 1690 Şu kim ĥürmetde itse aña taĥşîr
İder her bir maĥalde anı taĥkîr
- 1691 Ferâmûş eyleyüp kendü ‘uyûbın
Tecessüs eyler ol ğayrûñ ğuyûbın
- 1692 Çıkar bi'l-cümle ol râh-ı Hüdâ’dan
Şayılmaz defter içre etkîyâdan

VAŞL

- 1693 Bu faşl içre işit Şeyĥ-i Ğazâlî
Buyurur bu sözi ol merd-i ‘âlî
- 1694 Ki kibriñ farkı vardur birbirinden
Diyem her birisin yirlü yirinden
- 1695 Budur bil kibr içinde ğâyet efĥaş
Ĥudâ’ya kibr ide ol ‘abd-i ser-keş

* Böylesine "Allah'tan kork!" denilince benlik ve gurur kendisini günaha sevkeder. (Ceza ve azap olarak) ona cehennem yeter. O ne kötü yerdir! (Bakara, 2/206)

1685a: kendü / kendi F2

1688b: Ve boynunda hurma lifinden bükülmüş bir ip olduğu halde. (Tebbet, 111/5)

1691b: ğuyûbın / ‘uyûbın İÜ

- 1696 Temerrüd ide kullukda pes ol ân
Rubûbiyyetde da'vâ ide nâ-dân
- 1697 O dergehde sayılmazken gulâmı
Ne da'vâlar ider gör merd-i 'âmı
- HİKÂYET-İ NEMRÛD U İBLİS
- 1698 Hikâyetdür ki ol iblîs-i meftûn
Gelür Nemrûd çapısına o mağbûn
- 1699 Duğûl için ider çün dağğ-ı bâbı
Aña kimsin didi Nemrûd-ı hâbî
- 1700 Didi şeytân aña ey 'abd-i nâ-dân
Çapu ardındakin bilmezken el'ân
- 1701 Bu cehlile saña ey merd-i ednâ
Ne lââyıkdur rubûbiyyetde da'vâ
- 1702 Sesinden çünkü bildi âşinâsın
Çapuyı açdı buldı mübteğâsın
- 1703 Yapışdı destine gitdi sarâyâ
İki mahrem dahı şıgmaz araya
- 1704 Elinde tutuban bir hûşe engûr
Yiridi anda ol Nemrûd-ı mağrûr
- 1705 Didi bu salqumı ey 'abd-i âzâr
İdebilür misin dürr-i şeh-vâr
- 1706 Didi yokdur bu işde bende kudret
Ya kimde olısdurdur istiğâ'at
- 1707 Alup ol dem anı destine şeytân
Oğudı dürr-i şeh-vâr oldı yek-sân
- 1708 Görüp Nemrûd anı hoş itdi taşsın
Zihî üstâd-ı hâzık merd-i kâr-bîn

1696a: kullukda / kullukdan İÜ, F2

1702a: çünkü bildi / bildi çünkü İÜ, F2

1705a: salqumı / şalqumı İÜ

1705b: idebilür misin / idebilür misin sen İÜ, F2

1707b: yek-sân / ol ân F2

- 1709 İşitdi bu sözün İblis-i bed-kâr
Hemân bir sille urdı itdi âzâr
- 1710 Didi ey câhil ü nâ-dân u aĥmak
İřitdüñ bu kemâlile beni ĥaĥ
- 1711 Revâ görmedi kulluĥında âĥir
Sürüldüm zecrile beyne'l-mefâĥir
- 1712 Bu cehl ü bu ĥamâĥatle ser-â-ser
Yürürsin bu arada merd-i ebter
- 1713 Utanmadın ulûhiyyetde da'vâ
İdersin ey ĥar-ı murdâr-ı ednâ
- 1714 Biraz suĥriyye itdi anı İblis
Bu ĥaĥ sözlerle maĥlûb oldu telbîs
- 1715 Didi inşâfile şeytâna meftûn
'Aceb var mı ola ey merd-i mel'ûn
- 1716 Senüñle ben kûlından bed-kıyâfet
Ki yokdur bizde luĥfile liyâĥat
- 1717 Didi bir kimse var bizden kemîne
Ki oldur bildüĥüm kemden kemîne
- 1718 Şu kim işitdi ben kibr ü ĥasedden
Sürüldüm dergehinden bu cihetden
- 1719 Yine kibr ü ĥasedle ola mevşûf
Ki benden 'ibret almaya o melhûf
- 1720 O bizden kemdürür idrâki yokdur
Ĥudâ-yı Müntakimden bâki yokdur
- VAŞL
- 1721 İşit düşmen dilinden ĥoş-naşîĥat
Ki ider ĥasb-i ĥâlinden ĥikâyet
- 1722 Şol iş kim olmaya şeytâna marzî
Olısar mıdur anuñ ĥubĥı maĥfi

1716b: luĥfile / luĥfina İÜ, F2

1720b: bâki / pâki İÜ

1723 Hüdâ'ya sâ'ilem cân u gönülden
Bu vaşfuñ aşlını kaç' eyle benden

1724 Yazılmasun bu iki levh-i câna
Tevâzu' dan ola anda nişâne

ED-DERECETÜ'S-SÂNİYETÜ MİNE'L-KİBRİ E'T-TEKEBBÜRÜ
'ALE'L-ENBİYÂ'İ ŞALAVÂTULLÂHİ 'ALEYHİM

1725 İkincisi budur eyle tedebbür
İdeler enbiyâ üzre tekebbür

1726 Görüp anlar yedinden mu' cizâtı
İşidürken olardan beyyinâtı

1727 Cihâna pertevin şalmışken âyât
Reh-i zulmâtı kesmişken hidâyât

1728 Tekebbür çâhı içre oldılar güm
Dinildi anlara "tebbet yedâ" küm

1729 Huşûşâ Fahr-i 'âlem Seyyid-i mâ
Muhammed Muştafâ ol nûr-ı eclâ

1730 Cihânda berç ururken beyyinâtı
Keserken şâh-ı küfri kaç' atı

1731 Kureyş'ün gözleri kibrile ma' lül
Olup görmediler ol zümre-i gûl

1732 Tefekkür râhına bulmadılar yol
Bileydiler ki âhir kimdürür ol

قال الله تعالى: ﴿١٤٦﴾ * سَأَصْرَفُ عَنْ آيَاتِي الَّذِينَ
يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ

1733 Velî ba' zısı Hakk'ı añladılar
Çü âyât-ı Hüdâ'dan diñlediler

1728b: Ebu Leheb'in iki eli kurusun! Kurudu da. (Tebbet, 111/1)

* Yeryüzünde haksız yere böbürlenenleri âyetlerimden uzaklaştıracağım. Onlar bütün mucizeleri görseler de iman etmezler. Doğru yolu görseler onu yol edinmezler. Fakat azgınlık yolunu görürlerse, hemen ona saparlar. Bu durum, onların âyetlerimizi yalanlamalarından ve onlardan gafil olmalarından ileri gelmektedir. (A'râf, 7/146)

- 1734 Bu dem kibri hicâb oldı miyâne
Bu bâ' işden irişdiler ziyâna

قال الله تعالى:

﴿١٤﴾ وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا *

- 1735 Şanâdîd-i Kureyş ol bed-nihâdân
Harem içre oturmışlardı bir ân
- 1736 Ebû Tâlib dağı 'Uğbe vü Şeybe
Ebû Cehl ü Velîd ü dağı 'Utbe
- 1737 Hâbîbullâh'dan açup feth-i bâbı
İderlerdi bu yüzden iğtiyâbı
- 1738 Üşürdiler çü hâdden kıl ü kâli
Çürütdiler kelâm-ı bî-me'âli
- 1739 Didi Bû Tâlib idüp âhir inşâf
Ki çokdur ol kişide hûsn-i evşâf
- 1740 Sözi altun kalemle yazmaludur
Ciger kanın aña sürh ezmelüdür
- 1741 Sözi 'aqla uyar maţbû' u mezbûn
Özi pâk ü laţîf ü şöyle mestûn
- 1742 Eger şetm itmese aşnâma ol Şân
Girürdüm ben anuñ dînine el'ân
- 1743 Yetîm ü hem fakîr olmasa hâli
Aña îmâna bulaydum mecâli
- 1744 Velî bu üçdürür aña hicâbum
Budur bu yüzde ruhsâra niğâbum

* Kendileri de bunlara yakinen inandıkları halde, zulüm ve kibirlerinden ötürü onları inkâr ettiler.

Bozguncuların sonunun nice olduğuna bir bak! (Neml, 27/14)

1735a: ol bed-nihâdân / ol nihâdân İÜ

1740a: sözi / sözün F2

1741b: laţîf ü şöyle mestûn / sözi hem dürr-i meknûn F2

1741b: mestûn / mesnûn İÜ

ED-DERECETÜ'Ş-ŞÂLİŞETÜ E'T-TEKEBBÜRÜ 'ALE'L-'İBÂDÎ

- 1745 Üçüncisi budur kibriñ kıl ışgâ
Hudâ'dan 'avn olursa kılam imlâ
- 1746 Ki kıl kibr eylemekdür birbirine
Haķâretle baķup ğayrılarına
- 1747 Özin 'âlî amı taķķır iderler
Dem-â-dem nefsinî tevķır iderler
- 1748 Eger haķ söylese baķmaz sözine
Bunı dir ki yüzi nedür sözi ne
- 1749 Bu ŝeytânunñ bir ulu medħalidür
Bununñ ķubħı celî-ender-celîdür
- 1750 Egerçi bu ħafîdür ol ikiden
Velî bu da uludur iki şeyden
- 1751 Biri bu Kibriyâ vaşf-ı Hudâ'dur
Buña el uzadan ķanķı gedâdur
- 1752 Bununñ feħvâsı kendin bilmemekdür
Hudâ'sile ħuŝûmet eylemekdür
- 1753 ŝuña beñzer bu miskinünñ mişâli
Sarây-ı pâdiŝâħı bulsa ħâlî
- 1754 Gedâ tâcı başında ŝâlî jende
Bu faķr u bu rezâletle özinde
- 1755 Çıķup taħta otursa itse da'vâ
Ki benven ħâlile sultân-ı vâlâ
- 1756 Ne resme müstaħiķ olur 'iķâba
Ne ğüne lâyık olısar 'azâba

قال الله تعالى في حديثه القدسي العظمة ازارى والكبر دائ الحديث

1745b: olursa / oluban İÜ

1754a: jende / tende F2

1754b: rezâletle: rezâletünñ İÜ, F2

1756a: müstaħiķ / müstaħaķ H

- 1757 Biri dahı budur ol kibr-i mezmûm
 Kaçan olsa kuluñ kalbinde meknûn
- 1758 Kabûl-i Hak'a mâni' dr o kibri
 Gidersn kibri kim sevmezse kebrî
- 1759 Bize ol kıa-ı İblîsi Ramân
 Anuñcn itdi Kaur 'ân ire tıbyân

قال الله تعالى: * وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿١٧٥٨﴾

- 1760 Bilesin tâ ki bundan hasb-i hâli
 Ne oldu kibrinñ âir me'âli
- 1761 Haâret çâhına ddi o marr
 Halâ ümmîdi yokdur kaldı medhr

VAL

FÎ-BEYÂN-I ESBÂBÎ'L-KİBR

- 1762 İit benden diyem esbâb-ı kibri
 Ki tâ sedd idesin ebvâb-ı kibri
- 1763 Bunı sa'yile istikrâ idenler
 Tecârib birle istikâ idenler
- 1764 Yididr didiler esbâbın anuñ
 Diyem bir bir saña ahâbın anuñ

EL-EVVEL'L-KİBR EL-HÂILU BÎ-SEBEBÎ'L-İLMÎ

- 1765 Kaçan görse özin 'ilmile 'âlim
 Ki olmu 'âleme a'le'l-ma'âlim
- 1766 Görp kendye bu halkuñ rc'ın
 Ta'allm ehlinñ dahı hz'ın
- 1767 Ői emmâresi eyler ta'azzum
 Hadî-i nefsile kılur tekellm

1758b: kebrî / kibrî H

* Hani, biz meleklerle (ve cinlere): "Âdem'e secde edin" demitik. İblis hariç hepsi secde ettiler. O yz çevirdi ve byklk tasladı, bylece kâfirlerden oldu. (Bakara, 2/34)

1763b: tecârib F2/ tecârb F1

1768 Ki ben ‘allâmeyem bu hâlk içinde
Kamudan a‘lemem bu hulğ içinde

1769 Bu zannile üşer başına vesvâs
Umar her kimseden ta‘zîm ü înâs

1770 İder ‘ilmile hâlkâ imtinân ol
Bu hâli vaz‘ ile eyler beyân ol

1771 Hâkâret çeşmile bakar fakîre
Yedin virmez ki bûs ide hâkîre

1772 Huzûr-ı Hâk'da küllî vak‘ın añlar
Bu hâlkâ her cihetden nef‘in añlar

1773 Hâlâşile ider hâlkâ du‘âyı
Unudur nefsinî gör mübtelâyı

1774 ‘Ulûmı artduğınca ğuncı artar
Müdâvâ bildüğince renci artar

1775 Bu hâlile irer ‘ilmine âfât
Buña remz eyleyüp dir Fahr-i Sâdât

قال النبي صلى الله عليه وسلم افة العلم الخيلاء

1776 Buña ‘âlim dimeñ câhildürür ol
Ki kendin bilmedi ğâfildürür ol

1777 İlâhî sâ‘iliñdür mübtelâ kul
Bu evşâfile olan pür-belâ kul

1778 Ki iksîr-i kabûlüñ işîfâsı
Derûnından sile levş-i nuhâsı

HIKÂYE

1779 Rivâyetdür ki Cibrîl peyk-i Rahmân
Hudâ emrile bağdı levha bir ân

1768b: hâlk H / hulğ F1

1774a: artduğınca / artduğunca İÜ

1774b: müdâvâ bildüğince / devâ bildüm yedüñce F2

1776b: ğâfildürür İÜ, F2 / câhildürür F1

1777a: sâ‘iliñdür / sâ‘ilüñdür İÜ

- 1780 Bu sırra muṭṭali° oldu o demde
Ki budur şebt olan emr-i kıdemde
- 1781 Melâ'ikden birisi ola °âşî
Ebed redd ola bulmaya ḫalâşî
- 1782 Bu sırra çünkü buldı ittilâ°ı
Zuhûr itdi dilinden iltiyâ°ı
- 1783 Yaşı seylâb olup itdi şıyâhı
Ki vâveylâ diyü itdi niyâhı
- 1784 Kātına geldi °Azrâ'îl Sirâfil
Su'âl itdiler andan bunca kâmil
- 1785 Didiler ki nedür bu girye efgân
Ki senden zâhir oldu bizde aḫzân
- 1786 Bulara °arza kıldı remz-i levḫi
Bular da eylediler anda nevḫi
- 1787 Be-âḫir çünkü buldı girye encâm
Tanışdılar buña vardı ser-encâm
- 1788 °Azâzîl'ün varalar ḫidmetine
İrişeler anuñ ḫoş-da°vetine
- 1789 Aña °arz ideler bu gizlü râzı
Ṭaleb ideler andan çâre-sâzı
- 1790 °Azâzîl'ün kātına oldılar cem°
Ki bu hemmi bulardan eyleye ḫam°
- 1791 Didiler ey melâ'ik içre mefḫar
Ki sensin cümleden ulu bürâder
- 1792 Bunı gördük ki bir bizden mu°ayyen
Kemâl ü fazlı olmışken mübeyyen
- 1793 Bu dergehden çıkup redd olacaḫdur
Aña rahmet deri sedd olacaḫdur

1783b: itdi / kıldı İÜ, F2

1784a: °Azrâ'îl Sirâfil / °Azrâ'îl ü İsrâfil F2

1787a: çünkü buldı / buldı çünkü İÜ

1792b: kemâl ü fazlı / kemâl fazlı F2

- 1794 İşitdi anı miskîn itdi ħande
Didi siz olmañuz bundan figende
- 1795 Ki biñ yıldur anı levĥ içre gördüm
O demdür ki aña ben ‘ilm irürdüm
- 1796 Daĥı biñ yıldur ol merdüde la‘ net
İderdüm eylerem hem tâ kıyâmet
- 1797 Velî siz el açuñ idem du‘âyı
Vire ol varĥadan size rehâyı
- 1798 El açdılar didi yâ Rab buları
Bu ħavfindan ħalâş it virme zârı
- 1799 Çü nefsinı unıtdı anda maĥzûl
Ĥalâş oldı olar bu oldı maĥlûl
- 1800 Tefekkür eyledüñ mi şüm-ı kibri
Ne vîrânlıĥ kıur gör büm-ı kibri
- 1801 Düşürür emne irgürür helâke
Olur ‘ilmi sebeb dîninde çâke
- VAŞL
- 1802 Ebudderdâ şaĥâbe içre maĥbûl
Ki varmışdı ma‘ârif şehrine ol
- 1803 Didi bir kimsenüñ ‘ilmi ziyâde
Ola olur meĥâfet müstezâda
- 1804 Şunuñ kim ‘ilmi artduĥınca ĥâşâ
Ziyâde ola anda kibr ü be’sâ
- 1805 Anuñ ‘ilmi degildür ‘ilm-i nâfi‘
Ziyânın göriser bulmaz menâfi‘

قال صلعم من ازداد علما ولم يزد من الله هدى لم يزد من الله الا

1795a: yıldur / yıldır F2
1795b: irürdüm / irirdüm F2
1796b: eylerem / iderem F2
1801b: olur / bulur İÜ

1806 Bunuñ gibidür ol huffâz-ı kârî
Ki Qur'ân okuduğca arta kibri

قال صلعم ان من القارى من يقراء القران ولم يدخل من خنجرته

1807 Hemân bu gûnedür vu'âz-ı sâlûs
Harâret yok dilinde şatar efsûs

1808 'İbâdetler düzer mevzûn u maṭbû'
Hikâyetler ider mekzûb u mevzû'

1809 Taşannu'lar kıılır halka firîbe
İdüp minberde evzâ'-ı ğarîbe

1810 Bu hâletlerle artar kibriyâsı
Ki kıaddine olupdur kip ridâsı

1811 İlâhâ Hâdiyâ Rabbâ Raḥîmâ
Ġafûrâ Mufzîlâ Rabbâ Kerîmâ

1812 Bizi kııl bu rezâ'ilden müberrâ
Mülevveş varmayalum saña ferdâ

1813 Hâṭâ çoğise vardur i'tirâfum
'Aṭâ-baḥş ol baña ey Rabb-i 'âfum

E'S-SEBEBÜ'S-ŞÂNÎ EL-KİBRÜ'L-HÂŞILU
BÎ-SEBEBİ'Z-ZÜHDİ VE'L-'İBÂDETI

1814 İşit ikincisin dervîş ü zühhâd
Riyâzet erleri şûfi vü'ubbâd

1815 Bularuñ da olur bir dürlü kibri
Velî erbâbı tuymaz işbu mekri

1816 Görürler çünki halkdan iltifâtı
Du'âlar iltimâsından simâtı

1817 Kimi destin öper kimisi zeylin
Unudur anda miskîn kendü hâlin

1818 Buradan yol bulup iblîs-i mekkâr
Sihâm-ı vesveseyle kıılır evkâr

1807a: 'ibâdetler / 'ibâretler F2

1814a: ikincisin / ikincisi F2

- 1819 Şatar halka bu dem keşf ü kerâmet
Kime ni' met virür kime ğarâmet
- 1820 Bu hâletle bulur çün iştiḥârı
İder miskîn bunuñla iftiḥârı
- 1821 Gelürler her taraf erbâb-ı hâcet
Düşin söyler gehî eyler kinâyet
- 1822 Rumûzile kimine firye eyler
Du'âlar eyler anda girye eyler
- 1823 Şanur kim müstecâbü'd-da' vet oldum
Yakîn eyler ki şâhib-himmet oldum
- 1824 Bu kibrile aña çün açılır yol
Ḥakâretle bakar ğayrılara ol
- 1825 Hemîn kendin şanur ol şehri içinde
Şanur kuṭb olmışam bu dehr içinde
- 1826 Eger bir kimseden incinmiş olsa
Kazâyile aña bir mekr irişse
- 1827 Anı i'ân idüp dir gördüñüz mi
Benüm ḥuşmumdan oldu bildüñüz mi
- 1828 Bunı fehm itmez ol 'abd-i nifâkı
Ya istidrâcdürür yâ ittifâkı
- 1829 Bunuñla semridür emmâresini
Kavî kıılır bu dem mekkâresini
- 1830 Ḥakâretle bakar ol merdümâna
Şanur kim kendü irmişdür emâna
- 1831 Olup esb-i hidâyetden piyâde
Büyük mekre düşer işbu fütâde

1821b: eyler kinâyet / söyler kehânet F2

1823a: müstecâbü'd-da' vet / müstecâbe'd-da' vet İÜ

1830b: kendü / kendi F2

1831a: Olup esb-i hidâyetden piyâde / Büyük mekre düşer işbu fütâde İÜ

1831b: Büyük mekre düşer işbu fütâde / Olup esb-i hidâyetden piyâde İÜ

HİKÂYE

- 1832 Yazar Kimyâ'da ol Şeyhü'l-Ġazâlî
Ma'ârif Çîn'ünün miskî gazâlî
- 1833 Var idi bir zamân bir merd-i 'âbid
Kimesne yoġidi andan mücâhid
- 1834 Daġı hem var idi bir merd-i fâsık
Ol idi cümleden fişk içre fâyık
- 1835 Olupdı bu iki âfâka şöhre
Biri zeyn ü biri şeynidi şehre
- 1836 'İbâdet yolunu tutmuşdı 'âbid
Kerâmet şehrine yetmişdi 'âbid
- 1837 Meger şahrâda eylerdi 'ibâdet
Temûz eyyâmı idi gör kerâmet
- 1838 Kılurdu ġarr-ı şemsde ictihâdı
Aña raġm eyleyüp ol Rabb-i Hâdî
- 1839 Bulutdan kıldı aña sâye-bânı
Güneş ıssısı tâ yakmaya anı
- 1840 Kazâyile meger ol fâsık-ı zâr
Gezerdi ol daġı şahrâda bîzâr
- 1841 Güneş ıssısı itdi çünki te'sîr
O dem bulmadı istizlâle bir yir
- 1842 Velî gördi şehâb altında 'âbid
ġuzûr-ı ġalbile olmuş mücâhid
- 1843 Tanışdı ġalbine ol fâsık-ı çâk
Didi ey levş-i 'işyânile nâ-pâk
- 1844 Liyâkat yok egerçi ben 'alîle
Ki hem-sâye olam bu 'âbidile

1835b: şeynidi İÜ / şinidi F1
1835b: şehre / şöhre H
1836a: yolunu / yolını İÜ
1839a: bulutdan / bulutdan F2
1839a: sâye-bânı / sâyânı İÜ

- 1845 Ki oldur sâha-ı tâ' atde fâ'ik
Benem fussâk içinde şöhre fâsık
- 1846 Veli lâıyıkdur idem merhabâlar
Ki bulam iktirânından şafâlar
- 1847 Müşerref olam anuñ şöhetile
Hidâyet bulam âhir da' vetile
- 1848 Bulam hem nûr-ı tâ' atinden envâr
Niçe bir yürüyem zulmetle evkâr
- 1849 Bu niyyet birle itdi anda cür'et
Selâmile 'azîze kıldı 'izzet
- 1850 Çü bildi fâsıkı ol merd-i murtâz
Selâmın aldı lâkin kıldı i' râz
- 1851 Tekebbürlükden açıldı çü fâlı
İşit niçe diger-gün oldı hâli
- 1852 Bunı kalbine şeytân itdi ilkâ
Ki ben 'âbid olam ol merd-i eşkâ
- 1853 Yaraşmaz mağzarumda böyle fâsık
Ki hem-sâyem ola bu dem münâfık
- 1854 Yaraşmaz bir kafesde zâğile bâz
Melek şeytânile olur mı hem-râz
- 1855 Ne nisbet merdümile kelb-i nâ-pâk
Gülile yaraşur mı hâr u hâşâk
- 1856 Diyüp zecrile redd itdi hemân-dem
Neler izhâr ider gör sırr-ı aqdem
- 1857 Çü buldı anda bu zecrile âzâr
Yirinden tırdı fâsık çâr u nâ-çâr
- 1858 Yıkıldı târ ü mâr oldı fevâdı
Tazarru' la didi ey Rabb-i Hâdî

1848b: yürüyem zulmetle / yürüyem zulmile F2

1852a: ilkâ / igvâ F2

1853b: hem-sâyem ola bu dem / hem-sâye ola bize F2

1854a: kafesde / kafaşda F2

1858a: fevâdı / fuvâdı İÜ

- 1859 Çü bulmadum kuluñ katında merhem
Ola mı dergehüñde baña em sem
- 1860 Diyüp şahrâya tutdı rûy-ı ye'si
Cenâb'ından irişdi emr-i 'aksi
- 1861 Mehibb-i Kibriyâ'dan esdi şarşar
Ki kibr ehlin ide hâke berâber
- 1862 Temevvüc kıldı hem deryâ-yı rahmet
Kim ire fâsıka el'tâf-ı re'fet
- 1863 Pes irdi ebre emr-i Müste'ânî
Ki fâsık kulumuñ ol sâye-bâmı
- 1864 Çi ger fâsık velî var inkisârı
Tazarru' la dilinde i'tizârı
- 1865 Hem ol 'âbid kişi bî-sâye kalsun
O kibrinden ne toğar anı bilsün
- 1866 Çi ger sevgülüdür baña 'ibâdet
Velî hoş gelmedi andan ru'ûnet
- 1867 Hemân-dem vahy kıldı Rabb-i 'Allâm
Resûline o vaktüñ kıldı peygâm
- 1868 Ki ol fâsık kulumuñ inkisârı
Baña hoş geldi kıldum aña yâri
- 1869 Münâcât eyleyüp bildi kuşûrın
Anuñ 'afv eyledüm cümle fücûrın
- 1870 Naşib itdüm aña çok çok kerâmet
Bu bâkî 'ömrünü kılsun şıyânet
- 1871 Dağı 'âbid kişiye eyle i'lâm
Tekebbür itdi çün miskîne ol hâm

1861b: hâke / 'arza İÜ, F2

1866b: andan / anda İÜ

1867b: kıldı / itdi İÜ

1870b: 'ömrünü / 'ömrini İÜ

1871b: çün miskîne / miskîne çün F2

1872 Baña hoş gelmedi ol vaşf-ı ebter
Anuñ habı itdüm a' mâlin ser-â-ser

1873 Dilerse iriše ol rütbetine
Yiñiden başlasun pes tâ' atine

MÛNÂCÂT

1874 İlâhî dîde-i 'ayne'l-yaqînüm
Baña feth eyle kim sensin mu'înüm

1875 Anı açduqca 'aynum ola manzûr
Dağınuñ 'aybını görmeye mağrûr

1876 Tevâzu' dan giyürgil hülle-i hâş
Tekebbür olmayam tâ bende-i 'aş

1877 Ne 'ilmüm var ne a' mâl ü kemâlüm
Sañadur cümle hâlde ittikâlüm

1878 Çü bir müflis kuluñam ben de böyle
Ne kim saña düşerse anı eyle

ES-SEBEBÛ'S-ŞÂLİSÛ EL-KİBRÛ'L-HÂŞILU Bİ'N-NESEBİ

1879 Üçüncisi budur esbâb-ı kibriñ
Büyük sermâyesi erbâb-ı fahriñ

1880 Ki seyyid-zâdedür yâ hoca-zâde
Yâ ibni evliyâdur ol fütâde

1881 Neseble olur anuñ ihtiyârı
Çeker ol gayrılardan neng ü 'ârı

1882 Taşaddur idiser şâhib-kemâle
Begenmez kimseyi bakmaz me'âle

1883 Bunı dir ki fülân ibni fülânem
Beni sen şanma kim ibni fülânem

1875a: açduqca / açduqça F2

1876b: tekebbür / tekebbürle H

1877a: 'ilmüm / 'ilmim F2

1881a: ihtiyârı / iftihârı F2

1883a: fülânem İÜ / fülânüm F1

1884 Ta' arruzla kinâyetler ider ol
Bu nev' inden sefâhetler ider ol

1885 Cehâlet ehlinüdüdür bu ta' azzuz
Bunuñla ehl olan itmez telezzüz

قال صلى الله عليه و سلم من تغرى بغراء الجاهلية فاعضو بهن ابيه

1886 Kibirden her kime kim açılır bâb
Gelür ol çapudan şeytân-ı kallâb

1887 O dem vesvâsile olur teneffuğ
Tağammül eylemez irer tefessüğ

1888 Sakın nefh itme haddinden ziyâde
Ki çatlar tuluguñ irer fesâda

1889 Zuhûr ider bu dem çirkin revâyiğ
Çekersin halk arasında fezâyih

HIKÂYE

1890 Rivâyet kıldı Bû Zer-i Ğifârî
‘Aleyhi'r-rağmetü'r-rağmâni Bârî

1891 Ki bir gün Hâzret-i Sultân'da ben de
Çakıdum bir kese düşdüm figende

1892 Didüm ol kimseye yâ İbni Esved
Bu sözden eyledüm vechi müsevved

1893 Ğazabla didi ol Sultân-ı Envâr
Çiziden çıkma sakın yâ Ebâ Zer

1894 Ki ağuñ kara üzre fazlı yokdur
Bu söz mü 'min olan kişiye çokdur

1889a: ider / eyler F2

1889a: çirkin İÜ / çürkin F1

1890a: Ğifârî / Ğafârî İÜ

1890b: ‘Aleyhi'r-rağmetü'r-rağmâni / ‘Aleyhi'r-rağmeti'r-rağmâni İÜ

1891a: Sultân'da ben de / Sultân yanında F2

1891a: Sultân'da bende / Sultân-ı bende İÜ

- 1895 Kişinüñ kişiden fark u temîzi
Hemîn takvâ iledür aña remzi

قال الله تعالى: * إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ اتَّقِيكُمْ

- 1896 Bu zaḥmı çünki urdı Şâh-ı Hâzi^ç
Yüzüm yire koyup kıldum tevâzu^ç

- 1897 Didüm ol şahşa luḫ it bir kerem kııl
Yüzüme ayağüñ baş muḫterem kııl

VAŞL

- 1898 Bu sözden i^ç tibâr al kim Ebû Zer
Bu zerre kibr ucından buldı âzer

- 1899 Tevâzu^ç la aña itdi tedârik
Bunu mi^ç yâr idin budur medârik

- 1900 İki kes ḫazret-i Mûsâ katında
Çekişdiler biri dir ḫiddetinde

- 1901 Ki ben ibni fülânem beyne'l-a^ç yân
Toḫuza dek atasın şaydı nâ-dân

- 1902 Ne ḫaddüñ var benümle sen nizâ^ç a
Ki sen dûn-zâdesin itme ḫudâ^ç a

- 1903 Hemân-dem vaḫy kıldı Rabb-i Mennân
Ki bildür ḫâlini yâ İbni^ç İmrân

- 1904 Kim ol toḫuz kişi kim şaydı anı
Cehennem ehlidür görsün fiğânı

* Ey insanlar! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Ve birbirinizle tanışmanız için sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık. Muhakkak ki Allah yanında en değerli olanınız, O'ndan en çok korkanınızdır. Şüphesiz Allah bilendir, her şeyden haberdardır. (Hucurât, 49/13)

1896a: zaḥmı / zaḥmı İÜ

1896b: koyup kıldum tevâzu^ç / koyup tevâzu^ç İÜ

1898b: âzer / âzer İÜ, F2

1899a: tedârik / tedârük İÜ

1899b: idin / iden H

1901a: beyne'l-a^ç yân / beyne'l-aḫrân F2

1901b: toḫuza dek / toḫuza daḫ İÜ, F2

1902a: ḫaddüñ / ḫaddiñ İÜ

1902b: ḫudâ^ç a / ḫudâ^ç a İÜ

- 1905 Onuncısı budur bilsün kemâlin
Aña bildür bu dem pes hasb-i hâlin
- 1906 Bu gûne çokdurur şimdi tefâhür
İder kâmillere câhil tecâsür
- 1907 Eb ü ecdâdı zıkr itmekde mu^ç tâd
Henüz ebced okur ol tıfl-ı heştâd

ES-SEBEBÜ'R-RÂBİ^çU EL-KİBRÜ'L-HÂŞILU Bİ'L-CEMÂLİ

- 1908 Budur âsyâb-ı kibre vech-i râbî^ç
Cemâlile ider fahr u tereffu^ç
- 1909 Olur ^ç avretler içre bu tefâhür
Bunuñla fahr ider mi merd-i fâhîr
- 1910 Rivâyetdür ki ^ç Â 'işe Ana'dan
Hikâyet eylemişdür Muştafâ'dan
- 1911 Ki bir gün otururdum Hâzret'ile
Be-nâ-geh geldi bir zen gafletile
- 1912 Ki kûteh-ķâme idi ol za^ç ife
Hüsünden behresüzdi hem nahîfe
- 1913 Hâķâretle bakup ol hey^çetine
İşâret itdüm anda Hâzret'ine
- 1914 Çü vâķıf oldu Sultânü't-tevâzu^ç
Didi yâ ^ç Â 'işe itme tereffu^ç
- 1915 Kibirden şayılır bu mertebetler
Gerek mü^çmin olanda merķametler
- 1916 Tekebbür ibtidâ şeytân işidür
Tevâzu^ç enbiyâlar cünbüsidür
- 1917 İşitdüm Hâzret'inden bu cevâbı
Derûna şaldı âteşler cevâbı
- 1918 Hemân-dem oldum istigfâra meşgûl
Digerbâr olmayam tâ böyle mahzûl

1911b: be-nâ-geh / be-nâ-gâh İÜ

1912b: hem / ol F2

1917b: cevâbı / cenâbı İÜ, F2

ES-SEBEBÜ'L-ĤÂMİSÜ EL-KİBRÜ'L-ĤÂŞILU Bİ'L-MÂLİ

- 1919 Budur esbâb-ı kibriñ bir cesîmi
Ki kaç^c ider dimâğından nesîmi
- 1920 Ululanmağdurur mâlile ĥâşâ
Revâ olur mı mü'minde bu faĥşâ
- 1921 Şu kim faĥr ide mâl u keşretinden
Me'âlin bilmemiş ol ġafletinden
- 1922 Aña 'âķil mı dirsın ey bürâder
Ki a' dâ keşretini kıla meġĥar
- 1923 Meger işitmemiş Ķârûn'ı ol dûn
Ki mâlı mâr olup olmışdı meftûn
- 1924 Daĥı Fir'avn u Nemrûd'ile Ĥâmân
Ne oldı mâl ucından itdûñ iz'ân
- 1925 Düşer mi mâlile kibr ide mü'min
Aña düşmen dimişken Rabb-i mü'min
- 1926 Bu kibr esbâbınuñ key edvenidür
Bunuñla faĥr iden ġâyet denîdür
- 1927 Anuñcün sûre-i Kehf içre Raĥmân
Bu âyetde ne dir gel eyle iz'ân

قال الله تعالى:

﴿٣٢﴾ * وَأَضْرَبَ لَهُمْ مَثَلًا رَجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا
جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَابٍ وَحَفَفْنَاهُمَا بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زُرْعًا ﴿٣٤﴾

- 1928 Bize ġarb-ı meşel ider bu ĥâli
Ki andan tıyasın şâhum me'âli
- 1929 İşitgil bu ĥikâyâtı yirinden
Saña naķl eyleyem Ķur'ân içinden

1921a: mâl u / mâh F2

1923a: işitmemiş Ķârûn'ı / Ķârûn'ı işitmemiş F2

* Onlara, şu iki adamı misal olarak anlat: Bunlardan birine iki üzüm bağı vermiş, her ikisinin de etrafını hurmalarla donatmış, aralarında da ekinler bitirmiştik. (Kehf, 18/32)

1929a: yirinden / birinden İÜ

- 1930 Varidi bir zamân iki bürâder
Biri mü 'min biri tersâ vü ebter
- 1931 Ataları çün itdi intikâli
Sekiz biñ sürh altun kaldı mâlı
- 1932 Çü dörder biñ fülörı oldı hişşe
Taşavvur kıldı mü 'min çekdi guşşa
- 1933 Ki bu bir fitnedür hem zehr-i kâtil
Nedâmetdür bunuñ soñında hâşıl
- 1934 Tefekkür sidresinde kıldı pervâz
Beķâ şaydına göz dikdi o şeh-bâz
- 1935 Didi lâyıķ mıdur mâl-ı helâli
Fenâya harc idüp âlem vebâli
- 1936 Çü dînâruñ soñı nâr dirhemüñ hem
Gerekdür hayra virüp olam eslem
- 1937 Hidâyet oldı pes anuñ karîni
Müheyyâ itdi dînâruñ yirini
- 1938 Ne kim var idi eytâm u erâmil
Ġmâ virdi olara oldı kâfil
- 1939 Daħı yapıdı mesâcid hem kanâtır
Aķıtdı çeşmeler ol zül-mefâhir
- 1940 Kâmusın harc idüp râh-ı beķâya
Ĥakîķatde henüz irdi Ġmâya
- 1941 Velî kâfir idüp mâlını imsâk
Rızâ-yı Ĥakķ'a virmez bir avuç Ĥâk
- 1942 Taşavvur eyleyüp 'aķl-ı ma' âşı
Denîdür sifle oldı inti' âşı

1931b: sürh altun kaldı / altunı kalmışdı F2

1933b: bunuñ soñında / soñı bunuñ ne F2

1934a: sidresinde / sidresinden F2

1938a: eytâm H / itâm F1

1938b: kâfil / kâmil F2

- 1943 Biraz düşdi bu çâha bûm-ı nefsi
Ne vîrânlık kıılır gör şûm-ı nefsi
- 1944 Ki ala mâlile niçe zıyâ^ç ı
Velî şoñında fehm itmez zıyâ^ç ı
- 1945 Hîmâr-ı nefsine kııla ri^ç âyet
^ç Adûsın dem-be-dem ide hîmâyet
- 1946 Bu niyyet üzre yapıdı bâğ u bustân
İdüp her güşesinde kaçır u eyvân
- 1947 Virüp ol bâğına evzâ^ç -ı hüsânâ
^ç İnebden iki bâğ itdi müheyâ
- 1948 Çevürdi anları eşcâr-ı hurmâ
Akıtdı altına enhâr-ı zîbâ
- 1949 İdüp evsâtını anuñ mezârî^ç
Görürdi andan envâ^ç -ı menâfi^ç
- 1950 Virürdi meyvesini her yıl eşcâr
Aña irmezdi harr u kıardan ızrâr
- 1951 Sürerdi işbu ni^ç metle çağı
Velî küfrinden itmezdi ferâğı
- 1952 Çü mü 'min varını Hâk yolına derc
İdüp kıalmadı destinde anuñ harr
- 1953 Zârûrî geldi kâfir kıardeşine
Bu ahvâlini ^ç arz itdi peşine
- 1954 Taleb kııldı ma^ç işetde te^ç âvün
O dem gösterdi ol kâfir tehâvün
- 1955 Anı tahkîre isterdi bahâne
Bu dem levîm oğına itdi nişâne
- 1956 Didi sen n'eyledüñ pes bunca mâlı
Neye harr eyledüñ di hasb-i hâli

1948a: çevürdi / çevirdi F2

1950b: harr u kıardan / hadd ü kıarağdan İÜ / harr u berden F2

1951a: ni^ç metle / ni^ç metlerle İÜ, F2

1953b: peşine İÜ, F2 / beşine F1

1954b: ol / o F2

- 1957 İdindüm ben anuñla bâğ u bustân
Sarây u qaşr u ğilmân u kenîzân
- 1958 Dağı her nev' ile mâl ü menâli
Aña sermâye kıldum işbu mâlı
- 1959 Senüñ neñ var neye harc itdüñ anı
Diyüp rağm eyledi zu' minca anı
- 1960 Cevâbında didi ol mü 'min-i şâf
Benüm bâzârımı gör eyle inşâf
- 1961 Virüp fânî beğâ aldum anuñla
Virüp ğammı şafâ aldum anuñla
- 1962 Dağı idinmişem ğilmân u havrâ
Ki her biri teğayyürden müberrâ
- 1963 Fenâsı yoğ beğâdur cümle esbâb
Diyüp vaşf itdi firdevsi be-her-bâb
- 1964 Didi kâfir ne lâyıkdur bu bâzâr
Ki nağdi nesyeğe itmişsin işâr
- 1965 Benüm bâzârımı gör kim müheyyâ
Diyüp bustânını gösterdi a' mâ
- 1966 Dağı zannum budur bu bâğ u bustân
Fenâ bulmaz ebeddür bu ğülistân
- 1967 Dağı dirsın kıyâmet kopıyardur
Benüm zannum budur olmayıyardur
- 1968 Eger farzâ kopar olsa kıyâmet
Dağı yig bulısarven anda devlet
- 1969 Diyüp mâlile itdi iftiğârı
Hudâ'sı gör neye irğürdi zârı
- 1970 İki başdan çün oldu bu teğâvür
Tekebbürle idüp kâfir tecâsür

1959b: rağm eyledi zu' minca / zu' minca rağm eyledi F2

1960a: mü 'min-i şâf / mü 'min-i ħâf İÜ

- 1971 Diger rûz girdi bustânına maḥzûl
Görür olmuş dıraḥtân ‘aşf-ı me’kûl
- 1972 Şuyı gavr eyleyüp irmiş yübûset
Sa’âdet süst olup gelmiş nuḥûset
- 1973 Tarâvet tayy olup pejmürde olmuş
Hemânâ ḥayy iken ol mürde olmuş
- 1974 Yıkılmış cümleten köşk ü serâsı
‘İmâret kalmamış irmiş fenâsı
- 1975 Diyesin olmamış ‘ömrinde ma’ mûr
Zihî emr-i İlâhî sırr-ı mestûr
- 1976 Bunı gördükde ol küfr ehli bed-nâm
O olup kendü özine anda levvâm
- 1977 Urup bir birine ḥayret elini
Açar ol dem te’essüfle dilini
- 1978 Gelüp ḳalbine envâ‘-ı nedâmet
İder nefsinı ol zâlim melâmet
- 1979 Nedâmet oldu çünki kibre encâm
Gel imdi terk it anı olma bî-kâm

‘İLÂCÜ’L-KİBRİ

- 1980 Bu bir ‘illetdürür kim ḥabbe miḳdâr
Kimüñ ḳalbinde olsa ey güher-bâr
- 1981 Sa’âdetden kıtur ol ‘abd-i mehcûr
Şafâ vü zevḳ-i cennetden olup dûr

قال صلعم لا يدخل الجنة من كان في قلبه مثقال ذرة من الكبر

- 1982 ‘İlâcı farz-ı ‘ayn oldu pes anuñ
Tedârük kıt cinân isterse cânuñ

1975a: olmamış ‘ömrinde / ‘ömrinde olmamış İÜ
1976b: kendü / kendi F2
1949a: çünki / çün kim F2
1980b: güher-bâr / güher-dâr İÜ
1981a: kıtur / ḳatur İÜ

- 1983 Ki tâ varmayasın işbu maraźla
Hıuzûr-ı Hakk'a bu hâ'il 'araźla
- 1984 'İlacı iki şeydendür mürekkeb
Ki 'ilmile 'ameldendür müretteb
- 1985 Budur 'ilmîsi pes ey merd-i dâna
Ki nefsdür cümle eşvârında ednâ
- 1986 Gel imdi eyle bu icmâli tafşîl
Beyânuñdan fevâ'id ola taħşîl
- 1987 Çü evvel yoğudı yoğdan kem olmaz
Ki bunuñ kemligi hergiz şayılmaz
- 1988 'Adem mülkinde düşmişdi füsâne
Ne nâm var idi andan ne nişâne

قال الله تعالى: ﴿١﴾ هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِّنَ اللَّهْرِ

- 1989 'Înâyet kıldı yoğluk merħalinden
Göçüp alduñ girîbânuñ elinden
- 1990 Velî geldüñ çü ser-ħadd-i vücûda
Televvüş çâhına düşdüñ fütâde
- 1991 Ki nuşfe iklimidür bu maķâmuñ
Olısar bir zamân anda kıyâmuñ
- 1992 Bu řavruñ ħuřsine ol Hakk Te'âlâ
Buyurdı bize "felyenzurdan" îmâ

قال الله تعالى: ﴿٥﴾ فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ

1987a: yoğudı / yoğıdı İÜ, F2

1987b: hergiz / hirgiz İÜ

* Dehrin akışı içinde öyle zaman geçti ki o dönemde, insanın adı bile anılmazdı.

(İnsân, 76/1)

1990a: çü / bu İÜ

1990b: çâhına / câhına F2

1991b: bir zamân anda / anda bir zamân İÜ

1992b: (Târik, 86/5)

* İnsan, neden yaratıldığına bir baksın! (Târik, 86/5)

وقل جل جلاله ثم جعلنا:

* النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً ... ﴿٣٧﴾ الابيه

- 1993 Televvüs vâdisinden niçe merhal
Göçürdi luṭf idüp ol Rabb-i Ecled
- 1994 Be-âhir menzil-i insâna geldüñ
Gözüñ aç ḥidmet-i cânâna geldüñ
- 1995 Velî yâd eyle bu menzilde ‘aybuñ
Ḥabâset zarfidur cevfüñde gaybuñ
- 1996 Be-âhir menzilüñ kabr olacaḳdur
Bilürsin anda ḥâlüñ n'olacaḳdur
- 1997 Çü nefsi bu kabâhatlerle bildüñ
‘Îlâcuñ zerresine yol irürdüñ
- 1998 Bunı da bilesin kim Ḥaḳ Te‘âlâ
Ḳamu eşyâya kâhirdür tüvânâ
- 1999 Anuñdur ‘izz ü istignâ-yı muṭlaḳ
Anuñdur kibriyâ cümle muḥaḳḳaḳ
- 2000 Çü sensin bu ‘uyûba cümle mazhar
Bıraḳ kibri idin bu nazmı ezber

قال الله تعالى: * ﴿٣٧﴾ وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

- 2001 Budur ‘ilmî ki biraz eyledüm şerḥ
Zükâdan zerresini eyledüm tarḥ

‘ÎLÂC-I ‘AMELÎ

- 2002 ‘Amelden daḥı söyleyem ‘ilâcın
Düzem bu ikiden saña ma‘âcîn

* Sonra nutfeyi alaka (aşılanmış yumurta) yaptık. Peşinden, alakayı, bir parçacık et haline soktuk; bu bir parçacık eti kemiklere (iskelete) çevirdik; bu kemikleri etle kapladık. Sonra onu başka bir yaratışla insan haline getirdik. Yapıp yaratanların en güzeli olan Allah pek yücedir. (Mü'minûn, 23/14)

1998b: kâhirdür / kâdirdür F2

* Göklerde ve yerde azamet yalnız O'nundur. O, azizdir, hakîmdir. (Câsiye, 45/37)

2001a: eyledüm / eyledüñ İÜ

2002b:üzem İÜ, F2 / düzüm F1

- 2003 Çü bildüñ nefsiñi hissetle yârâ
Dağı Mevlâ-yı ‘izzetle tûvânâ
- 2004 Bu ‘ilmüñ muqtezâsile ‘amel kııl
Tarîk-ı Hâk’da nefsi mübtezel kııl
- 2005 Tevâzu‘ ehline öykün Hudâvend
Denî işlerle eyle nefsiñi bend
- 2006 Ne ki nefse yokuşdur sen aña sor
Ki andadur ‘ilâcuñ gel oğı gör
- 2007 Ne ki kibriñ dir anuñ ‘aksin eyle
Murâdın virme aña ye’si söyle
- 2008 Eger şadr istese şaff-ı ni‘ âle
Bırak Hâk’dan bulam dirseñ nevâle
- 2009 Eger isterse ol fâhir libâsı
Giyür cebrile sen ol dem pelâsı
- 2010 Dilerse ger gire şâl u pelâsa
Anı şokmak gerek fâhir libâsa
- 2011 Ki ma‘nî ne kabâda ne ‘abâda
Neden kim ğor olur ol ‘ibâda

ĦİKÂYET

- 2012 İştigil Rüşeni pîr-i tarîkat
‘Ömer’dür ol şehüñ nâmı Ħakîkat
- 2013 İdüpdür Ħıttâ-ı Tebriz’i rüşen
Ħasan şâhıdı Ħâkim anda aĦsen
- 2014 Severdi ol meşâyih şoĦbetini
Hem andan bulmuşıdi devletini
- 2015 Gelür erkân-ı devlet birle ol şâh
O pîrüñ ĦâneĦâhına be-nâ-gâh

2006a: ki / kim F2

2007a: ki / kim F2

2009b: giyür / geyür F2

2013b: Ħâkim anda / anda Ħâkim F2

2015b: ĦâneĦâhına / ĦâneĦâhına İÜ

- 2016 Çü fakr ehlile anda cem^c olurlar
Kimi pervâne kimi şem^c olurlar
- 2017 Naşâyih süfresinde mâ-ğazarlar
Çekildi anda neşr oldu haberler
- 2018 Ma^c ârifden serildi çün sumâtı
Nefâyisle toyundu ehl-i nâdî
- 2019 Dehânı hoşkasından gâhi ol pîr
Cevâhirlere döker meclisde yir yir
- 2020 Ma^c ânî şerbetinden itdi iskâ
Hukûk-ı mihmâna kıldı îgâ
- 2021 Bu dem devr eyledi aqdâh-ı esrâr
Kamu mest oldılar meclisde kim var
- 2022 Çü hâlât üzre meclis oldu mümted
Gelür şeyh kalbine bir hâtıra bed
- 2023 Ki benven bu ^c aşırda şâhib-ezvâk
Benümle rûşinâdur enfüs âfâk
- 2024 Benem hem hâlile şâhib-taşarruf
Ki geldi pâyuma şeh bî-tekellûf
- 2025 Bu yüzden yol bulup kibre o hannâs
Tekebbür hânesinden yazdı vesvâs
- 2026 Ta^c azzumla biraz itdi tereffu^c
Pes uçdı âşiyânından tevâzzu^c
- 2027 Hidâyet irişüp ol şâh-ı ^c irfân
Hemân-dem aıladı vü itdi iz^c ân
- 2028 Ki şaşdı yolunu vü düşdi kibre
Bunuñ def^c inde şimdi vardı fikre

2018b: toyundu / toyındı İÜ

2020b: mihmâna / mihmâna İÜ

2023b: enfüs âfâk / enfüs ü âfâk İÜ

2025b: hânesinden / hâmesinden İÜ

2028a: yolunu / yolını İÜ

2028b: vardı İÜ, F2 / var mı F1

- 2029 Çü nefsüm kibrile itdi ta'azzum
Gerekdür kim virem aña tehazzum
- 2030 Ne idem ki şalam bu nefsi pâya
Şüreyyâdan düşe bu dem şerâya
- 2031 Düşem şeh i' tiqâdından ser-â-ser
Hakâretle olam hâke berâber
- 2032 Bu fikret içre iken ol nigû-nâm
Hemân oldu Cenâb-ı Hak'dan ilhâm
- 2033 Ki bu meclisde terk idüp vakârı
Mu'allak dönesin hiffetle bârî
- 2034 İcâbet eyleyüp ilhâma ol ân
Mu'allak döndi mişl-i hoşka-bâzân
- 2035 Karındaşı 'Alâeddîn-i hoş-rû
Tururdu ol dahî hizmetde karşı
- 2036 Çü gördi şeyh-i hâdî hezle düşdi
Şıyup 'ırzı fukâ'ın bezle düşdi
- 2037 Bunu hikmet bilüp ol yâr-i şâdık
Mu'allak uruben oldu muvâfık
- 2038 Bu hâlâtı görüp anda müridân
Ne hâletdür diyüp hep oldu lertzân
- 2039 Didiler bu iki şeyhuñ bu kârı
Degüldür şafha-i hikmetde 'ârî
- 2040 Düşen budur ki zünnâr-ı nifâkı
Kesüp bu iş yolına ittifâkı
- 2041 Diyüp urdu mu'allak hep müridân
Etekler başa düşdi mişl-i şıbyân
- 2042 Çü gördiler bu kârı şâh u erkân
Didiler hezliyân imiş bu Türkân

2029b: tehazzum / tehazzum F2

2031b: hakâretle / hakâretde F2

2038b: diyüp / diyü İÜ, F2

2039b: hikmetde / hikmetden İÜ

- 2043 Egerçi gitdi şâhuñ i' tîkâdı
Ne ğam nefsi başdı şeyh-i hâdî
- 2044 Bu lu' bile çü def' itdi şudâ'ı
Hemân-dem itdiler şeyhe vedâ'ı
- 2045 Mürîdânile çünki kaldı hâlî
Didi i' lân idüp ol şeyh-i 'âlî
- 2046 Nicedür saña ey nefsi bed-endîş
Seni kıldum bu bir lu' bile dil-rîş
- 2047 Çü başa çıkmış idüñ pâyâ şaldum
Baña nâz eyler iken vâya şaldum
- 2048 ' Aceb ra' nâ idüñ pejmürde itdüm
Kibirle sağ idüñ ben mürde itdüm
- 2049 Sağın bir dağı olma böyle küstâh
Dağı rüsvâ iderven şâh-ber-şâh
- VAŞL
- 2050 Gerekdür sâlike pes ' ayn-ı meftûh
Ki nefsi kibr idüp oldukça mecrûh
- 2051 Şala anı dürişüp inkisâra
Ki meyl itmeye bir dağı o kâra
- 2052 Bunuñla olırdur aña tîmâr
Neden kim üşenür oldur saña kâr
- 2053 Mağal olur olur hezliñ ' ibâdât
' İbâdâtüñ olur geh geh fesâdât
- 2054 Bunı her kimse fehm itmez nigârâ
Gerekdür buña bir merd-i dil-ârâ
- 2055 Bu beyti ben denîden yâdigâr al
Bunı mi' yâr idüp birden hezâr al

2048b: sağ / sağ İÜ

2050b: oldukça / oldukça F2

2053a: hezliñ / hezlüñ İÜ

2053b: geh geh / gâh gâh İÜ / ki geh F2

2055b: birden / bizden İÜ, F2

ḲÂLE'L-ḤAḲÎRU FÎ-MUḤÂṬABATÎ'N-NEFS

- 2056   اعملي ما كنت مرغوبا به
 و اتركي ما كنت محجوبا به

و صلى الله علي سيدنا محمد و اله و صحبه اجمعين

EL-BÂBU'L-ḤÂMÎSÛ
 MÎNE'L-ḤAMÎDETÎ'R-RIZÂ 'U BÎMÂ ḲUSÎME LEHÛ

- 2057   Bişinci bâba geldük kim rızâdur
 Bu ebvâb içre gâyet murtażâdur
- 2058   Rızâ bâbında geldüm sâ 'il oldum
 Ne kim ilhâm olupdur ḳâ 'il oldum
- 2059   Ḥudâyâ ḥall idüp dilden 'iḳâlî
 Sühûletle aḳıt dilden zülâlî
- 2060   Çü fâl itdüm rızâdan feth-i bâb it
 Keremden ḳuluña ref'-i niḳâb it
- 2061   Tekellüfden dilüm olsun müberrâ
 Teşadduḳdan sözüüm olsun mu'arrâ
- 2062   Rızâ oldur ki ḳul kendü rızâsın
 Çıkarup gözleye emr-i Ḥudâ'sın
- 2063   Ne kim ḳısm oldı ise ola râżî
 Berâber göre küllhanla riyâzı
- 2064   "Ḳasemnâ" dan ne geldise naşîbi
 Ma'âcinden ne şundısa taḃîbi
- 2065   Anı nûş eyleyüp itmeye işfâḳ
 Dimeye sem midür bu yoksa tiryâḳ

2064a: Rabb'inin rahmetini onlar mı paylaşıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık. Birbirlerine iş gördürmeleri için kimini ötekine derecelerle üstün kıldık. Rabb'inin rahmeti onların biriktirdikleri şeylerden daha hayırlıdır. (Zuhruf, 43/32)

2065a: işfâḳ / işḳâḳ H

2066 Teğayyür gelmeye hâline anuñ
Tekeddür irmeye bâline anuñ

HIKÂYE

2067 Var idi bir zen-i mestûre-ahvâl
Rızâda olmuş idi kâl-i bî-kâl

2068 Sefer itdi ticâretçün helâli
Ki cem^c ide biraz mâl-ı helâli

2069 Kazâyile çü el virmedi maqşûd
Niçe yıl kaldı ol gurbetde mefkûd

2070 Var idi evde bir ferzend-i hûbı
Hacil iderdi hüsni âfitâbı

2071 Cebîninden şalâh âşârı peydâ
‘İbâdet nûrı vechinden hüveydâ

2072 Bu hâlile kemâlât itdi taşşıl
Ki hiç itmezdi evkâtını ta^c tîl

2073 Muhaşşal oldı akrânından efzûn
Olupdı sînesi ^c ilmile meşhûn

2074 Kulakdan işidüp ahvâli tâcir
Aña almışdı çok esbâb-ı fâhir

2075 Kafesde kuş gibidi ol seferde
Bu fûrkat içre qalmışdı kederde

2076 Anı cân pîrine qomışdı mâder
Güneşden gölgeden günlerdi yek-ser

2077 Be-nâ-gâhî cüvân-ı şâhib-esrâr
Kazâ vü kudretile oldı bîmâr

2066b: bâline İÜ, F2 / yâline F1

2069b: gurbetde / qurbetde İÜ

2069b: hacil iderdi / hacil eylerdi F2

2071b: vechinden / vechinde İÜ

2071a: hâlile / hâletle H

2073b: meşhûn / meşhûn İÜ

2076a: pîrine / perine F2

2077a: esrâr / âşâr İÜ, F2

- 2078 Görüp rihlet yarağın cümle etvâr
Haberler viridi mevtiden reng ü ruhsâr
- 2079 Görüp ol mâderi pervâne oldı
Bu hâletden hemîn dîvâne oldı
- 2080 Kafesden uçdı bir şeb murğ-ı câmı
Cenâb-ı Hakk'a teslîm itdi anı
- 2081 Boyun şundi kazâyâ mâder-i çâk
Didi hamd eyleyüp ey Kâdir-i pâk
- 2082 Emânet sen virdüñ alduñ anı
Ceza' dan saklagil ben nâ-tüvânı
- 2083 Diyüp yumdı gözin örtdi yüzini
Rızâyâ eyledi teslîm özini
- 2084 Bu eşnâda kapu dakğ oldı nâ-gâh
Meger tâcir gelüpdi hikmetullâh
- 2085 Kapuyı açdı çün gördi helâlin
Güleç yüz birle şordı anda hâlin
- 2086 Su 'âl idüp peder ol dem cüvânı
Didi kanı o rûh-ı zindegânî
- 2087 Ki anı görmedin olmaz qarârüm
Ki bunca yıldur aña intizârüm
- 2088 Hüşûşâ gûş idüp 'ilm ü kemâlin
Bu cândan yig umar cânüm vişâlin
- 2089 Didi uyqudadur şimdi cüvânüm
Bu dem uyarmağa döymez bu cânüm
- 2090 Hemân süfre getürdi mâ-ğazardan
Söze tutdı anı her yüz haberden
- 2091 Ki takrîbile keşf ide bu hâli
Anı tavfîn idüp bula mecâli

2079b: bu hâletden / buldı hâletde F2

2082a: virdüñ / viridüñ

2082b: saklagil / şakla gel F2

2088b: cândan yig umar / cândan umar İÜ

2089a: uyqudadur / uyğudatur F2

- 2092 Didi bir kışşa oldı kınşılarda
Baña hoş gelmedi ol vaz^c olarda
- 2093 Ki bir kimse kımış anda emânet
Bu da hıfz eyleyüp kılınış himâyet
- 2094 Velâkin şâhibi aldukdâ anı
Ceza^c lar itdi aña yandı cânı
- 2095 Şu deñlü itdi anda zâr u feryâd
Anı gûş eyleyenler oldı nâ-şâd
- 2096 İşidüp tâcir itdi pes ^c ucâbı
Didi ebleh imiş ol merd-i hâbî
- 2097 Ne incinmek yiri belki şafâdur
Emânetde vefâ emr-i Hudâ'dur

قال الله تعالى:
﴿٥٨﴾ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا *

- 2098 Çü zen aldı bu fetvâyı erinden
Hemân fırsat bulup tırdı yirinden
- 2099 Didi ey nûr-ı çeşmüm işbu kışşa
Bizümçün hasb-i hâldür çekme gûşşa
- 2100 Ki bilürsin bize ferzend-i hasret
Emânet kınmışıdı bunca müddet
- 2101 Bu dem bizden taleb itdi Hudâ'sı
Aña teslîm olundı çekme yası
- 2102 Çü vâkıf oldı bu ahvâle tâcir
Libâs-ı şabrını çâk itdi âhir

2091b: mecâli / kemâli F2

2092a: kınşılarda / kınşılarda F2

2094a: aldukdâ / aldıkda F2

2096b: ebleh imiş / eyle itmiş İÜ

* Allah size, mutlaka emanetleri ehli olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne kadar güzel öğütler veriyor! Şüphesiz Allah her şeyi işitici, her şeyi görücüdür. (Nisâ, 4/58)

2098b: yirinden / yerinden F2

- 2103 Degüldi çün rızâ baħrinde mellâħ
Ceza' la ğarka vardı anda fellâħ
- 2104 Şu deñlü aña nuşh itdi o bânû
Müfid olmadı oldu daħı bed-ħû
- 2105 Çü maħbûbından ol âvâre düşdi
Gidüp şabri figân u zâra düşdi

VAŞL

- 2106 Rızâ bâbı açılmazsa Ĥudâ'dan
Müyesser mi olur her bir gedâdan
- 2107 Rızâ fülkinde mâhirdi zen-i pâk
Belâda şabri lenger itdi bî-bâk
- 2108 Siper tutmuşdı egnine rızâdan
Cirâhat mi irer tîr-i kazâdan
- 2109 Belâ tûfanına şahum sefine
Rızâdan ğayrı olmaz çekme miħne
- 2110 Rızâ ile gel imdi âşinâ ol
Kaçan mevc irse çün Nûħ pür-şafâ ol
- 2111 Müfid olmaz rızâdan şimdi lâfuñ
Belâ vaħtinde çıkarsa ĥilâfuñ
- 2112 Şu dem lâyıķ olur lâfuñ rızâda
Ki ĥayme kırasın kûy-ı belâda

VAŞL

- 2113 Rızâyı üçe taķsîm itdi süllâk
Diyem bir bir saña ey merd-i çâlâk
- 2114 'Avâmuñdur rızâdan kısm-ı evvel
Budur ol cümleden maķşûd-ı eşmel

2103a: degüldi / degildi F2
2103a: baħrinde / bâbında İÜ
2107a: fülkinde / bâbında F2
2112a: lâfuñ rızâda / lâfiñ rızâyâ F2
2112b: belâda / belâyâ F2
2114a: 'avâmuñdur / 'avâmiñdir F2

- 2115 Budur ol kim Hüdâ'ya ola râzî
Diye kim Rabb'üm oldur ol riyâzî

يقول رضيت بالله ربا

- 2116 Diye ben râzîyam Mevlâ'ligine
Şehâdet eylerem hem birligine
- 2117 'Îbâdet itmezem hem mâsivâya
Revâ mı olisar kulluk fenâya
- 2118 Velî üç şartıla bu olur imzâ
Biri nâkış ola olmaya mümzâ
- 2119 Budur evvelki ol Rabb-i tûvânâ
Ehâbb ola saña ez-cümle eşyâ
- 2120 İkincisi budur ta'zîme aqdem
Hüdâ'yı bilesin vallâhu a'lem
- 2121 Üçüncisi budur tâ'âte elyaq
Hüdâ'yı bilesin ey merd-i evfaq
- 2122 Gel imdi bu şurûti eyle iz'ân
Kula 'add itme anı kılğıl im'ân
- 2123 İrerse ger bu üçden bire ihlâl
Tedârük eyle kim müşkil olur hâl
- 2124 Ki İslâm'uña budur kuşb-ı rahâsı
Bu olmasa bulunmaz mübteğâsı
- 2125 Bu üçden olmasañ fi'lile âgâh
Müfid olmaz bu dem razaytü billâh

E'D-DERECETÜ'S-ŞÂNİYETÜ MİNE'R-RİZÂ

- 2126 İkincisi budur kısmı rızânuñ
Olasın râzî hükmine Hüdâ'nuñ

2123a: üçden / üçde F2

2123b: tedârük İÜ, F2 / tedârik F1

2124b: olmasa / olmazsa F2

2124b: bulunmaz / bulunmaz İÜ, F2

2126a: rızânuñ / rızânıñ f2

2126b: Hüdâ'nuñ / Hüdâ'nuñ F2

- 2127 Ne kim hüküm eyleye mekrûh u mergûb
Kuluñ katında ola cümle maḥbûb
- 2128 Belâ vü ni' meti hep bir bile ol
Çü andan geldi marzîsi ola ol
- 2129 Bidâyâtı budur ehl-i ḥuşûsuñ
Degül seyrân-gehi her bir lüṣûsuñ
- 2130 Bu daḥı oldı üç şartıla meşrûṭ
Birisi eksük olsa ola maḥṭûṭ
- 2131 Berâber ola ' abde cümle ḥâlât
Rızâda bir ola dûzaḥla cennât
- 2132 Ne resme hüküm ide yâr-i ḥaḳîkî
Rızâ virmekdürür anuñ ṭarîkı
- 2133 Ebed gelmeye ḳalbine kerâhet
Budur pes râh-ı marzîy-yi maḥabbet
- 2134 İkinci şart budur ehl-i rızâya
Ḥuşûmet itmeye ḥalk-ı Ḥudâ'ya
- 2135 Ne kim ḥalkdan görünür bile andan
Ḥuşûmet gelmeye pes aña bundan
- 2136 Üçüncü şart budur aña rızâya
Vüṣûḳ üzre ola ḳısm-ı Ḥudâ'ya
- 2137 Ne ki maḳşûmdur anı bile vâşıl
Muḳadder olmayan olmaya ḥâşıl
- 2138 Bu olsa ger mürîdüñ ḥasb-i ḥâli
Hemân-dem terk ider züill-i su 'âli
- 2139 Rızâ bâbında pes ḳâ'im olur ol
Bu evşâfile ḥoş dâ'im olur ol

2129b: degül / değil F2

2130b: eksük / eksik F2

2132b: anuñ / anıñ F2

2135b: ḥuşûmet / ḥuşû İÜ

2135b: bundan / andan F2

2137a: ki / kim F2

2137b: ḥâşıl / vâşıl F2

HİKÂYET

- 2140 İşitgil hazret-i Mûsâ'bn-i 'İmrân
Münâcâta giderdi ol güzel hân
- 2141 Görüp bir yirde bir merd-i Hüdâ'yı
Kesilmiş halkdan olmuş ol cüdâyî
- 2142 Miyânın şedd idüp ol ehl-i himmet
'İbâdet râhına kılmış 'azîmet
- 2143 Serüp seccâdesin ol ma' bedinde
Ayağın bek başıbdı mescidinde
- 2144 Cebîninde 'ibâdet nûrı peydâ
Riyâzet rengi rûyında hüveydâ
- 2145 Zer-i hâliş gibi ruhsârı zerrîn
Bu bâzâr içre bulmuşdı 'ayârın
- 2146 Dili evvâhidi 'ayneyni fevvâr
Göñülde konmamışdı gerd-i agyâr
- 2147 Bu üslûb üzre eylerdi 'ibâdât
Tamâm el virmişidi vecd ü hâlât
- 2148 Bu hâlile çü gördi İbni 'İmrân
Aña reşkile didi zî-müsülmân
- 2149 Çü vardı Tûr'a vü kıldı münâcât
Revâ oldu ne kim 'arz oldu hâcât
- 2150 Diledi kim rücû' ide o sultân
Hitâb irdi ki yâ Mûsâ'bn-i 'İmrân
- 2151 Kimi gördüñ gelürken kullarumdan
Kimi sevdüñ benüm maqbûllerümden
- 2152 Cevâbında didi ey Rabb-i ekrem
Kimi gördüm bilürsin sensin a'lem

2140b: hân / cân İÜ

2143b: bek / pek İÜ, F2

2146a: 'ayneyni İÜ, F2 / 'aynîni F1

2147b: vecd ü hâlât / vecd-i hâlât F2

2151b: sevdüñ benüm maqbûllerümden / sevdüñ benim maqbûllerimden F2

- 2153 Velî gördüm fülânca ‘abd-i hâşî
Cebînde zühûr itmiş hûlûşî
- 2154 Ne resme görmişidi kıldı tavşîf
Kemâlinden biraz hem itdi ta‘rîf
- 2155 Hîţâb irdi ki yâ Mûsâ ko nâzî
O miskînden işit ben bî-niyâzî
- 2156 Ki anı eşkıyâdan yazmışımdur
Ben anı dûzahîden kılmışımdur
- 2157 Çü oldur dergehümde ‘abd-i maḥzûl
Degüldür hiç anuñ tâ‘âti maḥbûl
- 2158 Haber vir kim aña çekmeye zaḥmet
Çü sedd olmuşdur aña bâb-ı raḥmet
- 2159 ‘İbâdetden elin çeksün o miskîn
Murâd-ı nefsinî virsün o ğam-ġîn
- 2160 Bu kullukdan çü yokdur sehm-i ‘âlî
Hevâ-yı nefse olsun iştigâli
- 2161 Çü istignâdan esdi bâd-ı hızlân
Bu şarşardan hemîn mûr oldı pîlân
- 2162 Çü keşf oldı Kelîm'e emr-i Lâhût
Bu hayretten hemân-dem oldı mebhût
- 2163 Rücû‘ itdi bu dem ‘âbid kıtına
Hayâyile irişdi sâḥatine
- 2164 Görür olmuş ‘ibâdet içre pür-nûr
Miyânın şedd idüp lezzetle mesrûr
- 2165 Dir ey mahrûm-ı şâḥ-ı zindeġânî
Saña bir söz dinildi diñle anı

2156a: yazmışımdur / yazmışımdur İÜ / yazmışımdır F2

2156b: kılmışımdur / kılmışımdır F2

2157a: dergehümde / dergehimde F2

2157b: degüldür / degıldür İÜ / degildir F2

2158b: olmuşdur / olmuşdur F2

2165a: mahrûm-ı şâḥ-ı / mahrûm u şâḥ-ı F2

- 2166 Veli ol sözdürür gâyet haşar-nâk
 Kulağ tut baña ey merd-i ciger-çâk
- 2167 Yirinden tırdı dir yâ İbni ʿİmrân
 Ne kim fermân olundu eyle tibyân
- 2168 Kula her ne gelür emr-i Hudâ'dan
 Şafâdur rahmetinden ger ʿanâdan
- 2169 Didi Rabb'ün açup bâb-ı celâli
 Saña bu nevʿ a oldı hasb-i hâli
- 2170 Ki oldur eşkıyânun zümresinden
 Degüldür etkıyânun zümresinden
- 2171 ʿİbâdet kapusun örtün yüzine
 Baţâlet bâbını açsun özine
- 2172 Çü yokdur behresi dâr-ı cinândan
 Murâdın virmiş olsun bu cihândan
- 2173 İşitdi bu sözi ol ʿabd-i pür-şûr
 Şafâ sürdi bu sözden oldı mesrûr
- 2174 Didi kulum didi mi baña Mevlâ
 Beni añdı mı ol aʿlâdan aʿlâ
- 2175 Benüm defterde yazmışlar mı adum
 Hemîn budur benüm akşâ murâdum
- 2176 Kula besdür ki nâmı ola mezkûr
 Degül redd ü kabûli aña manzûr
- 2177 Bunı zann eyleridüm işbu mehmûm
 Ki nânum olmaya mezkûr u merķûm

2168b: şafâdur / şafâdır F2

2170a: eşkıyânun / eşkıyânın F2

2170b: degüldür / degildür İÜ

2170b: degüldür etkıyânun / degildir etkıyânın F2

2175a: adum / adım F2

2175b: murâdum / murâdım F2

2176a: besdür / besdir F2

2176b: degül / degil İÜ, F2

2177b: nânum / nânum F2

- 2178 Ne rütbedür ki bu ‘abd-i kemîne
Yazarlar adını defterlerine
- 2179 Vedâ‘ idüp gider Mûsâ işine
Ki turfe-helket irişdi beşine
- 2180 ‘Acebdür kulluğın koyup o mahzûl
Hevâ-yı nefesine olursa meşgûl
- 2181 Diger-bâr uğradı ol câya Mûsâ
Görür hizmetde kâ‘im ‘abd-i ye’sâ
- 2182 Miyânın şedd idüp meydâna girmiş
‘İbâdet emrine merdâne girmiş
- 2183 Şafâ vü şevkile eyler ‘ibâdet
Fütûra varmamış evvelki hâlet
- 2184 Ziyâde eylemiş belki cihâdı
İder üslûb-ı sâbık ictihâdı
- 2185 Selâm idüp didi ey ‘abd-i meftûn
Nedür bu zağmet ü miñnet ciger-ğûn
- 2186 Müfid olmaz ‘ibâdetden ne hâşıl
Neçün olmaduñ ol sözümlle ‘âmil
- 2187 Dehân açup didi kim yâ İbn‘İmrân
Olur mı bende kulluğında ‘ayyân
- 2188 ‘İbâdetden baña mersûm u ma‘hûd
Ne kim hüküm itse yarar Rabb-i ma‘bûd
- 2189 Kûl olan kulluğundan ola mı dûr
Ne deñlü hûcası eylerse mehcûr
- 2190 Çün oldur sermedî ma‘bûd-ı muñlak
Kûla kullukda olmaqlıkdur elyağ

2178a: rütbedür / rütbedir F2

2181a: câya / çâya İÜ

2185b: nedür / nedir F2

2186b: neçün / niçün F2

2188a: ‘ibâdetden / ‘ibâdetdür F2

2188a: ma‘hûd / mağşûd İÜ

2190b: kullukda olmaqlıkdur / kullukdan olmağdur İÜ

- 2191 Aña cennetçün itmedüm ‘ibâdât
Ki olmadı diyü kılam ferâgat
- 2192 Ne ki itdümse itdüm bî-bahâne
Dilirse şala nâra ya cinâna
- 2193 Qamu hükmine anuñ râzıyam ben
Ne resme hüküm iderse kâzıyam ben
- 2194 Bu yolda seçmezem cennetle nârı
Ne kim olmuşdur anuñ ihtiyârı
- 2195 Çü Tûr'a vardı söyleşdi kelâmın
Hudâ'sı añdı ol ‘âbid gulâmın
- 2196 Ki peygâmı didüñ mi ol kuluma
Ol aqbârı irürdüñ mi zalûma
- 2197 Didi yâ Rab sen a‘lemsin risâlet
İrişmişdür kuluña bî-hıyânet
- 2198 Ne kim ‘âbid dimişdi kıldı taqrîr
Hulûşından o şânuñ itdi taqrîr
- 2199 Hemîn cûş eyleyüp deryâ-yı rahmet
Zuhûr itdi bu dem esrâr-ı hikmet
- 2200 Cemâlınden açıldı kutlu fâlı
Akıtdı yemm-i hikmetden zülâli
- 2201 Sa‘âdet ma‘la‘ından âfitâbı
Toğup itdi şekâ necmi gurûbı
- 2202 Hitâb-ı lufla dir yâ İbni ‘İmrân
Beşâret kıl kuluma gitdi hizlân
- 2203 Çü kulum hizmetinden olmadı dūr
Revâ mıdur kılam ben anı mehcūr
- 2204 Rızâ bâbında çün itdi ‘ukûfi
Qabûl itdüm anı ben Rabb-i ‘âfi
- 2205 Çıkardum eşkıyânuñ defterinden
Şayıldı etkıyânuñ maħzarından

2195b: ‘âbid / zâhid F2

2199a: eyleyüp İÜ / eyleyip F1 / eyledi F2

- 2206 Çü destümdedürür maḥvile işbât
Ümidüñ kesmesün şâhib-cinâyât

قال الله تعالى:

﴿٣٩﴾ يَمْحُوا اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ ﴿﴾ *

- 2207 İlâhî yâ İlâhî yâ İlâhî
Cenâbuñ cümle düşmişler penâhı
- 2208 Senüñ tevfiķuñ olmasaydı bir ķul
Varıbilmezdi saña bir adım yol
- 2209 Bizi cezb it cenâb-ı ḥazretüñe
Bizi lâyıķdan eyle ḥidmetüñe
- 2210 Rızâ yolında bek başam ayağum
‘Înâyâtüñ ola elde ṭayağum
- 2211 Ezelden senden irmişdür nevâle
Daḥı itme dige bâba ḥavâle

ED-DERECETÜ'S-ŞÂLİSETÜ MİNE'R-RIZÂ

- 2212 Budur üçüncisi kısm-ı rızânuñ
Şıfâtı ķalka ortadan gedânuñ
- 2213 Şıfât-ı ‘abdi maḥv idüp Ḥudâ’sı
Ne suḥṭı ķala anda ne rızâsı
- 2214 Rızâ-yı Ḥaḳḳ ola ķâ’im maķâmı
Saḥaṭda öyledür añla kelâmı
- 2215 Taḥakküm gide ķalka ihtiyârı
Hemîn ķuluñ ola Rabb’üñ ḥıyârı

2206a: destümdedürür / destimdedürür İÜ

2206b. cinâyât / ḥıyânât H

* Allah dilediğini siler, (dilediğini de) sabit bırakır. Bütün kitapların aslı onun yanındadır. (Ra'd, 13/39)

2209b: eyle / it İÜ

2210a: bek / pek İÜ, F2

2213b: suḥṭı / saḥṭı H

2214b: saḥaṭda / saḥṭada İÜ

- 2216 Budur minhâcı aşhâb-ı ehaşşuñ
Nitekim şâni erbâb-ı huşûsuñ

HİKÂYET

- 2217 Meger ol Râbi‘a zâtü'l-kerâmât
Ki oldur zâtü'l-aḥvâl ü maḳâmât
- 2218 Olup maḥmûme ditrerdı be-ġâyet
Şafâ sürerdı hiç dimezdi şıḥhat
- 2219 Didi bir kimse luṭf eyle beyân it
Ne diler ḥâṭıruñ anı ‘ayân it
- 2220 Ki olam anuñ iḥzârında çâlâk
Ki bular zegden oldı sîneler çâk
- 2221 Didi ḥummâ diler bu ḥâṭır-ı zâr
Eger var ise ḳudret eyleñ izhâr
- 2222 Didiler kim ‘acebdür bu cevâbuñ
Ki ḥummâdan gidüpdür reng ü bâbuñ
- 2223 Bu hâl içre yine ḥummâ dilersin
Meger ‘aḳluñ gidüpdür bî-ḥabersin
- 2224 Didi bilüñ ki ol maḥbûb-ı muṭlaḳ
Bu dem ḥummâ diler benden muḥaḳḳaḳ
- 2225 Ne dilerse dilerven bende anı
Ki budur râh-ı ‘uşşâḳ-ı nihânî
- 2226 Rızâdur ḳulina anuñ rızâsı
Ki yoḳdur bendenüñ hiç mübteġâsı
- 2227 ‘İrâḳıyyûn didiler bil rızâyı
Ki aḥvâldendürür budur Ḥudâyî

2217b: zâtü'l-ḥaḥvâl ü maḳâmât / zâtü'l-aḥvâl ve'l-maḳâmât İÜ / zâtü'l-aḥvâlü'l-maḳâmât F2

2219b: ḥâṭıruñ anı ‘ayân it / ḥâṭıruñ anı ‘ıyân it İÜ

2220a: ki / kim İÜ

2220b: zegden / zegde F2

2221b: izhâr / iḥzâr İÜ, F2

2222b: gidüpdür / gidıpdır F2

2222b: gidüpdür reng ü bâbuñ / gidıpdır reng ü tâbuñ İÜ

- 2228 Maḳâmât'dan didi ehl-i Ḥorâşân
Ki ya' nî kesbîdür kesb eyler insân
- 2229 Didiler bu hilâfa vech-i tevfiḳ
Diyem anı eger olursa tevfiḳ
- 2230 Bidâyâtı rızânuñ müktesebdür
Maḳâmât'dan dinilür bu nesebdür
- 2231 Nihâyâtında çün olmadı meksûb
Bu yüzdendür ki hâlden oldı maḥsûb

VAŞL

- 2232 Kaçan Ḥaḳ bir ḳulından olsa râzî
Olup râzî ol itmez i' tirâzî
- 2233 Rızâ-yı Ḥaḳ pes evvel oldı diñle
Bu âyet rütbetinden ma' ni añla
- قال الله تعالى: * رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ
- 2234 Ḥudâ'sı râzî olmasa ḳulından
Kaçan râzî olısardur ḳul andan
- 2235 Velî Mevlâ rızâsına ' alâmet
Rızâ-yı bendedür añla dirâyet
- 2236 Kaçan kim olasın ḥükmüne râzî
Ne ḳılsa itmeyesin i' tirâzî
- 2237 Muḥaḳḳaḳ bil ki râzîdur Cenâb'ı
Recâ eyle bu dem ni' me'l-me 'âbı
- 2238 Ki cennetde viriserdür rızâsın
Rızâ ile bulur her dem Ḥudâ'sın

2228a: Ḥorâşân / Ḥorâsân İÜ

2229b: eger olursa / olursa ger çü F2

2230b: nesebdür F2 / nisebdür F1

2230b: nisebdür / nesebdür İÜ

* (Bu konuşmadan sonra) Allah şöyle buyuracaktır: Bu, doğrulara, doğruluklarının fayda vereceği gündür. Onlara, içinde ebedî kalacakları, zemininden ırmaklar akan cennetler vardır. Allah onlardan razı olmuştur, onlar da O'ndan razı olmuşlardır. İşte büyük kurtuluş ve kazanç budur.

(Mâide, 5/119)

2238b: dem / kes F2

2238b: her dem / herkes İÜ

- 2239 Rivâyetdür ki yarın ehl-i cennet
Bula yirlü yirinde dürlü rütbet
- 2240 Ola her dem-be-dem ni‘met firâvân
Ki olmaya aña gââyât ü pâyân
- 2241 Çıkarmaqçün gönülden havf u fevti
Be-âhîr zebh ide Hâk kebş-i mevti
- 2242 Ölüm kurbân ola çün mü ’minîne
Şafâ vü şâdi tola cümle sine
- 2243 Velî küffâr ire gamm üzre gamma
Ola şadr-ı siyehler ‘ayn-ı gumma
- 2244 Keremler eyleyüp ol Rabb-i Hâdî
Beşâretle olup kendü münâdî
- 2245 Diye hiç nesne kaldı mı münâdan
Ki olmamış ola size ‘atâdan
- 2246 Diyeler cümleten ey Rabb-i Bâkî
‘Atâdan nesneye kalmadı bâkî
- 2247 Ki kullar aña el irgürmemişdür
Ne kaldı kim ‘ibâdüñ görmemişdür
- 2248 Ziyâde bulmuşuz umduğumuzdan
Terakki görmüşüz bildüğümüzden
- 2249 Bize virmişdürürsin şol ‘aşıyyât
Ki diller itmedi anı hikâyât
- 2250 Dahı şol nesnelerden itdün ihsân
Ki gözler görmemiş anı ile'l-ân
- 2251 İştüdün sâz u süzdan anı dahı
İştmemişdi bir ferdün şımâhı

2240b: gââyât ü pâyân / gââyât peyâyân F2

2241a: havf u fevti / havf-ı fevti İÜ

2245a: diye / didi F2

2246b: nesneye / nesne hiç F2

2248a: umduğumuzdan / umduğumuzdan İÜ

- 2252 Muhaşşal kalmadı bir gûne ni‘met
Ki anı isteye aşhâb-ı cennet
- 2253 Hiţâb ire bu dem zât-ı ‘ulâ’dan
Ki deryâlar aķa ‘ayn-ı ‘atâdan
- 2254 Diye kim kullarum bir nesne bâķi
Ķalupdur virmemişdür daķı Bâķi
- 2255 Rızâ-yı ekberüm bâķidür el’ân
Dilerven anı daķı idem ihsân
- 2256 Ebed râzi olam her biriñüzden
Daķı incinmeyem bir işiñüzden
- 2257 Ķamu marzi ola aķvâl ü aķvâl
Şaķat hiç itmeyem fi-küllî'l-aķvâl
- 2258 İşidüp ehl-i cennet bu ‘atâdan
Şu hâlet ola ferhatle şafâdan
- 2259 Ki dâru'l-ħuld eger olmasa cennet
Feraħdan cânları ideydi riħlet
- MÛNÂCÂT
- 2260 İlâhî pâk-i zâtüñ ħürmetiçün
Hem esmâ vü şifâtüñ ħürmetiçün
- 2261 ‘Atıyyât ü nevâlüñ ‘izzetiçün
Cemâl ile Celâl’üñ ħürmetiçün
- 2262 Kitâbuñ içre âyâtüñ ħaķıçün
Şuħufda vâ‘ izâtüñ ħürmetiçün
- 2263 Şol esrâr ħürmetiçün enbiyâya
Ķılup mahrem tıyurduñ aşfiyâya
- 2264 Şu ‘ışķuñ ħürmeti k’anuñla ‘uşşâķ
Cigerler yakdılar buldılar ezvâķ
- 2265 Rızâñı rûzi eyle bu gedâya
Ki mu‘tâduñdur evvelden ‘atâya

2254b: Ķalupdur / Ķalıpdur İÜ

2263b: ħürmetiçün enbiyâya İÜ / ħürmetiçün ki enbiyâya F1

وصلي الله علي سيدنا محمد و اله وصحبه اجمعين

EL-FAŞLU'L-ĤÂMİSÜ Fİ'L-ĤASEDİ

- 2266 Rızâdan çünkü fetḥ olmuşdı bâbuñ
Bu fâl idi saña ni' me'l-me'âbuñ
- 2267 Mukâbilde olan bâbuñ ḥaseddür
Ḥased ehlini bil cânsuz ceseddür
- 2268 Siligör rûy-ı cândan bu ğubârı
Ki budur şeqvet ehlinüñ şî'ârı
- 2269 Ḥased kapusını sedd eyle şûfî
Bunuñla kimse olmaz merd-i şâfî
- 2270 Vücûduñda bu bâb olduğca meftûḥ
Sekamdan ḥâli olmaz rûḥ-ı mecrûḥ
- 2271 Ki şeytâna ḥaseddür bâb-ı ekber
Gelür cünd-i şeyâtın andan ekşer
- 2272 Bunı sedd itmeyüp eylerseñ ihmâl
Çoğalır leşkeri müşkil olur ḥâl
- 2273 Rızâ kapusını sedd eyler âḥir
Kalışarsın ḥased câhında ḥâsir
- 2274 Bu a' dâdan bulam dirseñ felâḥı
Tutan lâ-ḥavleden dâyim silâḥı
- 2275 Müdâmî seyf-i tevḥîdi miyâne
Kuşan meydâna gırgil merdümâne
- 2276 Olunca eyle şâhum ictihâdı
Ki Ḥaḫ sevdüm dir aşḥâb-ı cihâdı
- 2277 Kulak tut kim diyem saña ḥasedden
Anı dūr idesin cân u cesedden
- 2278 Bilüp anı seferde vü ḥazarda
Olasın dâ'imâ andan ḥazerde

وصلي الله علي سيدنا محمد و اله وصحبه اجمعين

EL-FAŞLU'L-ĤÂMİSÜ Fİ'L-ĤASEDİ

- 2266 Rızâdan çünkü fetḥ olmuşdı bâbuñ
Bu fâl idi saña ni' me'l-me'âbuñ
- 2267 Muḳâbilde olan bâbuñ ḥaseddür
Ḥased ehlini bil cânsuz ceseddür
- 2268 Siligör rûy-ı cândan bu gubârı
Ki budur şeqvet ehlinüñ şî'ârı
- 2269 Ḥased ḳapusını sedd eyle şûfi
Bunuñla kimse olmaz merd-i şâfi
- 2270 Vücûduñda bu bâb olduğca meftûḥ
Seḳamdan ḥâli olmaz rûḥ-ı mecrûḥ
- 2271 Ki şeytâna ḥaseddür bâb-ı ekber
Gelür cünd-i şeyâtın andan ekşer
- 2272 Bunı sedd itmeyüp eylerseñ ihmâl
Çoğalır leşkeri müşkil olur ḥâl
- 2273 Rızâ ḳapusını sedd eyler âḫir
Ḳalısarsın ḥased câhında ḥâsir
- 2274 Bu a' dâdan bulam dirseñ felâḫı
Ṭutan lâ-ḥavleden dâyim silâḫı
- 2275 Müdâmî seyf-i tevḫîdi miyâne
Ḳuşan meydâna girgil merdümâne
- 2276 Olunca eyle şâhum ictihâdı
Ki Ḥaḳ sevdüm dir aşḫâb-ı cihâdı
- 2277 Ḳulaḳ ṭut kim diyem saña ḥasedden
Anı dūr idesin cân u cesedden
- 2278 Bilüp anı seferde vü ḥazarda
Olasın dâ'imâ andan ḥazerde

2279 Diyem anuñ 'alâmet ü 'ilâcın
Düzem 'ilm ü 'amelden çok ma'âcîn

BEYÂN-I HAQÎKATÜ'L-HASED

2280 Hased oldur ki bir insâna ni'et
İrişüp bulsa bir vechile devlet

2281 Saña hoş gelmeyüp mağmûm olasın
O 'izzetde vü sen mehmûm olasın

2282 Zevâlin isteyessin devletiniñ
Hilâfin dileyessin 'izzetiniñ

2283 Eger bir mü'mine irişse şâdî
Tiz andan ğamlana anuñ nihâdî

2284 Eger ğam-gîn olasan şâd olasın
O ğammından anuñ âbâd olasın

2285 Hased budur harâmdur cümle dînde
Huşûsâ dînimüz dîn-i metinde

2286 Bu vaşfuñ huş-i bâtın ma' denidür
Zemîme içre bu ğâyet denidür

2287 Anuñ şadrında yokdurur selâmet
Sekâmetle çıkar rûz-ı kıyâmet

BEYÂN-I ÂFÂTİ'L-HASED

2288 Hased bil mühlikâtüñ aş' abıdur
Bunı hulk idinen ğâyet ğabîdür

2289 Buyurur Hâlık-ı 'âlem habîbi
Bu marzâ ümmetiniñ hoş tabîbi

قال صلعم الحسد يثكل الحسنات كما تتكل النار الحطب

2290 Hased ekl eyler a'mâl-i hasûdı
Nitekim heyzümi şol nâr-ı dûdî

2281b: 'izzetde vü sen / 'izzetde sen İÜ

2282b: dileyessin / isteyessin F2

2283b: tiz / tîz İÜ

2284b: ğammından anuñ / ğam çekdikde sen F2

- 2291 Hâdîs-i kudsî içre Hâk te'âlâ
Buyurmuş bu sözi gel eyle işgâ
- 2292 Ki hâsîd ni'etüm birle 'adûdur
Kazâ vü kismetümde tend ü rûdur
- 2293 Benüm râzî degüldür kismetümde
Baña töhmetler eyler hikmetümde
- 2294 Hudâ şol kimseden olur mı râzî
Ki ider Hâlik'ına i'tirâzî

HİKÂYE

- 2295 Görür bir kimseyi Mûsâ'bn-i 'İmrân
Turur 'arş sayesinde şöyle şadân
- 2296 İdüp gıbât anuñ şânında Mûsâ
Bile tâ kimdürür itdi temennâ
- 2297 Hîtâb irdi ki kimdür şorma anı
Velî iste ne itmişdür o şânî
- 2298 K'anuñla lâyıq oldu bu maqâma
Kılıpdur sâye-i 'arşda ikâme
- 2299 Didi yâ Rab ne kılmışdur bu bendeñ
Ki bu 'izzetlere irmiş figendeñ
- 2300 Didi üç haşletile bu araya
İrûpdür eylegil anı dirâye
- 2301 Biri budur ki işbu 'abd-i müştâk
Ata vü anasına olmadı 'âk
- 2302 İkincisi budur bu 'abd-i hoş-nâm
Kimesne 'aybına olmadı nemmâm
- 2303 Üçüncisi budur bu 'abd-i 'âbid
Hasedle olmadı bir ferde hâsîd

2293a: degüldür / degildür İÜ

2298a: k'anuñla / anuñla İÜ

2298b: kılıpdur F2 / kılıpdur F1

2300b: eylegil / eyle gel F2

- 2317 Şekâvetden elinde altı sancak
İder her birini bir bâba mülhak
- 2318 Zulüm sancağını beğler derine
Diküp gitdi bu dem âherlerine
- 2319 Ta' aşşub sancağın A' râba virdi
Kibir sancağın erbâba degirdi
- 2320 Hıyânet sancağı der-bâb-ı tüccâr
Açıldı oldılar bir gûne füccâr
- 2321 Cehâlet sancağı şol rûsitâyî
Çapısına dikildi gör belâyî
- 2322 Hased sancağını ol merd-i pür-sûz
Şu 'âlimler derine kıldı merkûz
- 2323 Ki ol 'âlim 'amelden behresüzdi
Tüvânâ idi lâkin çâresüzdi
- 2324 Hasedle sînesi olmuşdı jengâr
'İlimden kalmadı kalbinde envâr
- 2325 Anuñçün buyurur ol Fahr-i 'âlem
Buña remz eyleyüp ol Zühri-i 'âlem

قال صلى الله عليه وسلم اتقوا حسد القراء

- 2326 Şekâvet sancağını çünkü iblîs
Diker ebvâb-ı mü'minde o telbîs
- 2327 Saña lâyıq mı a'lâm-ı şekâyî
Kapuñdan irmeyesin ey cefâyî
- 2328 Gel imdi añla râh-ı Murtażâ'dan
Kapuñdan tarh it a'lâmı şekâdan
- 2329 Şekâvet sancağı oldukça derde
Sa'âdet mi bulur her bir füsürde

2322a: pür-sûz İÜ, F2 / bir sûz F1

2324a: jengâr / zengâr İÜ

2329a: oldukça / oldukça F2

2304 Selâmet birle buldum çünki şadrın
Müheyyâ eyledüm 'arşumda yirin

VAŞL

2305 Buyurmuş hem girü ol Faḥr-i 'âlem
Kamuya pişvâ ol Zühri-i 'âlem

2306 Bilüñ altı nefer bu ümmetümden
Hisâbsuz gire nâra milletümden

2307 Ki her birisi bir dürlü günâha
Olısar mübtelâ irüp tebâha

2308 Birisi budurur zâlim emîrân
Gire cebrile nâra ol ḥaḳîrân

2309 İkincisi budur evlâd-ı A'rab
Ta'aşşubla giriser nâra her bâb

2310 Budur üçüncisi erbâb-ı emvâl
Olalar kibrile dûzaḥda pâ-mâl

2311 Budur dördüncü bâzîrgân u tüccâr
Ḥıyânetle gireler nâra ḥüssâr

2312 Bişincisi budur şol rûsitâlar
Cehâletle olupdı rûsiyâlar

2313 Hisâbsuz gireler anlar da nâra
Ki çıkmışlardı cehlile kenâra

2314 Budur altıncısı şol merd-i 'âlem
Ki kendin zu'm ider mevle'l-mekârim

2315 Ḥasedle sînesi olmuşdı jengâr
Hisâbsuz gire nâra ol da evkâr

VAŞL

2316 Rivâyetdür ki çün iblîs yirildi
Şu dem ki dergeh-i Ḥaḳ'dan sürüldi

2308a: budurur / oldurur İÜ, F2

2315a: jengâr / zengler İÜ

- 2330 Şu dem olur kişi şâhib-sa' âdet
Aña hem-râh olup Hâk'dan hidâyet
- 2331 Derinden dûr idüp a' lâm-ı cevri
' Adâlet sancağın naşb ide fevrî
- 2332 Ta' aşşub yirine hem ide inşâf
Mağabbet birle olup sînesi şâf
- 2333 Hıyânet yirine kılup emânet
İde bey' u şirâsında şıyânet
- 2334 Çıķup çâh-ı celâletden o nâ-dân
Ola câh-ı ' ulûm içre hırâmân
- 2335 Hased sancağını tarh ide derden
Rızâ bâbında ola mu' teberden

HİKÂYE

- 2336 Enes'den mervidür işbu hikâyet
Kulak tut tutasın bundan dirâyet
- 2337 Ki seyyid mağzarında şeyh u ger şâb
Tururduķ bir dem içre cem' -i aşhâb
- 2338 Buyurdı ol özi a' lâdan a' lâ
Yüzi mâh u sözi ahlâdan ahlâ
- 2339 Ki bir kes gire şimdi bu kapudan
Müzeyyen olısdur hüsni-i hûdan
- 2340 Bilün anı ki cennet ehlidür ol
Beķâ milkinde rıf' at ehlidür ol
- 2341 Hemân girdi o dem bir merd-i meh-rû
Ki Enşâr'dan idi ol şahş-ı hoş-hû

2330b: olup / ola F2

2334a: celâletden / cehâletden İÜ, F2

2334b: câh-ı ' ulûm / çâh-ı ' ulûm İÜ

2336b: tutasın / tuyasın İÜ, F2

2337a: şeyh u ger / şeyh eger F2

2338b: ahlâdan ahlâ / eclâdan eclâ F2

2340b: rıf' at / rıhlet F2

- 2342 Vuzû âşârı birle dest ü rûdan
Aķardı ķatreler mâ-i vuzûdan
- 2343 Tütupdı şol ele na' lînin ol şân
Lîķâsile şahâbe oldı şâdân
- 2344 Buyurdı irtesi bu gûne remzi
Ki cennet ehlidür dir ķıldı ğamzı
- 2345 Yine ol kimse geld'ol hey'etile
Şafâlar bulduķ andan rû'yetile
- 2346 Üçünci ğün yine buyurdı ol Şâh
Yine ol kimse geldi Hîkmetullâh
- 2347 Didi İbni 'Ömer ol a'lemü'n-nâs
Diledüm ki idem anuñla inâs
- 2348 Ki bilem ne 'amel işler o çâlâk
İdem ben de anuñ gibi 'amel pâk
- 2349 Baķâletden koyup a' mâl-i zıştı
Olam ben de anuñ gibi behiştı
- 2350 Bu niyyet üzre vardum hânesine
Tazarru' la didüm ey nûr-ı sîne
- 2351 Pederle mâcerâ düşdi miyâna
Ķabûl eyle beni ğel mihmâna
- 2352 Ķabûl itdi çü üç ğün aña mihmân
Olup ķıldum teccessüs sırr u i' lân
- 2353 Ferâyizle olup ğâyet muķayyed
Nevâfille velî olmadı peyvend
- 2354 Yaturdı her gice olmazdı âğâh
Ķaçan uyansa dirdi Allâh Allâh
- 2355 Be-âhîr didüm ey yâr-i muvâfîķ
Senüñ haķķuñda ol Sultân-ı Şâdîķ

2345a: geldi ol hey'et ile / geldi hey'et ile İÜ

2345b: andan / anda F2

2346a: yine buyurdı / buyurdı yine F2

2351b: mihmâna İÜ / mîhimâna F1

- 2356 Behiştîdür diyü itdi şehâdet
Seni bilmekte cânım kıldı rağbet
- 2357 Hemîn bu mıdurur sende ʿibâdet
Didi budur ki gördüñ bizde hâlât
- 2358 Velî bir nesne vardur bende mestûr
Umaram ki ola ol bâʿ iş-i nûr
- 2359 Ki her kime irişse hayr u âlâ
Aña hergiz hased kılmadum aşlâ
- 2360 Dir idüm ben eger olmasa lâyıq
Anı virmezdi ol Rabbü'l-ğalâyık
- 2361 Didüm ki saña pesdür bu kerâmet
Ki itdi Seyyid-i Ekrem şehâdet

VAŞL

- 2362 Hased bilgil katı müşkil marazdur
Derûnîdür anı şanma ʿarazdur
- 2363 Ki il niʿmetde olduğca o miskîn
Çeker guşsa olur maḥzûn u ğam-ğîn
- 2364 Ne buña sûd u ne maḥsûde noḫşân
İrer qalır bu ğamlar içre nâ-dân
- 2365 Hasedle bende olur niçe âzâd
Muḥaşşal ğam olur maḥşûl-i ḫussâd

HİKÂYET

- 2366 Var idi bir zamân bir şâh-ı âğâh
Severdi ḫaḫ sözi diñlerdi her ğâh
- 2367 Kaçan kim kırsalar dîvân-ı ʿadli
İderdi bir kişi nuşında bezli

احسن لمن احسن وللمسئ يكفى اساءته

2357a: bu mıdurur / bu mıdırır F2

2363a: olduğca / olduğca F2

- 2368 Dir idi ya'ni ey şâh-ı hüceste
Eyüye eylük eyle kılma haste
- 2369 Keme öz kemligi eyler kifâyet
Degül lâzım aña aḥz u nikâyet
- 2370 Bu sözden şeh katı olurdu mesrûr
İderdi ol kula ihsân-ı mevür
- 2371 Hased kıldı aña bir kec-ṭabî' at
Binâ itdi o dem mekr ü ḥadî' at
- 2372 Bu mansıbdan anı tâ eyleye dūr
Geçe kendü yirine ola mesrûr
- 2373 Gelüp tîz şâha gamz itdi o şânı
Ki şâhuñ ḥaḳḳını bilmez o şânî
- 2374 Şehüñ ağızı koḳardı dir ḥande eyler
Anı ketm eylemez her yirde söyler
- 2375 İşidüp şeh didi ey merd-i kâlî
Neden işbât idersin bu maḳâlî
- 2376 Didi da'vet kıl anı ḥidmetüñde
Aña yir göster âḥir ḳurbetinde
- 2377 Elin ağızına ṭutısardur ol bed
Olur bu bendenüñ ḳavli mü 'eyyed
- 2378 Diyüp çıḳdı ḳapuda buldı anı
Evine da'vet itdi ol cüvânı
- 2379 Yidürdi anda aña mâ-ḥaşaldan
Aña ḥalṭ eyleyüp şüm u başaldan
- 2380 Yidürdi çün ziyâfet buldı encâm
Girü dîvâna geldiler ser-encâm
- 2381 Ḳatına da'vet itdi şeh cüvânı
Ki bile anda ol gamz-ı nihânı

2371a: kec-ṭabî' at / keç-ṭabî' at F2

2373a: gelüp F2 / gelip F1

2378a: ḳapuda / ḳapudan F2

- 2382 Yakın geldükde şâha tıtdı ağızın
Şeh anı gördi tahkîk itdi gamzın
- 2383 Yazup bir ruḡ' a virdi aña sultân
Anı hil' at şanup şâd oldu ol ân
- 2384 Didi ilet bunı hızzân-ı mâla
Bitürsün işüni iriş me'âle
- 2385 Alup çün ruḡ' ayı çıkdı kapuya
Hemân hâzır gelür hâsid tapuya
- 2386 Görüp bu ruḡ' ayı itdi su'âli
Bu da hil' at diyü didi me'âli
- 2387 Didi bu ruḡ' ayı bu dem baña vir
Niçe bir olasın bunda 'atâ-gîr
- 2388 Bu da yâd eyleyüp ol haḡḡ-ı nânı
Hemân virdi eline ol dem anı
- 2389 Sevinüp ruḡ' a ile gitdi nâ-dân
Başına ne geliser bilmez ol ân
- 2390 Getürdi hâzine çün itdi teslîm
Büyük hil' atler umar anda bî-bîm
- 2391 Açup mührini hâzin bildi hâli
Didi bilür misin bunda me'âli
- 2392 Didi hil' atdürür şeh devletinden
Haber-dâr olmadı hiç nekbetinden
- 2393 Didi hâzin ki cellâd idüñ ihzâr
Gâzab yazmış bunuñ içinde hûn-kâr
- 2394 Ki varan kimsenüñ çat' eyle başın
Aña hiç virme mühlet bitür işin

2390a: hâzine / hâzîne İÜ

2390a: bî-bîm / ol bîm F2

2391a: mührini hâzin / mührin görüp çün F2

2391b: bunda / bundan İÜ

2392a: devletinden / devletinde İÜ

2393b: hûn-kâr F2 / hûd-kâr F1, H

- 2395 Başın dıvâna gönder bilsün ağyâr
Ki bulmuşdur cezâsın merd-i bed-kâr
- 2396 İşidüp bu sözi ol hâsid-i zâr
Olur işbu haberden albi evkâr
- 2397 Figân u zâr ile feryâda başlar
alâşın isteyü ol dâda başlar
- 2398 Ki olmadı benümçün işbu ru' a
Fülân için yazılmışdur bu va' a
- 2399 Didi hâzin ki budur emr-i sultân
Girü redd olmağa olur mı imkân
- 2400 Hemân başını kesdiler hasûduñ
asârı zâhir oldu anda sûduñ
- 2401 Cüvân dıvâna geldi ' âdet üzre
Yine ol pendin itdi hikmet üzre
- 2402 Ki ya' nî didi ey şâh-ı huçeste
Eyüye eylük eyle kıлма haste
- 2403 Keme öz kemligi eyler kifâyet
Aña lâzım degül ađz u nikâyet
- 2404 Anı şeh sağ görüp itdi ta' accüb
Didi anden olupdur bu tecennüb
- 2405 Didi ol ru' a n'oldı n'itdüñ anı
Neçün fehm itmedüñ sûd u ziyânı
- 2406 Didi şağş-ı fülânı bende-i şâh
Çü oldu hil' at ağvâlınden âgâh
- 2407 Tazarru' itdi aña virdüm ol dem
Ki oldur bu haıre yâr-i eslem
- 2408 Didi şeh ol kişi haıkuñda gaybet
İdüp kıldı saña uş böyle töhmet

2396a: zâr / kâr F2

2396b: Olur işbu haberden albi evkâr / Bilüp hâlin neye irdi ider zâr F2

2403b: degül / degil İÜ

2404a: şeh / şâh F2

2405b: neçün / niçün F2

- 2409 Didi hâşâ ki ben dimişem anı
Hudâ dânenededür sırr u nihânı
- 2410 Didi neçün anuñ ağzuña tıtduñ
Anuñ ol gânzını sen müşbet itdüñ
- 2411 Didi şâhum o dem o merd-i qallâş
Beni da' vet idüp yidürdi çok âş
- 2412 Aña katmış idi şüm u başaldan
Çü geldük hizmete biz ol mağalden
- 2413 Çü vâkıf oldı şeh aqvâl-i gâmza
İşâret kıldı Seyyid'den bu remze
- 2414 Ki buyurmuşdur ol sultân-ı vâlâ
Bu sırrı keşf idüp eclâdan eclâ

قال صلى الله عليه وسلم من حفر بيروا الاخيه وقع فيه

- 2415 Zuhûr itdi bu dem pes sûd-ı maşsûd
Hasûduñ sûdı oldı naqd-i merdûd
- 2416 Hasûduñ baqmagil şûrında sûda
Ki rağmet vire mi hûdı Yehûd'a
- 2417 Didi maşsûda şeh ey merd-i şâdıq
Bu vuq' añ vaq' aya oldı muvâfıq
- 2418 Di anı muşsine eyle ri' âyet
Keme kemligi hoş eyler kifâyet

VASL

- 2419 Bu ma' nîden buyurmuş İbni Sîrîn
Cinânında mu' allâ bula yirin

2410a: neçün / niçün F2
2410a: tıtduñ / dutduñ İÜ
2410b: anuñ / onuñ İÜ
2411a: o / ol F2
2411a: o merd-i / ol merd-i İÜ
2413b: kıldı / tıydı İÜ, F2
2414a: buyurmuşdur ol / buyurmuşdurur F2
2416a: baqmagil / bakma gel H
2417a: maşsûda şeh / maşsûd shehe H

- 2420 Ki hiçbir kimseye dünyâyıçün ben
Hased eylemedüm a' lâ vü edven
- 2421 Eger bir kimseye irişse ni' met
Hudâ'sı virse aña câh u devlet
- 2422 Dir idüm ki behiştî ise bu kes
Ne cüz'îdür bu ni' met buña söz kes
- 2423 Eger ehl-i cehennem ise farzâ
Ne hâşıl ni' metinden aña yârâ
- 2424 Ki cennetden bu miskîn behresüzdür
Ko yisün ni' metini çâresüzdür

VAŞL

- 2425 Hased kalb içre bir güne marazdur
Cibilletdendürür şanma ' arazdur
- 2426 Şol âteş gibidür mişkât-ı dilde
Yalıñlanmağ içinde her maħalde
- 2427 Rızâ âbıyla ger itmezseñ itfâ
Yağar dünyâ vü dînüñ eyle ışğâ
- 2428 Żarar hâsiddedür maħsûda irmez
İki evde bile mağşûda irmez

HİKÂYET

- 2429 Var idi bir zamân bir merd-i ' âlim
Olupdı ' ilmile mevle'l-me' âlim
- 2430 Şalâh ehli idi ' ilmile ' âmil
Fünûn-ı ' ilm içinde merd-i fâzıl
- 2431 Bu hâletden severdi anı herkes
Aña ' izzet kııurdı merdüm ü ħas
- 2432 Velî bir koñşısı var idi câhil
Ma' ârif süfresinden ħayli zâhil

2426a: müşkât-1 / mişkât-1 İÜ, F2

2432a: koñşısı / koñşısı F2

- 2433 Çogidi mâlı mağrûr idi nâ-dân
Hased eylerdi ol menlâya her ân
- 2434 Ki her kim kılsa bu mağdûma hizmet
Çekerdi bu marazdan ğamm u kürbet
- 2435 Mezemmet eyleridi ol fakîhi
İşiden zecr iderdi ol sefihi
- 2436 Ki câruñ ola böyle merd-i menlâ
Anı sevmeyesin ey ‘abd-i dünyâ
- 2437 Anuñ bir hizmetini câna minnet
Bilüp cândan kılurlar aña hürmet
- 2438 Çırâğ-ı nûr-ı Hâk’dur ‘ilm-i esnâ
‘Aceb mi görmese anı her a‘mâ
- 2439 Meşeldür ki çırâğın dibi ey cân
Karañudur ne bilsün anı nâ-dân
- 2440 İl öger artar idi ğayzı anuñ
Kesilmezdi hasedden hayzı anuñ
- 2441 Kaçan olsaydı ol menlâya ihsân
Hasedden âteşi eylerdi tuğyân
- 2442 Şu hadde mübtelâ oldu o miskîn
Dilerdi dem-be-dem kendü helâkin
- 2443 Var idi ol hasûduñ bir ğulâmı
Didi ol kılma bu merd-i ‘âmî
- 2444 Ki senden bir murâdum vardur oğlan
Bitürürseñ saña çok idem ihsân
- 2445 Seni âzâd idüp hem çok virem mâl
Bulasın halk içinde hüsn-i ahvâl
- 2446 Didi mevlâsına ol kul efendî
Beyân eyle o maşşûd-ı pesendî
- 2447 Ki ben de sa‘y idem itmâm-ı emre
Hudâ ruşşat müyesser ide ‘ömre

- 2448 Çıkardı virdi aña bir bıçağı
Dahı bir kîse altun hem ‘itâkı
- 2449 Didi bu zer senüñ olsun tamâmı
‘İtâk-nâme mübârekdür kirâmı
- 2450 Budur senden murâd ey ‘abd-i maqbûl
Beni menlâ şamında eyle maqtûl
- 2451 İşidüp kıl anı itdi figâmı
Didi bu işde hiç olam mı cânî
- 2452 Ne cür ’etdür ider mevlâya bende
Bunu kim göre lâyıq ey figende
- 2453 Saña sevdâ qarışmış eyle tîmâr
Kerem kıl itme bu güftârı izhâr
- 2454 Ki her kim işidür taqbîh iderler
Cünûn irmiş diyü tafzîh iderler
- 2455 Ya niçe kıyasın cân-ı ‘azîze
Nedür bundan murâd irgür temîze
- 2456 Murâduñ imtiyhân ise fe-hâşâ
Sefâhatdür bu sözler itme ifşâ
- 2457 Ne i‘ tâkuñ gerek dahı ne mâluñ
Düşür ‘aqluñı başa gözle hâlûñ
- 2458 Didi ey bende âgâh ol bu işden
Revâdur ger geçersen cân u başdan
- 2459 Ki bu menlâya bu ‘izzet bu ikrâm
Derûnumda virüpdür niçe evrâm
- 2460 Âgâh oldukça bu ta‘zîm ü tevķîr
Toķunur cânuma şimşîr ü şad-tîr
- 2461 Çü halkile bunuñ işi selemdür
Baña her gün ölümdür hem elemdür

2449b: ‘itâk-nâme / ‘atâk-nâme İÜ

2450a: murâd ey / murâdî F2

2457b: düşür ‘aqluñı başa / divşür ‘aqluñ başıña F2

2460a: oldukça / oldukça F2

- 2462 Ki her gün ölmeden işbu elemle
Bir ölmek yegdürür gel sözüm aña
- 2463 Didi mevlâsına ey merd-i meftûn
Revâ görür mi bunu merd-i mecnûn
- 2464 Ki bir şahşuñ cihânda ni‘ metinden
Geçe bir kimse cân u devletinden
- 2465 Sañadur bu işüñ âhîr ziyânı
Bunu dime tefekkür eyle anı
- 2466 Çü menlâdan olupsın haste-ğâtır
Anı öldüreyin gel olma fâtir
- 2467 Didi feryâd idüp hây itme anı
Ki andan çok çekisersin ziyânı
- 2468 Budur evvel beni ağız idiserler
Anuñçün niçe rencîde iderler
- 2469 İkincisi bu halk aña acırlar
Sögerler idene hem ilenürler
- 2470 Aña rahmetle iderler du‘ âyı
Ögerler anı iderler şenâyı
- 2471 Baña küllî elem olısar andan
Bu yigdür ki geçem cism ile cândan
- 2472 Beni öldür anuñ şamında ebsem
Aña töhmet ideler halk-ı ‘ âlem
- 2473 Düşe halk i‘ tîkâdından ser-â-ser
Hakâretde ola hâke berâber
- 2474 Ola halk iltifâtından çü ma‘ zül
Murâdum bu çala merdûd u mağzûl
- 2475 Çü vâkıf oldı ol bende bu hâle
Hased virmiş dimâğın ihtilâle

2462b: yegdürür / yigdürür İÜ

2467b: çekisersin / çekiserven F2

2470b: anı / aña İÜ

2471b: ki / kim F2

2475a: bende bu hâle F2 / bende hâle F1

- 2476 Diyüp mevti hayâtından yig ancak
Hemîn menlâ şamında çaldı bıçağ
- 2477 O hıznîri idüp şeytâna kurbân
Ten-i nâ-pâkin itdi anda bî-cân
- 2478 ‘Acebdür anı gör şab‘-ı hasîsin
Fidâ itdi aña rûh-ı nefîsin

VAŞL

- 2479 Hased hâ’îl marâzdur kıl firârı
Müsevvêd kılma bundan gül-‘izârı
- 2480 Hasedden kankı dilde olsa âteş
Aña külhancıdur şeytân-ı ser-keş
- 2481 Bil anuñ hîmesidür ni‘ metullâh
Kim irer kullarına gâh u bî-gâh
- 2482 ‘İbâda ni‘ meti gördükce hâsid
Yağar kalbinde âteş merd-i fâsid
- 2483 Anı nefh eyler ol iblîs-i hannâs
İder vesvâsile kalbini is pas
- 2484 Yağar âteşlere cism ile cânı
Virür gâretlere iklîm-i hânı
- 2485 Gerek bir gayret ıssı merd-i mes‘ûd
Hased bâbın kıla cehdile mesdûd
- 2486 Bulup dârû-yı şer‘-i Muştafâ’yı
Taleb eyleye bu derde devâyı

‘İLÂCU'L-HASED

- 2487 Müsülmânâ eger bildüñse derdi
Henüz fark eyledüñ hâr ile verdi
- 2488 İşit Loqmân-ı dînüñ hikmetinden
İçesin şâyed ola şerbetinden

2478b: fidâ / fedâ F2

2482a: gördükce / gördükde F2

2488b: ola / ol İÜ

2489 Bula tâ haste-i cânuñ şifâyı
Alup hânût-ı hikmetden devâyı

2490 İki şeydendürür bunuñ 'ilâcı
Bulup 'ilm ü 'amelden imtizâcı

'İLÂC-I 'İLMÎ

2491 Budur 'ilmî kılasın bunu iz'ân
Hased ehli bulur dâreynde hüsran

2492 Ki dünyâda dem-â-dem zâdı gamdur
Hem uhrâda 'azâb ile behemdür

2493 Velî maşsûda sûdudur mülâşık
İki evde olur aña muvâfık

2494 Ki dünyâda budur mazlûm-ı maḥfûz
Hem uhrâda 'ivażlar birle maḥzûz

2495 Niçe nâ-dân ola bu iki 'ilmi
Bilürken kıla öz nefsine zulmi

2496 Ki zarrı kendüye irer ḥasûduñ
Ne nef' i ola ol lafzında sûduñ

2497 Hased maşsûduñ almaz ni' metini
Ki tâ ol görmeyince müddetini

2498 Ki 'İlmullâh'da her bir şey'e gâyet
Virilmişdür bulur anda nihâyet

HİKÂYET

2499 Rivâyet eyler ol Şeyhü'l-Ġazâlî
Ma'ârif kûhınıñ Ġinî gazâlî

2500 Var idi enbiyâdan bir ulu kul
Ki devlet emrine olmuşdı meşğûl

2501 Zamânında var idi bir zen-i şûm
Selâḫat virmiş idi aña ḫayyûm

- 2502 Ezâ iderdi dâyim ol nebîye
Cefâlar kaçd iderdi ol 'alîye
- 2503 Çü kuvvetde varupdı bir maqâma
Aña kâdir degüldür intikâma
- 2504 Hudâ'sına be-âhir itdi şekvâ
Ki sensin hâlûme dâna vü binâ
- 2505 Ki ol 'avret baña eyler cefâlar
Gönülden kaç' olur dürlü şafâlar
- 2506 Anı yâ Rabb eger itmezseñ ihlâk
Olur mü 'min kuluñuñ sînesi çâk
- 2507 Aña vahy eyleyüp buyurdı Ma' bûd
Zamânın gözle şabr it olma pür-dûd
- 2508 Öñinden kaç anuñla olma yağı
Ki virdüm sulţanetde aña çağı
- قال الله تعالى فرمن قدامها حتى ينقصي ايامها
- 2509 Ezelde hikmetümle devletini
Muqadder kılmışam tıy hikmetini
- 2510 Dükenmeyince anuñ ol zamânı
Dileme benden andan hiç emânı
- 2511 Ki taqdîrüm benüm olmaz muğayyer
Bu yolda şâbir ol qalma muğayyer
- 2512 Bu deñlü enbiyâ ki geldi gitdi
İşitdün anlara a' dâsı n'itdi
- 2513 Zamânı geçmeyince ol 'idânuñ
Virilmedi murâdı enbiyânuñ

VAŞL

- 2514 Hâkîkat çeşmile ger baqa hâsid
Aña rüşen olısar bu mefâsid

2502a: iderdi / eylerdi F2
2503b: degüldür / degildür İÜ
2509a: ezelde / ezelden F2

- 2515 Ki kendü nefesine gâyet ‘adûdur
Velî maşsûda dost hânde-i rûdur
- 2516 Şuîa beñzer hemîn anuñ mişâli
İşit benden bu dem pes hasb-i hâli
- 2517 Ki bir kimse taş atar düşmenine
Diler cemre birağa hırmenine
- 2518 Hemân-dem ‘avdet idüp sengi anuñ
Çıkarur bir gözini mübtelânuñ
- 2519 Bunuñla gayzı olup dağı müşted
Ata bir seng-i âşer aña ol bed
- 2520 Çıkara ol dağı âşer gözini
Bu hâlile görür olsa özini
- 2521 Zuhûr idüp o dem efsâne işler
Dürûğ u gaybet ü bühtâna başlar
- 2522 Olup ol suhre-i hannâs-ı vesvâs
Düşe hizlâna ‘İndellâh-i ve'n-nâs
- ‘İLÂC-I ‘AMELÎ
- 2523 Hased emrâzına aña ikinci
‘Amel yolından olısar ‘ilacı
- 2524 Hased esbâbını evvel gönülden
Çıkar cehdile tarh it cân u dilden
- 2525 Ki kibr ü ‘ucbuñ esbâbı haseddür
Bular cîdüñde “hablün min mesed” dür
- 2526 Dağı buğz u ‘adâvet hubb-ı câhuñ
Hased esbâbıdur aña günâhuñ
- 2527 Bulam dirseñ haseden ger selâmet
Çıkar bunları kalbünden temâmet

2515a: kendü / kendi F2

2516a: hemîn / hemân F2

2525a: kibr ü ‘ucbuñ / kibri ‘ucbuñ F2

2525b: Ve boynunda hurma lifinden bükülmüş bir ip olduğu halde. (Tebbet, 111/5)

- 2528 Dahı her ne Һased emr ide saña
 Һilâfile tedârük eyle aña
- 2529 Eger ta‘n eyle dirse sen şenâ kııl
 Helâkin ister ise hoş du‘â kııl
- 2530 Eger keşf eyle ‘aybın dirse setr it
 Һased emrini tutmağda Һazer it
- 2531 Eger Һor eyle dirse eyle ta‘zım
 Aña cevır eyle dirse eyle tekrım
- 2532 Dem-â-dem Һayr ile yâd eyle anı
 Budur râh-ı rażıyy-i müslimânî
- 2533 İşidüp bu şenâñı tâ ki maşsûd
 Kııla ebvâb-ı Һıkdı ol da mesdûd
- 2534 Bu ma‘cûn ki didüm ‘ilm ü ‘amelden
 Mürekkebdür seni sağlar Һalelden
- 2535 Budur mażmûnı Kânûn-ı Şifâ’nuñ
 Budur meknûnı râh-ı Murtażâ’nuñ
- 2536 Budur mefhûm-ı Kimyâ-yı Sa‘âdet
 Budur iksîr-i maşşûl-i sıyâdet

MÜNÂCÂT

- 2537 Һudâvendâ ‘alîmü zât-ı dil-hâ
 Kâmu aĥvâlümü sensin çü bînâ
- 2538 Һased ger var ise ka‘e eyle dilden
 Zemâyim vaşfını dūr it göñülден
- 2539 Muşaffâ kııl maĥabbetle İlâhî
 Һased cündine virme aña râhı
- 2540 Selâmetle ola bu şadr-ı sînem
 Görülmeye ebed bir ferde kînem

2530b: tutmağda / tutmağdan F2

2532a: Һayr ile / Һayrıla İÜ

2534b: sağlar / şağlar F2

2539b: virme aña / hergiz virme F2

2540a: selâmetle / selâmetde F2

2540b: görülmeye İÜ / görülmeye ya F1 / görülmeye F2

- 2541 Yuna levş-i teĥâsüdden kilîmüm
Saña teslîm ola ħalb-i selîmüm

VAŞL

- 2542 Ĥased geldi diyü ġam yime fâluñ
Dürîş terk eyle ħûb olur me'âlûñ
- 2543 Ĥudâ bir ħulumı ger sevse yârâ
Aña 'aybını eyler âşîkâre
- 2544 Ki tâ terk eyleyüben ola maĥbûb
Ĥuzûr-ı Ĥaĥĥ'a ol varmaya ma'yûb

و صلى الله على سيدنا محمد وآله وصحبه اجمعين

EL-BÂBÜ'S-SÂDİSÜ MİNE'L-ĤAMİDETİ EL-İĤLÂŞ

- 2545 Başıret ehli dir bu ħalk-ı dünyâ
Ĥamu hâlikdürür ednâ vü a' lâ
- 2546 Bulardan 'âbidân olmaya hâlik
Ĥutarsa 'ilm ile eyler mesâlik
- 2547 Olıardur helâkde cümle 'âlem
Meger muĥliş ola aña 'avâlim
- 2548 Ĥaĥardadur ħamu erbâb-ı iĥlâş
Gerekdür bilesin iĥlâşı ey ħâş
- 2549 Pes iĥlâş olmasa bu cümle a' mâl
Nemeksüz aş gibidür itme ihmâl
- 2550 Çü niyyet oldı iĥlâşuñ medârı
Muĥaddem görelüm bu murġ-ı zârı
- 2551 Ki niyyet birledür aĥkâm-ı a' mâl
Diyelüm niyyeti tafşîl ü icmâl

2542b: dürîş İÜ / dürüş F1

2543a: ħulumı / ħulmı İÜ

2545a: ehli dir / ehlidir F2

2545b: ednâ vü a' lâ / a' lâ vü ednâ İÜ, F2

2546b: eyler / anlar İÜ, F2

2551a: birledür / üzredür İÜ

قال صلى الله عليه و سلم الاعمال بالنيات

- 2552 Ne ki maqşûd ider niyyetde ‘âmil
Hemîn oldur ‘amelden aña hâşıl
- 2553 Tohum gibidürür a‘ mâle niyyet
Ne dikseñ anı virür arz-ı himmet
- 2554 Hem oldur hırmenüñde şubra âhır
Dağı tennûruña tağmîr-i fâhır
- 2555 Bu zâhirdür neyi bişürse tennûr
Ġıdâñ oldur olur anuñla ten nûr
- 2556 Pes işüñ evveli çağ âhıridür
Bu remzi söylesem bu dem yiridür
- EVVELÜ'L-FİKRETİ ÂHİRÜ'L-‘AMEL
- 2557 Bu ma‘niden çü evvel intihâdur
Duranlar niyyetini müntehâdur
- 2558 Gel imdi eylegil taşhîh-i niyyet
Ki tâ çekmeyesin âhırde haybet
- 2559 Ki niyyetsüz ‘amelden niyyet-i hâş
İşitdüñ yig didi ol şâh-ı ihlâş

HİKÂYE

- 2560 Var idi bir kişi İsrâ ‘ilf’den
Sehâ ehli idi diñle veliden
- 2561 Tamâm kaht u galâ idi zamânı
Mecâ‘et almış idi merdümânı
- 2562 Giderdi yolu bir kum tağa irdi
Bu geldi hâtırına çünki gördi

2552b: aña / aña F2

2554a: şubre / şabra İÜ, F2

2555a: neyi / ne kim F2

2557b: bu dem / âhır F2

2559a: ‘amelden / ‘amelde F2

2559b: didi ol şâh-ı ihlâş / didi şâh-ı ihlâş İÜ

- 2563 N'olaydı bu depe gendüm olaydı
Benüm olaydı hem kendüm olaydı
- 2564 Taşadduğ ider idüm anı der-hâl
Mecâ' et ehline iderdüm îşâl
- 2565 Hülûşile çü niyyet hâsıl oldu
Aña ol ecrini hem vâsıl oldu
- 2566 Hemân vahy itdi Hâk peygamberine
Ki müjde eyle ol 'abd-i hazîne
- 2567 Kabûl itdüm bu dem hayrâtın anuñ
Geçürdüm deftere niyyâtın anuñ
- 2568 Eger ol kum depe gendüm olaydı
Ne niyyet itdise anı kılaydı
- 2569 Ne deñlü ecre vâsıl olacağdı
Meşûbâtdan ne ücret bulacağdı
- 2570 Kamu virdüm o kula râygânî
Beşâret eyleyüp şâd eyle anı
- VAŞL
- 2571 Niçeler niyyetinde yoğ hülûşı
Hudâ'sına olur ol işde 'âşî
- 2572 Ğazâlarda ider a' dâya cür'et
Bahâdur er didürmek anda niyyet
- 2573 Bu içdâmın yazar anda melekler
Hudâ'ya 'arz idüp kıtur dilekler
- 2574 Hiţâb irer ki olmadı kabûlüm
Benümçün kılmadı anı o kulum

2563b: olaydı / n'olaydı F2

2564a: ider / eyler F2

2566b: eyle ol 'abd-i hazîne / eylegil ol behterine F2

2567b: niyyâtın F1, H / niyyetin F2

2570b: eyleyüp İÜ, F2 / eyleyip F1

- 2575 Yuyuñ defterden anı bî-bahâdur
Bahâdur didiler anı bahâdur
- 2576 Ki niyyetde anı kılmışdı ancak
Hemân oldur anuñ ecrinde mülhâk
- 2577 Bu minvâl üzredür hep gayri a' mâl
Çü niyyet düzmedüñ gel çekme ahmâl

VAŞL

- 2578 Eger bir işde olsa niçe maqşûd
Qamu uhrâya maqşûd olsa ma' dûd
- 2579 Qamusın niyyet itmeklik revâdur
Ki anuñ her birisi pür-bahâdur
- 2580 Mişâlâ ger şurû' itseñ şalâte
Gerekdür niçe niyyet ol şalâte
- 2581 Budur evvel edâ-yı farza niyyet
İdüp andan taleb eyle meşûbet
- 2582 İkinci imtişâl-i emr-i Rahmân
Üçüncisi münâcât-ı za' ifân
- 2583 Budur dördüncisi mi' râca niyyet
Qıla hem cem' -i hâtırda 'azîmet
- 2584 Budur bişincisi cümle cevârih
Ola Hâk kulluğında zî-naşâyih
- 2585 Dil ü cân vaqf ola bu hidmetinde
Buları derc ide hep niyyetinde
- 2586 Ne deñlü çok ola bu gûne niyyât
Muzâ' af olisar anda meşûbât

2575a: defterden / defterde F2

2575b: anı / aña İÜ, F2

2575b: bahâdur / bahâdır F2

2576b: oldur / odur F2

2577b: düzmedüñ / düzmedin F2

2578b: maqşûd / maqşûr İÜ

2585a: vaqf / vâkıf İÜ

2586b: meşûbât / meşûbet İÜ

VAŞL

- 2587 Eger bir şeyde olsa niçe maḥsûb
Kimi dünyâ kimi uḥrâya mensûb
- 2588 Sen uḥrâ niyyetini eyle tercîḥ
İkisin bir işüñde eyle taḥḫîḥ

HİKÂYET

- 2589 Gel imdi diñle benden bir hikâyet
Bu söze şerḥ ola añla dirâyet
- 2590 Var idi bir ‘azîzüñ bir mürîdi
İrâdet defterinde ḥoş-ferîdi
- 2591 Meger bir demde ol bir ḥâne yaptı
Tamâm itdi ‘azîzi da‘vet itdi
- 2592 Mürîdânile şeyḫ itdi icâbet
Yinildi oldu da‘vet ü zîrâ‘at
- 2593 Görür ol ḥânesinde iki revzen
Açılmış iki dîvârında aḥsen
- 2594 Su ‘âl itdi mürîde şeyḫ-i ḥoş-ḥâl
Bu revzenden nedür maḥşûduñ ey yâr
- 2595 Cevâbında didi ey pîr-i aḥsen
Ziyâ için ḳodum tâ ola rûşen
- 2596 Aña reddile didi şeyḫ-i irşâd
Ḥaḫâ itmişsin ey dervîş-i bî-dâd
- 2597 Ezân için gerekdi bunda niyyet
Ki tâ fevt olmaya senden cemâ‘at
- 2598 Ziyâ lâzım gelürdi bu merâma
Ziyâ ḳaşd eyleyüp düşdüñ zulâma
- 2599 Bunuñ emşâli çoḳdur var ḳıyâs it
Bunuñla niçe ma‘nî iḳtibâs it

2592b: da‘vet ü zîrâ‘at / da‘vât ü zârâ‘at İÜ

2594a: ḥoş-ḥâl / ḥoş-kâr İÜ, F2

VAŞL

2600 Niçe şey var kabîh ez-hâl-i insân
‘İbâdet kılmâğa var anı imkân

2601 Mişâlâ hâcete varmaq kenîfe
Ki lâzımdur vazî‘ a vü şerîfe

2602 Dilerseñ kılasın anı ‘ibâdet
Şerîf ola gide andan habâşet

2603 Beşer hâlince çün itseñ teveccüh
Gerekdür niyyetüñde saña evcüh

2604 Ola bir niyyetüñ def‘ -i takâzâ
Ki şıklet gide hıffet bula a‘ zâ

2605 İkinci niyyet-i tecdîd-i âb-dest
Şalâtüñ tâ huzûr ile vire dest

2606 Bu niyyetle varursañ ger kenîfe
Olısar cümle evzâ‘ uñ şerîfe

2607 Olur her hatvesine bir meşûbet
Zihî dîn ü zihî millet kerâmet

2608 Riyâyile eger itseñ sücûdı
Hevâyile ya mescidde ku‘ üdı

2609 ‘İbâdet olmaz ol olur dalâlet
Ne iksîr oldı aña hüsni niyyet

BEYÂN-I HAKÎKATÜ'L-İHLÂŞ

2610 Çü niyyetden biraz kılduñ beyânın
İşit ihlâş nedür görgil ‘ayânın

2611 Bunı bildüñ eger olmasa niyyet
Şahîh olmaz ‘amel bulmaz meşûbet

2600b: kılmâğa var anı imkân / kılmâ var anı sen imkân İÜ

2603b: evcüh / evceh İÜ

2604a: bir niyyetüñ def‘ -i takâzâ / niyyetüñ def‘ bir takâzâ F2

2605a: niyyet-i / niyyetüñ F2

2608b: mescidde / mescidden F2

2610a: kılduñ / kılduğ İÜ, F2

2611b: bulmaz / olmaz İÜ

- 2612 'Amel içinde ger niyyet ola ferd
Budur ihlâş oñat fehm eyle iy merd
- 2613 İki şey olsa ger fi' lünde bâ' is
Hulûş olmaz o dem virmez mevâris
- 2614 Mişâlâ 'ilme meşgûl olsa bir kes
Rızâ-yı Hakk'ı niyyet eylese pes
- 2615 Hulûş ehli odur bu niyyetinde
Mu'îni ola Hâzret himmetinde
- 2616 Eger bu niyyete zamm itse âher
Ki halk içinde ola merd-i mefhar
- 2617 Bula câh ile dahı ihtirâmı
Sühûletle bula cümle merâmı
- 2618 Bulunmadı bu niyyet içre ihlâş
Ki iki oldı bâ' is olmadı hâş
- 2619 Buña 'âmil dinür muhliş dinilmez
Dahı bâtil degül müflis dinilmez
- 2620 Velî ebrâr maqâmından denîdür
Egerçi şaff-ı eşrârdan senîdür
- 2621 Bunu mi' yâr idin buña kıyâs it
Bu yüzden niçe ma' nî iktibâs it

HİKÂYET

- 2622 İşit bir ehl-i hâl itmiş hikâye
Ki ben gitmiş idüm bir dem gazâya
- 2623 Hulûş ehli idüm kıldum 'azîmet
Rızâ-yı Hakk idindüm anda niyyet

2615a: odur / budur İÜ

2619b: degül / degil İÜ

2619b: dinilmez İÜ / diyilmez F1, F2

2620a: maqâmından / maqâmında İÜ

2622a: hikâye / hikâyet F2

2622b: Ki ben gitmiş idüm bir dem gazâya / Gazâya gitmege itdüm 'azîmet F2

2623a: 'azîmet / çü himmet F2

2623b: idindüm / itdüm F2

- 2624 Virüp bu dîn yolında baş u cânı
Bulam âhirde ecr-i câvidânı
- 2625 Şatun bir tobra aldum yolda nâ-gâh
Bu geldi hâtırında hikmetullâh
- 2626 Ki isti' mâl idem anı işümde
Şatam artuğa âhir dönüşümde
- 2627 Görürem ol gice gökden melâ'ik
Çatuma indiler fevka'l-erâ'ik
- 2628 Ele defter alup yazdılar ol ân
Ki mü'mindür fülân gâzîdür ol şân
- 2629 Hülûş ehlidür ol müzdi ziyâde
Dürüstdür niyyeti emr-i gâzâda
- 2630 Temâşâcı yazıldı kimi anuñ
Ki yokdur bu gâzâda kâmu anuñ
- 2631 Birisin yazdılar tâcirdür ol kes
Bunu niyyet kılupdur bunda ol kes
- 2632 Çü nevbet baña geldi yazdı kâtib
Bu da tâcir diyüben oldı 'âtib
- 2633 İşidüp aña itdüm i' tirâzı
Didüm zulm itme baña ey riyâzî
- 2634 Ki yokdur bende hem dînâr u dirhem
Baña bu töhmetile kılma verhem
- 2635 Hülûş üzredürür kalbümde niyyât
Ticâret kanden ü bu bende heyhât
- 2636 Beni tüccâra kılma hem cerîde
Ki gâzîlerdenem ey nûr-ı dîde

2625a: tobra / torba F2

2625b: hâtırında / hâtıruma F2

2626b: âhir / anı İÜ

2629a: müzdi İÜ / müjdi F1, F2

2634a: hem / hic İÜ / hiç F2

2634b: töhmet ile / himmet ile İÜ

2635a: üzredürür / ehli olup İÜ

2635b: kanden ü bu bende / kanden bu benden İÜ

- 2637 Yüzüme baqdı didi ey dürûğî
Dürûğuñdan umar mısın fûrûğî
- 2638 Ki tobra almaduñ mı ey kemîne
Anı artuğa şatmaq niyyetine
- 2639 Hülûş ehlinde neyler böyle niyyet
Yarar mı gâziye böyle ‘azîmet
- 2640 Tanışdılar be-âhîr birbirine
Ki böyle yazalar ol defterine
- 2641 Hülûşile gazâya gelmiş idi
Bu niyyetle bularla girmiş idi
- 2642 Velî bir tobra aldı ol kemîne
Anı artuğa şatmaq niyyetine
- 2643 Hüdâ'sıdur bunuñ emrinde hâkim
Ne dilerse ide ol Rabb-i ‘âlim
- VAŞL
- 2644 Ulular didiler bir sâ‘at ihlâş
Ebed bir bendesini idiser hâş
- 2645 Velî ihlâşdurur kibrît-i ahmer
Budur iksîr ki toprağı kıılır zer
- 2646 Diyesin evc-i ‘izzetde bu ma‘nî
Hemânâ murğ-ı ‘anqâdur o ya‘nî
- 2647 Didiler ‘ilm hem tohm-ı ‘ameldür
Vücûduñ mezra‘ıdur hoş-mağaldür
- 2648 Aña ihlâş olupdur âb-ı nîsân
Anuñ saqyında sa‘y it turma insân

2637a: yüzüme / yüzime F2

2638a: tobra / torba F2

2641b: bularla / bu yola İÜ, F2

2642a: tobra / torba F2

2647a: ‘ilm hem / ‘ilm ü hem F2

- 2649 Ki ihlâş olmasa maḥşûl-i a' mâl
Müfid olmaz olur pejmürde aḥvâl
- 2650 Dilerseñ başasın a' dâ-yı ' âşî
Düriş hem-dem idin ihlâş-ı ḥâşî
- 2651 Ki ihlâş ehli hiç olmadı maḡlûb
Ḥulûşî olmayandır merd-i ma' yûb

ḤİKÂYET

- 2652 Rivâyet olunur bir merd-i ' âbid
Ki İsrâ 'il'den idi ol mücâhid
- 2653 Şalâḥ u zühdile ma' mûr idi ol
Vera' perhîzile pür-nûr idi ol
- 2654 Didi bir şaḥş aña ey pîr-i irşâd
Senüñ nuşḥuñladur bu kişver âbâd
- 2655 Fülân mevzi' de bir ulu şecer var
Anı ma' bûd idüp aña ṭapar var
- 2656 Aña secde iderler merd ü ger zen
Olupdur bu vilâyet içre reh-zen
- 2657 İşidüp anı ' âbid itdi inkâr
Velî ḡayretle ḡalbi oldı evkâr
- 2658 Be-âḡir ṭurdu ' âbid merdümâne
Teber aldı ele oldı revâne
- 2659 İver varmaḡa ' âbid ol dirâḡta
Kese anı dibinden taḡte taḡte
- 2660 Benâ-geh uğradı bir pîre yolu
Meger şeyṭân idi itdi su 'âli
- 2661 Ki ḡandendür geliş ḡande gidersin
Elüñde bu teber anı n'idersin

2652a: olunur / olınur İÜ

2656a: secde / sicde İÜ

2657b: ḡalbi oldı / oldı ḡalbi İÜ

2660a: benâ-geh / benâ-gâh İÜ

- 2662 Didi ‘âbid aña bu fikr-i sahtı
Ki kesmege giderven ol dirañtı
- 2663 Didi ol pîr aña ey merd-i ‘âli
Bu fikründen müberrâ eyle bâli
- 2664 Yüri var şavma‘ añ içre ferâg ol
Sözüm diñle bu sevdâdan ırağ ol
- 2665 Saña andan ‘ibâdet itmek evlâ
Yüri var işüne ey merd-i bâlâ
- 2666 Didi ‘âbid aña ey pîr-i nâ-dân
‘İbâdetün mühimmidür bu el ’ân
- 2667 Ki Mevlâ’sın koyup bir niçe güm-râh
Anı ma‘ bûd idinmiş şöyle bî-râh
- 2668 Anuñ kaç‘ı olupdur baña vâcib
Baña kim olırdur bunda hâcib
- 2669 Didi ben komazam kesmege anı
Cidâl oldı ara yirde hemânî
- 2670 Tıtuşdılar bilîsi şaldı pâyâ
Başın kesmek diledi düşdi vâya
- 2671 Didi iblîs aña ey şeyh emân vir
Ki tâ bir söz diyem gel eyle te’hîr
- 2672 Çü ıtlâk itdi iblîs didi pîre
Niçe mürsel gelüpdür bu diyâra
- 2673 İşitdilerdi evşâf-ı dirañtı
Olar hiç kesmedi ol ‘âli-bahtı
- 2674 Eger hikmet olaydı ey mübârek
Olara emr ideydi Hâk Tebârek
- 2675 Saña emr itmedi zâhir Hudâvend
Ne lâzım olasın aña muqayyed

2663a: aña / o dem İÜ

2670a: bilîsi / recimi İÜ / iblîsi F2

2672b: gelüpdür bu diyâra / gelüpdür işbu yire F2

2674b: ideydi / iderdi İÜ

- 2676 Didi ‘âbid ki lâ-büd kesmelüdür
Anuñ kubhımı herkes bilmelüdür
- 2677 Yine bu iki pîr oldu muşâri‘
Yine başdı anı ol şeyh-i câmi‘
- 2678 İkincide didi virgil emânı
Saña bir söz diyem bahru'l-emânî
- 2679 Qabûl eylerseñ anı eyle ıtlâk
Ve illâ ne dilerseñ olmayam ‘âk
- 2680 Çün ıtlâk itdi dir iblîs-i câfi
Bilürem ben seni ey şeyh-i vâfi
- 2681 Me’ûnâtüñ senüñ iller görürler
Egerçi hizmetüñ minnet bilürler
- 2682 Eger bir nesne olsa saña idrâr
Ferâgile olurdu sende her kâr
- 2683 Bu gûne olsa idrârüñ revâne
Taşadduq eyleyeydüñ ‘âbidâne
- 2684 Ne hâşıl olısar saña dırahtdan
Ferâgat eyle bu nev‘ ile bahtdan
- 2685 Vazife eyleyem her gün dü-dînâr
Kilîm altında algil anı bî-kâr
- 2686 Çü dînâr mekri düşdi bu araya
İrişdi âfet ü nekbet kuvâyâ
- 2687 Aşamm oldu kulağı çeşmi ma‘lûl
Teber düşdi elinden oldu mahzûl
- 2688 Hidâyet ma‘deniken kalb-i pür-nûr
Vesâvis menba‘ı oldu bulup şûr

2676a: kesmelüdür / gitmelidir F2

2681b: minnet / ‘izzet F2

2683b: eyleyeydüñ / eyleseydüñ İÜ

2685b: altında / altından İÜ, F2

2685b: algil / algıl F2

2686a: bu / çün İÜ

2688b: vesâvis İÜ / vesâvüs F1

2688b: oldu / olup F2

- 2689 Boyadı kalbini şeytânî-efkâr
Tenezzül buldı hâli oldı bed-kâr
- 2690 Didi toğrı didüñ ey pîr-i dâna
İki altun mühimdür şarf idem tâ
- 2691 Birin harc eyleyem birini infâk
Geçe sâyemde hoş ʿubbâd-ı âfâk
- 2692 Halâş ola digerler zaḥmetümden
Perişân olmayalar miḥnetümden
- 2693 Ferâgile idem Haḫḫ'a ʿibâdât
Şafâ birle kılam dürlü münâcât
- 2694 Diyüp döndi evine ʿâbid-i zâr
Muʿazzezdi mehîn oldı der-în-kâr
- 2695 Bu hâlile evine geldi meftûn
Kilîm altında buldı iki altun
- 2696 Birin harc eyledi birin taşadduk
Niçe gün buldı bu nevʿa taḫaḫḫuk
- 2697 Diger rûz oldı bulunmadı dînâr
Bu yüzden ʿâbidüñ göñli olup tar
- 2698 Teber aldı eline yola girdi
Yine iblîsi ol yol üzre gördi
- 2699 Didi ḥannâs aña ḳande gidersin
Elüñde bu teber anı n'idersin
- 2700 Didi ḳaḫʿ eylerem lâ-büd dıraḫḫı
Ki virdi ʿâleme ıdlâl-i saḫḫı
- 2701 Didi ʿunfile iblîs ey dürûğ-zen
Ne ḫaddüñ var anı ḳaḫʿ idesin sen
- 2702 Ḳıḫâl oldı arada diñle hâli
Ḥutuşdılar bulup iblîs mecâli

2689a: şeytânî-efkâr / şeytân-ı efkâr İÜ

2696b: nevʿa / güne İÜ

2701a: dürûğ-zen / dürûğ-zân İÜ

- 2703   ılup ol  âbidi h ake ber aber
Diyesin f are aldı hirre-i ner
- 2704   Didi ey  âbid-i misk n-i meyy al
Niced r sa na bu mekr ile bu  al
- 2705   D ner misin bu işden yoksa baŐu n
Keserven s ylegil cem  eyle h uŐu n
- 2706   Bil p za  fin didi ey ŐaŐŐ-ı memk r
El n  ek t  d nem yolumca meŐb r
- 2707   Vel  bu işde eyle h ll-i eŐk l
Nedend r bu maŐalde  aks-i aŐv l
- 2708   Ki uvvetde kem l mde id m ben
Za  if   n -t v n id n o dem sen
- 2709   Bu dem n'oldı ki oldı emr-i ber-  aks
Didi feh m itmed n ey merd-i n -kes
- 2710   Şu dem ki geld n ihl Őile evvel
Seni g rd m  ay tumdan yudum el
- 2711   Meh bet var idi ol dem y z n de
Cel det a ladum daŐı s z n de
- 2712   Sin n idi ten n de c mle m y n 
Ene'l-ManŐ r diy  s ylerdi r y n 
- 2713      ihl Ő idi evvel sende mekn n
MuŐ bil olmaz idi sa na gerd n
- 2714   İh ta itmiş idi n r-ı ihl Ő
MuŐ bil mi olurdu ben teki   aş
- 2715   Seni g rd kde keyd m irdi za  ife
Neler itd n di ol dem bu naŐife
- 2716   Ki n rum n ra olur mı muŐ bil
MuŐ vim ola mı hi  H k 'a b t l

2710b: yudum / bu dem F2

2715a: gevde m İ  / keyd m F1

2715a: za  ife / za  fa F2, İ 

- 2717 Bu dem çün mekr-i dünyâyile geldüñ
Perîşân oldı niyyet pes yañıldıñ
- 2718 Mehâbet selḡ olup rûyuñdan el 'ân
Oḡudum ol varaḡdan ḡarf-i ḡizlân
- 2719 Yüzüñde var idi ol dem nezâhet
Yile virmiş anı meyl-i ḡabâset
- 2720 Hevâdan olsa a'c mâlüñ esâsı
Ḳarâr ider mi hiç anuñ binâsı

TAKRÎB

- 2721 İşit düşmen dilinden ḡoş-naşîḡat
Eger ḡûş itmedüñse zî-fazîḡet
- 2722 Eger şarrâf iseñ ey merd-i 'arrâf
Bu naḡde eyle şadr-ı sîneñi şâf
- 2723 Kelâmuñ cevherinden ol ḡaber-dâr
Aña cân u ḡöñülden düş ḡurîdâr
- 2724 Metâ' ehline baḡmaz ehl-i iflâḡ
Gerek mellâḡ ola yâ merd-i fellâḡ
- 2725 Bulursañ âb-ı ḡayvân nûş it iy şâb
Neden olursa olsun aña mîzâb
- 2726 Cevâhir derc olunsa ger pelâse
Ḡötürgil anı andan baḡma keyse
- 2727 Mezâbil içre bulsañ şeb-i çırâḡı
Çıḡar andan ḡanîmet bil o çāḡı
- 2728 Silerseñ dest-i himmet birle anı
Yine oldur oñat fehm it beyânı

VAŞL

- 2729 'İbâdet içre bil iḡlâşdan aş' ab
Yine budur didiler aña ey eb

2720b: ider mi hiç anuñ / eyler mi anuñ hiç F2

2726b: keyse İÜ / kîse F1

- 2730 Eger ‘ömründe ihlâsile bir gâm
Başarsañ umaram hâşıl ola kâm
- 2731 Velî ger tağ ola ihlâsuñ ey şâd
Riyâdan zerre ider anı ifsâd
- 2732 Tolu âb olsa ger zarf-ı tahâret
Bulur bir kaçre necs ile habâset
- 2733 Anuñçün kaldı ‘âciz cümle kümmel
Velî âsân şanur nâ-dân u echel
- 2734 Muğallaş şanur a‘mâl-i meşûbın
Meğâsin ‘add ider bilmez ‘uyûbın

RİVÂYET

- 2735 Rivâyet eylemiş bir merd-i kâmil
‘Uyûb-ı nefse vâkıf pîr-i fâzıl
- 2736 Kazâ itdüm otuz yıllık namâzum
Ki kılmışdum anı öñ şafda câzim
- 2737 Meger bir demde bir mâni‘ le kaldum
İrişmedüm o dem şoñ şafda kıldum
- 2738 Çeküp haclet hemân halkdan utandum
Bu işde halk baña ta‘n ide şandum
- 2739 Ki itmemiş şalâte ihtimâmı
Anuñçün giç kalupdur hem-çü ‘âmî
- 2740 Çü kalbüme yörendi bu havâtır
Didüm nefşüme ey mağrûr u fâtır
- 2741 Otuz yıl kılduğuş bunca namâzuñ
Bu tesbîhât ü tehlîl ü niyâzuñ

2731b: ider / eyler F2

2732a: tolu âb olsa / tolu olsa İÜ

2734a: muğallaş / muğliş İÜ

2734a: meşûbın / meşûbın İÜ, F2

2735b: pîr-i fâzıl / bir merd-i fâzıl İÜ

2737a: mâni‘ le / na‘ le İÜ

2737a: kaldum / kıldum F2

2739b: giç / geç F2

2739b: kalupdur İÜ, F2 / kalıpdur F1

2741a: otuz yıl kılduğuş / otuz kılduğuş İÜ / otuz yıl kılduğuş F2

- 2742 Bu şaff-ı evvele rağbetde ‘azmüñ
Bu da‘vât ü zarâ‘âtüñde cezmüñ
- 2743 Riyâ-yı halk imiş bildüm muqarrer
Kažâ eyle yüri var ey muhaqqar
- 2744 Hidâyet irdi bildüm muktezâyı
Miyânum şedd idüp kıldum kažâyı

TAQRÎB

- 2745 Güneş olursa ihlâsuñ şafâdan
Gidiser nûrı bir zerre riyâdan
- 2746 Gerekdür niyyetüñ Lillâh ü Fillâh
Yaraşmaz bunda gayrı kûh u ger gâh
- 2747 Rivâyet olunur bir merd-i enver
İşitdi bu hadîsi kıldı ezber

قال صلعم من اخلص لله اربعين
صباحا ظهر ينابيع الحكمة من قلبه ولسانه

- 2748 Ki buyurmuş bunu ol Şâh-ı vâfi
Ger ihlâş itse bir kes kırk şabâhı
- 2749 Zuhûr ider o dem yenbû‘-ı hikmet
Göñülden diline bulup selâkat
- 2750 Bu niyyet üzre o kes oldı ‘âzim
Ki kırk gün ola ihlâşa mülâzım
- 2751 Ki tâ hâşıl ola icrâ-yı hikmet
Oturdı erba‘îne kıldı himmet
- 2752 Tamâm oldı çü merdüñ erba‘îni
Görür kim hâşıl olmadı o ma‘nî

2746a: Lillâh ü Fillâh / Lillâhi Fillâh İÜ, F2

2747a: olunur / olınur İÜ

2747a: envâr / esvâr İÜ

2749a: ider / eyler F2

2749b: selâkat / selâmet İÜ

2750a: o / ol İÜ, F2

- 2753 Mûnâcât itdi dir Bârî Te‘âlâ
Hâbîbüñ kılıdur kızbden müberrâ
- 2754 Velî ol bir ğaraž kim kıldum anı
Ki hikmet câri olaydı hemânî
- 2755 Vücûda gelmedi vü oldı nâ-bûd
Murâdum bâbı oldı baña mesdûd
- 2756 İrişdi hâtif-i ğaybî semâdan
Hâberler söyledi işbu edâdan
- 2757 Ki ihlâsuñ yoğ idi bu işüñde
Ĝaraž hikmet olupdı cünbüşüñde
- 2758 Budur ihlâş ki hiç olmaya aĝrâž
Ne cism ü cevher ne ‘ayn ü aĝrâž

VAŞL

- 2759 Kaçan ihlâş kapusu olsa meftûh
İrer rûhâniler râhat olur rûh
- 2760 Riyâ bâbını sedd eyler melekler
Du‘â itseñ kabûl olur dilekler
- 2761 Eger hâletle el açsañ du‘âya
Girür çarha irer hâlet semâya
- 2762 Melekler açar ebvâb-ı semâyı
Huzûr-ı Hakk’a iltürler du‘âyı
- 2763 Bulur birine biñ biñ şad-hezârı
Biter işi dañı görmez hasârı
- 2764 Riyâyile eger olursa a‘mâl
İşüñ müşkil mübârek olmadı fâl
- 2765 ‘Amel zâyi‘ yüzüñ kara elüñ boş
Yönüñ Hakk’a yönel ey merd-i bî-hûş

2758b: cevher ne ‘ayn ü / ne cevher İÜ

2758b: cevher ne ‘ayn ü aĝrâž / cevher ü ‘ayn ü ne aĝrâž F2

2763a: birine İÜ / yirine F1

2764b: fâl / kâl H

- 2766 Bu hırmende ne deñlü çekse zaħmet
Olısar ħaşılı ħirmân u ħaybet
- 2767 Göñül ma' dendür ihlâş u riyâya
Bu dil emri müfevvezdur Ĥudâ'ya

MÜNÂCÂT

- 2768 الهی عبدك العاصي اتاكا
سؤلا باب خير من عطاكا
- 2769 الى اين يروح العبد يارب
وقد انسدت ابواب سواكا
- 2770 وزركا لذكاء من نوالك
وقطركا البحار من عطاكا
- 2771 لخير من حيات الف عام
فناء في فناء في فناكا
- 2772 ولا خير لعيش عمر دهر
لمن لا سهم حيننا من هواكا
- 2773 الهی فارفعن عني حظوظا
بسرى لم اشاهدها رضاكا
- 2774 ففتح ربنا باب الخلوص
فمن يقدر اليه من عداكا

2775

لاعمالى واقوالى الهى
مراض الشوب اطلب من شفاكا

EL-FAŞLU'S-SÂDİSÜ MİNE'Z-ZEMİMETİ ER-RİYÂ

2776

Çü ihlâşdan açılmış idi bâbuñ
Bu ebvâb içre ol ni' me'l-me'âbuñ

2777

Muķâbilde olan bâb-ı yesâruñ
Riyâdur olmaya andan ĥasâruñ

2778

Düriş sedd eylegil ol bâb-ı sâlik
Ki andan irmesün saña mehâlik

2779

Bu şeytânüñ bir ulu medĥalidür
Bunu sedd eyleyen el-ĥaķ velidür

2780

O ĥapudan gelür a' vân-ı şeytân
Virür gâfillere ĥizlân u ĥüsrân

2781

Gerek bu işde sâlik külli âgâh
Ki yağma itmeye a' mâli nâ-gâh

2782

Eger bir güşeden bulmasa furşat
İdiser semt-i âĥerden ĥasâret

2783

Ki her bir ĥilesi uymaz birine
İrürür lâ-cerem mekrin yirine

2784

Mişâlâ mescid içre olsa şüfi
Aña ilkâ ider iblîs-i câfi

2785

Ki ta' dîl-i şalâtüñ göster âşâr
Seni levm itmeye ĥaybetde ĥuzzâr

2786

Riyâda bu şarîĥdür yok ĥafâsı
Tuyar bunu olan cüz'î şafâsı

2787

Bu tıyulduķda gözler semt-i âĥer
Aña nuşhile dir ki ey bürâder

2778a: eylegil / idigör İÜ

2782a: bir / bu İÜ

2783b: irürür / irgürür İÜ / iriyür F2

2785a: ta' dîl-i şalâtüñ / ta' dîl it şalâtüñ F2

- 2788 Şalâtüñ şûretinde eyle ihsân
Ki saña öyküne bu cümle merdân
- 2789 Şevâb-ı iktidâdan olma maḥrûm
Bu niyyetle olıgör merd-i merḥûm
- 2790 Hıuşû'ı yok dilinde şûret ile
Şevâba kındurur zî-mekr u ḥîle
- 2791 'İbâdet gösterür aña riyâyı
Şevâb ister riyâsından mürâyî
- 2792 Eger bunı da tuysa merd-i sâlık
Bulur bir vech-i âşerden mesâlik
- 2793 'İbâdet içre budur aña şan' at
Biri birinden incedür ḥadîf at
- 2794 Hemîn sâyirlerin buña kıyâs it
Niçe ma'nî bu yüzden iktibâs it
- 2795 Bu bâzâra giren ey merd-i şâdık
Gerekdür bu ḥazerde ḥayli ḥâzık
- 2796 Ki ceyb-i cânüñ içinden metâ'ı
Alup ṭarrâr görülmeye şudâ'ı

VAŞL

- 2797 Buyurmuş muḳtedâ-yı ḥayl-i ihlâş
Ṭabîb-i her marîz-ı zümre-i 'âş
- 2798 Kıyâmetde getüre bir ḳulın Ḥaḳ
Su'âl ide ki söyle n'itdüñ el-ḥaḳ
- 2799 Diye bir gâziyem ey Rabb-i dâna
Ġazâlar itmişem yoluñda ḥattâ
- 2800 Fidâ itdüm be-âḥir cism ü cânı
Şehîd oldum Ġazâda bildüñ anı

2789a: şevâb-ı / şevâba F2
2790b: kındurur / kındırır F2
2791b: Bu mısra, F2'de yok.
2796a: içinden / içinde F2

- 2801 Diye kızb eyledüñ ey ʿ abd-i fâcir
Benümçün itmemişdüñ anı âhir
- 2802 Bahâdur er didürmekdi murâduñ
Didiler pes anuñla oldı yâduñ
- 2803 Sürüñ bunı cehennem vâdisine
Riyâ ehlidür irsün maḥbesine
- 2804 Getürürler yine bir merdi anda
Diyeler sen ne itdüñ ey figende
- 2805 Diye çok mâlı kesb itdüm helâlden
Saķındum anı ḥürmetden vebâlden
- 2806 Kâmusın Ḥaḳ yolında itdüm infâķ
Rızâ-yı Ḥaḳḳ'a hergiz olmadum ʿ âķ
- 2807 Ḥudâ'sı diye kızb itdüñ bu ḥâli
Benümçün virmedüñdi anda mâlı
- 2808 Murâduñ bu idi vech-i riyâdan
Seni ʿ add idelerdi eṣḫiyâdan
- 2809 Didiler ol sözi irdüñ murâda
Yirüñdür var yüri bi 'se'l-mihâda
- 2810 İdeler şâlişi o demde iḥzâr
Diyeler sen de n'itdüñ eyle güftâr
- 2811 Diye ʿ ilm oқudum çok rence irdüm
Biḥamdillâh ṣoñında gence irdüm
- 2812 Bu ḥaḳḳ uyurdılar ben uyanuқdum
Mülebbesdi daḫılar ben açuқdum
- 2813 Bisâṭum ḥâk idi hem yaşıduғum taş
Hemîn nân pâre idi etmek ü âş
- 2814 ʿ İlimden ḥâşıl oldı mâ-teyesser
Bu dem ḥarc itmege ḳodum aña ser

2801a: eyledüñ / itdüñ İÜ

2805b: saķındum / saķındum İÜ

2810a: o / ol İÜ, F2

2812a: uyurdılar / uyur iken F2

2814b: ḳodum aña / aña ḳodum İÜ

- 2815 Anı neşr eyledüm Lillâh ü Fillâh
Dirîğ itmedüm aşlâ kûh eger gâh
- 2816 Diye kizb eyledüñ Mevlâ-yı dâna
Ki benven hâlûñe dâna vü bîna
- 2817 Benümçün olmadı bu renc ü tadrîs
Murâduñ var idi qalbûñde belîs
- 2818 Saña ‘âlim didürmekdi murâduñ
Dağı taḥsîn içüñdi icthâduñ
- 2819 Taşaddur eyleyeydüñ beyne'l-akrân
Menâşıblar bulayduñ nezd-i sulṭân
- 2820 İrişdüñ dünyede bunca murâda
Yiridür ilteler bi'se'l-mihâda
- 2821 Bu üslûb üzre her gûne mürâ'î
Cevâbın ala vü bula cezâyı

MÜNÂCÂT

- 2822 İlâhî yâ İlâhî yâ İlâhî
O dem irgürme bu ‘abde tebâhı
- 2823 Senüñ destüñdedür qalb ile eşbâḥ
Senüñ qabzañdadur ‘aql ile ervâḥ
- 2824 Şıgındum ‘işmetüñe işbu ‘âşî
Ki sensin Rabb-i aḥz-i min nevâşî
- 2825 Beni ḥayr ile aḥz it nâşiyemden
Beni kırtar bu nefsi-i ‘âşiyemden
- 2826 Benüm bu nefsüme virme mecâli
Ḥulûş emrinde kıllan bi't-tevâlî
- 2827 Ki yoḡdur i‘timâdum nefsi-i şüma
Çü emmâre buyurduñ nefsi-i şüma

2815a: Lillâh ü Fillâh / Lillâh Fillâh İÜ / Lillâhi Fillâh F2

2817b: belîs /ḥ telbîs İÜ

2819a: eyleyeydüñ / eyleydüñ İÜ

2820a: dünyede / dünyâda İÜ

2823b: qabzañdadur / qabzuñdadur İÜ, H

2828 Emânet kômışımdur saña varum
Saña ısmarladum sûd u hasârum

VAŞL

- 2829 Buyurmuşdur girü Sultân-ı ʿâlem
Kıyâmet revnaķı ol cân-ı ʿâlem
- 2830 Ki ol ħubbü'l-ħazenden Müsteʿân'a
Şıġnuñ iresiz dârü'l-emâna
- 2831 Didiler ey Şefîʿ-ı cümle ümmet
Nedür ħubbü'l-ħazen eyleñ kerâmet
- 2832 Didi ħubbü'l-ħazendür nâm-ı vâdî
Ki dûzaĥda olur anuñ nihâdî
- 2833 Aña her kim girtür işi ħazendür
Mürâʿiler yiri biʿse'l-vaṭandur
- 2834 Riyâyile oġumışlardı Ķurʿân
Ki tâ taġdîm ide emsâl ü akrân
- 2835 Riyâyile kılurlardı şalâtı
ʿİbâdet ʿadd idüben seyviʿâtı
- 2836 Derûnında olup aġrâz-ı telbîs
Bu ħalk içre olurdu vaʿz u tedrîs
- 2837 Muʿâz İbni Cebel ol faĥru'l-aşĥâb
Oturmuşlardı bir gün cemʿ-ı aĥbâb
- 2838 Tefekkür iderek kıldı bükâyı
Ki şaldı âteşe ol dem fenâyı
- 2839 ʿÖmer itdi suʿâl ol baĥr-ı ʿirfân
Sebeb n'oldı ki olduñ şimdi giryân
- 2840 Didi kim yâda geldi ħavl-i muĥtâr
Ki buyurmuşdur ol Maĥbûb-ı Ķaffâr
- 2841 Riyâ itmek bilüñ şirk-i ħafidür
Bu aʿmâl içre semm-i muĥtefidür

2837b: aĥbâb / aşĥâb İÜ

2838b: fenâyı / finâyı İÜ

- 2842 Riyânuñ zerresi ey merd-i hâzîc
İder tağlar kadar a' mâli zâyîc
- 2843 Ki göze içre hoş âb-ı muğaddes
Olur bir kaçre necsile münecces
- 2844 Nidâ itdüre Hâk rûz-ı kıyâmet
Riyâ ehline bildürüp garâmet
- 2845 Ki yâ gaddâr u bed-girdâr mürâyî
Ne kim itdüfise zâyîc dür hebâyî
- 2846 Yüri var ecrüñi şol kesden iste
Ki anuñçün idüpdür ey şikeste

VAŞL

- 2847 Riyânuñ her işe vardur duğûli
Anı fehm idemez lâkin fuzûlî
- 2848 Ya fehm iderse de itmez mübâlât
Anı gayyâya şalmışdur mürâyât
- 2849 Olur aqvâl ü ahvâl içre cârî
Dağı evzâ' u hey 'etüñde sârî
- 2850 Sükûn u hem hirâkûñ içre meknûn
Sükût u hem kelâmuñ içre mazmûn
- 2851 Gerekdür pes aña bir merd-i hâzır
Ola evzâ' u eţvârına nâzır
- 2852 Bile tâ kim bu fi' line muğarrık
Nedür kanden olupdur bu tağarrük
- 2853 Bu gûne ger tecessüs kılsa hâzık
Bilür muhliş midür yâğûd münâfık
- 2854 Bu icmâle dilerseñ külli tafşıl
Var İhyâ-yı 'Ulûm'dan eyle taşşıl

2841b: semm-i H / simme F1

2846b: idüpdür / idüpdüñ İÜ / ideydüñ F2

2850b: mazmûn / medfün İÜ

2855 Velîkin ‘ârife yekfi'l-işâre
Eger tıyduñsa sâlik zî-beşâre

VAŞL

- 2856 ‘İbâdetde riyânuñ mebde’inden
Beyân idem be-küllî menşe’inden
- 2857 Riyânuñ tohmı gafletdür Hudâ’dan
Dağı gaybetdür ol Zât-ı ‘Ulâ’dan
- 2858 ‘İbâdetde ger olsa bende hâzır
Münâcâtında şevk ile muhâzır
- 2859 İder midi o gayre iltifâtı
Ne deñlü olsa nefsüñ müştahâtı
- 2860 Hudâ’dan gafleti qadrince bende
Olur ağıyâra nâzır ol figende
- 2861 Velî bir zerre deñlü olsa âgâh
Görinmez gözine tağlar anuñ gâh
- 2862 Ki dünyâ şehleri qatında huzzâr
Olur mı gayre hiç meyl ile nuzzâr
- 2863 Bu qanden ki be-küllî ide idbâr
Ola ağıyâr ile bâzâr u güftâr
- 2864 Kaçan kim ire kul kurb-ı bisâta
Cenâbından irişe inbisâta
- 2865 Riyâyı bırağup artar hulûsı
Zeheb bulan alur mı hiç fülûsı

VAŞL

- 2866 İşit bu remzi ol şâh-ı velîden
Vilâyet menba‘ı ya‘nî ‘Alî’dan
- 2867 Riyâ ehlinüñ olur üç nişânı
Saña bir bir direm andan beyânı
- 2868 Budur evvelki tenhâ olsa ol kes
‘İbâdetde neşât itmez zihî has

- 2869 Kesel üzre olur şevkinde hem dîn
Kaçan halk içre ola olur efzûn
- 2870 İkincisi odur ol mübtelâlar
Eger tahsîn işitse yâ şenâlar
- 2871 Neşât üzre olup gâfil ‘amelde
Neler izhâr idiser ol maħalde
- 2872 Üçüncisi işit ehl-i riyânuñ
Pesend itmeseler aħvâlin anuñ
- 2873 Kelâl irüp düşer ol dem fütûra
Tenezzül buluben irer kuşûra

RIVÂYET

- 2874 Rivâyetdür ‘Ömer ol İbni Haţţâb
Ĥudâ râzî ola andan be-her-bâb
- 2875 Görür bir kimse tırmuş bir maħalde
Başın aşğa şalmış hoş-‘amelde
- 2876 Bunu iş‘âr ider ki sâlikem ben
Kamu a‘zâyı zabta mâlikem ben
- 2877 Bunu fehm eyleyüp ol ma‘den-i nûr
Kâtına geldi dir ey şahş-ı pür-şûr
- 2878 Ĥuşû‘ kalb içredür gerdende olmaz
Başuñ kaldur ki bu iş anda olmaz
- 2879 Riyâda çokdurur aħbâr u âşâr
Velî lâ-büdd olandan itdüm iħzâr
- 2880 Tıyan bundan tıyar kubh-ı riyâyı
Alur mı sündüse hiç bu riyâyı
- 2881 Zemîme içre key müşkil marazdur
Karışmış zâtuña gerçi ‘arazdur
- 2882 Bunuñ teşhîşi farzu’l-‘ayn olupdur
Bunu derk itmeyen bî-‘ayn olupdur

2873a: irüp / idüp İÜ

2876a: ki / kim İÜ

- 2883 'Amel peydâ idenler bu riyâdan
Binâ yapmak gibidür bûriyâdan
- 2884 Celîdür ba'zı yirde ey dil-ârâ
Debîbü'n-nemleden ki olur aḥfâ

كما قال النبي صلى الله عليه و سلم الشرك في قلب بني ادم اخفى
من ديبب النملة السوداء على الصخرة الصماء في ليلة الظلماء

- 2885 Ki ya'nî bu riyâ şirk-i ḥafîdür
Ḳulûb-ı âdemîde muḥtefidür
- 2886 Ḳılup ḥâricde teşbîh-i belîḡi
Buyurmuş enbiyânuñ ol belîḡi
- 2887 Ḳarañu gice bir ḳara ḳarınca
Siyeh taş üzre daḡı pâyi ince
- 2888 Görûlmek ola mı taḥrîk-i riclin
Riyâ aḥfâdur andan tıy mişâlin
- 2889 Gerekdür pes buña ḡaylî ḡazâḳat
Ki ferdâ çekmeye andan ḡasâret

VAŞL

- 2890 Rivâyet eylemiş Şeyḡ-i Ğazâlî
Cemâlinden açıla aña fâlî
- 2891 Ki her bir gökde ol Ma' bûd-ı Ḳâdir
Meleklerden ḳomış bir şahş-ı ḡâzır
- 2892 Ki teftiş ide a' mâl-i 'ibâdı
Kimisi ḡam bula kimisi şâdî
- 2893 Müvekkeller tırup her gökde ḡâzır
Olalar tâ aña diḡḳatle nâzır

2886a: ḳılup F2 / ḳılup F1, H
2887a: gice bir / gicede F2
2888a: riclin / ricleyñ İÜ, F2
2893a: müvekkeller / mü'ekeller İÜ, H

- 2894   Dakîka kıomayup teftiş iderler
Anı hep mû-be-mû tenbîş iderler
- 2895   Kimi evvelki gökde ola merdûd
Kimi ikincisinden kıala maşrûd
- 2896   Yedinciye varınca bu ola hâl
Riyâ hâlîla müşkil ola ahvâl
- 2897   Yidinciye varınca ba'zı a' mâl
şafâ üzre bulına olmaya kıâl
- 2898   Velî anda olan merd-i müvekkel
Kıatı teftiş ide kıomaya mücmel
- 2899   Diye lâyıķ degüldür bu Hüdâ'ya
Bunı redd eyleñüz şâhib-edâya
- 2900   Yidinciden anı redd ideler tâ
İrince şâhibine şümme veylâ
- 2901   Bu üslûb üzredür ez-halk-ı âdem
Yine bu olısar tâ hedm-i 'âlem
- 2902   Meger bir demde bir merd-i 'azîzüñ
Alup a' mâlını şâhib-temîzüñ
- 2903   Bu dem dünyâ göginde ideler 'arz
Anı yoklayalar bi't-tavli ve'l-'arz
- 2904   Bulunmaya bu gökde hiç kıuşûrı
İdeler tâ ikinciye 'ubûrı
- 2905   Hem anda yoklaya anı müvekkel
Kıuşûrın bulmaya bula mükemmel
- 2906   Anı teşbi' idüp gökden melekler
Münevver ola nûrından felekler

2895a: gökde / gökden İÜ, F2
2895b: ikincisinden / ikincisinde F2
2898a: müvekkel / mü'ekkel İÜ
2899a: degüldür / degildür İÜ
2901a: üzredür / üzre İÜ
2906a: gökden / gökde F2

- 2907 Bu üslûb üzre tâ heft-âsumânı
Münevver eyleye nûrile anı
- 2908 Huzûr-ı Hakk'a ârz ide melekler
Anı medh iderek ehl-i felekler
- 2909 Ki ihlâşile olmuş pâk-^ç ameldür
Riyâ yokdur içinde bî-değaldür
- 2910 ^çÎtâbile diye ol Rabb-i dânâ
Bağarsız zâhirine bunuñ ammâ
- 2911 Derûnına çü benven anuñ a^çlem
Riyâ vardır içinde şöyle mübhem
- 2912 Benümçün olmamışdur çün bu a^ç mâl
Baña lâyıq degüldür itmek iclâl
- 2913 Benüm zâtum ki mahlûka Hudâ'dur
Mu^çîn u râzık-ı şâh u gedâdur
- 2914 İrişün benden aña şimdi la^çnet
Ki benden gayrıya itdi ^çibâdet
- 2915 Melekler dahı anda la^çnet ide
Bu dem hiç bakmayalar ol tarîde

VAŞL

BEYÂNİ'R-RİYÂ FÎ-ŞÛRETİ'L-^çANÂŞIR

- 2916 Riyâ âteşdür a^ç mâlûñ ^çalef-zâr
Revâ midur şalarsın hürmene nâr
- 2917 Mağall olur ki hürmen bir şererden
Hebâ olur be-küllî tuy haberden
- 2918 Riyâ sıldür bu a^ç mâlûñ binâsın
Havâle eylesen yıkar esâsın
- 2919 Riyâ yildür bu a^ç mâlûñ remâda
Nice teşbîh olupdur gör fütâde

2909ab: F2'de yok.

2913b: râzık-ı şâh / râzık u şâh İÜ, F2

قال الله تعالى:

﴿١٨﴾ * مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ
اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا

2920 Riyâ toprakdur a' mâl ' ayn-ı âdem
Gözüne koyma toprak olma derhem

2921 Çü vardır ' unşuruñda bu zararlar
Saña lâzımdurur bundan hâzerler

'İLÂCÜ'R-RİYÂ

2922 İşit Loqmân-ı dînüñ hikmetinden
İçürem saña şâhum şerbetinden

2923 Bulasın şıhhat-i cân-ı saqîmi
Tuyasın neydügin qalb-i selîmi

2924 İki şey 'iledür bunuñ ' ilâcı
Bulur ' ilm ü ' amelden imtizâcı

EMMÂ 'İLÂCÜ'L-'İLMİYYÜ

2925 Budur ' ilmî ki tâlibler devâya
Ola vâkıf mazarrât-ı riyâya

2926 Ki a' mâlîni hep yaqdı vü yıqdı
Elile çeşmine toprak bıraqqdı

2927 Şavurdu yıllere virdi hebâya
Ne yüz birle varısardur Hudâ'ya

2928 Bilür mü 'min olan ki bu mazarrât
Riyâdan hâşıl olur bunca âfât

2929 Hemân bir nef' ini disün mürâyî
Ki anuñçün idüpdi ol riyâyı

* Rablerini inkâr edenlerin durumu (şudur): Onların amelleri fırtınalı bir günde rüzgârın, şiddetle savurduğu küle benzer. Kazandıklarından hiçbir şeyi elde edemezler. İyiden iyiye sapıtma, işte budur. (İbrâhim, 14/18)

2924a: bunuñ / anuñ F2

2825a: ' ilmî ki / ' ilmîle F2

2926a: hep yaqdı vü yıqdı / hep yıqdı vü yaqdı İÜ

2926b: çeşmine / çişmine İÜ

- 2930 Budur zâhir ki vardur bir recâsı
Ya dünyâdur ya gayrı mâcerâsı
- 2931 Riyâsından eger budur murâdı
Bunu bilsün ki ol Ma' bûd-1 Hâdî
- 2932 Anuñ destindedür men' ile i' tâ
Ki ansuz olmayısardur bu kaç' â
- 2933 Eger var ise i' tâya irâdet
Virilür ol riyâsına ne hâcet
- 2934 Ta' alluğ itmese lâkin irâdet
Viriser mi riyâyile ' ibâdet
- 2935 Bu taqrîri ki kıldum saña inşâ
Bu taqrîri ki itdüm saña ifşâ
- 2936 Riyâ neydüğini bundan bilürsin
Ki zarr-1 bî-nihâyetdür görürsin
- 2937 Bunu hem yâd ide rûz-1 kıyâmet
Mürâ 'îye ola küllî ihânet
- 2938 Ki hiç bir kılma itmeye anı
İşit benden bu ma' nîye beyânı
- 2939 Kaçan cem' olalar ûlâ vü uhrâ
Münâdî gönderiser Hâk Te' âlâ
- 2940 Diye kim yâ mürâyî yâ münâfık
Veyâ güm-râh u yâ bî-şerm ü fâsık
- 2941 Utanmaduñ Hudâ'nuñ tâ' atini
Senâ-yı halka şatduñ raḥmetini
- 2942 Rızâ-yı Hâkḳ'a çün itdüñ teşebbüs
Rızâ-yı Hâkḳ'a irgürdüñ televvüs
- 2943 Olup ol iltifât-1 halka maḡrûr
Bu dem olduñ Hudâ'dan dūr-1 mehcûr

2936a: neydüğini / neydüğün İÜ

2940b: bî-şerm ü fâsık F2 / bî-şerm-i fâsık F1

2942a: Hâkḳ'a / halka İÜ, F2

2943a: iltifât-1 / iltifâtı İÜ

- 2944 Çü halkuñ medhine aldanduñ ey har
Hudâ zemmile düşdüñ şimdi ebter
- 2945 Hudâ'yı düşmen itdüñ halkını dost
Bedel hiç olısar mı mağzına post
- 2946 Hudâ'yı hor iderdüñ halkı ta' zîm
Bunı derk eyleyüp hiç yimedüñ bîm
- 2947 Bu minvâl üzre olısar fazîhet
Bunı yâd eyle alursın naşîhat
- 2948 Huşûşâ keffe-i mîzâna a' mâl
Konulduqda göreler anda der-hâl
- 2949 Uhud tağı kadar tâ'ât-i esnâ
Ola bir habbe-i hardaldan ednâ
- 2950 Olup ehl-i riyâ ecrinde me'yûs
Hacâlet vartasında qala menkûs
- 2951 Bu ahvâli gerekdür her kişi yâd
İdüp nefsin riyâdan kıla âzâd
- 2952 Ki toğar bu tezekkürden tefekkür
Netîce olısar andan teneffür
- 2953 Çü icmâlâ didüm 'ilmî 'ilâcı
Bu dem cem' idelüm 'ûd ile 'âcı
- VE EMMÂ 'İLÂCÜHE'L-'AMELİYYÜ
- 2954 'Amel yüzinde bil budur 'ilâcuñ
Beni gûş eyle vardur ihtiyâcuñ
- 2955 İde tâ'ât ü hayrâtını pinhân
Nitekim fuşşı gizler ehl-i 'işyân
- 2956 Hudâ'sı bildüğine ola kâni'
Ki halkdan olmaya bir ferde hâzi'

2946b: derk / terk İÜ

2947b: naşîhat F2 / fazîhet F1

2954a: hayrâtını / a' mâlîni İÜ

- 2957 Şu deñlü eyleye bu ictihâdı
Ki lezzet bula ketminden nihâdı
- 2958 Bu dem âsân olup bu ketm-i aḥvâl
Ḥalâvetler tuya iḥlâşda der-ḥâl
- 2959 Riyâ ḥâtırları bulup sükûnı
Cenâb-ı Ḥaḳḳ'a ola hep rûkûnı
- 2960 Bulup iḳlîm-i dil emn ü emânı
Bula tâ'ât-i Ḥaḳ'da şâdumânı
- 2961 Benâ-geh bir maḥalde irse vesvâs
Ya nefsinden zuhûr itse bu bed-pâs
- 2962 O ḥâtırdan ire ḳalbine nefret
Teveccüh birle ḳıla isti'ânet
- 2963 Ḳılup nefsine töhmet ide ikrâh
Gidere anı dilden kûh eger gâh
- 2964 Diye nefsine ey gâfil Ḥudâ'dan
Ne umarsın bu ḥalk-ı bî-nevâdan
- 2965 Ki mâlik olmayan memlûk-ı muṭlaḳ
Neye ḳâdir olur ey şahş-ı aḥmaḳ
- 2966 Gerekdür ḳılalar böyle tedârik
Ki bu yolca gidüpdür bunca sâlik
- 2967 Gel imdi ḳoma elden bu 'ilâcı
Ki 'ilmile 'ameldendür mizâcı
- 2968 Olinca eyle sâlik ictihâdı
Mededler irgüre ol Rabb-i Hâdî

MÜNÂCÂT

- 2969 'Înâyet senden olmazsa İlâhî
Yañılur bî-nevâ ḳullar bu râhı

2957b: ketminden / ketminde F2
2958b: tuya / bula F2
2961b: nefsinden / nefsinde F2
2962b: isti'ânet / isti'âzet İÜ, F2
2966a: tedârik / tedârük İÜ, H
2968a: olinca / olunca F2

- 2970 Çü Hâdî muṭlakâ sensin ʿibâda
Ne ṭañ yâ Hâdi dirse her fütâde
- 2971 Cenâbuñ ʿişmetine evvel âḥir
Şıgınmışdur bilürsin ʿabd-i fâkir
- 2972 Çü sensin evvel ü âḥir penâhum
Bu söze ʿilm-i şâmildür güvâhum
- 2973 Budur âḥir sözüme ey Rabb-i Mennân
Bize irgürme iki evde ḥızlân

EL-BÂBU'S-SÂBİ'U MİNE'L-ḤAMİDETİ EŞ-ŞÜKR

- 2974 Yidinci bâbı şükr oldı yemînüñ
Aña gel açagör ʿayne'l-yaḳînüñ
- 2975 Ḥudâ'nuñ ola ger bir kula ḳahrı
Aña fetḥ eylemez ebvâb-ı şükri
- 2976 Anuñ şükriyle ger açılsa fâluñ
Neler vire daḥı ol zü'n-nevâlüñ
- 2977 Dem-â-dem bulasın andan ziyâde
Bu sük içre ire ḳadrüñ mezâda
- 2978 Bu ebvâb içre bil gâyet ehemdür
Şekür olan ʿaṭâyile behemdür

ḤAKÎḲATÜ'Ş-ŞÜKR

- 2979 Budur şükriñ bilesin ey dil-ârâ
Ki Ḥaḳ'dandur ḳamu na' mâ vü âlâ
- 2980 Ne ni' met ki olupdur saña vâsıl
Senüñçün Rabb'üñ amı ḳıldı ḥâşıl
- 2981 Daḥı mehd-i ʿamâdayken vücûduñ
Yoḡiken ol Şeh'e rûy-ı sücûduñ
- 2982 Senüñçün itdi erzâḳuñ müheyyâ
Cemâl ü câh u mâl ü dürlü na' mâ

2972b: söze / sözde F2

2976b: zü'n-nevâlüñ / zü'l-celâlüñ F2

2981a: mehd-i ʿamâdayken / mehd-i ʿimâdayken İÜ

- 2983 Dağı î mân u hikmet ‘ilm ü ‘irfân
Garâzsuz itdi bu eltâfi ihsân
- 2984 Vesâ’îṭ görmesün ‘aynüñ arada
Ki bi’z-zât vârid olmışdur irâde
- 2985 Olursañ ger şehâ esbâba nâzır
Olursun râh-ı şükr içinde fâtir
- 2986 Tamâm olmaz işüñ düşdüñ kuşûra
Revâ mı ola bu ehl-i hużûra
- 2987 Çün andan geldi na‘ mâ gel aña baķ
Sivâyı şal nazardan ol yaña baķ
- 2988 Ğulâm-ı şeh yedinden gelse in‘âm
Hemîn şâha gerek iclâl ü i‘zâm
- 2989 Ğar u Ğar-bendeye virme vücûdı
Revâdur Mürsil'e itseñ sücûdı
- 2990 Kalem kâğıd gibidür bil vesâ’îṭ
Anuñla yazılır gerçi meĞâmid
- 2991 Neye kâdir kalem bihûde refitâr
Yed-i kâtibde mecbûr u giriftâr
- 2992 Diger kâğıdda ger olsaydı kudret
Yüzün mi qaralardı dest-i miĞnet
- 2993 Hemîn bunuñ gibidür cümle eşyâ
يصرفه المقلب كيف ماشا
- 2994 Budur pes mezheb-i sünnet cemâ‘ at
Buña sen ger vasaṭ di ger nihâyet
- 2995 Bulutdan ger irer bârân zemîne
Zuhûr ider anuñla hep defîne

2985b: olursun / olursın İÜ

2989b: Mürsil'e / Mürsel'e H

2990a: vesâ’îṭ / vesâyîṭ İÜ

2990b: meĞâmid / mecâmid İÜ

2992a: diger / eger F2

2992b: yüzün / yüzin İÜ

- 2996 Ne yilden ne bulutdan ne zemînden
Bilür mü'min olanlar ancak andan
- 2997 Budur şükr eylemek dir ehl-i taḥkîk
Gel imdi kıl bunu aḥbâra taṭbîk
- 2998 Rivâyetdür ki Mûsâ İbni 'İmrân
Su'âl itdi Ḥudâ'ya bir gün ol Ḥân
- 2999 Ki ey her zerreye iden 'aṭâyı
Hevâda bisleyen cavḳ-i hümâyı
- 3000 Yaratduñ Âdem'i kudret yedüñle
Bu iḥsânlar ki itdüñ rahmetüñle
- 3001 Be-âḥir oldı mescûd-ı melâ'ik
Götürdiler anı fevḳa'l-erâ'ik
- 3002 Ne nev' a şükr idüpdür saña ol şân
Ki anuñla mü'eddâ ola iḥsân
- 3003 Cevâbında buyurdı Rabb-i meşkûr
Ki tevfiḳa irişdi 'abd-i mezbûr
- 3004 Ki benden bildi na' mâyı temâmet
Yazıldı aña tuḡrâ-yı imâmet
- 3005 Anuñ bu 'ilmini ben şükre tutdum
Anı şâkirlerüm nev' ine ḳatdum
- 3006 Nice olmaya bu işinde a' lem
Ki oldur ḥâzret-i Ḥâk'dan mu' allem

VAŞL

- 3007 Ḥudâ'dan ḳulına gelmekde ni' met
Gerekdür şâd ola anuñla ümmet
- 3008 Hemîn ni' metde olsa leyki şâdî
Aña şâkir dimez ol Rabb-i Hâdî

2999a: ey her zerreye / zerreye iden sensin İÜ

3004b: imâmet / emânet H

3008a: ni' metde / ni' metle İÜ, F2

- 3009 Ki bir kelbe kim atsa üstühânı
Anuñla şâd olur ol demde câm
- 3010 Şalar kıyruğı anda mün'imine
Ne şâdîlikler eyler ol kemîne
- 3011 Velî ni' metledür ancak o şâdî
Anuñla kâni' olmışdur nihâdî
- 3012 Bu üslûb üzredür kelb-i sifâli
Anuñçün ni' metedür iştiğâli
- 3013 Hemîn nândur murâdî ol finâdan
Gerek yâddan gele ger âşinâdan
- 3014 Gel imdi olmağıl kelbe müsâvî
Bu remzi fehm idüp añla fehâvî
- 3015 Kaçan Rabb'ünden irse bir 'aıyye
Saña hâşıl olur iki hediyye
- 3016 Biri ni' met birisi dest-i dil-dâr
Budur ni' met hâkîkat añla güftâr
- 3017 Ki gelse dest-i ağıyârile na' mâ
Bu deñlü hurrem olmaz anda dâna
- 3018 Velî çün yâr elinden geldi ni' met
Anı bil saña rûhânî 'aıyyet
- 3019 Eger fehm eyleriseñ işbu râzı
Bulursın anda segden imtiyâzı
- 3020 Budur şükri şehâ ehl-i huşûşuñ
Bu meydânda yiri yokdur lüşûşuñ
- 3021 İkinci bunuñile ola ferhân
Çü ni' met gönderüpdür saña Rahmân
- 3022 Vesîledür cenâb-ı kurbetine
Ulaş ni' metlerle hazretine

3012a: sifâli / sefâli İÜ

3014a: olmağıl kelbe / kelbe olmağıl İÜ

3021a: bunuñile / bunuñla İÜ

3022b: ni' metlerle / ni' metler İÜ

- 3023 İdin na' mâyı esbâb-ı teḳarrüb
Sülûk ehline budur hoş-tederrüb
- 3024 Hudâ'dan ḳulına ni' met irer çün
Sever anı vesîle olduğıçün
- 3025 Mücerred olmaz ol na' mâya ḳâni'
Ki olur keşreti ruhsâra mâni'
- 3026 'Asel içinde zehrin görse 'âḳil
Egerçi tatludur itmez tenâvül
- 3027 Ki dâm üstindeki bir cüz'i dâne
Bedel olur mı cânım tatlû câna
- 3028 Velî nâ-dânı şehvet ḳılmış a' mâ
Gelür zehrile dâne aña na' mâ
- 3029 Anuñçün şükr ider câhil ḫarâma
Ki bilmez irişür andan ḡarâma
- 3030 Bu temyîze gerekdür çeşm-i enver
Ne fehm itsün bunu her merdek-i ḫar
- VAŞL
- 3031 Ḥaḳîḳatde budur bil şükr-i ni' met
Ḳılasın ni' metile Ḥaḳḳ'a ḫidmet
- 3032 Ki anuñçün virüpdür saña Allâh
Ḥilâfınca saḳınup tütmağıl râh
- 3033 Saña neyçün virildi çeşm-i envâr
Ki 'ibretle baḳasın ey bürâder
- 3034 Olasın şafḫa-ı eşyâya nâzır
Ne yazmışdur göresin anda fâtır

3023a: idin / idüp F2

3026a: zehrin görse / görse zehr-i F2

3028a: nâ-dânı şehvet ḳılmış / nâ-dân u şehvet-gîr o F2

3030a: temyîze / temîze İÜ

3030b: merdek-i ḫar / merd-i ḫar İÜ

3032a: virüpdür / viripdür İÜ

3032b: saḳınup tütmağıl / saḳınup tütmagil İÜ

3034b: fâtır / nâzır H

- 3035 Okiyup her varakdan ders-i esrâr
İdesin “Semme Vechullâh” 1 tekrâr
- 3036 Kitâb olup saña cüz’î varaklar
Alasın zerreden biñ biñ sebaqlar
- 3037 ‘Ayân ola saña nakşında nakkâş
Gözüne hâr ola müjgân ile kaş
- 3038 Bulasın zerre içre şemsi peydâ
Olup her katrede deryâ hüveydâ
- 3039 Berâber ola ‘arşa kıt‘a-1 hâk
O dem atlas görine hırka-1 çâk
- 3040 Ola her telle-i mûr Tûr-1 Sînâ
Münâcât idesin Hâkkan Yakînâ
- 3041 Bir ola çeşmüne hem verd ile hâr
Temâmet yâr ola qalmaya ağıâr
- 3042 Bununçün yaradılmışdur bu ‘aynuñ
Velî hâyildürür çeşmünde ğaynuñ
- 3043 Muqayyedsin çü sen ebrû vü çeşme
Sağın fâsık şayarlar düşme hışma
- 3044 Yürî kehhâle ‘arz eyle bu ‘aynı
Muhabbet mîli birle sile ğaynı
- 3045 Çi ger bir noktadır anda hicâbuñ
Büyür tağlar olur bir gün niğâbuñ
- 3046 Tağıt bu noktayı tağ olmadın gel
Ki ğaynuñ ‘ayn ola ey merd-i ekmel
- 3047 Temâşâ idesin hâr içre verdi
Budur söz añlariseñ қо neberdi
- 3048 Hilâfa şarf iderseñ leyki anı
Olursın nâ-sipâs u ‘abd-i cânî

3035b: Doğu da Allah'ındır batı da. Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü (zâtı) oradadır. Şüphesiz Allah'ın rahmeti ve nimeti) genişdir, O her şeyi bilendir. (Bakara, 2/115)

3041a: çeşmüne / çışmüne İÜ

3042b: hâyildürür çeşmünde / hâ'ildürür çışmünde İÜ

3043a: ebrû vü çeşme / ebrû-yı çeşme F2

- 3049 Bu minvâl üzredür hep ğayr-ı a' zâ
Hilâfında saķın küllen ve ba' zâ
- 3050 Dilerseñ kim hilâf u nâ-hilâfi
Bilesin diñle sözüm olma câfi
- 3051 Yapış mîzân-ı şer' a koma elden
Halâş olmak dilerseñ bu halelden
- 3052 Severseñ kim selâmet bula dînüñ
Kulaĝa koyma kavlin mülhidînüñ
- 3053 Yedüñde olduĝınca işbu mîzân
Rızâ-yı Haķ' da olur cümle erkân
- 3054 Olursın cümle na' mäsında şâkir
Senüñçün şükr ider ol Rabb-i Kâdir
- 3055 Çü şâkirsın olursın 'abd-i meşķûr
Gider ĝammuñ olursın şöyle mesrûr
- VAŞL
- 3056 Kulaķ tüt baña ey ehl-i kerâmet
Bilesin tâ nedür aşlında ni' met
- 3057 Velî mevķûf olupdur bir beyâna
Dilerseñ irĝürem anı 'ayâna
- 3058 Ne kim halk itdi insân için Allâh
Olur dört kısma maşşûr olĝıl âĝâh
- 3059 Biri oldur ki der-dünyâ vü 'uķbâ
Ola nâfi' budur fetvâ vü taķvâ
- 3060 Mişâli 'ilm ü hem hulķ-ı hasendür
Bu vaşf üzre olanlar bî-ħazendür
- 3061 İki 'âlemde hoş sermâyedür bu
Gönül tıflına şîrin dâyedür bu

3049b: hilâfında / hilâfından İÜ

3049b: küllen İÜ / kellen F1

3053a: yedüñde / yediñde İÜ

3060a: hulķ-ı / hulķı F2

- 3062 İkincisi budur iki cihânda
Olısar şâhibi anuñ ziyânda
- 3063 Cehâletdür mişâli dağı bed-ğû
Belâ budur hemân ey merd-i hoş-rû
- 3064 Üçüncisi budur dünyâda nâfi‘
Velî ‘uqbâda olur zârr u zâyî‘
- 3065 Mişâlin bil ki dünyâ çokluğıdur
Velî eyle şanur yüz aklığıdur
- 3066 Bumı lezzet bilür dünyâda nâ-dân
Belâ añlar velî aşhâb-ı ‘irfân
- 3067 Şu şehde beñzer ol ki zehri mestür
Bilen şunmaz elin almağda mağrûr
- 3068 Budur dördüncisi dünyâda miñnet
Velî ‘uqbâda olur ‘ayn-i ‘izzet
- 3069 Riyâzetler gibi dağı ‘ibâdât
Ki işler bunları erbâb-ı tâ‘ât
- 3070 Egerçi bunda zañmet anda rañmet
Virilür her birine şad-kerâmet
- 3071 Me‘âlin gözleyüp pes ehl-i ‘irfân
‘İbâdet kıldılar ‘ayyân ü ta‘bân
- 3072 Şu bir haste gibi acı devâyı
İçerlerdi bulurlardı şifâyı

VAŞL

- 3073 Çü bildüñ ni‘met-i ‘ilmüñ kemâlin
Dağı ahlâk-ı hüsnânuñ cemâlin

3061b: şîrîn / şîrîn İÜ

3062b: ziyânda / ziyâde H

3065a: çokluğıdur / çoklığıdur İÜ

3065b: aklığıdur / aklığıdur İÜ

3067a: şu / çü İÜ

3067a: zehri / zehr-i İÜ

3071b: ta‘bân H / ta‘yân F1

- 3074 Taleb eylerseñ anı eyle insân
Ki bu hulk-ı Hudâ'dur eyle iz'ân
- 3075 Şu lezzâtı saķın 'add itme ni' met
Ki virür aña şuglũñ soñra haybet
- 3076 Şu lezzet kim anuñla cümle hayvân
Temettu' idinürler mûr u mârân
- 3077 Yimek içmek cimâ' uistirâhat
Megesde segde vardur hem bu haşlet
- 3078 Bu 'âr olmaya mı insâna âhir
Olursun bu şıfatlarla mefâhir
- 3079 Tefekkür eyle hem bu ne hevesdür
Şerikũñ bu şıfatda seg megesdür
- 3080 Şunuñ kim bu ola maşşul-i 'ömrî
Gider lezzet kalur 'uqbâda cimrî
- 3081 Gel imdi olma bu lezzâta kâni'
Oligör rütbet-i 'ulyâya tami'
- 3082 Ki irdi aña ervâh-ı muqaddes
Şafâ bezminde hoş oldılar aqdes
- 3083 Koyup bu süfliden şaff-ı ni'âli
Buligör rûz-ı ferdâ şad-ri'âlî
- 3084 Behâyim şirketinden eylegil 'âr
Melek evşâfi birle oligör yâr
- 3085 Olasın tâ sezâ hulk-ı Hudâ'ya
İresin hoş maķâm-ı Murtażâ'ya
- 3086 Çü ni' met neydüğün bildũñ mufaşşal
Budur maķşûd olan aña muhaşşal
- 3087 Ki şükürinde kılasın ihtimâmı
Kefür olmayasın çün merd-i 'âmî

3077a: içmek cimâ' uistirâhat / içmekistirâhat İÜ

3078b: olursun / olursın İÜ, F2

3079a: hem bu ne / bunda hem İÜ

3086a: çü / bu F2

3087b: çün / ey F2

BEYÂN-I SEBEB-İ TAŞŞİRİ'Ş-ŞÜKR

- 3088 İki şeydür sebep taşşîr-i şükre
Gerekdür 'arz idem anı huzûra
- 3089 Biri cehlûndürür bu şükre hâ 'il
Ki ni' metde nedür bilmez mesâ 'il
- 3090 Gerekdür bilesin ol Rabb-i dâna
Seni şol ni' metile kıldı vâlâ
- 3091 Ki şaysañ kâdir olmazsın hesâba
Bu kâden olasın hâzır cevâba
- 3092 Gel imdi ibtidâdan başla kâra
Şumâr it ni' metin düşme fikâra
- 3093 Seni itdi 'adem çâhından ihrâc
Atañ şulbine şaldı bir gözüñ aç
- 3094 O merhalden göçürdi Kirdgâr'uñ
Ana rahminde oldı pes qarârûñ
- 3095 Çü nuţfe üzre geçdi erba'îñ
Uyuşmış kana dönderdi mu'îñ
- 3096 Tamâm oldı bunuñ da erba'îni
Bu def'a muzğa kıldı ol mehîni
- 3097 Ki ya' nî döndi şol lahm-i 'acîne
Ne şûretler virür mâ-i mehîne
- 3098 Çü muzğa çillesi de buldı encâm
Melekler gönderüp ol Rabb-i 'Allâm
- 3099 Bu dem itdi irâdet birle taşvîr
Zihî nakqâş-ı Kudret kıldı taħrîr

3088a: iki / ki İÜ

3088b: 'arz idem / idem 'arz İÜ

3093b: atañ / amañ İÜ

3093b: gözüñ / göziñ İÜ

3098a: çillesi F2 / cillesi F1

- 3100 O zulmât-ı selâs içinde nakkâş
Vücûduñ şafhasın yazdı göz ü kaç
- 3101 Ki ya' nî ahsen-i takvîme mazhar
Kılup oldu yüzüñ hürşîd-i envâr
- 3102 Velî bu cümlede sen câmid idüñ
Hayâtuñ yoğıdı hem hâmid idüñ
- 3103 Bu 'âlemden göçürdi Rabb-i iclâl
Nemâ iklîmine kondurdu der-ğâl
- 3104 Cemâd iken bu def' a nâmî olduñ
Mağâmuñ sifl idi pes sâmi olduñ
- 3105 Büyümek tutdı cismüñ anda mâ-şâ
Bu etvârı oñat eyle temâşâ
- 3106 Ki şânuñda olup dürlü 'inâyet
Müheyâyâ kıldı saña çok kerâmet
- 3107 Bu menzilden de çün kaldurdu Mennân
Saña pes nefh-i rûh itdi o Sultân
- 3108 Şeb-i hissetde idüñ kadre irdüñ
Hilâl idüñ hemân-dem bedre irdüñ
- 3109 Sefer ehli idüñ bir merd-i 'âmî
Hayât iklîmine kurduñ hıyâmı
- 3110 Kerâmetler olup şânuñda mezbûr
Çü metrûk idüñ olduñ şey'-i mezkûr
- 3111 Çü cân geldi ta'âma oldu meylüñ
Neler virdi saña Rabb-i Cemîl'üñ
- 3112 Ceseddür çün gıdâsuz olmaz aşlâ
Dem-i hayzı göbekden virdi fazlâ
- 3113 Ki tâ im'â ola hem sedd-i cev' a
Ki ider saña in'âmı bu nev' a

3100a: selâs / selaş İÜ

3100b: şafhasın yazdı göz ü kaç / şafhasına yazdı göz kaç F2

3113a: cev' a / cû' a H

3113b: ki / kim İÜ, F2

- 3114 Göbekden virdi gör luṭf-ı nihânî
Ki nâ-pâk olmaya şâhum dehânî
- 3115 Daḡı hem olmaya bevlile ḡaşâk
Ki raḡm-i ümm anuñla olmaya çâk
- 3116 Teneffüs virmedi daḡı cenîne
Ki mâder ḡâli irmeye ḡanîne
- 3117 Ana raḡminde iken daḡı insân
Bu üslûb üzre buldı külli iḡsân
- 3118 Maḡâmına göre oldu kerâmet
Bu ḡâlile tamâm oldu iḡâmet
- 3119 Bu menzilden de destûr oldu fi'l-ḡâl
Yolu açıldı bu dem itdi tirḡâl
- 3120 Gelüp dünyâya pes çıblaḡ u ṭoblaḡ
Libâslar virdi saña müft ü aylaḡ
- 3121 Ki ne kesbüñ var idi ne su `âlüñ
Bu evde bu olur evvel nevâlüñ
- 3122 Senüñçün eylemişdi dâye iḡzâr
Şovukdan olmayasın tâ ki âzâr
- 3123 Ḥarîr ü ḡuṭnile ḡundaḡa şardı
Daḡı sen gelmedin bunu ḡayurdu
- 3124 Göbekdendi kesildi çün ta' âmuñ
Buña itdüñ bilindi çün fiṭâmuñ
- 3125 Keremden saña ilhâm itdi Mennân
Ki ḡam yime kesildise ḡara ḡan
- 3126 Bedel itdüm aña şîr-i beyâzı
Ki adı süddür anuñ ey riyâzî

3114b: dehânî / deḡânî H

3117b: buldı / kıldı F2

3117b: buldı külli / iken buldı İÜ

3120a: gelüp F2 / gelip F1 / gel İÜ

3120a: çıblaḡ u ṭoblaḡ / çıplaḡ u ṭıblaḡ F2

3123b: ḡayurdu / ḡayırdu İÜ

3124a: göbekdendi / göbekden de İÜ

- 3127 Çü şimdi çıkdı hâmmâm-ı rahimden
Şovukdan saklayup cismüñ rahimden
- 3128 Ilıcağ eyledüm şimdi ta'âmı
Ki tâ çekmeyesin andan ğarâmı
- 3129 Dağı sen gelmedin itdümdi ihzâr
Budur ni' me'l-bedel hiç olmağıl tar
- 3130 Anañ koyınıdadur ol şîr-i şâfi
Bulursun her kaçan istense vâfi
- 3131 İki yıl bu ğıdâyile Hüdâvend
Saña elâtını itmişdi peyvend
- 3132 Bu hâlet içre çün irdi fitâmuñ
Kesildi anadan yab yab ta'âmuñ
- 3133 Bu kez virdi dehânuñ içre dendân
Yiyesin tâ anuñla lahmile nân
- 3134 Gelür oldı bu dem in'âm-ı 'âlî
Gice gündüz kesilmez bi't-tevâlî
- 3135 Şu ni' metler idüpdür saña ifrâğ
Hisâba gelmez anda bal ile yağ
- 3136 Anar emrûd u sîb engûr u mışmış
Bu elâtın görüpsin yaz u ger kış
- 3137 Gel imdi sen de yâd eyle Hüdâ'yı
Ki her menzilde arturdu 'a'âyı
- 3138 Gör evvel menzile hiç nisbeti yok
Ġıdâ kan idi hem yirüñ taracuk

3127b: saklayup / şaklayup İÜ

3129a: dağı sen gelmedin / dağı gelmedin İÜ

3130a: anañ / anuñ İÜ

3130b: bulursun / bulursın İÜ, F2

3132b: ta'âmuñ F2 / fitâmuñ F1, H

3132b: anadan yab yab fitâmuñ / andan yap yap ta'âmuñ İÜ

3133a: kez / dem İÜ, F2

3133b: yiyesin / yeyesin F2

3136a: mışmış / muşmuş F2

3136b: görsin / görürsin İÜ

- 3139 Kara ana bedel Őir-i beyâzi
Raħim yirine bustân u riyâzi
- 3140 Bu tertîb üzre icmâlile na' mâ
Gerekdür Őayıla her ęında ednâ
- 3141 Gidüp cehlün ola na' mâya 'âlim
Bu 'ilmile ola Őükrende âyim
- 3142 Bu cehlidi sebep tağŐir-i Şükre
Olur Şâkir bu dem Rabb-i Őekûr'a
- 3143 Budur bu işde bu cehlün 'ilâcı
Bu tıbbâ ęâfil olma 'abd-i râci

BEYÂN-I SEBEB-İ ŞÂNÎ TAĞŐİR-İ ŞÜKR

- 3144 İkincisi sebep Şükre kuŐûruñ
Beyân idem saña añla kuŐûruñ
- 3145 Şu ni' metler ki ol in'âm-ı 'âmdur
Velî insân atında nâ-tamâmdur
- 3146 Var iken her nefesde ihtiyâcı
Anı in'âma Şaymaz degme ħâci
- 3147 Hevâ-yı hoş gibi hem âb-ı bârid
Ki olur ħurat-i câna müberrid
- 3148 ħayât u Őihħat ü çeşm ü ulak hem
Bularsuz müşkil iken ħâl-i âdem
- 3149 Bular çünki virildi râyigâne
Taşarruf eyler anı eblehâne
- 3150 Ki Őükrende olur ęâyet de âŐır
Gerekmez yirde ħarc eyler o fâtir
- 3151 Düşer atında bu na' mâ kesâda
Velî Şol dem ki iriser fesâda
- 3152 Bilüp ni' metligin feryâda başlar
Etıbbâ apusında dâda başlar

3148a: çeşm / çıŐm İÜ

3151a: na' mâ / ni' met F2

- 3153 Te'essüfle olur isrâfa nâdim
Olur şihhat bulursa hayra 'âzîm
- 3154 Bunuñ tedbîri budur eyle iz'ân
Dem-â-dem yâd ola zîkr olan ihsân
- 3155 Eger bu zikre olmazsa mecâlûñ
Kasâvet var dilüñde aña hâlûñ
- 3156 Ziyâret eyle var ehl-i kubûri
Ki kalbûñ yâd ide ol mevt-i şûri
- 3157 Bilesin kadrini şâyed hayâtûñ
Düşesin kaydına hem şâlihâtûñ
- 3158 Lisân-ı hâlile seng-i mezârât
Naşihat vire saña bî-'ibârât
- 3159 Diye ben de yürürdüm şöyle gâfil
Bu ahvâlden olupdum cümle zâhil
- 3160 Hevâya harc iderdüm cümle 'ömri
Gidüp sermâye kaldum şimdi cimri
- 3161 Eger dünyâ benüm olsa ser-â-ser
Vireydüm sâ'at-i 'ömre bürâder
- 3162 Bu dem bildüm elime girmez ammâ
Benüm ahvâlüme bak olma a'mâ
- 3163 Elüñdeyken bürâder top u çevgân
Çeligör ma'ni topın çekme hüsran
- 3164 Esîrûñ olmuş iken şimdi fırsat
Anı zâyî' geçürme bil ganîmet
- 3165 Geçer fırsat olursın sen esîri
Nedâmet sûkına şalma bu 'ömri
- 3166 Bu pendin ger işitmezseñ kubûruñ
Kasâvet kablamışdur bil kuşûruñ

3159b: olupdum cümle zâhil / olurdum cümle zâhil İÜ

3161b: bürâder / berâber F2

3163a: top İÜ, F2 / tob F1

3166b: kablamışdur / kaplamışdur F2

- 3167 Şorigör hasteler hâlini geh gâh
Olasın ni' met-i şihhatden âgâh
- 3168 Görüp a' mâ-yı çeşmüñ şükrin eyle
Bakup elsüzlere hoş fikrin eyle
- 3169 Görüp fakr ehlini aña gınâyı
Anuñla râzı eyle ol Hudâ'yı

VAŞL

- 3170 'Avâmu'n-nâs içündür işbu tehbîr
Huşûş ehli ider mi böyle takşîr
- 3171 Ki bakup ni' mete bilmeye anı
Tekellüfler çeke bilmekte cânı
- 3172 Gehî bîmâre vara geh kubûra
Hicâbdur hep bular ehl-i huzûra
- 3173 Hayât ehline mevtâdan ne tîmâr
Eşihhâya 'ilâc eyler mi bîmâr
- 3174 Velî garğa varupdur ehl-i hizlân
Yapışur gördüğine keyfe mâ-kân

MÜNÂCÂT

- 3175 İlâhî dergehüñ muhtâcı bir aç
Der-i elâfuña geldi kapuñ aç
- 3176 Gözüm ma' lûl olupdur perdesin sil
Devâ kıl pâdişâhum koma müşkil
- 3177 Mükehhâl eyle nûruña o 'aynı
Ki 'aynumdan gide luţfuña gaynı
- 3178 Kemâ-hî derk ola tâ enfüs âfâk
Seçile bir birinden zehr ü tiryâk
- 3179 Vücûdumda bulam dâyim devâyı
Tabîb añlamayam her bî-nevâyı

3167a: geh / gâh İÜ, F2

3170a: işbu / bu İÜ

3178b: zehr ü tiryâk / zehr-i tiryâk F2

- 3180 Cenâb'undan görem na' mâyı bi'z-zât
Bulam senden o na' mâ içre lezzât
- 3181 Senüñçün ola ni' metle telezzüz
İdem na' mâya bakmağda te' azzüz
- 3182 Senüñle ola dâyim iştiğâlüm
Cenâb'uñla ola derdüm mecâlüm
- 3183 Ola şükriyle medhüm saña maşşûr
Tecellî nûrına hem dîde maşşûr

VAŞL

- 3184 Kemâl şaymaz ni' am şükriñi kâmil
Ki bu seg haşletidür olma zâhil
- 3185 Saña her kim virür bir pâre nâmı
Şalar kıyruk biñ eyler imtinânı
- 3186 Kemâl oldur ki çün gördüñ belâsın
Anuñ içinde bir lezzet bulasın
- 3187 Aña şükr eyleyesin hem çü ni' met
Bulasın anı hoş eltâf u minnet
- 3188 Anuñçün didiler erbâb-ı 'irfân
Belâdur pûte-i 'uşşâk-ı cânân
- 3189 Belâ birle seçilür şâf u dürdî
Belâdur fark iden hâr ile verdi
- 3190 Belâlar pûtesinde olmayan kâl
Olur mı sikke-i sultâna timşâl
- 3191 Yazılmaz dağı nâm-ı şehriyârî
Bulur mı 'izz-i naşrile qarârî
- 3192 Çü hâliş olmuş idi Aħmed 'izzen
Uruldu sikke-i "naşran 'azîzen"

3181b: bakmağda / bakmağdan F2

3184b: zâhil / zâhil İÜ

3186b: bir / sen F2

3189a: şâf u dürdî / şâf-ı dürdî İÜ / şâf derdî F2 / şâf u derdî H

3191a: nâm-ı şehriyârî / nâmı şehriyârî F2

3192a: olmuş idi / olmuşdu İÜ

- 3193 Belâ sengi meḥekk-i aşfiyâdur
Belâ şâbûmı tuhr-ı evliyâdur
- 3194 Buyurmuş bunu erbâb-ı tarîkat
Belâda vardurur bir niçe ni' met
- 3195 Gerek her birine bir dürlü şükrüñ
Diyem bir bir saña yogise sükrüñ
- 3196 Ğazâlî merta'ından bir ğazâlî
Şikâr idüp şunam saña ğazâlî
- 3197 Sa'âdet Kîmiyâsı'ndan cevâhir
Virem ola saña Zühri-i mefâhir
- 3198 Budur evvel ki irse bir muşîbet
Umûr-ı dînüñe virse hezîmet
- 3199 Muḳarrerdür bunuñ fevḳinde bed-ter
Belâ vardur aña nisbet bu bihter
- 3200 Ğudâ raḥm eyleyüp sen mübtelâya
Bu dem tuş itmedi bed-ter belâya
- 3201 Bu yüzden saña pes şükr oldı vâcib
Gerekdür virile senden mevâcib
- 3202 Mişâlâ ger gözi aĝrısı nâ-gâh
İder pes ol marâzdan derdile âh
- 3203 Gözi çıḳmaḳ velî andan eşeddür
Ki bunuñ ḍarbu bilürsin ebeddür
- 3204 Velî baş gitmeden göz çıḳmaḳ evlâ
Belâ hep böyledür uḫrâ vü ûlâ
- 3205 Budur lâyıḳ belâda her ḫazîne
Belânuñ fevḳine baḳup sevine

3192b: Ve sana şanlı bir zaferle yardım eder. (Fetih, 48/3)

3193a: belâ sengi / belâsın da İÜ

3193b: şâbûmı / şâbûn F2

3195b: sükrüñ / şükrüñ F2

3198b: dînüñe / dîne ki F2

3200b: tuş / düş F2

3201a: saña pes / pes saña İÜ

3203b: ḍarbu / zarı İÜ, F2

HİKÂYE

- 3206 Zamânında işit 'Îsâ-yı pür-nûr
Oturmuşdı Hüdâ zikrile mesrûr
- 3207 Gelür bir dem aña bir merd-i efkar
Şikâyetler ider fakrinden ezber
- 3208 Ki bir merd-i fakîrem zü-'ayâlem
Gumûm-ı fakr içinde pür-melâlem
- 3209 Murâdum 'aksinedür rûzigârüm
Bu guşsa içre dâ'im dil-fikârüm
- 3210 Muhaşşal şol kadar itdi şikâyet
Diyessin görmemiş 'ömrinde ni'met
- 3211 Çü derdin ol marîzuñ itdi teşhîş
Diledi şeh devâsın kıla telhîş
- 3212 Didi ey mübtelâ gelgil benümle
Bulam tâ derdüñe hikmetle hîle
- 3213 Anı bir haste katına o hâzık
İletdi gör neler düzer muvâfık
- 3214 Maraz te'sîr idüpdi aña haylî
Diyessin göçmege yüz tutdı haylî
- 3215 Velî ehl-i ğınâ idi o bîmâr
Ne kim haste diler olmuşdı ihzâr
- 3216 Kamu ğilmânı şaf tutup tururdı
Ne diler hâtırñ dir yalvarurdı

3207b: ider / okur İÜ, F2

3208a: zü-'ayâlem / zü-'iyâlem F2

3208b: melâlem İÜ, F2, H / melâlüm F1

3209b: fikârüm İÜ / fikârem F1, H

3214a: idüpdi / idipdi F2

3214b: göçmege / göçmege İÜ, F2

3216a: ğilmânı / ğilmân F2

3216b: hâtırñ / hâtırñ İÜ

- 3217   Tutup her birisi bir dürlü şerbet
Mağallinde diler ki ide hizmet
- 3218   Çü gitmişdi mizâcuñ i' tidâli
Aña acı gelürdi şehd-i gâli
- 3219   Faķır ile oturdu nezd-i bâlîn
Bu dem şordı marîza hasb-i hâlin
- 3220   Açup şekvâ dehânın anda bîmâr
Şu deñlü ' arza kıldı itdi bîzâr
- 3221   Ki hâr olmuş gözine bunca ni' met
Açar yumar gözün dir zerre şıhhat
- 3222   Didi hazret ne çok itdüñ şikâyet
Katufıda var iken hem bunca ni' met
- 3223   Didi bîmâr ki ey maķbûl-i Rahmân
Ne raġbet ni' mete pür-zâr iken cân
- 3224   Çü na' mâ cânile olur mühennâ
Baķam mı ni' mete ey pîr-i dâñâ
- 3225   Ķatumda ni' met-i dünyâ ser-â-ser
Yarım dem şıhgate olmaz berâber
- 3226   Dile ni' met sözi olmadı câ-gîr
Baña Tevrât-ı şıhhatden haber vir
- 3227   Göñül hiç bir varaķdan itmez iz' ân
Demidür oķusañ İncîl-i dermân
- 3228   Ne kim var idi şuhf-ı hâtırında
Anı şerh eyledi bir bir yirinde
- 3229   Teveccüh itdi ' İlsâ ol faķîre
Didi al bu cevâbı olma tîre

3217a: dürlü / dürli İÜ

3218b: acı / 'âci İÜ

3226a: câ-gîr / cây-gîr F2

3226b: Tevrât-ı / tevrît-i F2

3228a: idi / itdi İÜ

3228b: yirinde / yerinde F2

- 3230 Faķır olmaķ mı yig yâ böyle ĥaste
Ki mâlı ni'c meti çü kudr ĥuceste
- 3231 Dilerseñ ger bu dem tebdil-i aĥvâl
Virüp ĥâlũñ buña ĥâlin şatun al
- 3232 Ĥudâ kıla seni mâlıle ĥaste
Faķır ola bu ni'c metle ĥuceste
- 3233 Çü ĥikmetle faķır aldı cevâbı
Bilüp ni'c metlerin kesdi ĥiĥâbı
- 3234 Faķıre didi çün olduñ ĥaber-dâr
Yüri var şükr-i ni'c met eyle tekrâr
- 3235 Ki bu bîmârile var kâr u bâzâr
Dilerven kim idem derdine tîmâr
- 3236 Didi bîmâra gel ey merd-i gâfil
Ĥudâ ni'c metlerinden olma zâhil
- 3237 Getürdi anı bir müflis evine
Ki gâyet ĥaste idi ol kemîne
- 3238 Yatur vîrânede faķrile ĥallâş
Liĥâfî köhne şâl u yaşduğı taş
- 3239 Ĥatında kimse yokdur vire âbı
Murâdı her nedür bula cevâbı
- 3240 Ĥalup bir ĥâne-i mevĥişde tenhâ
Yatur pür-zâr u pür-gam bî-ser ü pâ
- 3241 Enînidür anuñ ancaķ enîsi
Ĥanîn ü âhı ĥuddâm u celîsi
- 3242 Nevâli nâlesidür ĥuşşa zâdı
Bu telĥ-i 'iş olupdur aĥzı dâdı

3230a: yig / yeg F2

3235a: bîmârile / bîmârle İÜ

3236a: bîmâra gel ey / bîmâra ey İÜ

3238a: vîrânede / vîrânda İÜ

3240a: ĥalup F2 / ĥalıp F1, H

3240a: mevĥişde / müĥişde İÜ, F2

3242a: zâdı / zârı F2

- 3243 Didi ol haste-i mâl-dâra ‘Îsâ
Bunuñ hâlini kılduñ mı temâşâ
- 3244 Marazda ger saña hâli müsâvî
Velî faqrında oqıduñ fehâvî
- 3245 Didi ben haste-i cehl idüm ey yâr
Dem-i hikmetle kılduñ baña tîmâr
- 3246 Bu dem ceħlile olmış idüm a‘ mâ
Gözüme çü'nce gelmezdi bu na‘ mâ
- 3247 Çü çekdüñ ‘aynuma kühl-i cilâyı
Henüz derk itdüm elţâf-ı Ĥudâ'yı
- 3248 Dem-i meymûnile ey pîr-i dâna
Cehâlet mürdesidüm kılduñ ihyâ
- 3249 Çü dermân buldı ol gitdi' işine
Bu dem bu haste yapışdı peşine
- 3250 Ki ey ‘Îsâ benüm ahvâlüme baķ
Ne turfe mübtelâ kılmışdı Ĥallâķ
- 3251 Marîzam hâlüme bir âgehüm yoķ
Faķîrem varacaķ bir dergehüm yoķ
- 3252 Benüm gibi olur mı mübtelâ hiç
Bulunmaz ben teki bir pür-belâ hiç
- 3253 Çü bulmuşdur belâ bende kemâli
Demüñle umaram bulam nevâli
- 3254 Götürdüp anı aşhâbına ol şâh
Yitürdiler o dem bir câya nâ-gâh
- 3255 Ki yatur anda hem bir kimse bîmâr
Faķîr u zâr u hem küfrile evkâr

3244a: hâli / hâl F2

3244a: saña hâli / hâli saña İÜ

3244b: faqrında oqıduñ / faqrından oqıduñ İÜ

3245b: kılduñ baña / baña kılduñ İÜ

3246a: olmış idüm / olmışdüm ben F2

3249a: gitdi / kendi F2

3254a: götürdüp / götür İÜ

3254b: yitürdiler o dem / irişirdi anı F2

- 3256 Görür ol yirde işbu mübtelâyı
Hudâ cem^ç itmiş anda üç belâyı
- 3257 Didi ol mü 'min-i bîmâra hazret
Bunu gör itme hâlûñden şikâyet
- 3258 Senüñ gibi bu da fakrile bîmâr
Velî küfri bunuñ bâr üzre ser-bâr
- 3259 Saña lâzımdurur şükrân u minnet
Bu ni^ç met var iken düşmez şikâyet
- 3260 Ki şimdi küfrile olsa bu pür-ğam
Aña meşvâ olur faqr-ı cehennem
- 3261 Senüñ mevtüñ irişür olsa bu ân
Virilür cennet içre rûh u reyhân
- VAŞL
- 3262 Gel iz^ç ân eyle ol hikmetde hâzık
Bu marzâya ne şerbet virdi lâyıķ
- 3263 Ki her birine hâlince devâsın
Tedârük eyleyüp buldı şifâsın
- 3264 Bu esrâra çü mü 'min oldı ^ç âlim
Bu dem mihrâb-ı şükre oldı ^ç âzim
- 3265 Dir ey bahşende-i eltâf-ı pinhân
Bu derdüm şimdi oldı baña pinhân
- 3266 Ne gûne şükr idem ben saña lâyıķ
Ki ola işbu eltâfa muvâfık
- 3267 Çü ^ç aynından silindi anda ^ç illet
Belâ içre görüñdi aña ni^ç met
- 3268 İlâhî bu maķâm-ı pür-bahâyı
Müyesser eyle bize kıl ^ç aţâyı

3260a: küfrile olsa bu pür-ğam / küfrile fevt olsa pür-ğam F2

3262b: marzâya / marzîye İÜ

3263b: tedârük İÜ / tedârik F1

3265a: pinhân / penhân İÜ

3265b: pinhân / dermân İÜ, F2

- 3269 ' Aceb budur ki dirler bu maqâmı
Kemâl ' add itmez eşyâh-ı kirâmı
- 3270 Ki dirler ki gerekdür Rabb-i ma' bûd
Ola aña belâ içinde meşhûd
- 3271 Anuñçün hazret-i Eyyûb'a Tevvâb
İşitdün didi ni' me'l-' abdü evvâb
- 3272 Ki görmişdi belâ içinde anı
Bulan cânânını añar mı cânı
- 3273 Qo bunu kim buña yoqdur nihâyet
Ki itmeye sözüñ cerr-i melâlet
- 3274 Gözet semti koma elden mehârı
İraqlaşdurma kârbândan kaçârı
- 3275 İkinci şükri bil budur belânuñ
Bunu bilmek gerek key mübtelânuñ
- 3276 Eger olmasa istihkâkı mübrem
Aña virmezdi anı Rabb-i Erham
- 3277 Çü istihkâkı olmuşken belâya
Komadı Haqq anı yevme'l-cezâya
- 3278 Bu yüzden şükri vâcibdür belânuñ
Degül ma' lûmı bu her mübtelânuñ
- 3279 Buyurmuşdur işit ol Fahr-i ' Âlem
Ne gevherler saçar gör Zühr-i ' âlem
- 3280 Bu evde görse bir kimse ' uqûbet
Qıyâmetde görülmez ol garâmet
- 3281 Mükeffir olacaqdur ol günâha
Anuñçün düşmeyiser ol gün âha
- 3282 Cefâlar şûretinde saña faşşâd
Döker qanuñ marâzdan eyler âzâd
- 3283 Etibbâdan alup acı devâyı
Virürsün ücreti kı lup du' âyı

3275b: key / her İÜ

3280b: görülmez / görmez İÜ

- 3284 Virür cerrâh saña gerçi cerâhat
Çeker peykânuñı tâ vire râhat
- 3285 Bilürsin kaçdımı bu işde anuñ
Cefâsından şafâlar süre cânuñ
- 3286 Belâ içinde saña Rabbü'l-Erbâb
‘Înâyetler idermiş saña her bâb
- 3287 Velî şükrân yirine sen şikâyet
İdersin zî-cehâlet zî-fezâhet
- 3288 ‘Acebdür derk idersin kaçd-ı faşdı
Virüp haccâma küllî ecr ü kısdı
- 3289 Kâtuñda muhterem faşşâd u cerrâh
Budur zannuñ cefâlar kıldı fettâh
- 3290 Üçüncisi belâ rûz-ı ezelde
Saña taqdîr olunmuş bir maħalde
- 3291 Kaçan nâzil olur bulur vuķû‘ı
Mükerrer itmez ol itmez rücû‘ı
- 3292 Çü şavduñ şimdi şükr itmek sezâdur
Belâ yoldan ırılmaķ bir ‘aķâdur
- 3293 İşitgil Bû Sa‘îd-i şeyh-i ekrem
Giderken merkebinden düşdi bir dem
- 3294 Hemân-dem şükrile itdi şenâyı
Didiler n'oldı ey şeyh-i vefâyî
- 3295 Didi yolumda itmiş bu beliyye
Çü şavdum bu zamân oldı ‘aķiyye
- 3296 Budur dördüncisi irse muşîbet
Kıyâmetde viriser Hâķ meşûbet

3283b: virürsün / virürsin İÜ, F2

3288b: kaçdı İÜ / kıstı F1

3290b: olunmuş / olınmış İÜ

3291b: itmez / olmaz İÜ, F2

3292a: şimdi / çünkü F2

قال صلى الله عليه وسلم من صبر علي الزريه يعوضه الله تعالى

- 3297 Bu müşbetdür ki ger Hâk virse a'vâz
Muzâ'af bil anı ey merd-i murtâz
- 3298 Elemden çünkü artuk ola ecri
Anuñçün vâcib olur aña şükri
- 3299 Kerîmden şâdır olsa bir kerâmet
Anuñ fazlına olur mı nihâyet
- 3300 Hûşûşâ ekreminüñ ekremidür
Cevâddur muṭlakâ halkdan ganîdür
- 3301 Bişincisi budur şükriñ belâda
Belâ çün kim gelür Hâk'dan 'ibâda
- 3302 Çü dînine degüldür ibtilâsı
Aña ni'et gelür ol dem belâsı
- 3303 Şu dem ki dînine gelmez o nokşân
Belâ mı dir aña hiç ehl-i 'irfân
- 3304 Şükürler eyler ol Hâllâk'a dâ'im
Ki dînümdür yirinde şöyle kâ'im
- 3305 Ne gam dünyâma ger irdise nokşân
Sa'âdet ehliyem dînümler her ân

ḤİKÂYET-İ YAHÛDÎ

- 3306 Zamân-ı evvel içre bir Yahûdî
Ki yazmışdı gönülde ol cühûdî
- 3307 Aña hoş gelmiş idi dîn-i bâṭıl
Ol idi devlet-i İslâm'da câhil
- 3308 Aña bir töhmet itdiler be-nâ-gâh
Kodılar ḥabse anı ḥâh u nâ-ḥâh
- 3309 Elinden aldılar memlûkin anuñ
Zıyâ' u sîm ü zer meskûkin anuñ

3297a: a'vâz / a'vâz F2

3297b: muzâ'af / muzâ'if F2

- 3310 Gidüp târâca hep maḥṣûl-i ‘ömri
Hemîn başile qaldı oldu cimrî
- 3311 O dem ḥabsden ḥalâş itdiler anı
Qatına geldi ol dem tâbi‘ ânı
- 3312 Başına üşdi pes ehl ile evlâd
Kimi nevḥa iderdi kimi feryâd
- 3313 Ki bay iken faqîr olduñ dirîgâ
‘Azîz iken ḥaḳîr olduñ dirîgâ
- 3314 Sa‘âdetle giyerken al u atlâs
Libâsuñ şimdi oldu şâl u iflâs
- 3315 Gedâlar bisler iken der-bedersin
Budur ḥalḳ içre merd-i muḥteḳarsın
- 3316 İşidüp bu sözi bir itdi ḥande
Didi ḳoñ bu sözi olmañ figende
- 3317 Egerçi aldılar mâl ü menâlüm
Beni şanma bu işde pür-melâlüm
- 3318 Ki dünyâ gitdise dînüm yirinde
Yahûdîlikde erkânüm yirinde
- 3319 Muşîbet bu idi dînüm gideydi
Şanur mısız ki mâl aşşı ideydi
- 3320 Biḥamdillâh ki dînüm almadılar
Derûnumda aña yol bulmadılar

VAŞL

- 3321 İşit tersâ iken gör bir cühûdı
Nice şaḳlardı bâtılda ‘uhûdı
- 3322 Bekâ-yı bâtılm bilüp sa‘âdet
İder Mevlâ'sına şükrân u minnet

3310b: cimrî İÜ, F2 / cümri F1

3312a: üşdi pes ehl ile / üşdiler pes ehl F2

3315a: bisler / besler F2

3315b: budur İÜ / bu der F1

- 3323 Anı maḳşûd idüp gör ḥâkisârı
Degül ‘aynında hiç dñnyâ ḥasârı
- 3324 Bu düşmeden gel öğren ḳadr-i dñni
Eger varuñ gide olma ḥazînî
- 3325 Senüñle olduĝınca dñn-i İslâm
Sa‘âdet ehliseñ hiç çekme âlâm

EL-FAŞLU'S-SÂBÎ‘U MİNE'Z-ZEMİME EL-KÜFRÂN

- 3326 Yemîn ebvâbınuñ yidinci bâbı
İşitdüñ şükr idi alduñ cevâbı
- 3327 Yesârũnda olandur bâb-ı küfrân
Ki andan irişür a‘vân-ı şeytân
- 3328 İder yağma bu na‘mâ-yı şekûrı
Saña tezyîn idüp vaşf-ı kefûrı
- 3329 Şoyilup senden ol Rahmâni ḥil‘at
Virürler eĝnüñe bir şâl-i şekvat
- 3330 Olursın süḥre-i şeytân-ı maḥzûl
Görinmez göziñe menḳûl-i ma‘ḳûl

BEYÂN-I ḤAḲÎḲATÜ'L-KÜFRÂN

- 3331 Nedür küfrân idem saña beyânın
Gider vehmi şuhûd eyle ‘ayânın
- 3332 Ḥudâ'nuñ ni‘metini bilmemekdür
Anuñla aña tâ‘at ḳılmamaḳdur
- 333 Ḥudâ'sı virdüĝince aña na‘mâ
Anı ‘işyâna şarf ider ol a‘mâ
- 334 Şu kelbe beñzer anuñ ḥasb-i ḥâli
Yiyüp ni‘metleri bulur mecâli

b: ehliseñ / ehlisin F2

b: ehliseñ hiç çekme / ehliyiseñ çekme İÜ

ı: görünmez / görünmez İÜ

v: ider / ide İÜ, F2

: bulur / bulup F2

- 3323 Anı maşşûd idüp gör hâkisârı
Degül ‘aynında hiç dünyâ hasârı
- 3324 Bu düşmeden gel öğren kâdr-i dîni
Eger varuñ gide olma hazîni
- 3325 Senüñle olduğınca dîn-i İslâm
Sa‘âdet ehliseñ hiç çekme âlâm

EL-FAŞLU'S-SÂBÎ‘U MÎNE'Z-ZEMÎME EL-KÜFRÂN

- 3326 Yemîn ebvâbınuñ yidinci bâbı
İşitdüñ şükr idi alduñ cevâbı
- 3327 Yesâruñda olandur bâb-ı küfrân
Ki andan irişür a‘vân-ı şeytân
- 3328 İder yağma bu na‘mâ-yı şekûrı
Saña tezyîn idüp vaşf-ı kefürı
- 3329 Şoyılup senden ol Rahmâni hîl‘at
Virürler egnüñe bir şâl-i şekvat
- 3330 Olursın sühre-i şeytân-ı mahzûl
Görinmez göziñe mençûl-i ma‘kûl

BEYÂN-I HAQÎKATÜ'L-KÜFRÂN

- 3331 Nedür küfrân idem saña beyânın
Gider vehmi şuhûd eyle ‘ayânın
- 3332 Hudâ'nuñ ni‘metini bilmemekdür
Anuñla aña tâ‘at kılmamağdur
- 3333 Hudâ'sı virdüğince aña na‘mâ
Anı ‘işyâna şarf ider ol a‘mâ
- 3334 Şu kelbe beñzer anuñ hasb-i hâli
Yiyüp ni‘metleri bulur mecâli

3325b: ehliseñ / ehlisin F2

3325b: ehliseñ hiç çekme / ehliyiseñ çekme İÜ

3330b: görünmez / görünmez İÜ

3333b: ider / ide İÜ, F2

3334b: bulur / bulup F2

- 3335 Hemân-dem kaşđ ider ol şâhibine
İdüp ‘av ‘av urar dâyim enîne
- 3336 Çü tuğyânile oldı aña ‘unvân
Helâkine sebebdür eyle iz‘ân
- 3337 Yağûd bir seyf-i şârim virse bir kes
Ki bunuñla var a‘dâ kellesin kes
- 3338 Bu seyfile ol itse katl-i aħbâb
Okı Qur‘ân‘da “dessehâ ve kad ħâb”
- 3339 Bunuñ kubĥı celidür ġayr-ı mestûr
Velî derk itmeyiser merdüm-i ġûr
- 3340 Şükûr bâbında bu sözler mufaşşal
Beyân oldı gerekdür şimdi mücmel
- 3341 ‘Îlâcı daĥı tafşîl oldı anda
Murâd ise taleb eyle yirinde

EL-BÂBU‘Ş-ŞÂMİNŪ Fİ‘L-CŪDİ VE‘S-SEĤÂ MİNE‘L-ĤAMİDETİ

- 3342 Seĥâvetden açıldı çünki bâbuñ
Bu olısar senüñ ni‘me‘l-me‘âbuñ
- 3343 Seĥâvet ola çünki bir kula fâl
Me‘âli cennet olup ĥûb ola ĥâl
- 3344 Ki cennet mülki dâru‘l-esĥıyâdur
Anuñçün mü‘minüñ kârı ‘atâdur
- 3345 Dilerseñ bulasın erzâĥ u irfâĥ
Seĥâ dersinden okı bir kaç evrâĥ
- 3346 Kerâmet şehrine bunsuz varılmaz
Nübüvvet Ka‘be‘ sine hiç irilmez
- 3347 Şi‘ârı budur aşĥâb-ı yemînüñ
Bunuñladur kıyâmı her zemînüñ

3335b: urar / urur F2

3338b: Onu kötülöklere gömen de ziyan etmiştir. (Şems, 91/10)

3340b: mücmel / muĥmil H

3342a: seĥâvetden / seĥâvetde İÜ

3344a: mülki / milki İÜ

3347b: her / hem F2

- 3348 Açuk oldukça işbu bâb-ı meymûn
Geliser Hâk'dan elţâf-ı hümâyûn
- 3349 Bu bâbuñdan gelür a' vâñ-ı Rahmân
Hezîmet bulur ol dem cünd-i şeytân
- 3350 Yaparlar ol zamân buhlûñ kapusın
Yıkarlar dahı şeytânî yapusın
- 3351 Ki fakrile seni itmişdi tahvîf
Bu yüzden okumışdı çok erâcîf
- 3352 Sehâyile çün irersin reşâda
Düşer bu sözleri anda kesâda
- 3353 Olursın pes sehâ sırrından âgâh
Okur eşyâ saña hep akrızullâh
- 3354 Dimâguñ şemm ide çün tayyibâtı
Henüz gûş idesin âtü'z-zekâtı
- 3355 Çü kalbûñden kopa şefkatle irfâk
Neler diye saña âyât-ı infâk
- VAŞL
- 3356 Kulağ tut kim diyem fazl-ı sehâyı
Ne buyurmışdurur gör Muştafâ'yı
- 3357 Ki bir ağaçdurur cennetde bu cûd
Anuñ ağşânıdur dünyâda mevcûd
- 3358 Anuñ bir tälina her kim yapışur
Hudâ emrile cennete irişür
- 3359 Gel imdi "enfikû" dan al 'uhûdı
Sehâvet devhasına kıl şu' ûdı

3348a: oldukça / oldukça F2

3350b: şeytânî / şeytânîñ F2

3353a: pes / sen F2

3359a: أَنْفَقُوا ibâresi; Bakara, 2/254, 262, 267; Nisâ, 4/34; Tevbe, 9/53; Furkân, 25/67; Yâsîn, 36/47; Hadîd, 57/7, 10; Mümtetine, 60/10,11'de geçmektedir.

3360 Yigil her bir varakdan dürlü eşmâr
Ki sende fenn ola cûd ile îşâr

VAŞL

3361 Seḥâ ehlini üç kısım itdi ḥuzzâk
Saña bir bir diyem ey ehl-i irfâk

3362 Budur evvel ki ol virür zekâtı
Yılın devr itse kaçan ṭayyibâtı

3363 İder ol ṭib-ı ḥâtırla ḥisâbı
Virüp fakr ehline bulur şevâbı

3364 Yolın taḥhîr ider menn ü ezâdan
Ki ṭuymışdur ḥaber ol muḫtedâdan

3365 Velî kaşr ider infâkı zekâta
Ulaşmaz bundan özge ṭayyibâta

3366 Sekiz yüzde yigirmiden ziyâde
Eli varmaz viregör ol fütâde

3367 Ḳatına gelse ger fakr ehli muḫtâc
Yüzine bakmaz anuñ ger öle aç

3368 Bumı dir ben edâ itdüm zekâtı
Neden lâzım bu ḥalkuñ seyyi'âtı

3369 Seḥâ ehli içinden gâyet ednâ
Budur sevmez bu vaż'ı merd-i dânâ

3370 İkincisi budur ehl-i seḥânuñ
Ṭuyasın ḥâlini tâ eşıyânuñ

3371 Zekâtını ider mâlından iḥrâc
Velî şaymaz ḥisâba anı behhâc

3372 Ki farzumdur hüner mi anı virmek
Gerekdür bundan özge müjde irmek

3363b: bulur şevâbı / bulup ḥisâbı İÜ

3368a: içinden / içinde İÜ, F2

3369b: vaż'ı / vaşfı H

3372b: müjde / müzde İÜ

- 3373 Kaçan gelse aña bir yalın u aç
Kažâ-yı hâcetidür aña minhâc
- 3374 Görüp nefsi gibi her mübtelâyı
Yirinde eksük itmez hiç 'aâyı
- 3375 Sehvâvet içre budur nîk-i merdân
Gerekdür böyle ola mâl-dârân
- 3376 Üçünci kısmın aña ağniyânuñ
Budur bâlâ-bülendi eşriyânuñ
- 3377 Ki virür Hâk yolında cümle mâlı
Velî görmezsın anda hiç melâli
- 3378 Şafâlar sürer infâkına ol şân
Bu yüzden hâtır olmaz perîşân
- 3379 Mücellâdur çün ol şadr-ı mülâyim
Aña toz kondurur mı lev-m-i lâyim
- 3380 Bu şiddîklar maķâmıdur ol âgâh
Ki itmişdi anı şiddîk-ı âgâh
- HİKÂYET
- 3381 Meger günlerde bir gün Fahr-i 'âlem
Hiţâbet eyler idi halka muhkem
- 3382 Ğazâya eylemişdi anda niyyet
Velî var idi ol dem hayli 'usret
- 3383 Ser-i terġibile buyurdı ol gün
Ki lâzımdur yola sizden te'âvün
- 3384 İşidüp bu sözi aşhâb-ı emcâd
Yügürdi her biri beytine dil-şâd
- 3385 Getürdi her kesî hâlince mâlı
Ki envâr oldu Sultân'ıñ cemâli
- 3386 Getürdi ol zamân Bû Bekr-i Şiddîk
Kamu memlûkını ol kân-ı şiddîk

3373b: aña / anda İÜ

3374b: eksük / eksik İÜ

3386b: şiddîk / taşdik İÜ

- 3387 Didi Server aña ey genc-i ‘irfân
‘Ayâlünçün ne koduñ eyle tibyân
- 3388 Didi Allâh u hem kodum Resûl’i
Ki tâ merzâtine bulam vuşûli
- 3389 Hemîn budur cihânda iftihârüm
Ki Allâh u Resûl’i ola varum
- 3390 İşidüp bu cevâbın Faḥr-i ‘Âlem
Şenâlar kıldı aña oldı ḥurrem
- 3391 ‘Ömer geldi anuñ ardınca der-hâl
Getürdi nışf-1 mâlın itdi ifzâl
- 3392 Aña daḥı buyurdı Şâh-1 esnâ
‘Ayâlünçün ne koduñ eyle inhâ
- 3393 Didiler bir bu deñlü kodum anda
Ki ḥarc idem anı da bir yirinde
- 3394 Didi Ḥazret işidüp fark-1 yârân
Cevâbı gibidür hoş eyleñ iz‘ân
- 3395 Çü işâr ehlidi hoş geldi işâr
Şenâlar itdi ol dem Şâh-1 esrâr

VAŞL

- 3396 Seḥâvet çünki mergûb oldı yârâ
Dilerseñ gizlü kıl yâ âşikârâ
- 3397 Gerekdür leyki sende ḥüsn-i niyyet
Bilüp ḥâlün gözet anda ‘azîmet
- 3398 Riyâdan yoḡise ger sende töhmet
Gerekdür viresin iḥsâna şöhret

3387b: ‘ayâlünçün / ‘iyâlünçün İÜ, F2

3388b: merzâtine / merzâ İÜ

3389b: u / ve İÜ

3390a: cevâbın / cevâbı İÜ

3392a: esnâ / eşnâ İÜ

3392b: ‘ayâlünçün / ‘iyâlünçün İÜ, F2

3393b: yirinde / yerinde F2

3397a: leyki / ola F2

3397a: leyki sende / sende leyki İÜ

- 3399 Ki saña iktidâ ide civârũ
Bu ma' niden muzâ' af ola ecrũn
- 3400 Ve ger yogise nefse i' timâduñ
Nazar kıl kalbũne yokla nihâduñ
- 3401 Riyâdan bulasın ger anda şemme
Şehâyı eyle ihfâ çekme gumme
- 3402 Ki şağũ virdüğün bilmeye şoluñ
Bunı böyle didi şâhib-uşulũn
- 3403 Riyâyile 'aţâñı virme bâda
Getür bunda olan âyâtı yâda

﴿٢٦١﴾ * مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ
* يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِئَاءَ النَّاسِ

- 3404 İşit bu nakli dahı Muşafâ'dan
Ulaş dürre bu baħr-i iştifâdan
- 3405 Ki sırrile iderseñ ger 'aţâyı
Söyindürür o dem ħahr-ı Ĥudâ'yı
- 3406 Gel imdi sırrile it ne iderseñ
Çırâğ-ı şer' ile git ger giderseñ
- 3407 Ĥudâ bildüğine eyle ħanâ' at
Ki andan iriser saña 'inâyet
- 3408 Göze şalma 'avâm-ı ke'l-hevâmı
Sülûk ehline bunlardur ħarâmî
- 3409 Ĥuşûşâ bu zamânda nâs-ı nesnâs
Olupdur ekşeri iblîs-i ħannâs

3399a: iktidâ / iktidâr İÜ

* Allah yolunda mallarımı harcayanların örneği, yedi başak bitiren bir dane gibidir ki, her başakta yüz dane vardır. Allah dilediğine kat kat fazlasını verir. Allah'ın lütfu geniştir, O herşeyi bilir. (Bakara, 2/261)

* Allah'a ve ahiret gününe inanmadıkları halde mallarımı, insanlara gösteriş için sarf edenler de (ahirette azaba dũçâr olurlar). Şeytan bir kimseye arkadaş olursa, ne kötü bir arkadaşır o! (Nisâ, 4/38)

3405b: söyindürür / söyündürür İÜ, F2

3407a: bildüğine / bildiğine F2

3410 Gerekdür pes bulardan setr-i ahvâl
Hudâ'ya dön yönüñ bi'l-‘uzvi ve'l-bâl

3411 Hadîs-i kudsiden işit dirâyet
Ki Cibrîl'den kıılır Hâzret rivâyet

قال الله تعالى ان هذا دين ارتضيته لنفسى ولن يصلحه
الا السخاء وحسن الخلق فاكر موه بهما صدق الله العظيم

3412 Buyurmuş hâzret-i Hallâk-ı ‘Âlem
Aña tut cân kulağın diñle bir dem

3413 Şu dînüñ ki adıdur dîn-i İslâm
Ben andan râzı oldum kıldum in‘âm

3414 Şehâ vü hüsni hulkdan özge aña
Yaraşmaz bunları yâr eyle saña

3415 Ki bunlarla olur bu dîne ikrâm
Gel imdi bunlarile eyle i‘zâm

3416 İşitdüñ mi şehâ haqqıñ kelâmın
Ya tıyduñ mı nedür bundan merâmın

3417 Cemî‘-i ‘âlemüñ ‘ilmini Allâh
Bu sözde cem‘ idüpdür olğıl âgâh

3418 Ki hüsni hulkile şâhum şehâvet
Olupdur añladuñsa re’s-i fâ‘at

3419 Bularsuz olmadı hiç bir ‘ibâdet
Bularla eyle tâ olmaya ‘âdet

3420 Mişâlâ cümleden işbu namâzuñ
Münâcât-ı Hudâ'yile niyâzuñ

3421 Bilürseñ hüsni hulkile şehâdur
Bularsuz cümle cünbîşüñ haşâdur

3422 Kulak tut buyurur Şâh-ı cihâna
Şaçar âb-ı hayâtı rûy-ı câna

3410b: bi'l-‘uzvi ve'l-bâl / el-‘uzvu'l-bâl İÜ

3421a: hüsni- / hüsni ü F2

قل صلعم ما جعل الله وليا له الا علي السخاء وحسن الخلق

- 3423 Ki kılmadı velî Allâh cihânda
Sehâ vü hüs-n-i hulq olmaya anda
- 3424 Bu iki vaşfiledür evliyâsı
Velî dime bularsuz olsa nâsı
- 3425 Bu ma'ânen buyurur girü Sultân
Virür büyü dimâğa rûh u reyhân
- 3426 İki kimse var anı sever Allâh
İki kimse dağı var sevmez ol Şâh
- 3427 Sever anı ki ola hüs-n-i hulqı
Sehâyile ide hem râzı halkı
- 3428 Anı sevmez ki hulqı yaramazdur
Bağıldür dağı halka nef'i azdur
- 3429 Hudâ ger dileye bir kula hayrı
İder ol kulumı halkuñ müşîri
- 3430 Rücû' ider aña halk hâcetinde
Biter hâcetleri anuñ katında
- 3431 Bu işde kullanur anı Hudâ'sı
'Aâtâ olur aña âhir cezâsı
- 3432 Buyurur girü ol Sultân-ı a'lâ
Sözi cân halkına şekerden ahlâ

قل صلعم الرزق الى مطعم الطعام اسرع من السكين الى رزقه البعير

- 3433 Ta'âmın bezl ider eshâya erzâk
Şu deñlü ola esra' itme işfâk

3423a: velî Allâh / veliyyullâh İÜ, F2

3428b: bağıldür / buğıldür F2

3428b: halka H / hulka F1

3429b: müşîri F2 / meşîri F1

3429b: kulumı halkuñ meşîri / kulumı halkuñ müşîri İÜ

3430b: anuñ / halkuñ F2

3432b: halkına şekerden / halkına sükkerden F2

3433a: ider / iden F2

- 3434 Ki sikkîn olmaya esra^ç o deñlü
Ba^çîrûñ örgücinde añla bellü
- 3435 Buyurmuş hem girü ol Şâh-ı esrâ
Hudâ'nuñ kulları var şöyle vâlâ
- 3436 Aña virmiş ni^ç amdan Rabb-i Hâdî
Ki nef^ç in göreler andan ^çibâdı
- 3437 Eger kaç^ç ola andan ol menâfi^ç
Alur ol ni^ç metini Rabb-i nâfi^ç
- 3438 Virür bir âhere tâ ide bezli
Gel imdi itme buhli gözle ^çazli

HİKÂYE

- 3439 Var idi bir zamân bir hûca mâl-dâr
Anı itmişdi dünyâ hubbı bîmâr
- 3440 Varup dükkânına ol çîn seherden
Alup şatardı kâlâ vü güherden
- 3441 ^çAzîmet eyleyüp beytine aḡşâm
Hisâb eylerdi kesbin anda ser-sâm
- 3442 Ne cum^ç a bilür idi ne cemâ^ç at
Ne ḡacca eylemişdi ol ^çazîmet
- 3443 Ne virürdi taşadduḡ ne zekâtın
Daḡı yâd eylemezdi seyyi 'âtın
- 3444 Ne şefkat var idi anda ne ḡürmet
Ne raḡmet var idi dilde ne re 'fet
- 3445 Faḡîre itmez idi iltifâtı
Ġurûr almışdı ol pür-seyyi 'âtı
- 3446 Koyup bir demde eyvânında kürsî
ḡuḡâmında iderdi baḡş ü dersi

3438b: ^çazli / bezli F2

3440a: çîn / ḡîn İÜ / her F2

3441b: ser-sâm / her şâm İÜ

3443b: eylemezdi / itmez idi İÜ, F2

- 3447 Öñinde şaf tütupdı cümle gılmân
Hisâb eylerdi mâln ehl-i hisbân
- 3448 Görüp bu şevketin bir ehl-i iflâs
Ki fakr öcinden olmışdı çü nesnâs
- 3449 Teveccüh kıldı tâ ‘ arz ide hâli
Bula mâlile anuñ hoş-me’âli
- 3450 Görüp hoca gelişin mahzarına
Hemân emr itdi kulından birine
- 3451 Ki gönder gelmesün bunda o bed-hâl
Ne lâyıkdur benüm katumda erzâl
- 3452 Çü emr itdi kula dönderdi anı
İdüp taşkîrile zecr-i hevânı
- 3453 Şıdı göñlini ‘ırzın itdi tâlân
Tuz ekdi yarasına anda nâ-dân
- 3454 Hemân-dem açdı başın itdi bir âh
Semâ‘a şaldı çarhı anda nâ-gâh
- 3455 Dir ey dânen-de-i esrâr-ı pinhân
Kime ‘ arz ide hâlin ehl-i hizlân
- 3456 Benüm hâlüm saña bu demde ma‘lûm
Ne diye dergehünde ‘abd-i mazlûm
- 3457 Bu hâlile çün itdi beş-i şekvâ
Neler izhâr ider gör emr-i Mevlâ
- 3458 Hemân cûş itdi ol dem luţf u kahrı
Fakîre şundı tiryâk aña zehri
- 3459 Çü hâletle olupdı anda da‘vât
Açıldı aña ebvâb-ı ‘aşıyyât

3451a: gönder / dönder İÜ, F2

3451a: gelmesün / gelmesin F2

3453a: göñlini ‘ırzın / ‘ırzın u göñlin İÜ

3454b: çarhı anda / anda çarhı İÜ

3455a: pinhân İÜ / penhân F1

3458a: luţf u kahrı / luţf-ı kahrı İÜ

3459a: olupdı / olaydı H

3459b: aña / anda İÜ

- 3460 Faķîrûñ hâli irişdi nizâma
Ma' âşı irdi gün gün intizâma
- 3461 Eline toprak alsa zer olurdu
Kosa ceybine taş gevher olurdu
- 3462 Muhaşşal hoca oldu yabdı hâne
'Aţaya başladı pes merdümâne
- 3463 Kaçan bir müflisün hâlerinden âgâh
Olaydı yoqlar idi anı her gâh
- 3464 Seĥası artduğınca artdı mâlı
Seĥâ oldukça ĥûb oldu me'âli
- 3465 Çü kahrından açıldı ĥocaya fâl
Nuĥûsetden ĥaberler virdi aĥvâl
- 3466 Zeri keysinde kosa ĥâk olurdu
Cevâhir alsa deste çâk olurdu
- 3467 Dönüp ' aksine çarĥı buldı ĥızlân
Telefler irdi mâla buldı ĥûsrân
- 3468 Kimi ĥarĥ u kimi ĥarĥile gitdi
Kimesin sâriĥ aldı kimi n'itdi
- 3469 Vefâ itmez olup daĥline ĥarcı
Zarûret cebr idüp pes itdi borcu
- 3470 Bu dem esbâbını bâzâra koydu
Nuĥûset bâdına anı şavurdu
- 3471 Hemîn iflâsa yüz tutdı o miskîn
Nesi var ise şatdı kaldı ĥam-gîn
- 3472 Kâlap ol bir kulu bâzâra şaldı
Faķîr-i evvel anı bildi aldı

3461b: gevher / cevher İÜ, F2

3462a: yabdı / yapı İÜ, F2 / yandı H

3463a: müflisün / müflisîñ İÜ

3469a: Bu beyit, H'de yok.

3472a: kâlap F2 / kâlap F1

3472b: faķîr-i evvel / faķîr evvel İÜ

- 3473 Bu def' a der-beder oldu o hoca
Bulmaz oldu gûşe yata geçe
- 3474 Gehî külhanda gâh vîrânelerde
Yatup dimezdi kimse anı nirde
- 3475 Hüdâ bir kulına irgürse niķmet
Aña el vire her yirden zarûret
- 3476 Akârîb olısar ol dem ' akârîb
Görüp hânde idiserdür ecânib
- 3477 Maħalle segleri gördükde anı
Gülüp şırtarısar aña nihânî
- 3478 Fakîr-i evvele luţfindan ebvâb
Açılup şehîr içinde oldu erbâb
- 3479 Şehâvetle şu deñlü buldı şöhet
İderdi her kimesne aña ğıbţat
- 3480 Bu na' mâ şükürine iderdi in'âm
Bulurdu her kimesne andan ikrâm
- 3481 Meger günlerde bir gün kâmurâne
Oturmuşdı ğapuda merdümâne
- 3482 Tâpusında tururdu ol ğulâmı
Ki şatmışdı anı ol intikâmı
- 3483 Benâ-geh geldi ol evvelki hoca
Diler kim ide buña ' arz-ı hâce
- 3484 Bilüp ol kul aña ol dem yügürdi
Bu aħvâli hemîn aña degürdi

3474a: gâh / geh F2

3474b: yatup F2 / yatıp F1

3474b: kimse anı / anı kimse İÜ

3475a: niķmet / ni' met İÜ

3476a: akârîb / ekârîb İÜ, F2

3478a: fakîr-i evvele / fakîri evvele İÜ

3480a: iderdi / eylerdi F2

3480b: andan / anda F2

3483a: benâ-geh / benâ-gâh İÜ

3483b: kim / ki İÜ

3483b: ide buña / buña ide F2

3484a: ol kul aña ol dem / ol dem aña ol kul İÜ

- 3485 Ki bu redd itdügüñ ol mübtelâdur
Bu demde hâli hoşdur pür-^çatâdur
- 3486 Revâ olmaz idesin ^çarz-ı hâcât
Ki olmuşdur arada ol şefâ^çât
- 3487 İşidüp anı müflis oldu haclân
Tolundı ol maḥal lertzân u sûzân
- 3488 Çü vâkıf oldu hâcea işbu hâle
Kıgırdı kulumı tutdı su'âle
- 3489 Ki neyçün ol fakîri döndürüpsin
Anı gayrı kapuya göndürüpsin
- 3490 Sa^çâdetdür benüm kapumda sâ'îl
Ki anuñla oluram ecre vâşıl
- 3491 Beni müflis iken Hâk hâcea itdi
Görüpsin hâceaña reddile n'itdi
- 3492 Yüri var dönder anı tiz getürgil
Ne dilerse bu dem anı yitürgil
- 3493 Ve illâ korkudur tebdîl-i aḥvâl
Olup hizlânile hoş gelmeye fâl
- 3494 Çü hâcea kula itdi bu ^çitâbı
Zarûretle haber virdi cevâbı
- 3495 Ki evvelki efendümdi o miskîn
Görürem ^çarz-ı hâle geldi gam-gîn
- 3496 Hacâletden sakındum anı şâhum
Budur redd itmeden anı günâhum

3486b: şefâ^çât / şinâ^çât İÜ, F2

3488b: kulumı / kulımı İÜ

3489a: neyçün / niçün İÜ, F2, H

3489a: fakîri / fakîre F2

3489a: döndürüpsin / dönderürsin İÜ

3489b: göndürüpsin / göndürürsin İÜ

3490a: kapumda / katımda F2

3491b: görüpsin / görürsin İÜ

3495a: efendümdi / efendümdür İÜ

3496a: sakındum / şakındum İÜ, F2

- 3497 Çü tıydu hoca anı yandı cânı
Şükürler kıldı Raḥmân'a nihânî
- 3498 Diye lâzımdurur bizden 'aṭıyyât
Gerekdür iltesin bu dem hediyyât
- 3499 Sebeb oldu bize irdi sa'âdet
Bizümçün irdi ol şahşa nuḥûset
- 3500 Hemîn ol demde itdi aña in'âm
Libâs u naḡd u kâlâ birle in'âm
- 3501 Ki şükr itmiş ola ol ni'metine
İrişmeye nekâl ü ni'metine

VAŞL

- 3502 Bu minvâl üzre geldi çün saña fâl
Yüri ğam çekme kıl tebdîl-i aḫvâl
- 3503 Eger buhlûñ var ise kıl seḫâvet
Seḫâvet ehli iseñ zî-sa'âdet
- 3504 Bu ma'niden buyurmuş yine ol Şâh
Rumûz-ı muḡtedâdan olğıl âġâh

قال صلعم عظمت نعمة الله عظمت مونة الناس عليه
فمن لم يحتمل تلك المؤنة عرض تلك النعمة للزوال صدق

- 3505 Ne deñlü çok ola bir ḡulda ni'met
O deñlü olısar anda me'ûnet
- 3506 Taḫammül itmese ger zaḫmetine
Zevâl ḡaşd eylemişdür ni'metine
- 3507 Gel imdi ey ḡudâvend eyleme 'âr
ḡudâ'nuñ ḡullarına ḡâdim ol var

3498a: diye / didi İÜ, F2

3502a: çün saña / aña çün F2

3503b: ehli iseñ / ehliyiseñ İÜ

3504a: ma'niden buyurmuş yine / ma'nide yine buyurmuş F2

3507a: eyleme H / eyle F1

- 3508 Saña ni‘ metleri çün itdi in‘âm
Anı sen başqa yime mişl-i in‘âm
- 3509 İşıtgil bu eşerden İbni Semmâk
Dimişdür ol bunuñ fehminde derrâk

عجبت لمن يشتري الممالك بماله ولا يشتري الاحرار بمعرفه

- 3510 ‘Acebdür buña dâyim şâhib-emvâl
Virür mâl-ı ‘azîmi budur aqvâl
- 3511 Şatun alur anuñla şol gulâmı
Ki dil bilmez kamu emrinde ‘âmî
- 3512 Var iken merd-i kâmiller katında
İdinmez cüz’i ihsânile bende
- 3513 Sevhâ bâbında çok aqvâr u âşâr
Kamusu zıkr olunmaq olur iksâr
- 3514 Velî şol deñlü kim geldi yabâna
Kefâret ider ol hâzır olana
- 3515 Eger hâzır degülse evde qalbî
Emek zâyi‘ ligidür daqq-ı bâbî

EL-FAŞLU’Ş-SÂMİNÜ MİNE’Z-ZEMİMETİ EL-BUHL

- 3516 Sevhâvetden biraz şundum nevâle
İşit buhli diyem andan maqâle
- 3517 Şekâvetden açılır saña bu bâb
Dürüş yab yab bunı sedd eyle ey şâb

3510a: buña / bu ki F2
3510a: buña dâyim / bu ki dâ’im İÜ
3510b: mâl-ı ‘azîmi / mâli ‘azîmi İÜ, F2
3511b: emrinde / ‘ömrinde İÜ
3513a: aqvâr u âşâr / âşâr u aqvâr F2
3514a: yabâna / beyâna İÜ, F2, H
3514b: kefvâret / kifâyet İÜ, F2
3514b: ider / eyler F2
3516a: sevhâvetden / sevhâdan çün İÜ, F2
3517a: şekâvetden / şekâvetde İÜ
3517b: dürüş / dürüş F2

- 3518 Eger buhlûñ kapusu ola meftûh
Gelür a'vân-ı şeytân zâr olur rûh
- 3519 Sehâ bâbını sedd eyler ol a'vân
Açılır buhle lâyıq anda dükkân
- 3520 Neye baksañ görürsin faqrı hâzır
Olursın bezl ü cûd emrinde kâşır
- 3521 Tamâm selb olur anda inşirâhuñ
Kalur çâh-ı rezâlet içre rûhuñ
- 3522 Çün olmaya cihânda bezl ü cûduñ
Yimişsüz ağaca döner vücûduñ
- 3523 Yağûd şol çeşmeye beñzer mişâli
Ki akmaz munkaţı' âb-ı zülâli
- 3524 Dahı şol hâneye beñzer müzeyyen
Velâkin şinligi yok bir qurı ten
- 3525 Anuñçün zemm ider ol Rabb-i Mennân
Dilerseñ bilesin gel oqı Qur'an

قال الله تعالى: ﴿١٨٠﴾ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ
بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ
سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخُلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

وقال صلى الله عليه وسلم اياكم والشح فانه اهلك

من كان قبلكم حملهم ان يشفكو ادماءهم و يستحلوا امحارمهم

- 3526 Bu minvâl üzre ger aḥbâr u âyât
Yazılır olsa yokdur aña gâyât

3520a: faqrı / buhli İÜ

3521a: anda / ol dem İÜ

3522a: bezl üh cûduñ / bezl-i cûduñ İÜ, F2

3523a: yağûd / dahı F2

3525b: Qur'an / fermân İÜ

* Allah'ın, kereminden kendilerine verdiklerini (infakta) cimrilik gösterenler, sanmasınlar ki o, kendileri için hayırlıdır; tersine bu onlar için pek fenadır. Cimrilik ettikleri şey de kıyamet gününde boyunlarına dolanacaktır. Göklere ve yerin mirası Allah'ındır. Allah bütün yaptıklarınızdan haberdardır. (Âl-i İmrân, 3/180)

3526a: ger İÜ, F2 / gel F1

3527 Veli İhyâ'da ol Şeyh-i Gazâlî
Biraz yazmışdur al andan nevâli

3528 İştüñ Sa'lebe'nüñ mâcerâsın
Yiter ol saña n'eylersin verâsın

3529 Ki buhli âhir irgürdi nifâka
Gel imdi terk-i buhl it ir vifâka

3530 Nihâduñda var ise zerre îmân
Ne itdüñse sehâ dersinden iz'ân

3531 Bilürsin kubhını buhlüñ temâmet
Eger olmasa da aḥbâr u âyet

3532 Ki buhlüñ kubhını her tab'-ı sâlim
Bedâhetle bilür ümmî vü 'âlim

VAŞL

3533 Çü bildüñ şer' u 'örfile bu râyı
Taleb kılmak gerekdür pes devâyı

3534 Budur ol idesin mevti tefekkür
Daḥı mâluñ firâkıñdan tezekkür

3535 Ki âhir mevt iriser qalısar mâl
Deger gayrılara müşkil olur ḥâl

3536 Huzûrın il sürer senden ḥisâbın
Dilerler bu sefehde vir cevâbın

3537 Diyü bu nefse eyle serzenişler
Nedâmetle kıl aña ilenışler

3538 Bu buhlile ölen mevtâyı yâd it
Bilüp fehvâ-yı buhli nefse dâd it

3530b: ne / ya İÜ, F2

3531b: aḥbâr u âyet / aḥbâr rivâyet F2

3533a: râyı / dâyı İÜ / dâ'ı F2

3534a: ol İÜ, F2 / evvel F1

3535a: iriser / idiser İÜ

3536b: sefehde / sefêhdür İÜ, F2

3537b: ilenışler / eylenışler İÜ

3538b: dâd / râd İÜ / dâr F2

- 3553 Degüldür zât-ı dünyâ kendü maḥbûb
Velî ḥidmet için kılınıdı mergûb
- 3554 Anı maḥdûm idüp sen ḥâdim olduñ
Anuñ ḥıfzında dâ'im 'âzim olduñ
- 3555 Şuña beñzer bu dünyânuñ mişâli
Oñat fehm eyle budur ḥasb-i ḥâli
- 3556 Şatun alduñdı 'abd-i esved-i renc
Kerihü'l-manzar u şûretde yigrenc
- 3557 Velî ḥidmetde şöyle çüst ü çâlâk
Murâd fehm itmede ḥaylice derrâk
- 3558 Gehî nâna şalarsın gâhi âba
Gehî heyzüm için kûh-ı ḥarâba
- 3559 Gehî bâzâra vü geh rûsitâya
Gider emrûñ olıcaḥ her finâya
- 3560 Bu bey'inde anı hiç kimse ta'yîb
İdüp levmile kılmaz aña ta'zîb
- 3561 Velî şol dem ki ol 'abd-i ḥasîsi
İdinür şuffa şadrında celîsi
- 3562 Anı şadra geçürüp ḥidmet eyler
Ḥabîş cânına cevrin minnet eyler
- 3563 Geçüp karşıusına kendü gulâm-vâr
Buyur şâhum dise çün 'âşık-ı zâr
- 3564 Anı her kim görür inkâr idiser
Beni nev'î be-küllî 'âr idiser
- 3565 Ki ne işdür bu kim bir 'abd-i esved
Oturmuş ḥoca-veş der-şadr-ı mesned

3552b: görölmez / görölmez İÜ

3557a: çüst / cüst İÜ, F2

3558a: nâna / nâma H

3559a: vü geh / gâh ü İÜ

- 3566 İder ol h̄ocası i' zâz u ikrâm
Olup emrine râm zî-merdüm-i h̄âm
- 3567 Gerekdi şala anı nân u âba
Gehî ma' mûra vü gâhî h̄arâba
- 3568 Ferâg üzre olaydı kendü 'âbid
Nihâyet seyri olaydı mesâcid
- 3569 Gel imdi ol bahîl-i merd-i nâ-kâm
Ki dünyâya ider h̄idmet seher şâm
- 3570 Ne bîgâne bulur nef' in ne biliş
Hemân bunuñ gibidür anda biliş
- 3571 İkidür dünyeden maqşûd-ı aşlı
Beyân idem birin diñle bu faşlı
- 3572 İkincisin işit irmiş murâda
Budur zâd idine dâru'l-me' âda
- 3573 Virüp mâlın ala anuñla cennât
Varup h̄âzır bula anda meşûbât
- 3574 Ki kabrine anı itmişdi işâl
Hemîn varduğda kabre bula der-hâl
- 3575 O dem mûnis ola def' ola vahşet
Çırâg ola öñinde gide zulmet
- 3576 K̄ara yirde olup bâlîn ü pister
Dağı egninde h̄ulle ola bihter
- 3577 Budur maqşûd olan dünyâdan ey cân
Velî fehm itmedi her merd-i nâ-dân

3566a: h̄ocası i' zâz u / i' zâz u h̄ocası İÜ

3567a: gerekdi / gerekdür İÜ, H

3567a: şala anı / anı şala F2

3567b: ma' mûra vü gâhî / ma' mûra gâhî İÜ

3568a: kendü / kendi F2

3569a: bahîl-i / bahîl ü F2

3571a: dünyeden / dünyâdan F2

3571a: dünyeden maqşûd / dünyâdan maqşûd-ı İÜ

3572a: irmiş / iriş İÜ, F2

3574a: işâl / irsâl F2

3574b: kabre bula / bula kabre İÜ

- 3578 Elünden çıkmadın beyzâ vü hamrâ
Görimez kimse nef in çekme sevdâ

HİKÂYET

- 3579 Rivâyet olunur şâh-ı 'Alî'den
Vilâyet ma' deni merd-i velîden
- 3580 Tütüpdü iki destinde birer zer
Didi yârâna diñle ey bürâder
- 3581 Elümde turduğınca işbu dînâr
Ne ıssı göriser nef in ne ağıâr
- 3582 Kaçan kim çıka destümden be-her-ğâl
Görilür anda nef i böyle der-ğâl
- 3583 Diyüp birisini bâzâra şaldı
Gelüp envâ'-ı ni' met hoş yinildi
- 3584 Birin aşhâb-ı fakra kıldı in'âm
Gönüller yaptı vü buldı niçe kâm
- 3585 Didi nef i henüz oldı müşâhed
Biri bunda biri 'uğbâda sermed

VASL

- 3586 Bu sözler ki saña baş itdüm ey cân
Bulardur her biri ma' cûn-ı 'irfân
- 3587 Bahillik birle bozmışdur mizâcı
Bu ma' cûnile gel eyle 'ilâcı
- 3588 İşit bu sözleri ey tuğme-i mâl
Yüri kay' eyle kırtul itme ihmâl
- 3589 Ve illâ sende esbâb u 'alâmât
Helâküñden haberdür dime heyhât

3578a: hamrâ / humrâ İÜ

3579a: olunur / olınur İÜ

3579b: ma' deni F2 / ma' den-i F1

3580a: tütüpdü / dutüpdü İÜ

3582b: anda nef i / nef i andan F2

3587a: bozmışdur / bozmışduñ F2

3587a: bahillik birle bozmışdur / bahillik birle bozmışduñ İÜ

HİKÂYET

- 3590 Diyem İhyâ'da ol Şeyh-i Gazâlî
Beyân itmişdürür bu hasb-i hâli
- 3591 Var idi bir kişi buhlile mevşûf
Rezâletle olupdı halka ma' rûf
- 3592 Eli varmazdı vire loğma-ı nân
Çatında ger olaydı aç u 'uryân
- 3593 Ne yirdi mâlını ne yidürürdi
Ne giyerdi anı ne geydürürdi
- 3594 Evinde aç gezerdi ekşer evkât
Var iken ni' meti mağzende kat kat
- 3595 Kazancın it yir idi cismini bit
Gör âhir niçe oldu benden işit
- 3596 Meger ki eşiyâdan biri da' vet
İdüp kıldı aña küllî ziyâfet
- 3597 Şu yemekler getürdi görmemişti
Anı kendü evinde yimemişti
- 3598 Çü buldı râyigâne müştêhâsın
Aña harc itdi ol dem iştihâsın
- 3599 Ganîmet bildi ol nâ-kes fütâde
Nefâyisden yidi hâdden ziyâde
- 3600 Harâret geldi andan içdi şuyı
Şişüp kırmı o dem bozdı vuzûyı
- 3601 Be-âhir tuğme oldu buldı eşkâm
Fırâşa düşdi yatdı niçe eyyâm
- 3602 Tabîbe eylediler hâlini ' arz
Tutup nabzını teşhîş itdi bil-' arz

3593b: giyerdi anı / giyer ol hasıs F2

3597b: kendü / kendi F2

3599a: ol / o F2

- 3603 Didi kim tuħmelikdendür belâsı
Hemîn kay' eylemeklikdür ħalâsı
- 3604 Didiler kay' ile emr itdi ħâzık
Bu dem kay' eyle budur saña lâyıķ
- 3605 Didi ħatumda çekmek bu ħarâmı
Baña yigdür ki dökem ol ta'âmı
- 3606 Ta'âma kıymayup bezl itdi cânın
Ĥasîsü't-tab' idi buldı ħarâmın

VAŞL

- 3607 'Îlâc-ı 'ilmîsini saña ħôca
Beyân itdüm işitdün muħtaşarca
- 3608 Diyem bu def' a ma'cûn-ı 'amelden
Ĥudâ ħıfz ide buħlile ħalelden
- 3609 Tekellûf ide bezle merd-i ebħal
Ki tedricile ola bezl-i eshel
- 3610 Ayak ayak çıķa bu nerdübâna
Ki budur vaz'-ı eshel merdümâna
- 3611 Hecâdan başıladurlar tıfla dersi
Maķâm olunca aña fevķ-i kürsî
- 3612 Gerekdür evvelâ fûls ile i' tâ
Ki tâ nefsinî tavtîn ide bezlâ
- 3613 İkinci dirhem ü dînâra âĝâz
İdüp düşdükce andan vire az az
- 3614 Libâs u kisve vü maţ'ûmdan infâķ
İdüp ħalbi seħâdan bula işrâķ

3604b: budur / oldur İÜ

3605b: baña yigdür / ölüm yegdür F2

3606b: ħarâmın / ħarâmı İÜ

3607a: 'ilmîsini / 'ilmisini İÜ

3609a: ebħal / ebcel H

3609b: bezl-i / bezli F2

3610a: nerdübâna / nerdibâna İÜ

3612a: fûls F2 / fels F1

3614a: maţ'ûmdan / maţ'ûmda F2

3614b: ħalbi / ħalbini İÜ

- 3615 Şu dem ki tuya lezzet ol şehâdan
Emîn ol dahı el çekmez ‘aţâdan
- 3616 Bu ħubşinden çü şıĥhat bula ma‘lûl
Olur merdûd iken maţbû‘ u maţbûl
- 3617 Velî bilmek gerek evvel emirde
Kaçan niyyet ola virmek zamîrde
- 3618 Gerekdür ide ta‘cîl-i ‘aţıyyât
Ki dirler “inne fi’t-te’ĥîri âfât”
- 3619 Mebâdâ yol bulup iblîs-i tesvîl
Aña virmeye bu niyyetde tebdîl
- 3620 Anuñçün şeyĥ-i Yûşah merd-i ekrem
Kaţâ-yı ĥâcete girmişdi bir dem
- 3621 Çıkardı gömlegin egninden ol ân
Kığırdı ĥâdimine didi ey cân
- 3622 Ulaşdur tiz bunı ĥâlâ fülâna
Kim ol aĥvecdürür itme bahâne
- 3623 Didi ĥâdim aña ey şeyĥ-i ekrem
Neçün şabr itmedüñ çıkınca bir dem
- 3624 Didi ĥavf eyledüm ki nefsi ma‘lûl
Rücû‘ ide bu işde kıala mağlûl
- 3625 Budur lâyıķ ki virmişken rızâyı
Virem anı tutam râh-ı şehâyı
- 3626 Pes imdi lâyıķ olmışdur baĥîle
Tekellüfler çeke hem ide ĥîle
- 3627 Ki ĥattâ buyurur Şeyĥ-i Ğazâlî
Ne diĥkatler ider aña kemâlî

3616a: ĥubşinden / ĥubsinden İÜ / ĥubşinde F2

3618a: ta‘cîl-i ‘aţıyyât / ta‘cîl ü ‘aţıyyât İÜ

3619a: mebâdâ / mebâzâ İÜ

3623b: neçün / niçün İÜ, F2

3624b: işde / işden İÜ

3625b: râh-ı şehâyı / râ-ı şehâyı İÜ

- 3628 Revâdur ki baḥîl-i şerr-i âfâk
Riyâyile ide mâlından infâk
- 3629 Ki insân mâ'ıl olmışdur şenâya
Huşûşâ nisbet olunsa seḥâya
- 3630 Buḥul ḥuḥşinden ide çünki taḥîr
Riyâ def' ine kıla soñra tedbîr
- 3631 Necâsetile gör debbâğ-ı üstâd
Mülevveş cilde nice eyler irşâd
- 3632 Ḥabâsâtinden olur çün deri pâk
Olur şuyile soñra girdesi pâk
- 3633 Diler südden kese şıbyâmı dâye
Düzer lu' b-ı hevesden aña vâye
- 3634 Şu dem ki lezzet-i şîri ferâmûş
İder kıılır o lu' bından elin boş
- 3635 Gel inşâfile bak buḥlûñ mizâcı
Ne resmedür riyâ olur ' ilâcı

MÜNÂCÂT

- 3636 İlâhâ kâm-baḥşâ dil-nüvâzâ
Kerîmâ Mün' imâ vü çâre-sâzâ
- 3637 Kapuñdan özge kânde vara bende
Çü sende bulunur dermânı sende
- 3638 Çü bîmâram işüm dermâna bakmak
Fakîrem bakışum iḥsâna bakmak
- 3639 Beni ḥor itme çün geldüm vücûda
Elüm irgür bu dem ağşân-ı cûda
- 3640 Buḥulden koma yâ Rab bende şemme
İrür tiryâk-ı cûduñdan bu semme

3631a: debbâğ-ı / ṭabbâğ-ı F2

3637b: bulunur / bulmur İÜ

3638b: bakışum / baḫışum İÜ

- 3641 Şifâ vir baña bu nev' a marazdan
 3642 Budur âhir sözüm ey Kâdir-i pâk
 Keremden kıl benüm ahlâkumı pâk

و صلى الله على سيدنا محمد المصطفى

وصحبه الموصوفين بالجد والسخا

EL-BÂBU'T-TÂSÎ'U MÎNE'L-ĤAMÎDETI
 EL-MAĤABBETÜ VE'Ş-ŞEVĖ

- 3643 Muĥabbetden açıldı bâb-ı tâsi'
 Gerekdür olasıñ bu derde ĥâzi'
 3644 Ki cânı virmeyen cânâna irmez
 Bu derdi bulmayan dermâna irmez
 3645 Bu 'ulviyyât ü süflinüñ binâsı
 Muĥabbet üzredür şâhum esâsı
- قال الله تعالى في حديثه القدسي كنت كنزا مخفيا فاحببت
 ان اعرف فخلقت الخلق فتحببت اليهم بالنعم صلوق
- 3646 Muĥabbet aşl-ı eşyâ oldı yârâ
 Ĥaberden tuy degülseñ seng-i ĥârâ
 3647 Șamu mezkûr olan ebvâb-ı rütbet
 Olupdur hep tetimmât-ı muĥabbet
 3648 Muĥabbetdür bu eşkâle netîce
 Celîdür bu kıyâsum añla ĥôca
 3649 Netîce virmeyen eşkâli fâsid
 OȘur erbâb-ı mîzân düşme kâsid
 3650 Muĥabbet dürdürür zâtuñ şadefdür
 Ne ĥâşıl şol şadefden ola bî-dür

3641a: baña bu nev' a / baña nev' a İÜ

3650a: dürdürür / dürdür İÜ

- 3651 Muḥabbetdür maḳâmât üzre ‘âli
Muḥabbet ehli bilür işbu ḫâli
- 3652 Muḥabbetden açıldı çünki fâluñ
Beşâretdür mübârekdür me’âlûñ
- 3653 Velî bu yola her bigâne ra‘nâ
Vücûdın bisler iken başa mı pâ
- 3654 Vücûdından geçendür buña sâlik
Buña girmez şu kim gözler mehâlik
- 3655 Budur ḳânûnı tâ rûz-ı ḳıdemde
Ḳoyalar baş u cân evvel ḳademde
- 3656 Bu yoluñ evveline şaçdılar ḳan
Ki ḳaçâ gelmeye meydâna nâ-dân
- 3657 Anuñçün sâliki azdur bu râhuñ
Ayağı şaçdı bunda bir gürûhuñ
- 3658 İşidûñ kim gürûh-ı i‘tizâlî
Bırâḳdılar tarîḳ-ı i‘tidâli
- 3659 Didiler kim Ḥudâ'yile ‘ibâda
Ne nisbet var sever anı fütâde
- 3660 Pes anı sevmesi ‘abd-i gedânuñ
Boyun şunmaḳdur emrine Ḥudâ'nuñ
- 3661 Ḥaḫâ itdiler işbu sözlerinde
Cevâbı hep dinilmişdür yirinde
- 3662 Derûnuñdan eger gitmezse işkâl
Kitâb-ı Fahr-ı Râzî'den cevâb al
- 3663 Muḥabbet yolunu her kim ki inkâr
İder olmaz o dîninden ḫaber-dâr
- 3664 Ki bunuñ üzredür mebnâ-yı İslâm
Velî fehm eylemez her merd-i ser-sâm

3653a: yola her bigâne / yola bigâne İÜ

3653b: bisler / besler F2

3655a: ḳıdemde / ḳadimde İÜ

3662b: Râzî'den / zâyiden İÜ

3663a: yolunu / yolını İÜ, F2

- 3665 ‘İbâdet içre bulduñsa ħalâvet
Muĥabbetden bil anı zî-sa‘ âdet
- 3666 Muĥabbetdür kıyâm-ı dîn ü dünyâ
Muĥabbetle bulur mevtâlar ihyâ
- 3667 Şunuñ kim yok dimâğında muĥabbet
Bu ħelvâdan o toymadı ħalâvet
- 3668 Virâset mektebindendir muĥabbet
Bunu keşf idemez ‘ilm-i dirâset
- 3669 Şunuñ kim lezzetidir ħisse maĥşûr
Ne tuysun ma‘nevî lezzetden ol dûr

VAŞL

FÎ-İŞBÂTİ'L-MAĤABBETİ BÎN-NAĞLİ

- 3670 Kemâldür çün muĥabbetde medârûñ
Bunuñla özgeden fark eyle yârûñ
- 3671 Kulağ tut gör Ĥudâ-yı Müste‘ân'ı
Muĥabbetden nice virür beyânı

قال الله تعالى: * فَسَوْفَ يَأْتِي اللّٰهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ

- 3672 Yağındur kim getürem size bir kavm
Severven anları anlar beni hem
- 3673 Ne resme bendedür işbu gedâsı
Ki anları severven dir Ĥudâ'sı
- 3674 İlâhî dilerem işbu figende
Ola bende bunuñ gibi ‘ibâda

3666a: kıyâm-ı dîn / kıyâm u dîn İÜ

3668a: virâset / verâset İÜ

3669a: maĥşûr / maĥşûr İÜ

* Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse (bilsin ki) Allah, sevdiği ve kendisini seven müminlere karşı alçak gönüllü (şefkatli), kâfirlere karşı onurlu ve zorlu bir toplum getirecektir. (Bunlar) Allah yolunda cihad ederler ve hiçbir kınayanın kınamasından korkmazlar (hiçbir kimsenin kınamasına aldırılmazlar). Bu, Allah'ın, dilediğine verdiği lütfudur. Allah'ın lütfu ve ilmi geniştir. (Mâide, 5/54)

3675 Bu âyetde çü itdi bize terğîb
İşit Hâk'dan yine terkine terhîb

وقال جل شانه:

﴿٢٤﴾ قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ ... ﴿الآيات﴾ *

- 3676 Eger atañ anañ evlâd u ehlüñ
Ticâret ü mesâkîn cümle mâluñ
- 3677 Hüdâ'dan sevgülü olsa ol âgâh
Murâkıb ol ne emr ider gör Allâh
- 3678 Hâberde gör ne dir hem Fağr-i 'Âlem
Dürüst olmaz bilüñ îmân-ı âdem
- 3679 Hüdâ vü hem Resûl'i mâsivâdan
Aña olmasa mağbûb tıy edâdan
- 3680 Dimiş âşârda hem Bû Bekr-i Şiddîk
Ki bir kimse Hüdâ'yı sevse tağkîk
- 3681 Anuñ dünyâya olmaz iştiğâli
Bu halkdan nefret üzre ola hâli
- 3682 Rivâyetdür ki 'Îsâ İbni Meryem
Yolu bir kavme uğramışdı bir dem
- 3683 Çatı za' f üzre gördi çün oları
Su 'âl itdi bu hâletden o bâri
- 3684 Didiler hazret-i Qahhâr-ı Muṭlağ
'Azâbından bu hâle düşdük el-ğak
- 3685 Didi lâyıq olupdur ol Hüdâ'ya
Sizi eymen idüp şalmaya vâya

* De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, hısım akrabanız; kazandığınız mal- lar, kesada uğramasından korktuğunuz ticaret, hoşlandığınız meskenler size Allah'tan, Resûl'ünden ve Allah yolunda cihad etmekten daha sevgili ise, artık Allah emrini getirinceye kadar bekleyin. Allah fâsiklar topluluğunu hidayete erdirmez. (Tevbe, 9/24)

3677a: sevgülü / sevgülü İÜ

3678a: hem / ol F2

3680a: âşârda hem Bû / âşârda Bû İÜ

3682a: ki 'Îsâ / ki ol 'Îsâ İÜ, F2

- 3686 Yine bir kavme uğrar anda âher
Bulur ez'af olardan dağı lâgar
- 3687 Bulardan da su'âl itdi sebebden
Didiler umaruz cennâtı Rab'den
- 3688 Bu hâle şaldı bizi bu recâmuz
Bilinmez irgürür mi ol Hudâ'muz
- 3689 Didi lâyıķ olupdur ol cevâda
Ki irgüre sizi işbu murâda
- 3690 Bu kez bir kavme dağı uğradı yol
Kamunuñ cismi lâgar çeşmi ma'lûl
- 3691 Aķar yaşı yanar qalbinde tennûr
Biri dûzah birisi baħr-i mescûr
- 3692 Velî her birisinde nûr-ı çehre
Ziyâ şalmış virür âfâka behre
- 3693 Görüp anları ol Şâh oldı mesrûr
Su'âl idüp didi ey kavm-i pür-nûr
- 3694 Nedür bu za'f-ı ten bu cism-i lâgar
Nedür bu âteş ü bu çeşm-i nem-ter
- 3695 Nedür bu vechüñüzde nûr-ı Lâhût
Ki virür cism ü câna lezzet ü kıt
- 3696 Didiler ki Hudâ sevgüsü ey yâr
Bizi bu hâle şaldı eyledi zâr
- 3697 İşitdi çün muħabbet nâmın ol Şâh
İrüp qalbine hâlet eyledi âh
- 3698 Oturdu anlarile gör o şâhı
Didi siz siz muķarrebler gürûhı
- 3699 Baña emr eyleyüpdür Rabb-i Ekrem
Sizüñle oturam sizüñle turam

3686a: anda / yolu İÜ

3692a: çehre / cehre İÜ

3695a: vechüñüzde / vechiñüzde İÜ

- 3700 Serî'den naql olupdur işbu âşâr
Alıgör bu haberden ders-i esrâr
- 3701 Ki ferdâ her kişi peygamberile
O dem da'vet olıcağ serverile
- 3702 Bilün şunlar ki aḥbâb-ı Hudâ'dur
Oları şanmañuz anda gedâdur
- 3703 Nidâ ire kanı Ḥaqq'ı sevenler
Cemâlin görmege cândan ivenler
- 3704 Bu gün Mevlâ'sına gelsün o fırça
Ki çekdiler olar âlâm u furça
- 3705 Olara 'arz idiserdür cemâlin
Diyüp yâ Hû dilerlerdi vişâlin
- 3706 Olara reşk idiser ehl-i maḥşer
Bu mansıbdan yaña uç gel bürâder
- 3707 Bunı şanma hemîn aḥbâr u âyât
Maḥabbet râhına yoğdur çü gâyât
- 3708 Zükâdan şemmesin pes itdüm işmâm
Deñizden kaçresin hem itdüm ilmâm

VAŞL

FÎ-ḤAḲÎKATİ'L-MAḤABBET

- 3709 Çü ḥubdandur muḥabbet iştikâkı
Kulından bunı ister Rabb-i Bâkî
- 3710 İki ḥarfdür biri ḥâ vü biri bâ
İki zıddan ne terkîb oldı zîbâ
- 3711 Ḥalâvetdendürür ḥâ bâ belâdan
Ḥalâvet isteyen kaçmaz belâdan

3703a: ire / ide İÜ

3706b: uç F2 / uc F1

3707b: maḥabbet / muḥabbet İÜ

3708a: şemmesin / zerresin İÜ

3709a: iştikâkı / iştiyâkı İÜ

3710b: zîbâ / şâbâ H

- 3712   Halâvet habbedür dâ'im belâya
  Tolaş bu ağa şâhum düş şafâya
- 3713   Cemâl'ile Celâl'i bunda meknûn
 Hem esrâr-ı İlâhî bunda mazmûn
- 3714   Anuñçün şad-hezârân mürğ-ı dâna
 Düşerler işbu dâma bî-ser u pâ
- 3715   Çü âdemdür bilâ-şek merdüm-i kevn
 Bu topı ol çapandur anda fi'l-beyn
- 3716   Eger olduñsa sen de âdemî-zâd
 Tolaş bu dâma sen de gezme âzâd
- 3717   Ki adın dâm kodılar zülf-i yârün
 Tolaş bu ağa biraç ihtiyârũñ
- 3718   Ki her kim düşmeye sevdâ-yı zülfe
 Yüz aklıgile olmaz ol halife
- VAŞL
- 3719   Mağabbet gerçi âsândur beyânı
 Velî müşkildürür anuñ 'ayânı
- 3720   Ki âteş dimekile dil göyünmez
 Toğunmayınca neydügi bilinmez
- 3721   Hemîn farkı budur kâl ile hâlũñ
 Nedür bundan naşîbüñ aña hâlũñ
- 3722   Beyân itmeklik âsândur zebâna
 Ki korqu yok haberden tercümâna
- 3723   Beyânında gerek lâkin hazâkat
 Hidâyet bula tâ ehl-i çalâlet

3715a: çün âdemdür bilâ-şek İÜ / çü âdemdür belâ-şek F1

3715b: topı / tũyü İÜ

3716a: âdemî-zâd / âdem-i zâd İÜ

3716b: sen de gezme / gezme sen de F2

3720b: neydügi / yandügi İÜ

3721b: aña / göre İÜ

3722a: zebâna / zübâna İÜ

- 3724 Ki diller içre budur mantıku't-ı tayr
Süleymân bilür ancak bunu lâ-gayr
- 3725 Velî 'avn-i Hudâ irerse yârâ
Ola darb-ı mişâlden âşikârâ
- 3726 Kaçan meyl ide bir şey'e tabî' at
Odur pes anda ma' nâ-yı maḥabbet
- 3727 Kaçan sende ziyâde ola ol meyl
Aña 'ışık dirlere ol dem çekmegil zeyl
- 3728 Kaçan tab' uñ ide bir şeyde nefret
Anuñ adı olur ol dem 'adâvet
- 3729 Velî meyl itmege var niçe esbâb
Ki meyl olmaz ol olmayınca her bâb
- 3730 Gerekdür meyle gökçeklik maḥalde
Budur mi' yâr olan her 'ağd ü ḥalde
- 3731 Bilinür ḥissile evvel bu eşyâ
Eyü yâ kem midür eyle temâşâ
- 3732 Eger ḥûb ise olur aña mâ' il
Diler her dem ola aña ḥamâ' il
- 3733 Eger kem ise eyler anda nefret
Budur ma' nâda sevmek yâ 'adâvet
- 3734 İkinci 'aqlile bilinür eşyâ
Ki ḥoş nâ-ḥoş mıdur kıılır temâşâ
- 3735 Bu iki nev' a var maḥbûb u menfûr
Ki zikri oldı icmâlile mezbûr
- 3736 Ḥavâssile olan nefret maḥabbet
Bulnur cümle ḥayvânda temâmet

3725a: irerse / irse İÜ

3725b: mişâlden / meşelden F2

3726b: maḥabbet / muḥabbet İÜ

3729a: var niçe / varınca İÜ

3730a: gökçeklik / gökçeklik F2

3735a: nev' a var maḥbûb u menfûr / nev' de var maḥbûb-ı menfûr İÜ

- 3737 Velî insâna maḥşûş kısm-ı şânî
Bilinür ‘aqlile ḥüsn-i ma‘ânî
- 3738 Neye kim meyl ider ṭab‘uñ ḥudâvend
Anuñ bir ḥüsni vardur aña peyvend
- 3739 Anuñçün sevdi anı oldı mâ‘il
Diler her dem ola aña muḳâbil
- 3740 Bu meylüñ gâhi ḥisgendür hüveydâ
Gehî ‘aqlile olur sende peydâ
- 3741 Gülüñ evrâkına bakar çü ‘aynuñ
Görüp rengin olur aña ḥanînüñ
- 3742 Çü bûyından ḥaber tıyar meşâmuñ
Sevüp anı bulur anda merâmuñ
- 3743 İşidüp nâle-i nâyı kulağıñ
Olur gayrı şadâlardan ferâğıñ
- 3744 Nebâtuñ lezzetin tıyup dehânuñ
Sevüp anı gider elden ‘inânuñ
- 3745 Harîrden çünki tıyar tıb-i melmes
Bu lînetle aña mâ‘il olur pes
- 3746 Çü ḥissile bulınur bu kemâlât
Bu eşyâda görünür işbu ḥâlât
- 3747 Kemâl ehli velî itmez kanâ‘at
Ki siflîdür bular ey ehl-i himmet
- 3748 Bulardur cümle hep şûret kemâli
İlişmez şûrete gözler me‘âli
- 3749 Kanâ‘at eylemez şu içre aya
Ḥaḳîkat gözleyüp bakar semâya
- 3750 ‘Înâyetden açılır çünki fâli
Bunuñ aşlın diler qoyup zılâli

3739b: ola aña / aña ola İÜ, F2

3741b: olur aña / aña olur F2

3744b: sevüp / başup İÜ

3745a: melmes / melbes İÜ, F2

3745b: pes / kes İÜ

- 3751 Hidâyetden irüp aña havâle
Ki zâlile aldanup düşme zâlâle
- 3752 Bu ma' nîden olur çün aşla tâlib
Bu sa' yile bulur a' le'l-me'tâlib
- 3753 Bilür kim ma' den imiş Zât-1 Mu'tlak
Bu eşyâ andan almış anı el-ħaķ
- 3754 Ki cem' imiş o ma' dende kemâlât
Konulmuş her maħalde zerre ħâlât
- 3755 Ķamu mir'ât imiş aña bu eşyâ
Olan 'aks-i cemâl imiş temâşâ
- 3756 Ķoyup 'aksi mürîd olduñ Cemâl'e
Yapışduñ aşla vü irdüñ kemâle
- 3757 Lezâyizden ne kim vardur cihânda
Kemâlile Ķamusın bulduñ anda
- 3758 Çü irdüñ Ķatreden deryâ-yı nâba
Ķoyup zerrâtı irdüñ âfitâba
- 3759 Henüz bulduñ güli ħârı bıraķduñ
Bu zâhir verd içün zârı bıraķduñ
- 3760 'Înâyet irdi bulduñ aşl-1 derdi
Şavurduñ yillere evrâķ-1 verdi
- 3761 Çü tıydı cân meşâmı bûy-1 esrâr
Gülüñ bûyından oldu ol dem âzâr
- 3762 Ķaķıķatden tıyanlar bûy-1 râzı
Alur mı destine Ķışr-1 piyâzı

3751b: zâlâle / đalâlâle İÜ, F2

3752a: olur çün / çün olur İÜ

3756b: yapışduñ aşla vü / yapışduñ vü İÜ

3758a: çü / çün F2

3758a: nâba / âba İÜ

3760b: verdi / virdi F2

3761a: esrâr / râzı H

3761b: Gülüñ bûyından oldu ol dem âzâr / Alur mı destine Ķışr-1 piyâzı H

3762a: râzı / esrâr H

3762b: Alur mı destine Ķışr-1 piyâzı / Gülüñ bûyından oldu ol dem âzâr H

- 3763 Olanlar sâye-i tûbîde kâyim
Olur mı ümm-i ğaylâna mülâzım
- 3764 Hıfâb-ı Hâk'dan aldı çünki lezzât
İder ney nâlesinden anda nefret
- 3765 Leşâyıfden bulur çün tayyibâtı
Şalar şuya o dem kând u nebâtı
- 3766 Cemâlınden göre ger zerre nûrı
İder maĥbûb-ı şûrîden nüfûrı
- 3767 Zuhûr itdi çü leylâ-yı ĥakîkat
Oda şaldı ĥıyâmın berĥ-i ğayret
- 3768 Çü deryâ-yı ĥakîkat eyledi cûş
Ĥas ü ĥârdan cemâlin eyledi boş
- 3769 Ğınâsından niĥâb itmişdi keffi
Yüzinden aldı anı dest-i luĥfi
- 3770 Mezâhirden ĥakîkat oldu zâhir
Kesâda vardı pes anda mezâhir
- 3771 Çü hicr andaydı mü'min vaşla düşdi
Ĥoyup fer' i maĥabbet aşla düşdi
- 3772 Yed-i Muĥlaĥ'dan itdün çünki bey' at
Bu dem tarĥ oldu ortadan tabi' at
- 3773 Mürîd-i muĥlaĥ olduñ gitdi kayduñ
Cemâl oldu gözün açduĥca şayduñ
- 3774 Hümâ şaydile irişen merâma
Ĥurar mı dîde-dâmın bûm-ı ĥâma
- 3775 Ĥudâ'dur çünki bildün merci' u'l-kül
Meĥâmid andadur hep cümle ĥâşıl
- 3776 Bu ma' nîden olur çün bende âĝâh
Dir istiĝrâkile elĥamdülillâh

3764a: lezzât / lezzet İÜ

3767b: berĥ-i ğayret / berg-i ğayret İÜ

3772a: bey' at İÜ / bî' at F1

3774b: dîde-dâmın / dâmını ol İÜ

- 3777 Görür andan imiş âlâ vü na' mâ
İder ħubb-ı İllâhî anı yağmâ
- 3778 Ufukdan çün tulu' ider zükâsı
' Adem ğarbına tarĥ olur sühâsı
- 3779 Ĥalîl-veş "lâ-uĥıbbü'l-âfilîn" dir
"E' üzü min zühûli'l-câhilîn" dir
- 3780 Gider kalbinden ol dem ğayr-ı maĥbûb
Olup her birisi ' aynında ma'yûb
- 3781 Derûnı dir ki "lâ-maĥbûbe illâ"
هو الحي القديم الفرد الاعلا
- 3782 Anı yigrek sevüp cân u cihândan
Güzer eyler hemân-dem in ü ândan
- 3783 İder ifnâ o dem fi'l ü şifâtın
Nedür fi'l ü şifat zâtında zâtın
- 3784 Bu bâb içre budur aıla maĥabbet
Bunu ister Ĥudâ senden ĥaĥîkat
- VAŞL
- 3785 Gel imdi yolda ħalma baĥ kemâle
Merâtib ĥüsnüni şayma cemâle
- 3786 Tolaşma gül şanup her gül-' izâra
Ki şolisardur âĥir düşme zâra
- 3787 Elüñ şol güle şun kim yok ĥazânı
Temâşâ kıl bahâr-ı câvidânı
- 3788 Şu Ĥayy'i sev ki yok anuñ memâtı
Muşîbet olmaya soñra fevâtı

3777b: yağma İÜ / na' mâ F1

3778a: ider / eyler F2

3778b: sühâsı / bahâsı H

3779a: Gecenin karanlığı onu kaplayınca bir yıldız gördü: "Rabb'im budur!" dedi. Yıldız batınca, "Batanları sevmem!" dedi. (En'âm, 6/76)

3779b: zühûli'l-câhilîn / hevli'l-câhilîn İÜ

3781a: lâ-maĥbûbe / lâ-maĥbûbi İÜ

3784b: Ĥudâ senden / senden Ĥudâ İÜ

3785b: ĥüsnüni / ĥüsnini İÜ

- 3789 Nenuñ hubbına bend olursa bende
Bahâsı ol olur düşme figende
- 3790 Kemâldür çün maḥabbetde medâruñ
Bunuñla özgeden fark eyle yârüñ
- 3791 Gel imdi sev Hudâ-yı zü'l-Cemâl'i
Bıraḫ sifli gözet a'le'l-e'âli
- 3792 Güle ilişme ḫârından emîn ol
Ḥas ü ḫâr olmasun sehmüñ semîn ol

MİŞÂL-İ ÂHİR

- 3793 Çün oḡlancuḫ anadan görür iḫsân
Aña 'aşıḫ olur ol dem dil ü cân
- 3794 Ki insân bende-i iḫsândur el-ḫaḫ
'Aceb mi muḫsine olursa mülḫaḫ
- 3795 Anadan görünür çün şîr ü nânı
Hemîn anı bilür dünyâda ânı
- 3796 Gözinden dilemez ki ola ḡâyib
Bilüp ol ḡaybetin 'ayn-ı meşâyib
- 3797 Yarım dem ḡaybet itse miḫribânı
Döker gözler yaşın eyler figânı
- 3798 Anı teskîne ger biñ itseñ ibrâm
Anasın görmeyince kılmaz ârâm
- 3799 Dimişler İbni Ḥattâb'dan eşerdür
Anuñ rîḫı aña şehd ü şekerdür
- 3800 Dem-i ḫüzninde daḫı vaḫt-i şâdî
Ana ana dimekdür dilde yâdı
- 3801 Dögerse ana dir oḫşarsa ana
Ögerse ana dir sögerse ana
- 3802 Bu üslûb üzre bend olur anaya
Şu resme kim sever virmez fenâyâ

- 3803 Bular da hiç atasın eylemez yâd
Ferah vaktinde vü ger itse feryâd
- 3804 Büyür ‘aklı gelür başına az az
Bağar atasına ol merdüm-i nâz
- 3805 Görür kim ol getürür lahm u nâni
‘Aselden meyveden envâ‘-i hânî
- 3806 Kabâ kaftân u takye dağı pâ-pûş
Peder destile geldüğün ider hûş
- 3807 İder yab yab teveccüh atasına
Bağar za‘ file ol dem anasına
- 3808 Bulûğa irişür artar kemâli
Pederden añlar ol dem cümle hâli
- 3809 Ki virmezse peder ma‘ûm u melbûs
Çalür mâder dağı menkûs u me‘yûs
- 3810 Bilür ol demde bu in‘âm u ihsân
Hep ata devletindenmiş firâvân
- 3811 Anasından olur bu meyli zâyil
Düşer atasına ber-vech-i kâmil
- 3812 Ne isterse bu dem atadan ister
Ta‘âm u kisve hem bâlîn ü pister
- 3813 Peder nâmı olur vird-i zebânı
Belâ vaktinde vü ger şâdumânî
- 3814 Ki andan özge bilmez aña maħbûb
Anı kâmil bilür ğayrıyı ma‘yûb
- 3815 Çaçan büyür bulur ‘aqlında kuvvet
Dimâğına konar pes cünd-i fikret

3807a: yab yab / yap yap İÜ

3810a: in‘âm u ihsân / in‘âm-ı ihsân İÜ

3811a: anasından / atasından İÜ

3812a: dem / kez F2

3812b: kisve hem / kisvet ve İÜ

3813a: zebânı / zübânı İÜ

- 3816 Tefekkür atına olup süvâre
Çıkar her dem-be-dem seyr-i kenâra
- 3817 Şerâ'dan tâ Şüreyyâ'ya ider seyr
Görür bir kimsedür fâ' il degül gayr
- 3818 Kâmu ser-geştedür 'ulvî vü süflî
Yed-i kudretdedür cüz'î vü küllî
- 3819 Bu ferşden 'arşa dek a' râz u ecsâm
Kâmu âlât u tekvîndür olup râm
- 3820 Kûrar çün bu taşarrufla kıyâsı
Bunu müntic olur mübteğâsı
- 3821 Ki Hâk'dandur kâmu âlâ vü na' mâ
Anuñ emrile olmuşdur müheyâyâ
- 3822 Hüdâ ger itmese in'âm u ihsân
Peder de kâlisarmış aç u 'uryân
- 3823 Ğanî bi'z-zâtımıñ ol zât-ı Muṭlak
Maḥabbet pes aña lâyıkdur el-ḥâk
- 3824 Aña ḥâşıl olur çün bu netâyic
Münevver olırdur taş ile iç
- 3825 Bozılır levḥ-i dilden anda ebced
Yazılır fâtiḥaḥnda ol dem el-ḥamd
- 3826 Olup Lillâhi sırrından ḥaber-dâr
Olursın ümm ü eb zikrinden âzâr
- 3827 Hidâyet birle tıyduḡca bu râzı
Alursın zıkr-i Hâk'dan iltizâzı
- 3828 Maḥabbet aña dūşüp gider aḡyâr
Anuñla olırdur fikr ü tezkâr

قال الله تعالى: * فَادْكُرُوا اللّٰهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ اَوْ اَشَدَّ ذِكْرًا

3817b. fâ' il / gâfil İÜ

* Hac ibadetlerinizi bitirince, babalarınızı andığınız gibi, hatta ondan daha kuvvetli bir şekilde Allah'ı anın. İnsanlardan öyleleri var ki: "Ey Rabb'imiz! Bize dünyada ver!" derler. Böyle kimselerin ahiretten hiç nasibi yoktur. (Bakara, 2/200)

وقال: * وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدَّ حُبًّا لِلَّهِ

وقال صلعم من احب شيئا اكثر ذكره

- 3829 Feraħda Allâh eyder ğamda Allâh
Göñülde anı dir hem femde Allâh
- 3830 Düşerse Allâh eyder tursa Allâh
Kalışsa Allâh eyder irse Allâh
- 3831 Yise Allâh ile içerse Allâh
Konar Allâh ile göçerse Allâh
- 3832 Tolar çünki derûnı zıkr-i Rab'den
Bilüp 'aczin geçer ümm ile ebden

VAŞL

- 3833 Budur işde maħabbetde vasať ħâl
Ki bašť itdüm saña ber-vech-i icmâl
- 3834 Vasaťda tarĥ olur pes zıkr-i eb üm
Güneş toĝsa kevâkib olısar ğüm
- 3835 Muħammed seyrinüñ yoĝ intihâsı
Ki anuñ bu vasaťdur ibtidâsı
- 3836 Yefim anuñ için kıldı ol âĝâh
Ki eb üm dimedin ol diye Allâh
- 3837 Vesâyit olmaya ortada melĥûz
Hemîn Allâh ola ma' nâ vü melfûz
- 3838 Çü şanı bu ola bir yüce şanuñ
İrer mi aña kimse o ğümânuñ

* İnsanlardan bazıları Allah'tan başkasını Allah'a denk tanrılar edinir de onları, Allah'ı sever gibi severler. İman edenlerin Allah'a olan sevgileri ise (onlarınkinden) çok daha fazladır. Keşke zalimler azabı gördükleri zaman (anlayacakları gibi) bütün kuvvetin Allah'a ait olduğunu ve Allah'ın azabının çok şiddetli olduğunu önceden anlayabilselerdi. (Bakara, 2/165)

3829a: eyder / iydür İÜ / ider F2

3830a: eyder / iydür İÜ / ider F2

3830b: eyder / iydür İÜ / ider F2

3832b: bilüp / bilür İÜ

3837a: olmaya / olmadın F2

3838b: aña kimse / aña bir kimse İÜ

3839 Anuñçün Hakk idindi anı maḥbûb
Ki andan özgesin bilmişdi ma' yûb

3840 Celâl'i kadrine kılup işâret
Bu remze emrile kıldı beşâret

قال الله تعالى: * قُلِ اللّٰهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ

3841 Maḥabbetden dilersen ger nihâyet
Diyem saña 'alâ vechi'l-ḥikâyet

3842 Ki taḥkîki anuñ şıgmaz beyâna
Ḥaḳîkatdür sözüm düşme gümâna

3843 'İbârâtile ger dinür beyânı
Velî bu dil tuḫaḫ bilmez 'ayânı

3844 Ki dil üzre ḳosañ cemre ider zâr
Velî biñ nâr dimekle olmaz âzâr

3845 Hemîn budur 'ibâretle ḥaḳîkat
Oñat fehm eyle ey yâr-i tarîkat

3846 Maḥabbet ma'nisi şıgmaz ḥurûfa
Kim ola ḳoya deryâ-yı zûrûfa

3847 Ya kim od ḳoyısardur penbe-zâra
Ki yaḳmaya anı irmeye zâra

3848 Maḥabbetden ide ger zerre işrâḳ
Tuḫuşur dil tuḫaḫ ḥâmeyle evrâḳ

3849 Ki andan budurur ḳavm içre ta' bîr
Muḥîb maḥbûb maḥabbet olısar bir

* (Yahudiler) Allah'ı gereği gibi tanımadılar. Çünkü "Allah hiçbir beşere bir şey indirmedir." dediler. De ki: "Öyle ise Musa'nın insanlara bir nûr ve hidayet olarak getirdiği Kitab'ı kim indirdi? Siz onu kâğıtlara yazıp (istediğinizi) açıklıyor, çoğunu da gizliyorsunuz. Sizin de atalarımızın da bilemediği şeyler (Kur'ân'da) size öğretilmiştir."

(Resûlüm!) sen "Allah!" de, sonra bırak onları, daldıkları bataklıkta oynadursunlar.

(En'am, 6/91)

3841a: dilersen ger / ger dilersen İÜ

3843b: 'ayânı / 'iyâmı İÜ

3848b: ḥâmeyle İÜ / ḥâmile F1 / ḥâmile F2

HİKÂYET-İ SEMNÛN-I MUHİB

- 3850 İşit Semnûn'uhn aĥvâlınden aĥbâr
Ki bulmışdı maĥabbetden ol esrâr
- 3851 Maĥabbet nârına zât u şıfâtın
Ėamu iĥrâķ ideydi ĥâcibâtın
- 3852 Maĥabbet bâdına cümle rüsûmı
Şavurmışdı ĥuřûřî vü 'umûmî
- 3853 Süpürmiřdi anuñ seyl-i maĥabbet
Nesi var ise destinde temâmet
- 3854 Ėatına geldi didi bir gün aĥbâb
Maĥabbetden bize fetĥ eylegil bâb
- 3855 Bulavuz tâ ki andan inřirâĥı
İçeler meclisinde cümle râĥı
- 3856 Bulara itdi çendân i' tizârı
Kabûl olmadı itdi 'özt-i bârî
- 3857 Ki yarın ĥâzır oluñ rûz-ı Cum'a
Maĥabbetden diyem söz anda cem'e
- 3858 Çü ĥâzır oldılar mev' idde yârân
Çıkup kürsîde sâkit oldu ol ĥân
- 3859 Şaĥına şolına itdi nigâĥı
Çü ehlin bulmadı itdi bir âĥı
- 3860 Didi var idi bende bir emânet
İderdüm bunca vaķt aña ĥimâyet
- 3861 Murâdum bu idi ehline teslîm
İdeydüm olmayaydum anda ĥam-ĥîn

3850b: bulmışdı / bulmışdur H

3853a: seyl-i / sîl-i İÜ

3854a: didi bir gün / bir gün didi İÜ

3854b: eylegil / eyle gel F2

3855b: râĥı / râĥı F2

3857b: maĥabbetden / muĥabbetde İÜ

3859b: itdi / kıldı İÜ

- 3862 Velî ol kimse bu cem' içre hâzır
Degüldür diyü indi oldı fâtır
- 3863 Diger rûz itdiler pes yine ibrâm
Çıkup kürsîde kıldı bir dem ârâm
- 3864 Dehân-ı hoşka-ı esrârın açdı
Mağabbet dürllerinden dökdi saçdı
- 3865 Çü ehli yoğudı ol cem' içinde
Fetîle gibi yana şem' içinde
- 3866 Çü gördi itmedi bir ferde te'sîr
Hemân-dem itdi ol şeh hüsn-i tedbîr
- 3867 Kanâdîl var idi anda mu'allak
Yüzün anlara döndi bende-i Hağ
- 3868 Didi size direm ben ey kanâdîl
Mağabbetden kelâmın itdi tezlîl
- 3869 İrişdi çün kanâdîle bu aḥbâr
Hemân-dem anda te'sîr itdi esrâr
- 3870 O dem düşdi kanâdîl ıztırâba
Toğundı bir bire irdi ḥarâba
- 3871 Şikeste oldı hep kalmadı sağı
O meclisde olan yine bayağı
- 3872 Didi hâzırlara ey fırka-ı ḥâm
Mağabbet diñleyen şımağ gerek câm
- 3873 Dirîgâ taşta te'sîr itdi aḥbâr
Kasâvet-kalb olan tuymadı âşâr
- 3874 Mağabbet sözleridür sırr-ı esrâ
Ne tuysun bu ḥaberdan seng-i ḥârâ

3865a: yoğudı / yoğıdı İÜ

3866b: ol şeh hüsn-i / ol hüsn-i İÜ

3868b: tezlîl / tezyil İÜ

3870b: irdi ḥarâba / itdi ḥarâbe İÜ

3872a: fırka-ı ḥâm İÜ / furka-ı ḥâm F1

3873b: âşâr / esrâr İÜ

3874a: esrâ / esrâr F2

3874b: seng-i ḥârâ / seng ile ḥâr F2

- 3875 Şadef bu dürre key şâfi gerekdür
Maḥabbet diñleyen şûfi gerekdür
- 3876 Bu câmuñ lâyıķı mestâneledür
Bu gencüñ maḥzeni vîrâneledür
- 3877 Gel imdi câm-veş kııl sîneñi şâf
Küdûret kıoma sende hem-çü iclâf
- 3878 Maḥabbetden iderseñ istimâ'ı
Bula bu şîşe-i kıalb inşidâ'ı
- 3879 Vücûduñda keşâfet var temâmet
Ne te'sîr ide aḥbâr-ı maḥabbet
- 3880 Gerekdür sâmi'îne kıabiliyyet
Ki fâ'iz itmeye esrâra zînet

VAŞL

FÎ-'ALÂMETİ'L-MAḤABBETİ

- 3881 Maḥabbet gerçi kim sırr-ı nihândur
Velî âşârı ehlinde 'ayândur
- 3882 Anuñla bilmek olur kimdür anı
'Alâyim 'arz ider sırr-ı nihânı
- 3883 Ne deñlü müşki gizler tâcir-i nâf
Velî bûyı olısar aña 'arrâf
- 3884 Çü gizler âteşi kıallâb-ı fernâz
Olur dûdı bu yüzden aña ğammâz
- 3885 Ne deñlü gizlese 'ışkı cüvân-merd
Şehâdet eyler aña eşk ü rû-zerd
- 3886 Çi ger lâle tutar dâğını pinhân
Velî çeşmindeki kıan eyler i'ân
- 3887 Maḥabbetden budur evvel 'alâmet
Ki mevtden gelmeye aña kerâhet

3876b: maḥzeni / maḥzeni İÜ, F2

3880a: sâmi'îne / sâmi'inde İÜ

3886b: çeşmindeki / çişmindeki İÜ

- 3888 Muhib kârih m'olur yârûñ liqâsın
 ˆ Abeş şayar bu dünyânuñ beqâsın

قال صلى الله عليه وسلم من احب لقاء الله احب الله لقاء

- 3889 Dağı şol nesne kim erbâb-ı kırbet
 Ola taşşıl ide kılmaya hiç fevt
- 3890 Şu şey kim olısar esbâb-ı dûrı
 Anuñ hiç havline kılmaya devri
- 3891 Dağı zıkr-i Hudâ qalbinde tâze
 Olup düşe o zıkrinden niyâza
- 3892 Halâvet bula zıkr-i yârile ol
 Se'âmetler çeke ağıyârile ol
- 3893 Aña maqbûb ola halvet münâcât
 Gicelerde kıla hem ˆ arz-ı hâcât
- 3894 Çü geçdi râhatından hem özinden
 Giceyi yig sever ol gündüzinden
- 3895 Giderse zıkr-i Haqq ola enîsi
 Turursa yâr ola fikr-i nefisi
- 3896 Qavî oldukça bir kılda maqbabet
 O dem kalkar ˆ ibâdetden meşakqat
- 3897 Dağı rahmet bulur her zaqmetinde
 Ne râhatlar görür ol miqnetinde
- 3898 Görüp miqnet firâşında neşâtın
 Hemân-dem tayy ider râhat bisâtın
- 3899 Tekellüfsüz olur ol dem ˆ ibâdât
 Henüz olur ˆ ibâdet gitse ˆ âdât

3888a: kârih İÜ / kârîh F1

3890a: dûrı / devri F2

3892b: se'âmetler / senâmetler İÜ

3894b: yig / yeg F2

3896a: oldukça / oldukça F2

3897b: görür / bulur F2

3898a: neşâtın İÜ / nişâtın F1, F2

- 3900 Dahı şâlihlerede ide maḥabbet
Aradan gide dūnyâvî-^ç adâvet
- 3901 Kıla lâkin ^ç adâvet eşkıyâya
İdüp ta^ç zîm ü iclâl etkıyâya
- VAŞL
- 3902 Hüdâ'dan kimde ki olsa maḥabbet
Budur ol kimsede lâ-büd ^ç alâmet
- 3903 Gözi yaşlu olur hem ḳalbi maḥzûn
Perişân-şûret olur ḳavli mevzûn
- 3904 Yürür bu ḥalk içinde şöyle maḡmûm
Maḥabbetden toḳunmuş sehm-i mehmûm
- 3905 Çü ra^ç nâ idi bir dem kâmurâne
Döne ruḥsârı bu dem za^ç firâna
- 3906 Taḡılmış ola mûyı cismi lâḡar
Cebîni düşmiş ola çeşmi nem-ter
- 3907 Kaçan zıkr olsa maḥbûbından evşâf
Hemân-dem cûş ider ol merdüm-i şâf
- 3908 Çü bülbüldür işitdi gül-^ç izârı
İder şevḳile ol dem âh u zârı
- 3909 Yürimezken yola ol cism-i lâḡar
Semâ^ç ile olur pilden ḳavî ter
- 3910 Olupdı hicr-i maḥbûbile bî-cân
Aña cân oldu bu dem zıkr-i cânân
- 3911 Ḳulaḳdan içdi bâde çün fütâde
Döner şevḳinden anda gird-i bâda
- 3912 Şu ḥâletler ider ol demde izhâr
Ki itmezdi anı Mecnûn-ı bî-^ç âr
- 3913 Budur pes ^ç âşıḳuñ a^ç lâ şî^ç ârı
Ki şaymaya fülûsa neng ü ^ç ârı

3903a: ḳalbi maḥzûn / ḳalb-i maḥzûn İÜ

3909b: pilden / pilden İÜ / yilden F2

- 3914 Maḥabbetden budur aqvâ ‘alâmet
İder fermân-ı maḥbûba itâ‘at
- 3915 Eger şunarsa aña zehr-i kâtil
Anuñ nûşında itmez hiç tesâhil
- 3916 Eger teklîf iderse tâkatinden
Ziyâde yüz çevürmez tâ‘atinden
- 3917 Hemân-dem emre eyler imtişâli
Müdâvim olur olduḡca mecâli
- 3918 Ya işin başa iltür yâ virür baş
Ki şıgmaz bu araya merd-i kallâş
- 3919 Çıkarur kendü maḡşûdın aradan
Çü ‘âşıkdur şafâ sürer yaradan
- 3920 Ki maḥbûbuñ murâdı yaradur pes
Bu ma‘nîden o yara çâredür pes
- 3921 Anuñçün eylemezler i‘tirâzı
Rızâ virür ne hükm itdise kâzî

VAŞL

- 3922 Maḥabbetden biraz kıldum beyânı
Bulardur sevgünüñ zâhir nişânı
- 3923 Bu da‘vânuñ bulardur çün şühûdı
Gel işbât eyleyüp gözle ‘uhûdı
- 3924 Nişân vir ‘âşıka da‘vâya ma‘nâ
Ki budur defter-i ‘ışık içre fehvâ

HİKÂYET-İ HAZRET-İ SÜLEYMÂN BE-MÛR

- 3925 Meger bir gün Süleymân İbni Dâvud
Giderdi leşkerile behr-i maḡşûd
- 3926 İrişdi yolu bir şahrâya nâ-gâh
Karıncalar inidi Hikmetullâh

3916a: tâkatinden / tâkatinde İÜ, F2

3916b: tâ‘atinden / tâ‘atinde İÜ, F2

3917b: olduḡca / olduḡca F2

- 3927 Kudûmından çün oldılar haber-dâr
Selâma tûrdılar anda ne kim var
- 3928 Edâ olundı pes resm-i mülâkât
Şenâ vü inhinâ vü hem taḥiyyât
- 3929 Velî bir nemleyi gördi Süleymân
Yiler bir ḥidmete üftân ü ḥizân
- 3930 Şu deñlü var neşâtile sürûrı
Ki fark itmez Süleymân ile mûrı
- 3931 Öñinde var meger bir telle-i ḥâk
Taşır tobrağı andan cüst u çâlâk
- 3932 Taleb kıldı o dem pes oldı ḥâzır
Su 'âl idüp didi ey mûr-ı şâtır
- 3933 Neçün olduñ edeb resmini târik
Bu dem virgil cevâbı olma hâlik
- 3934 Dehânın açdı nemle i' tizâra
Didi cevır itme şâhum mûr-ı zâra
- 3935 Ki vardur bunda bir kâr-ı mühimmüm
Anuñ itmâminadur şimdi 'azmüm
- 3936 Beni 'avķ itme şâhum tıtma lâğa
Ki tâ'at yokdurur andan ferâğa
- 3937 Ki buyruķ bendesiyem işbu bende
Beni şalma keremden özge bende
- 3938 İşidüp anı Şeh kıldı 'ucâbı
Didi kayduñ nedür virgil cevâbı
- 3939 Didi bu telli kim gördüñ Ḥudâvend
Ki olmışam anuñ kal'ına peyvend

3929a: nemleyi F2 / nemle'î F1

3930a: neşâtile İÜ / nişâtile F1 / neşâtı hem F2

3931a: meger bir telle-i / bir telle'î meger İÜ

3931b: tobrağı / toprağı İÜ, F2

3933a: neçün / niçün İÜ, F2

3936b: tâ'at / tâkat İÜ, F2

3939a: kim gördüñ / gördüñ ey F2

- 3940 Anuñ ardında var bir şâh-ı nemle
Ta' aşşuk var arasında benümle
- 3941 Beni 'ışkında kılmışdur giriftâr
Anuñladur baña hep kâr u bâzâr
- 3942 Benem mûr u odur baña Süleymân
Göñül tahtında oldur şimdi sultân
- 3943 Benem mürde o cisme cân olupdur
Bu iklîme bu dem ol hân olupdur
- 3944 Anuñladur hemîn fikr ü hayâlüm
Anuñladur bu cismümde mecâlüm
- 3945 Niçe yıllar gerek bu mûr-ı hâma
Ki irem vuşlatından zerre kâma
- 3946 Huşûşâ ki bu telli bu keşâfet
Hicâbdur aramızda çok mesâfet
- 3947 Meger bir vaqt-i firûz içre nâ-gâh
Vişâlini müyesser itdi Allâh
- 3948 Çü irdi dâmen-i maqşûda destüm
Gidüp ğammum dürüst oldu şikestüm
- 3949 Çü mazlûmem der-i sultâna irdüm
Benem bîmâr-ı 'ışk dermâna irdüm
- 3950 Şikâyet eyledüm hicrân elinden
Hikâyet eyledüm devrân elinden
- 3951 Ki müddetler gerekdür 'âşık-ı zâr
Cemâlün pertevinden bula envâr
- 3952 O dem rahm eyleyüp ol mihribânüm
Didi şefkat kılup devletlü cânüm

3945b: vuşlatından / vuşlatında F2

3946a: ki bu telli bu keşâfet / kim bu tell-i pür-keşâfet F2

3947a: firûz İÜ / feyrûz F1

3948a: çü / çün F2

3949a: irdüm / geldüm F2

3949b: irdüm / geldüm F2

- 3953 Diler misin ki dâyim rûy-i yâri
Hicâbsuz göresin ben gül-‘ızarı
- 3954 Aradan bu depe gitsün temâmet
Ki bu teldür saña viren ğarâmet
- 3955 Götür bu telli ortadan emîn ol
Şühûd-ı yâre her demde nemîn ol
- 3956 Bu nev‘ ile baña çün oldı fermân
Bu fermâna boyun şundı dil ü cân
- 3957 Çü emr oldı hemân itdüm ‘azîmet
Ki kılka aradan tell-i hezîmet
- 3958 Ta‘ accüble o dem didi Süleymân
Bu söz bihûdedür ey mûr-ı bî-cân
- 3959 Ferâğ it düşme bu sevdâ-yı hâma
Ki irmezsin muhakkağ bu merâma
- 3960 Müyesser olsa saña ‘ömr-i dünyâ
Bu iş olur degüldür çekme sevdâ
- 3961 Çü gûş itdi anı ol mûr-ı bî-dil
Didi lâyığ mıdur ey Şâh-ı ‘âdil
- 3962 Ki pendüñle kılasın yolunu bend
Egerçi kılile pîl olmadı kayd
- 3963 Ki ger şûretde mûram bakmağıl ğor
Anuñ ‘ışkile benven pîl-i pür-zûr
- 3964 Keremden sa‘ yüme virme kuşûrı
Egerçi ‘aşıkuñ olmaz fütûrı
- 3965 Çü maĥbûbdan olupdur baña fermân
Anı men‘ idemez pend-i Süleymân

3955b: nemîn F2 / femîn F1

3961a: ol mûr-ı bî-dil / mûr-ı ol dil İÜ

3962a: pendüñle / bendüñle İÜ

3962b: kayd / bend F2

3963a: ki ger şûretde / ki şûretde İÜ

3963b: benven / penven İÜ

- 3966 Çü ol dürrî taķupdur gûşuma yâr
Anı andan alur mı dest-i aġyâr
- 3967 Budur sa' yüm ki cân olduķca tende
Bu ĥidmetde olam cânile bende
- 3968 Eger maķşûda irem zî-kerâmet
Ölürsem ger yolında ĥoş-sa' âdet
- 3969 Budur 'uşşâķ içinde şart-ı yârî
İrişmezse yolında öle bârî

VAŞL

- 3970 Kō 'ârı gel karıncadan sebaķ al
Bunuñ 'ışķı Zebûr'ından varaķ al
- 3971 Budur bihter olan ki sırr-ı ĥûbân
Ola aġyâr ĥikâyâtında pinhân
- 3972 Ki maĥrem tuya ancaķ remz ü ġamzı
Tıfil-veş oynaya kışr-ı mecâzî
- 3973 Gel imdi emr-i yâre eyle ışġâ
Beyân eyle muşarraĥ ola feĥvâ

قال جل شانه:

* ﴿١٣١﴾ وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا

- 3974 Ĥabîb'ine buyurur Rabb-i Muġnî
Ki benden özgeye medd itme 'aynı
- 3975 Ya benden geķ ya itme ġayre lüfte
Budur Tevrât-ı 'ışķ içinde ġüfte
- 3976 Eger uşlu iseñ ey merd-i dâna
Delüden gel sebaķ al ķalma 'amyâ

3967a: olduķca / olduķca F2

3973a: ışġâ / ızġâ İÜ

* Sakın, kendilerini denemek için onlardan bir kesimi faydalandırđımız dünya hayatının çekiciliğine gözlerini dikme! Rabb'inin nimeti hem daha hayırlı hem de daha süreklidir.

(Tâ Hâ, 20/131)

3975a: lüfte / lefte İÜ, F2

3976b: 'amyâ / a' mâ F2

HİKÂYET-İ MECNÛN

- 3977 İşitmişsin bunı Mecnûn-ı Leylâ
Anuñ ‘ışkında ҡomiřdı ser u pâ
- 3978 Yile virmişdi ‘âr u ĥanumânı
Nedür bu belki hep cân u cihânı
- 3979 İşitdi ol diyâruñ Őehriyârı
Aña raĥm eyleyüp fikr itdi bârî
- 3980 Diledi kim ide ĥikmetle çâre
‘İlâc eyler mi ĥayrı zaĥm-ı yâre
- 3981 Sarâyına girüp ol dem o ĥoř-fâl
Cevârîsin hemân cem‘ itdi der-ĥâl
- 3982 Semen-bû lâle-ĥadler serv-ĥadler
Cemâlde müntehâlar sîm-cesedler
- 3983 Ki her ҡankısı ‘arz itse pîrâye
Ĥacâletle ĥuřuf ireydi aya
- 3984 Ĥırâmın gördüğünce serv-i bustân
Başın şalardı görüp mest-i ĥayrân
- 3985 Ƙaçan bir verde ‘arz itseydi ‘ârız
Aña pejmürdelik olurdu ‘ârız
- 3986 Muĥařsal ĥüsnile hep bî-bedeller
O ‘aş içinde müsteşnâ güzeller
- 3987 Eger ‘âķil göre mecnûn olurdu
Hemân-dem ‘ıřķile meftûn olurdu
- 3988 Bulara anda tenbîh itdi Dârâ
Ki zînet vire ĥüсне her dil-ârâ
- 3989 Ki Mecnûn'a ideler ‘arz-ı ruĥsâr
Bu lu‘ bile anı şayd ideler zâr

3981b: hemân / ҡamu F2

3982a: lâle-ĥadler serv-ĥadler / serv-ĥadler lâle-ĥadler F2

3984a: gördüğünce / gördüğünce İÜ

3984a: bustân İÜ, F2 / bistân F1

3984b: görüp / olup F2

- 3990 Tenezzül bula anda ʿ ışk-ı Leylâ
Cünûnından ide ol dem tevellâ
- 3991 Bu hâlât üzre geldi bir araya
Kamu şaf tutuben şah-ı sarâya
- 3992 Şu hadrâ-hulleler sîmîn-bedenler
Şu zîbâ-cüsseler sîbî-zeķanlar
- 3993 Çü şaf tutdılar anda hûriyâna
Cinândan virdiler anda nişâne
- 3994 Bu dem Mecnûn'ı daʿ vet itdi ol yâr
Be-şad ibrâmile kıldılar ihzâr
- 3995 Yapışdı destine gitdi sarâya
İrişdürdi hemân-dem ol araya
- 3996 Ki anda şaf tutupdı cemʿ-i havrâ
Muraşşâʿ tâcile beyzâ vü hamrâ
- 3997 Çü gördi anları Mecnûn-ı ʿ âķil
Başın şaldı aşğa oldı zâhil
- 3998 Görür Mecnûn'ı şeh çün itdi zühdi
Bu dem kıldı aña peymân u ʿ ahdi
- 3999 Ki havf itme bulara kıl temâşâ
Dilerseñ kankısın iderven iʿ tâ
- 4000 Muķarrer oldı çün şâhuñ ʿ atâsı
Ziyâde oldı Mecnûn'uñ hayâsı
- 4001 Yine ibrâm idüp şâh-ı vefâ-dâr
Didi levmile ey Mecnûn-ı bî-kâr
- 4002 Muķarrer oldı ʿ indümde cünûnuñ
Velî ifrâtdur sende fûnûnuñ
- 4003 Ki almış ʿ aķluñı bir bint-i Aʿ râb
Ben anuñ hâlîni itmişven iğrâb

3992b: zîbâ-cüsseler F2 / zîbâ-cüşşeler F1

3998b: kıldı / itdi İÜ

4001b: levmile / keremile İÜ

4003b: itmişven iğrâb / itmişem iʿ râb F2

- 4004 ‘Abâdur geydügi pâyinde pâ-pûş
Siyehdür çehresi hem cismi nâ-hoş
- 4005 Kâtuñda şaf tutarken cem‘-i havrâ
Saña rağbet kıılırken hep dil-ârâ
- 4006 İdersin anlaruñ seyrinden i‘râz
Beyân eyle nedür bu işde iğrâz
- 4007 Çü mañbûbına ta‘n itdi ol âzâr
Cünûnı deprenüp oldı dil-fekâr
- 4008 Ser-i gayretle deprettdi zebânı
Oğur evrâk-ı ‘ışkımdan beyânı
- 4009 Ki ey tâc-ı cihân-dârile mağrûr
Rumûz-ı sırr-ı ‘ışkımdan dūr u mehcûr
- 4010 Neden olduñ baña bu dem cefâ-kâr
Degülken sırr-ı ‘ışkımdan haber-dâr
- 4011 Harîr içre komağ seng-i sıfâli
İder mi sûk-ı şarrâf içre gâlî
- 4012 Ya girmekle ‘abâyâya gevher-i pâk
Kalur mı kıymetinden eyle idrâk
- 4013 Şu kim oğumamışdur ders-i ‘ışkı
Dağı almadı zülfinden bu mişki
- 4014 Şayarlar anı bu fenn içre nâ-dân
Bu mektebde çi dihkân u çi sultân

4005a: havrâ / hûrâ H

4005b: hep / her F2

4006a: idersin / idersin F2

4006b: iğrâz / ağrâz İÜ

4007b: dil-fekâr / dil-fikâr F2, H

4008b: ‘ışkımdan / ‘ışkımda F2

4009a: ki ey tâc-ı / ki tâc-ı İÜ

4009b: dūr u mehcûr / dūr-ı mehcûr İÜ

4010a: baña bu dem / bu dem baña F2

4010b: degülken / degilken İÜ

4011a: sıfâli İÜ, F2 / sıfâtı F1

4013b: mişki / meşki F2, H

- 4015 Bu fen içinde yokdur bu mesâ'il
Ki bir 'âşık ola ağıyâra mâ'il
- 4016 Yahûd hüsniini tercih ide andan
Meger kim el yuya cân ile tenden
- 4017 Benüm başum iki mi ey müvellâ
Kılıç tutup tururken 'ışk-ı Leylâ
- 4018 Kaçan rağbetle olam gayra nezzâr
Hemân-dem seyf-i gayretle olam zâr
- 4019 Yuyarlar nâmumu 'ışk defterinden
Bu dersi görmişemdür ben yirinden
- 4020 İderseñ ger baña şâhum terahhüm
Beni 'ışkile ko idem tenessüm
- 4021 Çü vardır her kişide bir temennâ
Saña havrâ gerekse baña Leylâ
- VAŞL
- 4022 Sebak alduñ mı yârâ bu varakdan
Nefâyisler yidüñ mi bu tabakdan
- 4023 Mecâzî şüretinde bu mesâ'il
Bilürseñ 'ayn-ı 'ışkdan oldı sâ'il
- 4024 Elüñ irdi çü 'ayn-ı selsebile
Sülûk itme dahı özge sebîle
- 4025 Çü Leylâ 'âşıkından bunca esrâr
Zuhûr itse 'aceb olur mı iy yâr
- 4026 Cevâhirler saçâ 'uşşâk-ı Mevlâ
Ki ma'şûkı anuñ a'lâdan a'lâ
- 4027 Ya içürse saña hikmet şarâbın
Ferâmûş eyleseñ dünyâ serâbın

4021a: temennâ / temenni F2

4021b: havrâ / hürâ H

4021b: Leylâ / Leyli F2

4027a: saña / aña F2

MÜNÂCÂT

- 4028 Cenâb'undan dilerven ey Hüdâvend
Beni erbâb-ı 'ışka eyle peyvend
- 4029 Maḥabbet ehli olsun sağ u şolum
Bunuñl'olsun saña yâ Rab vuşûlüm
- 4030 Maḥabbetden ola 'ayn-ı şarâbum
Maḥabbetden bişe dilde kebâbum
- 4031 Maḥabbetle geçe bu leyl ü rûzum
Maḥabbetle çalam ḳalbümde sâzum
- 4032 Maḥabbetden ola dilde künûzum
Maḥabbet ola dilümde rumûzum
- 3033 Maḥabbetle ḳılam Şâh'um şalâtı
Maḥabbetle bulam ḳurb-ı şalâtı
- 4034 Maḥabbetle ola şavm-ı nehârum
Geçe anda zımistân u bahârum
- 4035 Maḥabbetle ola ḥacc u vuḳûfum
Maḥabbetle ola dâyim 'ukûfum
- 4036 Maḥabbetle ola her kârüm âḥir
Anuñla ola hem benden mefâḥir
- 4037 Maḥabbetle ḳılam bu cânı teslîm
Ḥabîb'ünle olam der-'ayn-ı tesnîm

و صلى الله علي سيدنا محمد و اله و صحبه اجمعين

والحمد لله رب العالمين

4029b: aña yâ Rab / yâ Rab baña İÜ

4031a: leyl ü rûzum İÜ, F2 / leyl-i rûzum F1

4031b: ḳalbümde sâzum / hem sâz u sözüm F2

4035b: ola dâyim / geçe dâ'im İÜ

4036b: benden / bende F2

EL-FAŞLU'T-TÂSİ'U MİNE'Z-ZEMİMETİ
EL-‘ADÂVETÜ Lİ'L-ĤAĤĤİ ‘AYÂZEN BİLLÂH

- 4038 Maĥabbetden açılmışdı çü bâbuñ
Beyân olmuşdı ol ni‘me'l-me‘âbuñ
- 4039 Nazar eyle velî bâb-ı yesâra
Ki andan iriser saña ĥasâre
- 4040 ‘Adâvetdür o bâb-ı pür-ĥasâret
Ĥudâ vü hem Resûl'ine temâmet
- 4041 Budur ol lemme-i şeytân-ı merdûd
Ki mü'min ĥalbine andan irer dûd
- 4042 Açuĥ olduğca ol bâb-ı ‘adâvet
Saña mesdûd olur bâb-ı hidâyet
- 4043 ‘Adüvullâh yazılır nâmuñ anda
Saña maĥlaş mı vardur bunda anda
- 4044 Bu şeytânüñ bir ulu medĥalidür
Ĥafi şanma bunuñ ĥubĥı celidür
- 4045 Ki bir kimse Ĥudâ'ya olsa düşmen
Bulur mı ol kişi dâreynde me'men
- 4046 Çi ger tersâ vü mü'minden bu nâmı
Ĥabûl itmez eger ĥaşı vü ‘âmî
- 4047 Velî vardur ‘alâmâtı bu bâbuñ
Oyar cânüñ gözün var ise ĥâbuñ
- 4048 Anuñla bilinür Ĥaĥĥ'üñ ‘adûsı
Bilür anı bulan ‘ıtr-ı ‘arûsı
- 4049 Ki gizlü olsa bir yirde necâset
Bilinür bûy-ı bedden ol ĥabâset
- 4050 Çü olmuşdur ‘avâmu'n-nâs dimâĥı
Anuñçün añlamaz anuñ dimâĥı

4041a: lemme-i / lümme-i F2

4042a: olduğca / olduğca F2

4046b: eger ĥaşı vü ‘âmî / egerçi ĥâş u ‘âmî İÜ

4047b: gözün / gözün F2

4047b: cânüñ gözün var ise / cân gözün eger var ise İÜ

- 4051 Olursa ger baña Hâk'dan 'inâyet
Diyem bir bir saña andan 'alâmet
- 4052 Velî sende gerekdür sem'-i inşâf
Beyân olduğca andan bir bir evşâf
- 4053 Eger var ise sende itme inkâr
Peşimân ol o dem terk eyle zinhâr
- 4054 Ve ger yogise zî-devlet sa'âdet
Gerekdür idesin çok hamd ü minnet

'ALÂMET-İ ŪLÂ

- 4055 'Adâvetde budur evvel 'alâmet
Aña gâyet şakîl ola 'ibâdet
- 4056 Mukayyed olmayup emr-i Hudâ'ya
Te'allül eyleye anda edâya
- 4057 Mü'ezzin ger şurû' itse ezâna
Düşüp gam çâhına ister bahâne
- 4058 Şekâvetle çü olmuş kalbi mesmûm
'İbâdet fevtine olmaya mağmûm
- 4059 Temâmet dînine irişse nokşân
Kayırmaz kalbi dünyâyile ferhân
- 4060 Eger bir dirhemi irse ziyâna
Şikâyetler kılur ol merdümâna
- 4061 Muhaşşal bilmeye ol kadr-i dîni
Pes andan yig göre fels-i mehîni

'ALÂMET-İ ŞÂNİYE

- 4062 İkinci bu ola anda 'alâmet
Aña maħbûb ola ehl-i şekâvet

4052a: sende gerekdür / gerekdür sende İÜ

4053a: sende itme / itme sende F2

4055a: 'adâvetde / 'adâvetden F2

4058b: fevtine / kûtına İÜ

4059b: dünyâyile / nokşânile İÜ

4061b: göre / seve İÜ

4061b: fels-i / fûls-i F2

- 4063 Olarla ola her demde cülûsı
Olarla olısar şıdk u hulûşı
- 4064 Virürse anlara ħarc ide mâlın
Yidüre anlara her dem ħelâlin
- 4065 Faķire virmeye bir dirhem-i şâf
Ziyâfetler ide eclâfa isrâf
- 4066 Vire biñ biñ direm ehl-i hevâya
Olar da ħarc ide anı hevâya
- 4067 Ĥarâmî destine bir seyf-i şârim
Viren bulsa gerek ey zü'l-mekârim
- 4068 Mu'âven ola her ehl-i dâlâle
Gire 'udvân u işmile vebâle
- 4069 Olaruñla ola her kâr u bâzâr
Şalâĥ ehline ola her dem âzâr
- 4070 Aña yâr ola her ħammâz u tarrâr
Enîsi ola hem kuñtâ' u şettâr
- 4071 Düzeler ħamz u remz ü iftirâlar
Kılup bu ħalka töĥmetler mirâlar
- 4072 Yalan da'vâlara olup mu'âvin
Daĥı ħaĥ işlere ħaşdile ħâyin
- 4073 Ĥiyeller ögrede bâtılda ħalka
İdüp Ĥaĥ la'netin boynuna ħalka
- 4074 Muĥaşşal ola her şer işe miftâĥ
Yapa ħayruñ ħapusın anda fellâĥ

4065a: dirhem-i şâf / dirhem şâf İÜ

4066a: biñ biñ direm / biñ dirhem İÜ

4067b: bulsa / n'olsa İÜ, F2

4068a: mu'âven / mu'âvin F2

4068b: 'udvân u işmile / 'udvân işmile İÜ

4073a: ħiyeller / ħileler İÜ

4074a: her şer / ol her F2

4074b: ħayruñ / ħayruñ İÜ

EL-‘ALÂMETÜ’Ş-ŞÂLİŞETÜ

- 4075 Üçüncisi budur anuñ nişanı
Virem andan dağı bir bir beyânı
- 4076 Ne yirde ki olur tanbûr u şeştâ
Dağı sûrnâ vü nâkûs lehv-i şettâ
- 4077 Olur ol meclise cânile râğıb
O dem lezzetlenür ol zü'l-me‘ âkıb
- 4078 Yiñiler küfrini artar şekâsı
Olup şeytân-ı mahzûl muktedâsı
- 4079 Çü rehber tutdı şeytânı ol ebter
Anı her dem-be-dem şer işe yilter
- 4080 Ulular meclisine kımaz anı
Ki tâ‘ib ola anda nâ-gehânî

EL-‘ALÂMETÜ’R-RÂBİ‘ATÜ

- 4081 Budur dördüncisi aña şî‘ârı
Naşîhat dinlemekden ide‘ârı
- 4082 Eger pend eyleseñ sem‘ine kıymaz
Cevâhir viresin ger fülse almaz
- 4083 Eger meclisde olsa ittifâkı
Tutup kabz u kesel artar nifâkı
- 4084 Şakıl olur aña Hâk söz ki söyler
Oğur kalbinden ol küfrini ezber
- 4085 Çü Hâk yolu aña olmışdı mesdûd
Arar ta‘n itmege bir fürce merdûd
- 4086 Dağılar va‘z alur anuñ naşîbi
Nifâk u bu‘z olur gör ol ‘acîbi
- 4087 Ne cum‘a biliserdür ne cemâ‘at
Ne hacc u ne zekât ü ne diyânet

4076b: şeştâ / şıştâ İÜ, F2

4077b: zü'l-me‘ âkıb / zü'l-me‘ âyib İÜ / zü'l-me‘ âtib F2

4082b: almazh / şaymaz İÜ, F2

4083b: kabz u kesel / kabz-ı kesel İÜ

- 4088 Cu' al gibi necâsâtile kârı
Geçer bunuñla yazuķ rûzigârı
- 4089 Hüdâyâ sen esirge bu 'ibâdı
Ki senden özge kim var Rabb-i Hâdî
- 4090 فويل ثم ويل ثم ويل
لمن لا يفتح منك سبيل
- 4091 Cenâbuñdan Hüdâyâ fetḥ-i bâb it
Kamu aḥbâbile 'âlî-cenâb it
- 4092 Bizi a' dâlarıñdan eylegil dūr
Daḥı aḥbâbuñile dîde pūr-nūr
- VAŞL
- 4093 'Alâmetden çü baş itdüm beyânı
Bulardur Haķ 'adûsınuñ nişânı
- 4094 Nişânile olur da' vâda ilzâm
Nişânile olur iskât ü ifḥâm
- 4095 Saña lâzımdur inşâfile baķmaķ
Tefekkür eyle ḥâlüñ olma aḥmaķ
- 4096 Eger var ise sende bu nişâne
Rücû' eyle daḥı gitme yabâna
- 4097 Saña yaķın iken Haķ kârubânı
Seni da' vet iderken sârubânî
- 4098 Var iken yolda hem âşâr-ı aķdâm
Giderken yolca hep erbâb-ı iķdâm
- 4099 Kesil şeytân kaķârından hemîn ol
Ulaş Raḥmân gürûhına emîn ol

4088a: cu' al / ce' al H

4088b: yazuķ / yaş kış İÜ

4089b: kim var Rabb-i / kim Rabb-i İÜ

4099b: gürûhına / kûhına İÜ

4100 Ki senden olduğınca bu ʿalâmet
ʿAdûdan şayılırsın zî-ḥasâret

4101 Mehâruñ kes gürûh-1 eşkıyâdan
Olasın rûz-1 maḥşer evliyâdan

وصلي الله علي سيدنا محمد و اله وصحبه اجمعين

EL-BÂBU'L-ʿÂŞİRÜ
FÎ-MUḤÂSEBETİ'N-NEFSİ MÎNE'L-ḤAMÎDETİ

4102 Onuncı bâbı aşḥâb-1 yemînüñ
Ḥisâb-1 nefsdürür cemʿ it yakînüñ

4103 Kime kim fetḥ olur bu bâb-1 esnâ
Yüzi aklarla ḳopar rûz-1 ferdâ

4104 Saña tenbîh idüp ol Rabb-i ekrem
Ḥisâbuñ almadın sen gör dir aḳdem

4105 Ḳurup mîzân-1 ʿadli rûz-1 maḥşer
Şayılır anda aʿmâlüñ muḳarrer

4106 Görilür her ne var mişkâl-i zerre
Viriserdür cezâsın ḥayr u şerre

4107 Daḫı neşr olısar anda kitâbuñ
Gelür “ıḳraʾ kitâbek” den ḥiṭâbuñ

4108 O gün bir ferde zılm olmaz fetilâ
Güneh bir yazılır ṭâʿ at cezîlâ

4109 Bu üslûb üzre dir vaʿd-i vaʿîdin
Oḳı Ḳurʾân'ı bulursın ʿadîdin

4110 Ki ḡâfil olmayasın bu cihânda
Ḥacâlet çekmeyesin varup anda

4100a: senden / sende İÜ, F2

4104b: ḥisâbuñ / ḥisâbın İÜ

4106a: mişkâl-i zerre / mişkâl ü zerre İÜ

4107b: Kitabımı oku! Bugün sana hesap sorucu olarak kendi nefsin yeter. (İsrâ, 17/14)

4109a: üzre dir / üzredür F2

4109a: vaʿd-i vaʿîdin / vaʿd ü vaʿîdin İÜ

- 4111 Tarîk-i Hâk'da çün nefsile ortak
Olupsundur oñat fehm eyle aħmak
- 4112 ‘Ömür sermâyesin virdüñ eline
Koma ol hâ'ini öz bildüğine
- 4113 Geçürme bir günin algıl hisâbın
Bu fehvânuñ nebîden al cevâbın

قال الله تعالى حكاية عن يوسف الصديق ءم:
﴿٥٣﴾ وَمَا أُبْرِيْ نَفْسِيْ اِنْ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ
وقال جل: * وَلَتَنْظُرَنَّ نَفْسٌ مَّاقَدَّمَتْ لِعَدِّ

- 4114 Haberde vârid olmışdur nebîden
Oñat fehm eyle olma ecnebîden
- 4115 Gerek ‘âkil kıla tavzî‘-i evkât
İdüp her vaqtını bir şey'e mîkât
- 4116 Ki her bir yevmini kısm ide derde
Hisâbını ala nefsiñ o yirde
- 4117 İkincide ide Hâk'la münâcât
Tazarru‘larla kıla ‘arz-ı hâcât
- 4118 Üçüncide göre emr-i ma‘âşın
Ne resme kesb iderse nân u âşın
- 4119 Dilerse ola dördüncide meşgûl
Mübâh olan işe meşrûb u me'kûl
- 4120 Buyurmuşdur ‘Ömer ol İbni Hattâb
Ki oldur ba‘de Şiddîk hayru'l-aşhâb

قال رضي الله عنه حاسبوا انفسكم قبل ان تحاسبوا

4111b: olupsundur / olupsındur İÜ / olupdursın F2

4113b: nebîden İÜ, F2, H / nübîden F1

* (Bununla beraber) nefsimi temize çıkarmıyorum. Çünkü nefis aşırı şekilde kötülüğü emreder; Rabb'im acıyıp korumuş, başka. Şüphesiz Rabb'im çok bağışlayan, pek esirgeyendir. (Yûsuf, 12/53)

* Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve herkes, yarına ne hazırladığına baksın. Allah'tan korkun; çünkü Allah, yaptıklarınızdan haberdardır. (Haşr, 59/18)

4116a: derde / dürde İÜ, F2

- 4121 Hisâb olunmadın bu nefs-i eşkâ
Hisâbın siz aluñ kim budur evlâ
- 4122 Çü zıkr oldı saña bunca delâ 'il
Hisâb almak lüzûmundan mesâ 'il
- 4123 Gerekdür bilesin nefs-i hisâbı
Ki âsân viresin ferdâ cevâbı

VAŞL

- 4124 Bu zâhirdür ki dünyâda şerîkân
Ne diğkatler iderler ol harîfân
- 4125 İderler evvelâ bir şart-ı ma' lûm
Nizâ' da olmaya tâ ribh-i mev hûm
- 4126 İkincisi olur aña murâkıb
Ki ya' nî göz diker ardınca râğıb
- 4127 Anı teftiş ider leylen nehâren
Çomaz öz hâline sırran ve cehren
- 4128 Hıyânet añlasa ger cüz 'i andan
İtâb eyler aña bulur yirinden
- 4129 Çü dünyâda bu diğkatler revâdur
Umûr-ı âhîretde murtażâdur
- 4130 Ki hâlik olısar dünyâ metâ' ı
Kılısar ehline ancak şudâ' ı
- 4131 Bağanuñ bâkidür sûd u ziyânı
Oñat fehm eyle sâlik bu beyânı
- 4132 Virilmişdür saña enfâs-ı ma' dûd
Gerekmez yirde itme anı nâ-bûd

4122a: çü F2 / bu İÜ

4123a: hisâbı / hisâbın F2

4126b: göz dıger / gözdür İÜ

4127a: nehâren / nehârâ İÜ

4127b: ve cehren / cihârâ İÜ, F2

4130b: kılısar / kalısar H

- 4133 Çü gitse bir nefes gelmez yirine
Anı zâyi^c iden yarın yirine
- 4134 Kıtı tar aıla bu meydân-ı ^cömri
Ehemme şarf it anı aıla emri
- 4135 Şatup her gökce boncuğa bu dürri
Kıyâmet sûkı içre ılma cimrî
- 4136 Virüp mînâya elmâs ile la^c li
Dime anda nedâmetle le^c allî
- 4137 Çi ger gâyet şemîndür ^cömr-i insân
Velî uhrâya nisbet pâre-i nân
- 4138 Gel imdi pâre-i nâna cinânı
Şatun al eyle ribh-i câvidâmı
- 4139 Zılâli vir hâkîkat al bu yirde
Ki mesrûr olasın rûz-ı haşirde
- VAŞL
- 4140 Hâberde vârid olmuş Muştafâ'dan
Şarâb-ı kevşer iç gel bu şafâdan
- 4141 Dehân-ı ^cayn-ı hikmetden yenâbî^c
Zuhûr itmiş bizümçün itme zâyi^c
- 4142 Buyurmuş ol sözi ahlâdan ahlâ
Kulağ tut gör ne dir a^c lâdan a^c lâ
- 4143 Ki bu dünyâda bu leyl ü nehârûñ
Yigirmi dört olur sâ^c atde varuñ
- 4144 Huzûr-ı Hâkq'a varıldığda ferdâ
Gelür her kimseye ferden ve ferdâ
- 4145 Yigirmi dört hazîne anda hâzır
Ola ol mağzene her kimse nâzır

4134b: it F2 / id F1

4135a: gökce / gökçe F2

4139a: yirde / yerde F2

4145b: mağzene / mağzene İÜ, F2

- 4146 Çü bâzâra gelüpdür hoca âhir
Kimi fâhir olısar kimi hâsir
- 4147 Hiţâb irişe açılısun hazâyin
Ki tâ ma' lûm ola bunda defâyin
- 4148 Göre tâ hoca himyânda nesi var
Zer ü dür mi yaĥûd hâşâk ile hâr
- 4149 Açup bir niçe kimse maĥzenini
Şafâlar kesb ide cân-ı hazîni
- 4150 Göre ol maĥzeninde nûr-ı tâ' ât
Ki ol sâ' atde itmişdi ' ibâdât
- 4151 Şu deñlü hâşıl oldı anda şâdî
Ki fevte yaklaşa anda fu 'âdî
- 4152 Şu şâdî ki eger olaydı kısmet
Kamu nâr ehline virilse hişşet
- 4153 Unudaydı olar nâr-ı caĥîmi
Daĥı zaĥķûm u ğıslîn ü ĥamîmi
- 4154 Olup her birisi şâdân u ĥandân
Çıkaydı dillerinden ğamm u ĥirmân
- 4155 Çü bu maĥzende buldı bu sürûrî
Aça sür' atle birin daĥı fevrî
- 4156 Göre anda şu zulmât-ı mehîbi
Daĥı bed-râyîĥa netn-i ' acîbi
- 4157 Şu resme râyiĥa kim ehl-i ' arşat
Bizüp cânından ide anda nefret
- 4158 Meger şol sâ' at imiş ol hazîne
Ki ' âşî olmuş anda Ĥazret'ine

4148a: tâ / her F2

4149a: maĥzenini / maĥzenini İÜ, F2

4150a: maĥzeninde / maĥzeninde İÜ, F2

4151a: oldı / ola İÜ

4153b: ğıslîn ü ĥamîmi / ğıslîni ĥamîmi İÜ

4154b: ğamm u ĥirmân / ğamm-ı ĥirmân İÜ

4155a: maĥzende / maĥzende İÜ, F2

- 4159 Çeke andan şü deñlü hevl ü haclet
Ki ger taksîm ola bir ehl-i cennet
- 4160 Huzûrından olup her birisi dûr
Bulaydı cennetüñ ni' metlerin şûr
- 4161 Üçünci açâ ol diger hazîne
Anı hâlî bula ol ehl-i miñne
- 4162 Ne zulmât ola anda ne ziyâsı
Ne ğammı ola anda ne şafâsı
- 4163 Meger şol sâ' at imiş anda kâsî
Ne tât' at itmiş ola ne ma' âşî
- 4164 Bağâletle geçürmiş ol zamânı
Nedâmetler o dem ağız ide anı
- 4165 Şu resme ola ol terke peşîmân
Ki bir milke irişmiş olsa insân
- 4166 Anı bîhûde yirde itse itlâf
Ne hâletdür gel imdi eyle inşâf
- 4167 Bu resme 'arz olısar saña ferdâ
Kamu sâ' atlerüñ ferden ve ferdâ
- 4168 Gel imdi 'âkîl iseñ eyle tedbîr
Bu 'ömrüñ sâ' atini añla bir bir
- 4169 Ki her biri berâber 'ömr-i dehre
Velî almaduñ andan zerre behre
- 4170 'Abeş yirlerde kılduñ anı itlâf
Nitekim oldurur 'âdât-ı eclâf
- 4171 Velî 'âkıllere genc-i sa' âdet
Olur her zerre 'ömri zî-kerâmet

4159a: hevl / havf F2

4160a: olup / ola İÜ

4162b: anda / andan İÜ

4163a: kâsî / kaşı F2 / kâsî H

4165b: milke / mülke F2

4167b: ferdâ / ferden İÜ, F2

4171a: genc-i / künc-i F2

- 4172 Saña her gün yigirmi dört hâzâyin
Virilür itme zâyî^c olma hâyin
- 4173 Anı a^c mâl-i hüsnânile memlû
İdiñüz rûz u şebde ey güzel hû
- 4174 Ve illâ yâ nedâmet yâ garâmet
Saña lâzım gelür aña naşîhat

VAŞL

- 4175 Yidi a^c zâ ki vardur sende a^c nî
El ayak göz kulağ ağız ve beyni
- 4176 Dağı sâyir cesed ki sâbi^c idür
Bular insâna ^cabd-i tâbi^c idür
- 4177 Rızâ-yı Hâk'da gel bu heft-^c ibâdı
Taşarruf eyle bul sen de reşâdı
- 4178 Ki taqvâ üzre oldukça bu a^c zâ
Olur cennet nişânı sende peydâ
- 4179 Dehânuñdan saçılır rûh u reyhân
Dimâğ-ı câna irer bûy-ı cânân
- 4180 Cebînüñden görünür talh-ı manzûd
Olur sâyeñ nişân-ı zıll-ı memdûd
- 4181 Zebânuñ vire rıdvândan haberler
Ruhuñ ^carz ide havrâdan eşerler
- 4182 Rañîk ola sözüñ miskile mahtûm
Ala tâlibler andan şirb-i ma^c lûm
- 4183 Kelâmuñ kâsesinden içüp ebrâr
Tuya ol hamr-ı memzûcile esrâr
- 4184 Muhaşşal cümle ^cuzvuñ câvidâna
Vire cennet na^c iminden nişâne

4173a: hüsnânile / hüsnâyile İÜ

4173b: rûz u şebde / rûz-ı şebde İÜ

4175b: beyni / burnu İÜ

4176a: sâyir / bâkî İÜ, F2

4181b: havrâdan / hûrâdan H

- 4185 Ve ger 'işyâna ŧarf ola bu a' zâ
Olur ebvâb-ı dūzah sende peydâ
- 4186 apular açıla nîrâna senden
Elüñle iresin hūsrâna senden
- 4187 Virüp hıŧmuñ zebânîden niŧâne
İriŧe havf u hevlüñ merdümâna
- 4188 Olısar her sözüñ bir sehm-i mesmûm
Ola sâhañ faķîre zıll-ı yahmûm
- 4189 Dehânuñdan aķa ğıslîn-i nâ-pâk
Ola her kim iŧitse zehresi çâk
- 4190 Döküp ŧâh-ı vücûduñ zehr-i zaķķûm
Gören ditrer seni çün merd-i maħmûm
- 4191 Bu hâl üzre olanlar dūzahîdür
Yidi a' zâsı bâb-ı dūzahîdür
- 4192 Bu evden göcmelü olsa o maħzûl
Cehennemle göçe olmaya mefşûl
- 4193 Bu a' zâlarla olmuŧdı çü ' âŧî
Yidi apusın açuķ bula ' âŧî

قال جل ذكره: * حتى إذا جاؤها فتحت أبوابها

وقال الله تعالى:

* ﴿٤٤﴾ لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ ﴿٤٤﴾

- 4194 Eger hıfz eyledüñse bu beyânı
Saña hâşıl olur 'ilm-i 'ayânî

4088b: sâhañ / sâhuñ İÜ

4189a: ğıslîn-i nâ-pâk İÜ / ğıslîn ü nâ-pâk F1

4192a: göcmelü / göçmelü İÜ, F2

* O küfredenler, bölük halinde cehenneme sürülür. Nihayet oraya geldikleri zaman kapıları açılır, bekçileri onlara: "Size, içinizden Rabb'inizin âyetlerini okuyan ve bugüne kavuşacağımızı ihtar eden peygamberler gelmedi mi?" derler. "Evet geldi" derler; ama azap sözü kâfirlerin üzerine hak olmuştur. (Zümer, 39/71)

* Cehennemın yedi kapısı vardır. Onlardan her kapı için birer gurup ayrılmıştır. (Hicr, 15/44)

- 4195 Ki hep sende imiş dûzahla cennet
Elüñdeymiş bu dem miñnetle râhat
- 4196 Behiştîdür bu halkuñ kimi zâhir
Olup na' mâ-yı cennet anda hâzır
- 4197 Yidi a' zâ virür saña şehâdet
Ki budur halk içinde ehl-i cennet
- 4198 Kimi dahı bu halkuñ dûzahîdür
Velî dünyâ arada berzahîdür
- 4199 Zuhûr iden kamu evşâf u ahvâl
Cehennemden haber virür bilâ-ğâl
- 4200 Gel imdi eyle sen de ihtisâbı
Alñuz nefsi bed-hûdan hisâbı
- 4201 Ki dûzah ehli midür yoksa cennet
Bu a' zâlar neye virür şehâdet

VAŞL

- 4202 'Ayân iken Hudâ'ya cümle şânuñ
Aña ma' lûm iken sırr u nihânuñ
- 4203 Ne cür 'etdür idersin zenbe ısrâr
Görürken her işüñ Sultân-ı Kahhâr

HİKÂYE

- 4204 İşit bu kışşadan cânım sebağ al
Bu hân-ı Muştafâ'dan bir tabağ al
- 4205 Ki bir merd-i Habeş geldi Resûl'e
Su'âl itdi bunı ol pür-uşûle
- 4206 Dir ey derd ehlinüñ dermânı Sultân
Beni kandur ki benven merd-i 'atşân
- 4207 Güneh-kâram günâhum bî-nihâyet
Baña bir çâre var mı kıl 'inâyet

4196b: na' mâ-yı cennet / cennât-ı na' mâ İÜ

4201a: yoksa / yoğsa İÜ

- 4208 Çü buldı haste-i teslîmi hâzık
Düzülmüşdi aña ma'cûn-ı lâyıķ
- 4209 Hemân-dem hoşķa-ı la'lini Sultân
Açup şundi devâ-yı Hakk'ı ol ân
- 4210 Ki tevbedür ol emrâzuñ 'ilâcı
Bunuñla ķand olısar niķe acı
- 4211 Didi estağfirullâh elfe merrât
Yañılmışdum yolumı "fâte mâ-fât"
- 4212 Bihamdillâh bu dem irşada irdüm
Ėamum ref' oldı senden şâda irdüm
- 4213 Velî ķaldı bu mücrimde bu işķâl
Bu dem anı da Ėall it dime ihmâl
- 4214 Şu dem ki ben günâh itdüm Ėudâ'ya
Cilâflar ķıldum ol Rabb-i 'ulâya
- 4215 Görür midi beni ol Rabb-i Ėahhâr
Bilür midi o bed-girdârı Cebbâr
- 4216 Didi bilüp görürdi ol fi'âli
Velî setr eyler idi Rabb-i 'âli
- 4217 İşidüp bunı cândan itdi bir âh
Hemân teslîm-i rûğ itdi ol âğâh

VAŞL

- 4218 Yine ağbâr-ı Seyyid'den cevâhir
Şaçam dâmen açarsañ olma nâfir
- 4219 Nice dürler şaçar gör bağr-i esrâr
Temevvüc eyledükce bize her bâr
- 4220 Bu dürri şanma la'lı ü seng-i yâķût
Ki budur mürdeye cân-bağş-ı yâķût

4213a: mücrimde / mağremde H

4213a: bu / bir İÜ

4213b: ihmâl / imhâl İÜ

4216a: fi'âli / ef'âli İÜ

4219a: nice / niķe İÜ, F2

4219b: eyledükce / eyledükķe F2

- 4221 Nübüvvet ma' deninden kılmış îşâr
Bunı cân gûşına gel eyle gûş-vâr
- 4222 Budur ol söz ki buyurmuş o Hâzret
Görür gibi gerek Hakk'a 'ibâdet
- 4223 Eger sen görmeseñ ol Rabb-i dâna
Seni görmekdedür ol Rabb-i a' lâ

HİKÂYE

- 4224 Gel imdi bu hikâyetden haber al
Dirâyet eyle bundan hoş- 'iber al
- 4225 Olıgör kışşadan bir sehme vâşıl
Ki hirmân olmaya destüñde hâşıl
- 4226 Züleyhâ Yûsuf'ı çünki sarâya
Koyup kaçd itmişidi ol zinâya
- 4227 Bunı zu' m eyledi ki ol dil-ârâm
Ola işbu hevâsında aña râm
- 4228 Bu niyyet üzre bir kıt' a kaţife
Alup destine gör n'oldı laţife
- 4229 Var idi bir büti anda muraşsa'
Komışdı anı ol yirde muvazza'
- 4230 'İbâdet eyler idi her seher şâm
Dalâletde olurdu her gün aştâm
- 4231 Kaţifeyle anı setr itdi der-hâl
Görüp Yûsuf'da hâşıl oldı işkâl

4220b: cân-bağş-ı yâkût / cân-bağş u yâkût İÜ

4221b: bunı / bu İÜ

4223b: görmekdedür ol Rabb-i / görmekte Hakk sen olma F2

4223b: Rabb-i a' lâ / olma a' mâ İÜ

4226a: çünki / çün kim İÜ

4226b: zinâya İÜ / zamâne F1, H

4227a: ki / kim İÜ

4229a: büti / pütü İÜ, F2

4229a: anda / gâyet F2

4230a: her / ol F2

- 4232 Didi bâ' iş nedür bu setre âhir
Beyân eyle murâduñ ola zâhir
- 4233 Didi ma' bûduma karşı bu sevdâ
Revâ olur mı hiç ola hüveydâ
- 4234 Hemân-dem Yûsuf'a bu oldı ilhâm
Didi 'ibret yüzinden ey zen-i hâm
- 4235 Hüdâ nâmın tağarsın bir cemâda
Görüp işitmez iken ol fütâde
- 4236 Hayâ idersin andan bu işüñde
Yanarken âteş-i şehvet başuñda
- 4237 Benüm ma' bûdum ol Rabb-i Tüvânâ
Olurken cümle-i ahevâle bînâ
- 4238 Neçün ben itmeyem andan hayâyı
Huzûrında kılam tâ rû-siyâyı
- 4239 Ma' âzallâh olup hısn-ı karârı
Heman-dem itdi bu işden firârı
- VAŞL
- 4240 Su 'âl itseñ ma' âşide ceriden
Anuñ hâli degül hâlî ikiden
- 4241 Huzûr-ı Hak' a itmiş ola taşdıq
Ya inkâr ide anı ol münâfık
- 4242 Bu ma' nâya getürdise ger îmân
Ki her şey'i muhîtdür Rabb-i Deyyân
- 4243 Ne kim vâki' olur arz u semâdan
Görür bilür işidür hem hafâdan

4235a: tağarsın / dağarsın İÜ / tutarsın F2

4236a: idersin / eylersin F2

4238a: neçün / niçün İÜ, F2

4240a: ma' âşide / ma' âşiden F2

4240a: ceriden / çeriden İÜ

4242b: Deyyân / Raḥmân F2

4243a: semâdan / semâda İÜ, F2

4243b: hafâdan / hafâda İÜ, F2

قال الله تعالى يعلم:
 * مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
 وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى ﴿٧﴾ *
 وَإِنْ تَجَهَّرَ بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى ﴿٧﴾ *
 وقال جل شانہ وهو بكل شیء علیم وهي السميع العلیم
 وهو السميع البصیر وهو معکم اینما کتتم
 * وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ ﴿٧﴾ *
 و امثالها من الايات المحکمات مما لا یکاد ان یحصو

- 4244 Bu îmân olduğınca sende mevcûd
Gerekdür emr-i 'işyân ola mefkûd
- 4245 Ki cem' olmak bu îmân ile 'işyân
Muḥaldür fehm iderseñ eyle iz'ân
- 4246 Meger sekrân ola yâ merd-i mecnûn
Yaḥûd ḥayrân ola ğafletle maġbûn
- 4247 Yaḥûd selb ola ol hâletde îmân
Şata bir lezzete îmânı nâ-dân
- 4248 İşâret eyleyüp bu remze Ḥazret
Buyurmuş gör ne dir Faḥr-i kıyâmet

روی انه صلعم قال لا یزنی الزانی حین یزنی وهو مؤمن

- 4249 Ki îmân olduğınca bir kişide
Zinâ itmez budur ḳavl-i güzîde
- 4250 Şarâb içmez daḥı itmez livâta
Anı îmân düşürür ihtiyâta

* Göklerde, yerde ve ikisi arasında bulunan şeyler ile toprağın altında olanlar hep O'nundur. (Tâ Hâ, 20/6)

* Eğer sen, sözü açıktan söylersen, bilesin ki O, gizliyi de, gizlinin gizlisini de bilir. (Tâ Hâ, 20/7)

* Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin kendisine fısıldadıklarını biliriz ve biz ona şah damarından daha yakınız. (Kaf, 50/16)

4244b: mefkûd / merdûd İÜ / maḳşûd H

4250b: ihtiyâta / ihtiyâda F2

- 4251 Meger ol hâlet-i 'işyânda îmân
Gidüp takvâdan ol dem ola 'uryân
- 4252 Başından çün uça devlet hümâsı
Olısar derk-i esfelde hevâsı
- 4253 Bu ma' lûm oldu kim erbâb-ı îmân
Hâfâyâ cür'et itmezlermiş ey cân
- 4254 Şular ki 'âşi olmakda cerîdür
Muhaqqak nûr-ı îmandan berîdür
- 4255 İhâta eyleyüp zulmât-ı evhâm
Görimez kubh-ı 'işyânı o bed-kâm
- 4256 Ya a' mâ eylemiş çeşmini şehvet
Yine a' mâ kopar rûz-ı kıyâmet
- 4257 Hevâ-yı nefis kulağın eylemiş bend
Anuñçün girmez aña nuş ile pend
- 4258 İderken ol kişi da' vâ-yı îmân
Bu 'illetlerle işler dürlü 'işyân
- 4259 Velî İslâm'a vü ef' âl-i küfre
Şehâdet eyler al bu işde 'ibre
- 4260 Bu iki şâhidüñ kanķısı evlâ
Hudâ'sı faşl idiser rûz-ı ferdâ

VAŞL

- 4261 İkinci kısma gel ol 'abd-i fâcir
Eger dirse degül Rabb'isi hâzır
- 4262 Huzûr-ı Hakk'ı ger iderse inkâr
Bunu mezheb idindise o bed-kâr

4251a: ol / o İÜ

4254a: ki / kim İÜ

4258b: işler / işlerken İÜ

4259a: ef' âl-i küfre İÜ / ef' âli küfre F1

4260b: faşl / fazl İÜ

4262a: iderse / eylerse F2

- 4263 Bu hâlile olursa ol muhakkağ
Olısar zümre-i küffâra mülhak
- 4264 Muhalled kalısdur nâr içinde
Mü 'ebbed olısdur zâr içinde
- 4265 Müfid olmaz aña şüretde İslâm
Kıyâmetde kopısar 'abd-i aşnâm
- 4266 Gerekdür ol kese tecdîd-i îmân
Huzûr-ı Hakk'a hem iz'ân u îkân
- 4267 Dağı tecdîd ide emr-i nikâhın
Dilerse rûz-ı ferdâda felâhın
- 4268 Rakîbüñdür çü her emründe Allâh
Utan andan gel imdi olma güm-râh

قال جل شانه: * إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿٤٠﴾

- 4269 Revâ mıdur saña kim 'abd-i aşnâm
Şanem katında virmez nefsine kâm
- 4270 Şanemden görmemişken feyz ü ifzâl
İder ol bir cemâda bunca iclâl
- 4271 Hudâ ni'etlerle şahm u laħmuñ
Murabbâ olmuş iken cild ü 'azmuñ
- 4272 Yir iken her zamân ni'etlerini
Umarken câvidân cennetlerini
- 4273 Cemâlınden iderken hem tevakku'
Nedür sende bu evzâ' u taşannu'
- 4274 Huzûrında idersin bunca 'işyân
Ne işdür bu tefekkür eyle bir ân
- 4275 Nice mü'min olursın ey fütâde
Ki şaymaduñ Hudâ'nı bir cemâda

* Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan ve ikisinden birçok erkekler ve kadınlar üretip yayan Rabb'inizden sakının. Adını kullanarak birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık haklarına riayetsizlikten de sakının. Şüphesiz Allah sizin üzerinizde gözetleyicidir. (Nisâ, 4/1)

4270a: ifzâl / if'âl İÜ

HİKÂYE

- 4276 Var idi bir zamân bir pîr-i kâmil
Mürîd oldu aña bir merd-i fâzıl
- 4277 Huzûr ehli idi ol merdüm-i şâf
İderdi aña ol pîr her dem inşâf
- 4278 Egerçi şûretâ olmuşdı mesbûk
Hakîkatde ol idi şeyhe ma^c şûk
- 4279 Ki şânında var idi kâbiliyyât
Zuhûr iderdi andan dürlü hâlât
- 4280 Anuñçün yig severdi gayrılardan
Bu dem gıbtat zuhûr itdi olardan
- 4281 Çü vâkıf oldu bu ahvâle ol pîr
Bu dem itdi anuñ def^c ine tedbîr
- 4282 Kığırdı şûfiyânı mahzarına
Birer kuş virdi anda her birine
- 4283 Buyurdu tîz boğazlañ bunları siz
Ki bundan sırr-ı mektûm ola temyîz
- 4284 Velî şol yirde olsun zebh-i kurbân
Ki hiç kimse sizi görmeye ol ân
- 4285 Yügürdi her biri hâlî maqâma
Bulup halvet şurû^c itdi merâma
- 4286 Getürdi her biri murğını mezbûh
Ki kimse görmedi ber-vech-i meşrûh
- 4287 Velî ol merd-i şûfi şâhib-ıķân
Getürdi ol kuşu hayyen kemâ-kân

4276a: pîr-i kâmil / merd-i kâmil İÜ

4280a: yig / pek F2

4280b: gıbtat / gıbta İÜ

4281a: ahvâle ol pîr / ahvâle pîr İÜ

4282a: mahzarına / hazretine İÜ

4283a: tîz / pîr F2

4283b: mektûm / mektûb İÜ / meknûn H

4284b: sizi / sırrı H

- 4288 Su 'âl itdi aña ol pîr-i şâfi
Ki niçün olmaduñ bu emre vâfi
- 4289 Hep ihvânuñ bulup bir cây-ı hâlî
Bu emre eylediler imtişâli
- 4290 Cevâbında didi ol merd-i 'ârif
Ne yirde kim bu bende oldı vâkıf
- 4291 Görürem anda ol Rabb-i tüvânâ
Görür her hâlümü sırran ve cehrâ
- 4292 Muhaşşal bulmadum bir cây-ı hâlî
Ki idem anda emre imtişâli
- 4293 Budur 'özrüm beni 'afv eyle şeyhâ
و الا لا اقبل الامر حاشا
- 4294 İşidüp anı cumhûr-ı mürîdân
Kemâlini şühûd itdiler ol ân
- 4295 Hased rengin yudılar levh-i dilden
Mağabbet eylediler hep gönülden
- VAŞL
- 4296 Hîsâb idüp çü nefsi olduñ âgâh
Hıyânet zâhir oldı anda nâ-gâh
- 4297 Gerekdür senden aña pes 'uqûbet
Ki itmeye dağı ol fi'le 'avdet
- 4298 Selef bunuñla ejderhâ-yı nefsi
Zebûn itdiler aña gel bu dersi
- 4299 Eger çeşmüñden oldısa cinâyet
Yine kendüsi birle kııl 'uqûbet
- 4300 Yefuzzû ignesile hoş dik anı
Harâma açma biñ itse figânı

4288a: itdi aña ol / itdi ol İÜ
4288b: olmaduñ / kılmaduñ F2
4291b: cehrâ / cehren F2

- 4301 Harâma bakdı çün oldı mülevves
Anı göz yaşile yu olsun aqdes
- 4302 Şühûd-ı Hakk'a tâ kim ola lâyıq
Hicâbsuz göre Mevlâ'sını bayıq
- 4303 Eger destüñden oldısa ğarâmet
Yiridür eyle anuñla sehâvet
- 4304 İ'ânet üzre olğıl her za'ife
Mededler irgür anuñla nahife
- 4305 Dilüñ virdise ger ğayra cirâhat
Ya andan câri olsa fuşş u la'net
- 4306 Qapa üstine mısrâ'-ı dehânı
Aña zindân idüp ğabs eyle anı
- 4307 Qaçan açsañ qapuyı eyle telkîn
Hudâ'sı zıkrini fikr ide her ğîn
- 4308 Eger 'avdet iderse fuşşa ol kem
Qapusın qapa muğkem eyle ebkem
- 4309 Dehânuñla yidüñise ger ğarâmı
Anuñ ucından olduñsa ğarâmî
- 4310 Gerekdür şavmile aña 'uqûbet
Anı aç qo biraz çeksün mecâ'et
- 4311 Qulaguñ diñledise lehv ü sâzı
Ya ğaybetle mesâvî lâğ u bâzı
- 4312 Meğâfet penbesin tıq aña muğkem
Olgör bâtıl işde şumm u ebkem
- 4313 Muğaşşal her ne 'uzvuñ itse 'işyân
Gerekdür idesin pes aña 'udvân

4301b: aqdes / muqaddes F2

4303a: destüñden / destüñde F2

4305a: dilüñ / diliñ İÜ

4305b: fuşş / faşş İÜ

4311b: ğaybetle / ğıybetle F2

4312b: şumm / şamm İÜ

4314 Ne işden kim çekiserdür o miñnet
Hemîn anuñladur aña siyâset

RİVÂYE

4315 Rivâyet olunur İsrâ'îliden
Siyâset resmin öğrenmiş veliden

4316 Ki bir kâze yapupdı bir fezâda
İbâdet kıla tâ şayf u şitâda

4317 Velîlerden biri uğrar o câya
Görür kim tâ'at eyler ol Hudâ'ya

4318 Velî bir ayağını hücrelerinden
Koyupdı taşra kanlar açar andan

4319 Ne alur hücreye anı ne tîmâr
İder kalmış hemîn mecrûh u bîmâr

4320 Su'âl idüp 'azîze anda zâ'ir
Didi sırrını bildür baña âhir

4321 Ki bu 'uzvuñ neçün mehcûr olupdur
Ne cürm itdi ki senden dûr olupdur

4322 Didi bir demde bir mekkâre 'avret
Beni bunda zinâya itdi da'vet

4323 O mekr itdükce istiğfâra düşdüm
Yüzüm tutdum der-i Ğaffâr'a düşdüm

4324 Şu hâlet k'eyledi Hârût u Mârût
Anuñla olalardı anda mebhût

4325 Be-âhir nefs-i bed-ğâh oldı gâlib
Anı şeytân o fi'le kıldı tâlib

4315a: olunur / olmur İÜ

4316a: yapupdı F2 / yapıpdı F1

4316a: kâze yapıpdı / tâze yapuydı İÜ

4316b: kıla / ide F2

4317a: câya / çâya İÜ

4321a: neçün / niçün İÜ, F2

4325a: bed-ğâh / bed-ğû İÜ

- 4326 Diledüm ki çıkam bu hücreden tâ
Murâdına irişe nefsi-eşkâ
- 4327 Çü 'işyân idi a' zâ itdi haşyet
Bu fi'le kılmadılar hiç işâ' at
- 4328 Velî bu ayağum oldu muvâfık
Çıkup pes taşra başdı ol münâfık
- 4329 Hemân-dem irdi Hâdî'den hidâyet
Yitişdi Rabb-i ekremden 'inâyet
- 4330 Peşimân oldum anda ol kıyâma
Ki niçün eyledüm cür'et harâma
- 4331 Bu pâyum çün muŝâvi' oldı cürme
Revâ gördüm anı bu resme ğurma
- 4332 Aña bu şavma' amda virmedüm câ
Ŗovukdan düşdi mecrûh oldı hattâ
- 4333 Ölince niyyetüm budur be-her-ğâl
Anı bu kâzeme itmeyem idğâl
- 4334 Ŗol a' zâ ki hevâya ide iğdâm
Yaraşur mı benümle kıla ârâm
- 4335 Murâfık ola mı Fir'avn u Mûsâ
Girür mi cennete mü'minle tersâ

ĞIKÂYE

- 4336 Temîm-i Dârî ol şâhib-tezeħhüd
Uyuyup bir gice kılmış teheccüd
- 4337 Çü andan fevt olupdur bu sa'âdet
Diledi kim kıla nefse siyâset
- 4338 'İtâbile didi ey nefsi-batğâl
Seni uyutmayam bir gice tâ sâl

4328b: ol / o F2

4332a: şavma' amda / şavma' ada İÜ

4337a: çü / çün F2

4338b: uyutmayam / uyutmayım İÜ

- 4339 Hem öyle itdi bir yıl kıldı ihyâ
Uyutmadı anı ol merd-i evfâ
- 4340 Gerekdür nefse pes tenbîh ü takrîf
Ki tâ evrâdını kılmaya tazîf
- 4341 Baîlet üzredür hilkatden çün o
Yiyüp yatmağdur aña hemân hû
- 4342 Baîlet ekl-i şîrb ü dağı uyhu
Gerekdür kim aña virmeyesin rû
- 4343 Eger hâline kıala tevsen-i nefis
Kıatı ser-keş olur yîñmez anı kes
- 4344 Başına taş anuñ şîr'at yuların
Kıoma elden sağın anuñ mehârın
- 4345 Dağı ur aña pâlân-ı tarîkat
Ki ansuz yük urulmaz bil haqîkat
- 4346 Çü hâzır oldı pâlân u likâmı
Emânet yüklerin ur olma 'âmî
- 4347 Haqîkat şehrine kılup 'azîmet
Ulaşdur kârübâna eyle himmet
- 4348 Gehî süst olduğınca merkeb-i nefis
Ur aña tâziyâne eylegil ses
- 4349 Bu olsun himmetüñ leyl ü nehârüñ
Ulaşdur bâb-ı kıabre kâr u bâruñ
- 4350 Sağın yolda kıoma ol bârı yoldaş
Ki yağmalar anı iblîs-i evbâş

4340a: nefse pes tenbîh / nefse tenbîh İÜ

4340a: pes tenbîh ü / tenbîh ile F2

4340b: evrâdını / evkâtını F2

4341a: üzredür hilkatden / üzre hilkatde İÜ / üzredür hilkatde F2

4341b: Bu mısra, F1'de yok.

4342a: Bu mısra, F1'de yok.

VAŞL

- 4351 Gel imdi eyle bu yola yarağı
İdigör gayrı sevdâdan ferâğı
- 4352 Ki eṭrâf-ı şehirde bunca mevtâ
Oğul kız yâr u ağıyâr ana ata
- 4353 Senüñçün muntazırken hep refiķuñ
‘Acebdür görmedüñ zâd-ı ṭarîķuñ
- 4354 Bu a‘cebdür şadâ-yı kârubânuñ
İrerken gûşuña her in ü anuñ
- 4355 İdersin lehv ü lu‘ba iştiğâli
Baķarsın ḥâle görmezsın me‘âli
- 4356 Bu bâzâr içre düşdüñ suhre-i nâs
Ha ṭurmaz oynar anda nefsi nesnâs
- 4357 Seni ḥayrân kıluv sevdâ-yı menķûr
Olupsın âşinâdan dûr u mehcûr

MÜNÂCÂT

- 4358 İlâhî yâ İlâhî yâ İlâhî
Beni zâyi‘den itme bi‘l-melâhî
- 4359 Bu dem tevfiķuñı eyle refiķum
Veliler ola aşḥâb-ı ṭarîķum
- 4360 Revân olam şırâṭ-ı müstakîme
Ta‘alluķ itmeyem râh-ı saķîme
- 4361 Emânet bârını zâhrumda muḥkem
Ṭutup her dem yolumca gidem ebsem
- 4362 ‘Üşûrum olduğınca dest-gîr ol
Yüküm ağıduķca luṭfuñla zâhîr ol
- 4363 Yüküm ağırdurur hem merkebüm süst
‘İnâyet birle şâhum eylegil cüst

4351a: yola / yolda H

4353b: zâd-ı ṭarîķuñ / zâd u ṭarîķuñ İÜ

4356b: oynar anda / anda oynar F2

4360b: itmeyem / olmayam F2

- 4364 Bizi şevkuñla yâ Rabb eyle çâlâk
Ki mâni^c olmaya hiç hâr u hâşâk
- 4365 Yolumda kûhı kâh eyle keremden
Ki sensüz nesne gelmez hiç elümden
- 4366 İrerse zerre senden havl ü kuvvet
Oluram mûr iken bir pîl-i ser-mest
- 4367 İrişse bir kula ger zerre hizlân
Olısar pîl iken ol mûra yek-sân
- 4368 Hüdâvendâ sentüñdür havl ü kuvvet
Sentüñdür hep görinen tûl u kudret
- 4369 Baña kuvvetle irgür dest-i yâri
Çizem tâ bâb-ı kabre kâr u bârı
- 4370 Selâmetle ulaşam tâ Cenâb'a
İrem mev^cüd olan ni^c me'l-me'âba

و صلى الله على سيدنا محمد و آله وصحبه اجمعين

EL-FAŞLU'L-^cÂŞİRÜ MİNE'Z-ZEMİMETİ
BÂBU'L-İHMÂLİ VE'L-MÜSÂHELETİ ^cAN-MUĦÂSEBETİ'N-NEFS

- 4371 Te'emmül eyle sâlik faşl-ı ^câşir
Şolından açılır insânüñ âhîr
- 4372 Bu aşhâb-ı şimâlüñ meksebidür
Bu bâzâra heves iden gâbidür
- 4373 Kime kim açılursa bâb-ı ihmâl
Şekâvet ehlidür nâ-hoşdurur fâl
- 4374 Budur pes mü'mine lâyıķ hemîşe
Hisâb-ı nefsinı idine pîşe

4365b: elümden / elemden F2

4366b: bir pîl-i ser-mest / pîl ü ser-mest İÜ

4368b: hep görinen tûl / hep görinen tavl İÜ

4369b: bârı İÜ, F2 / bânı F1

4371b: şolından / şolundan İÜ

- 4375 Dem-â-dem yoklaya itmeye ihmâl
Aña hiç vechile virmeye imhâl
- 4376 ‘Ömür sermâyesin virdüñ eline
Hisâbın al ki harc u hâşılı ne
- 4377 Neye virmiş ne olmuş anda hâşıl
Nedür sûd u ziyândan saña vâşıl
- 4378 Göñül bustânına çün nefsi bağ-bân
İdüpsin hâşıl itse andan ey cân
- 4379 Nazar eyle ne şatar bâğubânuñ
Ki andan bilinür sûd u ziyânuñ
- 4380 Dükânında tolu mı sebzevâtı
Haber virür mi andan her cihâtı
- 4381 Tabaklarda komuş mı sîb ü emrûd
Ya var mı sellede engûr-ı maḥmûd
- 4382 Görinür mi ya nârıncı enârı
Gül ü reyḥân virür mi murğ-ı zârı
- 4383 Yitişmiş midür anda tîn ü zeytûn
Fevâkihden ne var ‘âlî eger dîn
- 4384 Tabakda var mı ḥurmâ vü ruṭabdan
Zebîb-i Şâmi yâ Rûmî ‘inebden
- 4385 Gerekdür saña bu resmile teftiş
Ki teftişile âsân olısar iş
- 4386 Fevâkihden çi ger zıkr itdüm eşnâf
Ma‘ârifdür velî maḥşûdum ey şâf

4376a: eline / mâlına İÜ

4376b: harc u / ḥarcı F2

4378a: bağ-bân F2 / bağ-vân F1

4381b: ya İÜ, F2 / ne F1

4381b: engûr-ı maḥmûd / engûr u maḥmûd İÜ

4382a: nârıncı enârı / zıbh ü enârı İÜ

4382b: gül ü / güli F2

4382b: murğ-ı zârı / murğ-zârı İÜ

4383b: ne var / eger F2

4384b: ‘inebden / gâbesden İÜ

- 4387 Ki emsâliledür taşvîr-i ma' nâ
Dağı rûşen olur fehminde fehvâ
- 4388 Meşeldür gösteren ma' kûlî maḥsûs
Dükân u bûsitânda olma maḥbûs
- 4389 Muḳayyed olma emrûd u enâra
Murâdı fehm idüp devr it kenâra
- 4390 Ki var mı sende eşnâf-ı ma' ârif
Gerekdür olası bu fenne ' ârif
- 4391 Bu üslûb üzre teftîş eyle nefsi
Ḳoma öz hâline sen ol ḥabîsi
- 4392 Ger ihmâl eyler iseñ bâğubâna
İrersin bûsitânufîdan ziyâna
- 4393 Ki anbâr açılıcaḳ rûz-ı ferdâ
Olursun ḥâşıluñdan anda rûsvâ
- 4394 Göricek bâğufî içre ḥanzal u ḥâr
İdersin meyvesinden eyveh ü zâr
- 4395 Bulursın her ne kesb itdüñise ḥâzır
Ya fâḥir olısarsın yoksa ḥâsir

قال الله تعالى:

* ﴿٣٠﴾ يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحَضَّرًا
وَمَّا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا
وَجَل جلاله: * وَوَجَدُوا مَّا عَمِلُوا حَاضِرًا ... ﴿٣١﴾ صلوق

4387a: taşvîr-i ma' nâ / taşvîri ma' nâ İÜ

4388b: bûsitânda / bustânda İÜ

4389b: murâdı / merâdı İÜ

4391b: öz hâline sen / sen öz hâline İÜ

4393b: olursun / olursın İÜ, F2

4394b: eyveh / eyvâh F2

* Herkesin, iyilik olarak yaptıklarını da kötülük olarak yaptıklarını da karşısında hazır bulduğu günde (insan) isteyecek ki kötülükleri ile kendisi arasında uzun bir mesafe bulunsun. Allah, kendisine karşı (gelmekten) sizi sakındırıyor. Allah kullarına çok şefkatlidir. (Âli- İmrân, 3/30)

* Kitap ortaya konmuşur: Suçluların, onda yazılı olanlardan korkmuş olduklarını görürsün. "Vay halimize!" derler, "Bu nasıl kitapmış! Küçük büyük hiçbir şey bırakmaksızın (yaptıklarımızın) hepsini sayıp dökmüş!" Böylece yaptıklarını karşılarında bulmuşlardır. Senin Rabb'in hiç kimseye zulmetmez. (Kehf, 18/49)

- 4396 Ma'âdîn var vücûduñda muḥakkak
Açup cân çeşmini Ḥaqq'ile sen bak
- 4397 Fu'âduñ hoş-ḥazân idi Ḥudâvend
Saña bahşış idüp kılmışdı peyvend
- 4398 Yaraşur mıdı pes ol nefsi-hâ'in
Olaydı maḥzen-i Ḥaqq üzre ḥâzin
- 4399 Bilürken ḥâlini sen aña teslîm
İdüp hiç zây'atinden yimedüñ bîm
- 4400 Hevâya ḥarc idüp virdi ziyânı
Gerekmez yirde dökdi şaçdı anı
- 4401 Olıcak ḥâlet-i tüble's-serâ'ir
Şudûr itdükde şadruñdan zamâ'ir
- 4402 Kânı ol maḥzeni n'itdün ḥiṭâbı
İricek tıyasın ol dem'itâbı
- VAŞL
- 4403 Ma'âdin var vücûduñda muḥakkak
Ağız burun kulağ göz hem el ayak
- 4404 Bular her biri ma'dendür yegâne
Virilmişdür saña hep râyigâne
- 4405 Zer ü sîm ü kâlay kuruşun u bakır
Olur işbu tefâvüt üzre zâhir
- 4406 Olurken bu menâfi' sende peydâ
İderken her biri şun'ın hüveydâ
- 4407 Emîn itdün ma'âdin üzre anı
Tecessüs eyle tıyarsın ziyânı

4396a: Bu beyit, F1, İÜ ve H'de yok.
4397a: hoş-ḥazân idi / hoş-ḥazâ'indi İÜ / çün ḥazâ'indi F2
4398b: bahşış F2 / bahşîş F1
4398b: maḥzen-i / maḥzen-i F2
4401b: şadruñdan / şadûruñdan İÜ
4402a: maḥzeni / maḥzeni İÜ, F2
4403a: ma'âdin / ma'âdin F2
4404a: yegâne H / yigâne F1 / bigâna İÜ

- 4408 Bu aḥvâli çü bildüñ itme ihmâl
Ne taḥşîl itdi andan gel ḥisâb al
- 4409 Otuz kırk yıldurur bunca ma'âdin
Elindedür nesi var gör cevâbın
- 4410 Ma'âdinden bu eşyâ istenür çün
Gel imdi bir ḥisâbın al senünçün
- 4411 Dilerseñ ḥûb ola ḥâlüñ me'âlüñ
Bırağ ihmâli taḥşîl it kemâlüñ
- 4412 Ki vardur cümle şey'ün bir kemâli
Cemâli oldur anuñ aña ḥâli
- 4413 Sen insânsın ma'ârifdür kemâlüñ
Anuñla gel müzeyyen kıl cemâlüñ
- 4414 Eger ihmâl iderseñ bu kemâle
Berâbersin ḥamîr ile bigâle
- 4415 Berâber kandedür "belhüm azal" dan
Tefâvüt tıyasın işbu maḥalden

قال الله تعالى:

* لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا
وَلَهُمْ آذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَئِكَ
كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ ... ﴿٧١٩﴾ سَلَا

- 4416 İşit fehvâ-yı Qur'an'dan mişâli
Şol insân kim anuñ yoğdur kemâli
- 4417 Göñül vardur velî fehmi itmesi yoğ
Kulağ vardur velî işitmesi yoğ

4410b: ḥâlüñ / ḥâl ü F2

4411a: ḥâlüñ me'âlüñ / ḥâl ü me'âlüñ İÜ

4415a: (A'râf, 7/179)

* Andolsun, biz cinler ve insanlardan birçoğunu cehennem için yaratmışızdır. Onların kalpleri vardır, onlarla kavramazlar; gözleri vardır, onlarla görmezler; kulakları vardır, onlarla işitmezler. İşte onlar hayvanlar gibidir; hatta daha da şaşkındırlar. İşte asıl gafiller onlardır. (A'râf, 7/179)

4416a: mişâli / mi'âli F2

4416a: Qur'an'dan mişâli / Qur'an'da mi'âli İÜ

4416b: kim / ki F2

- 4418 Gözi vardur velî görmez tarîkın
Ne dînin fark ider ne hod ferîkın
- 4419 Şu hayvânât gibidür böyle insân
Gezerler merta'ında şöyle hayrân

RİVÂYE

- 4420 Rivâyet olunur bu kavlı-i maqbûl
Nüzûl itmişdi "ke'l-en'âm" a dek ol
- 4421 Bunu ezberleyüp hep şahb-i ahyâr
Olurdu şehri ile şahrâda tekrâr
- 4422 İrüp hayvân kulağına bu âyet
İrişdi anlara gâyetde kürbet
- 4423 Ki bizde olmasa hissetle noqşân
Bize anları beñzetmezdi Raḥmân
- 4424 Şu resme anda mağmûm oldu en'âm
Yiyüp içmediler bir niçe eyyâm
- 4425 Raḥîmiyyet zükâsı itdi işrâk
Didi "belhüm azal" ol Rabb-i Hallâk
- 4426 Ki bu vaşfile mevşûf olan insân
Behâyimden azaldur dime yek-sân
- 4427 Ki hayvân emrûme oldu musahḥar
Velî olmadı bunca sîret-i ḥar
- 4428 Behâyimden bu ıdrâb ıztırâbı
Giderdi itdiler pes ḥurd u ḥâbı

4417b: velî / daḥı İÜ, F2

4420b: Andolsun, biz cinler ve insanlardan birçoğunu cehennem için yaratmışızdır. Onların kalpleri vardır, onlarla kavramazlar; gözleri vardır, onlarla görmezler; kulakları vardır, onlarla işitmezler. İşte onlar hayvanlar gibidir; hatta daha da şaşkındırlar. İşte asıl gafiller onlardır. (A'râf, 7/179)

4420b: itmişdi ke'l-en'âma dek / itmişdi ke'l-en'âmdan İÜ

4421a: ahyâr / ebrâr İÜ / aḥbâr F2

4425b: (A'râf, 7/179)

4428b: pes / bu İÜ

VAŞL

- 4429 Gel inşâf eyle kim hayvân-ı ‘acmâ
Aña beñzetmeden ‘âr ide hayfâ
- 4430 Niçe gün terk ideler ħurd u âşâm
Bu ġammile yûriye her seġer şâm
- 4431 Sen insân-ı mûkerremken dirîġâ
Bu nûkte yâduña gelmeye kaţ‘â
- 4432 Seni kılmışdı “kerremnâ” da teşrif
Daġı “ġammartü” birle itdi ta‘rif

قال الله تعالى: ﴿٧٠﴾ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا
بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاَهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ ... ﴿٧١﴾

وقال في كلامه القدسي خمرت طينة ادم بيدى اربعين صباحا

- 4433 Anuñ Sidre degülken müntehâsı
Düşer mi kim ola ġardan bahâsı
- 4434 Hümâ-yı devleti evc-i semâda
Uçarken düşdi sifle gör fütâde
- 4435 Şikâr iken senüñ dâmuñda ‘anġâ
Megesden kem olupdur şimdi ġayfâ
- 4436 Mekânuñ olmuş iken şekeristân
Ta‘âmuñ cife oldu hemçü zâġân
- 4437 Ĥazîr-ı ġuds olupdı seyr-ġâhuñ
Hevâ-yı külġen olmuşdur penâhuñ
- 4438 Celîs iken ezelden saña ‘uşşâġ
Yaraşur mı enîsüñ ola fussâġ

4430b: yûriye / yûriye İÜ

4432a: (İsrâ, 17/70)

* Biz, hakikaten insanoġlunu şan ve şeref sahibi kıldık. Onları, (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık; kendilerine güzel güzel rızıklar verdik; yine onları, yarattıklarımızın birçoġundan cidden üstün kıldık. (İsrâ, 17/70)

4433b: kim / kem İÜ, F2

4434b: sifle / süfle F2

- 4439 Vücûduñ Mısr'ına sultân idüñ hoş
Esîr olduñ bu dem kimse dimez uş
- 4440 Bu cümle devletüñden 'azle düşdüñ
Virüp nefse harâcı bezle düşdüñ
- 4441 Sebeb budur ki sende bâb-1 ihmâl
Yesâruñdan açılmışdur be-her-ğâl
- 4442 Ki senden zâyi' oldı kâbiliyyât
Tedârik eyle sâlik "fâte mâ-fât"
- 4443 Açuk oldukça sende bâb-1 ihmâl
İşüñ hüsran olur tafsil ü icmâl
- 4444 Bunuñ pes çâresi sedd eylemekdür
Bağâlet cündüni redd eylemekdür
- 4445 Hevâ virmişdi isti' dâdı bâda
Düriş taşşiline düşme fütâde
- 4446 Bu dem gayret kuşağın der-miyân it
Düşür râhat bisâtin bezl-i cân it
- 4447 Çıkup büt-ğâneden ağbâb u aşğâb
İşitdüñ sa' yile buldılar elbâb
- 4448 'Azîmetden bu dem zünnâr-1 ihmâl
Çizildi billerinden oldı pâ-mâl
- 4449 'Înâyet kıldı luğfindan o Hâdî
Kuşandılar bile seyf-i cihâdî
- 4450 Çü imân sinelerde itdi işrâk
Anuñla oldılar memdûğ-1 âfâk
- 4451 Yine devr-i Muhammed'dür yañılma
Cihâdî koma şaffuñdan ırılma

4446b: cân / câh F2

4447a: büt-ğâneden / put-ğâneden F2

4449ab: F2'de yok.

4451b: şaffuñdan / şaffiñdan İÜ

MÜNÂCÂT

- 4452 Çü gaflet hâbına oldum giriftâr
Bu dem luţfuñ yedile eyle bîdâr
- 4453 ‘Înâyet şebnemin ruhsâr-ı câna
Şaçup irgür şafâ-yı câvidâna
- 4454 Hevâcisle serâ-yı sîne mecrûh
Maḥabbetden irişdür merhem-i rûh
- 4455 Göñül iklîmin aldı cünd-i vesvâs
Diler ḥâkim ola iblîs-i ḥannâs
- 4456 ‘Azîzâ ‘izzetüñden bir meded vir
Yed-i rûḥa anuñla bir sened vir
- 4457 Beni kırtar tabî‘ at ḥissetinden
Bulam ḥiffet rezâyîl şıķletinden
- 4458 İdem tâ ‘âlem-i a‘lâya pervâz
Koyam pâ pâye-i mi‘râca az az
- 4459 Dökem her pâyede biñ biñ ḥicâbum
Gide her dem-be-dem gözden niķâbum
- 4460 İrişdür sidre-i sînemde sırra
İrem tâ kâbe kavseyn ile ķadre
- 4461 Lisân-ı ķudsile idem münâcât
Bulam ‘ayn-ı münâcâtumda lezzât
- 4462 İlâhî ittikâlüm evvel âḥir
Bilürsin sañadur ey Rabb-i Kâdir
- 4463 Kupuñ sâ‘illeridür hep selâtin
Zübâb-ı maḥbaḥuñ cümle ḥavâķin
- 4464 Çü yüz tıtdum derûnî sen Cenâb'a
Beni şalma ķapuñdan özge bâba
- 4465 Düşelden ana raḥmine Ḥudâyâ
Senüñ luţfuñla olmışven murabbâ

4452b: bîdâr / tîmâr F2

4465b: olmışven / olmışam F2

- 4466 Çü luţfuñla ola mâzî vü hâlüm
Umarven hûb ola senden me'âlüm
- 4467 Olupdur çün kemîne luţfa mu' tâd
Beni ayırma mu' tâdumdan ey Hâd
- 4468 'Aţâñı şaymağa yok iktidârum
Velî çokdur kuşûra i' tizârüm
- 4469 Şu dem ki murğ-ı cânüm ide pervâz
Hiţâb-ı "irci'î" den virgil iğrâz
- 4470 Kâmu emrümde çün sensin medârüm
Cenâb-ı kudsiñe olsun firârüm
- 4471 Habîbüñle olam tâ rûz-ı ferdâ
Budur yâ Rabb o dem senden temennâ

KAŞİDE DER-MEDH-İ RESÛL ŞALLALLÂHU 'ALEYHİ VE SELLEM

- 4472 Bu cânüm içre cânüm Muşafâ'dur
Göñül tahtına hânüm Muşafâ'dur
- 4473 Anuñ nûriledür 'aynumda nûrum
Dağı vird-i zebânüm Muşafâ'dur
- 4474 Cefâsı gam degül ağıâr-ı hârüm
Çü anda mihribânüm Muşafâ'dur
- 4475 Koyam mı dâmen-i luţfin elümden
Ki re's-i kârübânüm Muşafâ'dur
- 4476 Kaţârından umaram kesmeye Hâk
Çü hâlâ sârübânüm Muşafâ'dur
- 4477 'Aceb mi na' tine Hâssân olursam
Ki dilde tercümânüm Muşafâ'dur
- 4478 Ne var ırılmasam râh-ı Hüdâ'dan
Bu dem dest-i 'inânüm Muşafâ'dur

4468a: 'aţâñı / 'aţâ İÜ

4469b: Sen O'ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabb'ine dön. (Fecr, 89/28)

4469b: iğrâz / i' zâr İÜ

4470b: kudsiñe / kudsiñe İÜ

4475ab: H'de yok.

- 4479 Tutupdur herkesi bir kimse mesned
Benüm hırz u emânum Muşafâ'dur
- 4480 Ne ğam ger toz kopoulos leşker-i ğam
Ki dilde şâdumânnum Muşafâ'dur
- 4481 Kimi havrâ kimi hulleyle halkuñ
Benüm zevk-i cinânnum Muşafâ'dur
- 4482 Zârar mı viriser harr-ı kıyâmet
Şu kim dir sâye-bânnum Muşafâ'dur
- 4483 Umaram hûb ola maşerde hâlüm
Ki anda dîde-bânnum Muşafâ'dur
- 4484 Bu dem vîrânelikden kaçma Şemsî
Ne ğam künc-i cenânnum Muşafâ'dur

ĤÂTİMETÜ'L-KİTÂB

- 4485 Bihamdillâh bu dem Mir 'ât-i Ahlâk
Tamâm oldu be-feyz-i Rabb-i Ĥallâk
- 4486 Bunu mir 'ât-i şûret şanma yârâ
Bu sîret gözgüsidür ey dil-ârâ
- 4487 Bu mir 'âte bakarsañ şâdıkâne
Viriser çehre-i cândan nişâne
- 4488 Eger hüsnuñ zuhûr iderse cânâ
Şebâtın eylegil Ĥağ'dan temennâ
- 4489 Ve ger gösterse ' aksinden ' alâmet
Saña lâzımdurur tebdîl-i sîret
- 4490 Ki bunuñladur insânun kemâli
Bu mir 'âtümle tezyîn it cemâli
- 4491 Toğuz yüz toğsan altıdaydı târîh
Bunu yazardı hep ehl-i tevârîh
- 4492 Receb ayında idi hayru'l-eyyâm
Bihamdillâh kitâbum buldı encâm

4480a: ğam / var İÜ

4482b: dir sâye-bânnum / dirse sâyübânnum İÜ

4485b: be-feyz-i / bi-feyz-i İÜ

- 4493 Hâlifeydi o dem Sultân Murâd Hân
Selîm Hân oğlıdur ol ibni hâkân
- 4494 Anuñla on ikidür Âl-i ‘Osmân
Hâfâlardan anı hıfz ide Rahmân
- 4495 Çü buldum yümn-i devrinde mecâli
Niçe taşnîfler itdüm ke’l-le’âlî
- 4496 Biri ‘İbret-nümâ’dur hîdmetinde
Anı evvel düzüpven devletinde
- 4497 İkincisidürür anuñ Menâkıb
Olupdur çâriyâr için mevâhib
- 4498 Üçüncisi olupdur Gül-şen-âbâd
Ki evrâkına irmez serdile bâd
- 4499 Olupdur râbi‘ i anuñ Şafâyiğ
Çırâğ-ı ‘ilm-i tevhîdden levâyiğ
- 4500 Aña hâmidürür Mevlûd-ı Sultân
Besî derc itmîşemdür ‘ilm ü ‘irfân
- 4501 Aña altıncıdur Heşt-i Behîşt’üm
Aña da hîdmet itdi şab‘-ı süstüm
- 4502 Buña yidinci düşmişdür Menâzil
Ki ‘ârifler yolıdur ol merâhil
- 4503 Egerçi muhtaşardur ol risâle
Olupdur sâ’irîn için ‘ucâle
- 4504 Aña şâmındürür Mir’ât-i Ahlâk
Yaraşur ger disem Mirkât-i Eşvâk
- 4505 Çü devrinde olupdur bu teşânîf
Anuñ yümninden oldı hep te’lif

4492b: encâm / itmâm F2

4496b: düzüpven / düzüben F2

4499a: şafâyiğ / şahâyif İÜ

4504b: Mirkât-i Eşvâk İÜ / Mir’ât-i Eşvâk F1, F2

4505b: hep te’lif / hep bu te’lif İÜ

- 4506 Maḥallidür ki ol Şâh'a du' âlar
İdem Hâk'dan ire aña 'atâlar
- 4507 Cihân tîhinde oldur şimdi sâye
İrişsün 'izzeti evc-i semâya
- 4508 İlâhî yâ İlâhî yâ İlâhî
Her işinde o Şâh'uhn ol penâhı
- 4509 Dilerven üstümüzde zıllı memdûd
Olup 'adlile olsun saña mevdûd
- 4510 Bu tîhi zıll-ı Şeh'den itme maḥrûm
Ki zıll olmasa mazlûm ḳalısar mûm
- 4511 İlâhî 'adl ü dâdın eyle efzûn
Görülmesün anuñ devrinde maḥzûn
- 4512 İlâhî evvelinden âḫirin ḫayr
İdüp dâreynde ol şeh görmesün zayr
- 4513 Daḫı şeh-zâde-i 'âli-cenâbın
Murabbâ ḳıl keremle müstefâbın
- 4514 Çü Sîvâs oldı bu taşnîfûme câ
Ḥafîz ismüñ ola ehline mencâ
- 4515 Ferâg ehlinüñ itmâm it ferâgın
Uyar luṭfuñ yedile hem çırâgın
- 4516 'İbâdet ehline vir sa'y ü himmet
Ki yol bulmaya ol cavḳa baṭâlet
- 4517 Şafâ erbâbınuñ dûr it fütûrın
Cefâ aşḫâbınuñ 'afv it ḳuşûrın
- 4518 Şu kim emmârelik sicninde maḫbûs
Olupdur ḳoma anı şöyle menkûs
- 4519 İnâbet yolına vir aña râhı
Ḥudâyâ cümleñ sen ol penâhı

4507a: tîhinde / tihinde İÜ

4515b: hem / her F2

4518a: emmârelik / emmârelik İÜ

4520 Ki yig dil yig cihet olup İlâhî
Cenâb-ı kıdsüñe vir bize râhı

4521 Habîbüñle olup dâru'l-beķâda
Şafâda olavuz yevmü'l-liķâda

و صلى الله على سيدنا محمد و اله وصحبه وازواجه

و احبابه و اتباعه اجمعين والحمد لله رب

العالمين اللهم بارك لي كتابي

في الدنيا و الاجرة واجعله

ذخري و زادي في معادي

يا رب يا هادي

تم الكتاب

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

* { Hayra yazsun şerrini anuñ Kirâmen Kâtibîn
Kim du'â' ile añarsa işbu haţtuñ kâtibin

قد فرغ عن تحرير كتاب مرات الاخلاق

بعون الله الملك الكريم الخلاق

فى او اخر شوال المكرم لسنة اثنين و اربعين

ومائته بعد الالف {

4520b: kıdsiñe / kıdsüñe İÜ

* Ayraç { } içindeki bölüm, F2'nin istinsâh kaydıdır.

SONUÇ

“Ahlâkın aynası ve şiddetli arzuların derecesi, basamağı, merdiveni” anlamına gelen Mir’âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk, XVI. yüzyıl mutasavvıf şâirlerinden Şemseddin Sivâsî'nin didaktik, dinî-tasavvufî mesnevîsidir. Mir’âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ta üç tane kasîde nazım şekliyle yazılmış bölüm bulunmaktadır. Eser, biri on altı beyitlik arûzun *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*, diğeri de *mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün* kalıbıyla yazılmış dokuz beyitlik iki kasîde dışında arûzun *mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün* kalıbıyla yazılmıştır. Bu kasîdelerden iki tanesi, arûzun yukarıda belirttiğimiz kalıplarıyla bir tanesi de eserin yazılmış olduğu arûzun *mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün* kalıbıyla kaleme alınmıştır. Eserde tevhîd, münâcât, na't, medhiyye gibi türler vardır. Eserdeki tevhîd ve münâcât türleri çoğunlukla iç içedir.

Şemseddin Sivâsî'nin eserleri içinde 4615 beyitlik *İbret-nümâ* (Akkaya 1997: 135-136) adlı mesnevîsinden sonra; en kapsamlı, en hacimli eserlerinden birisi de tez konusu olarak seçtiğimiz 4521 beyitlik Mir’âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk adlı mesnevîsidir. Didaktik ve öğüt verici özellikleriyle ön plana çıkan Mir’âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ta dinî-tasavvufî, ahlâkî konular; yazıldığı döneme göre sâde, anlaşılır, sohbet havası içinde, samîmî, vecîz ifâdelerle işlenmiştir.

Mir’âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk, klasik tertip özelliklerine uygun olarak yirmi bir beyitlik *tevhi'd* bölümüyle başlar. Müellif, 123. beyitten itibaren *Mukaddime* başlığı altında asıl konuya giriş yapar. “Evşâf-ı Zemîme” ve “Ahlâk-ı Hamîde” başlıklarıyla, insana âit birbirinin mukabili “beğenilmeyen kötü nitelikler” ile “övgüye değer, beğenilen güzel hâl ve tavırlar”ı on bölüme ayırarak sırasıyla anlatır. Bu bölümler, eserdeki sırasına göre şunlardır:

EVŞÂF-I ZEMÎME

Tûl-ı emel

Hırş

Şehvât

‘Ucub

Hased

Riyâ

Küfrânı'n-ni‘ me

Buğûl

‘Adâvet-i Hâk

İhmâl

AHLÂK-I HAMÎDE

Zikrû'l-mevt ve'n-nevha ‘ale'l-âhire

Kanâ‘at

Tevbe vü mücâhede

Tevâzu‘

Rızâ

İhlâş

Şükür

Cûd u seğâ

Muhabbet ü şevk

Muhâsebetü'n-nefs

Eserde ahlâk konusu, tasavvufî açıdan “Ahlâk-ı Hamîde (övgüye değer, beğenilen güzel hâl ve tavırlar)” ile “Evsâf-ı Zemîme (beğenilmeyen kötü nitelikler)” ana başlıkları altında anlatılmıştır. “Ahlâk-ı Hamîde” başlığı altında *kanâat, tevâzu, şükür, cömertlik, ihlâş, rızâ, tövbe, nefis muhâsebesi, muhabbet, ölümü akıldan çıkarmama* konuları ayrıntılı olarak işlenirken “Evsâf-ı Zemîme” başlığıyla da *hırş, şehvet, hased, riyâ, ihmâl, dünyâyâ aşırı bağlılık, kendini beğenme, nimetleri inkâr, Allah düşmanlığı ve cimrilik* konuları teferruatlı olarak anlatılmıştır.

Sebeb-i te'lif bölümünde müellif, bu kitabını gönül dilinden Allah'ın ilham ettiğini söyleyerek eserin adını *Mir 'âtü'l-Ahlâk* koyduğunu; eseri okuyanların eserin ayıplarını gizlemelerini, asıl maksadının duâ ile hatırlanmak olduğunu anlatır.

El-Bâbü'l-Evvel fi Zikri'l-Mevt (207-356) bölümünde ölümü anma, ölüm üzerine düşünme, ölümden ibret alma, ölümden sonraya hazırlık yapmanın gerekliliği anlatılır. *El-Faşlu'l-Evvel Mine'l-Yesâri Tûlü'l-Emel* başlığı altında “dünyaya aşırı bağlılık” konusu işlenir. 725-821. beyitlerde “kanâat” konusu işlenir. 822-921. beyitlerde kanâatin mukabili olan hırş konusu işlenmeye başlanır. Bu bölümde gönülde dünya sevgisi hâsıl olunca kanâatin kalkıp yerini hırşın alacağı, hırşın da takvâyı

bozacağı, hırs kapısı sonuna kadar açılınca küfre büyük bir yolun açılacağı, bunun da çâresinin dünya sevgisinin bırakılıp daima nefsi kontrol altında tutmak olduğu; ayrıca bunun, müminin büyük cihâdı olduğu anlatılır. “İlâc-ı Hırs” başlığı altında Hz. Âdem’in itâat etmeyerek cennetten çıkarılışı; Kârûn’un, Bel’âm’ın köpeğe benzemesi, Sa’lebe’nin başına gelenlerin hep hırs yüzünden olduğu anlatılır. 921.beyitte bu bölüm son bulur. 922. beyitten itibâren ahlâk-ı hamîdeden “cihâd” konusu işlenmeye başlanır. bu bölümde bu kapının esasının tövbe olduğu vurgulanır. Günahkârın; ihlâşlı bir tövbeyle Allah’ın yoluna girebileceği anlatılır.

1318. beyitten itibaren “şehvet “ konusu işlenmeye başlanır. 1321. beyitte. “Nefsin neyi iterse şehvet odur.” denilerek şehvet tarif edilir. Şehvetin kaynağının mide olduğu anlatılır. Şehvetin ilacının da nefsi öldürmek olduğu söylenir. 1353. beyitle “tevâzu” konusu işlenmeye başlanır. Tevâzuda Allah’a bağlılık birinci şart olarak öne sürülür. Bu bölüm 1663. beyitte sona erer. 1664. beyitten itibaren “kibir” konusu işlenmeye başlanır. müellif; kibri kendini beğenmek, ululanmak, kimseyi beğenmemek; her hareketinin, sözünün kendine sevimli gelmesi; herkesten hürmet beklemek, herkese hakaretle bakmak olarak ifade eder.

2057. beyitten itibaren ahlâk-ı hamîdeden “rızâ” konusu işlenmeye başlanır. Rızâ, kulun kendi isteklerini bırakarak tamamen Allah’ın rızâsını istemesi olarak tarif edilir. Konu 2265. beyitte son bulur. 2266. beyitle evsâf-ı zemîmenin beşincisi olan “hased” konusu işlenmeye başlanır. bu bölümde hased eden kişinin kendini kendi elleriyle ateşe attığı; hasedin ilacının ilim ve amel olduğu anlatılır. Kibir, kin, nefret, kendini beğenme, makam mevki sevgisi hasedin sebepleri arasında sayılır. Hasedden kurtulmak için insanın bunları kalbinden çıkarması gerektiği vurgulanır. 2544. beyitle hased konusu bitirilir.

2545. beyitle ahlâk-ı hamîdenin altıncı konusu olan ihlâs işlenmeye başlanır. Bu bölümde “Ameller niyetlere göredir.” hadîs-i şerifi zikredilip niyet, amele ekilmiş

tohuma benzetilerek amelde, niyetin önemi vurgulanır. Hâlis niyetle yapılan işlerin Allah katında makbul olacağı, hâlis niyetle edilen duâların karşılığını Allah'ın vereceği anlatılır. 2776. beyitten itibaren “riyâ” konusu işlenmeye başlanır. Riyânın şeytanın en önemli giriş yeri olduğu misallerle anlatılıp ibâdetle riyâ üzerinde durulur. Riyânın tohumunun gaflet ve gıybet olduğu anlatılır. Riyâ ateşe, ameller samana benzetilerek zerre kadar riyânın çokça güzel ameli bir çırpıda bitirilebileceği anlatılır; riyânın ilacının ilim ve amel olduğu belirtilir.

2974. beyitten itibaren ahlâk-ı hamîdenin yedinci kapısı açılır ve “şükür” konusu işlenmeye başlanır. bu bölümde, insanlara bunca nimetleri verenin Allah olduğu, zâhirdkilerin birer vasıta olduğu vurgulanır. 3326.beyitle evsâf-ı zemîmenin yedinci kapısındaki “küfr” konusu işlenmeye başlanır. Küfr, Allah'ın nimetlerini bilmemek, Allah'a itâat etmemek, Allah nimetlerini verdikçe bunları isyâna sarf etmek olarak tarif edilir. Buna, sahibinin elinden ekmek yiyen köpeğin sahibine saldırması, örnek olarak verilir. Bu bölüm 3341. beyitle son bulur.

Ahlak-ı hamîdenin sekizinci kapısı olan “cûd u sehâ” (cömertlik) konusu 3342. beyitten itibaren işlenmeye başlanır. cömertlikte riyânın olmaması gerektiği vurgulanır, cömertlik ve güzel ahlâk övülür; cimrilik ve kötü ahlâk yerilir. 3515. beyitle bu konu son bulur. 3516. beyitle evsâf-ı zemîmenin sekizinci kapısı açılır ve “cimrilik” konusu işlenmeye başlanır. Bu bölümde dünyada cömert olmayanlar, yemişsiz ağaca benzetilerek cimriliğin kötülüğü vurgulanır.

3643. beyitle âhlak-ı hamîdenin dokuzuncu kapısı açılır ve “muhabbet” konusu işlenmeye başlanır. Muhabbetin tarifi, önemi benzetmelerle, örneklerle anlatılır. 4038. beyitten itibaren evsâf-ı zemîmenin dokuzuncu kapısı açılır ve “Allah düşmanlığı” konusu işlenmeye başlanır. Konuya giriş yapıldıktan sonra Allah düşmanlığının alametleri sayılır. Bunlar: insana ibâdetin ağır gelmesi, Allah'ın emirlerine uymamak, kalbin dünya işleriyle mutlu olması, dünyevî zararlara üzülp dine saldırılara

aldırmama ve dinin kadrini bilmeme; âsîlerle dostluk kurup salâh ehline düşman olmak; gayrı meşrû eğlencelere katılıp bu eğlencelerden zevk almak, velîlerin meclisine uğramamak; Hak sözün ağır gelmesi ve nasîhat dinlememektir. 4102. beyitten itibaren ahlâk-ı hamîdeden “nefs muhâsebesi” konusu işlenmeye başlanır. bu bölümün ilk beyitlerinde, her şeyden hesâba çekileceğimiz vurgulanır. İnsana verilen ömür bir hazîneye benzetilerek ömrün iyi değerlendirilmesi gerektiği vurgulanır. Bu bölüm, 4370. beyitte sona erer. 4371. beyitten itibaren “nefs muhâsebesini kolay sanma ve ihmâl” konusu işlenmeye başlanır. Bu bölümde nefis muhâsebesinin önemi, nefsi daima kontrol altında tutmanın gerekliliği vurgulanır ve bir münâcâtla 4471. beyitte bu bölüm biter.

Hâtimetü'l-Kitâb bölümünde müellif, eserini hicrî 996 (m. 1587) tarihinin Receb ayında, II. Selim'in oğlu III. Murâd'ın pâdişâhlığı döneminde, Sivas'ta yazdığını belirtir. Ardından Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'a kadar yazmış olduğu eserlerini sayarak eserini III. Murâd'a duâ ve münâcât ile bitirir.

Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ın en önemli kaynakları Kur'ân-ı Kerîm ve hadîs-i şerîflerdir. Eserde âyetler ve hadîsler, çoğunlukla hikâyenin akışını bozmadan beyitlerin arasına olduğu gibi alınmış, bazen beyitlerin içerisinde iktibâs yoluyla zikredilmiş, bazen de âyetlere ve hadîslere telmîhan işaret edilmiştir. Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk, âyet ve hadîsler bakımından zengin bir eserdir. Bu zenginlik, müellifin, büyük bir âlim ve mutasavvıf bir kişi olması ve bu eserde işlediği tasavvuf konusundan kaynaklanmaktadır.

Eserde anlatılan hikâyelerde müellif, Peygamber Efendimizin hayâtından, dört halîfe ve sahâbenin hayâtlarından, Hz. Mûsâ ve Hz. İsâ, Hz. Süleymân ile ilgili peygamber kıssalarından, tasavvuf büyüklerinin menkıbelerinden yararlanmıştır. Kur'ân-ı Kerîm ve hadîs-i şerîflerden sonra en çok yararlandığı şahıs, İmâm Gazâlî'dir. İmâm Gazâlî'nin bazı risâlelerinden, bilhassa İhyâ'u Ulûmu'd-Dîn ve Kimyâ-

yı Saâdet adlı eserlerinden büyük ölçüde yararlanmıştır. Eserde yararlanılan kaynaklardan birisi de Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin Mesnevî'sidir.

Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk'ın dili, yazıldığı döneme göre sâdedir. Esere karşılıklı konuşma ve hitâbet üslubu hâkimdir. Şemseddin Sivâsî, okurlarına “ey bürâder, ey cân, ey merd-i mutâz, kulak tut!..” gibi seslenmelerle öğüt verir. Eserde günümüz Türkçesindeki atasözleri ve deyimleri çağrıştıran ifâdelerin kullanılması; bilhassa ana fikrin anlatıldığı bölüm sonlarında sıkça geçen icâzlı sözler, eserin üslup bakımından en dikkate değer özelliklerinden biridir.

KAYNAKÇA

- AKKAYA, Hüseyin
1997 Osmanlı Türk Edebiyatında Süleyman Peygamber ve Şemseddin Sivâsi'nin Süleymâniyyesi. İnceleme, Tenkili Metin ve Tıpkı Basım [1. Kısım: İnceleme], Harvard Üniversitesi Yakın Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, ABD.
- ALİ NAZİMÂ
1318 Mükemmel Osmanlıca Lügati
Der-Sa'âdet.
- ARSLAN, Ali
1982 Resûlüllah'ın Ashabını Tanıyalım
İstanbul.
- AŞKUN, Vehbi Cem
1948 Sivas Şairleri
Sivas.
- AYNÎ, Mehmet Ali
2000 Tasavvuf Tarihi.
(Sadeleştiren: H. Rahmi Yananlı)
İstanbul.
- BURSALI MEHMET TAHİR
[?] Osmanlı Müellifleri, c.I.
- CANAN, İbrahim
[?] Hadis Ansiklopedisi (Kütüb-i Sitte), c.1...17
İstanbul.
- DEVELLİOĞLU, Ferit
1986 Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat
Ankara.
- DİLÇİN, Cem
1997 Örneklerle Türk Şiir Bilgisi
Ankara.
- ELMALILI M. HAMDİ YAZIR
Hak Dini Kur'an Dili, c.1...10.
İstanbul.
- 1980 El-Mevarid, Arapça-Türkçe Lûgat
İstanbul.

- ETİK, Arif
1968 Farsça-Türkçe Lûgat
İstanbul.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki
"Şemsîye", İslam Ansiklopedisi, c.XI.
- KAZANCI, Ahmet Lütfi
1997 Peygamberler Tarihi, c.1-2.
İstanbul.
- KIRKKILIÇ, Ahmet
1996 Başlangıçtan Günümüze Tasavvuf
İstanbul.
- LEVEND, Agâh Sırrı
1984 Divan Edebiyatı, (Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve
Mefhumlar).
İstanbul.
- LEVEND, Agâh Sırrı
1988 Türk Edebiyatı Tarihi (Giriş), c.I
Ankara.
- ONAY, Ahmet Talât
1996 Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar, (Haz: Prof. Dr. Cemâl
Kurnaz)
İstanbul.
- PAKALIN, Mehmet Zeki
1993 Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, c. I-II-III
İstanbul.
- PALA, İskender
1989 Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü, c. I-II
Ankara.
- PEÇEVÎ İBRAHİM EFENDİ
1283 (1866) Târîh-i Peçevî, c. II
İstanbul.
- SURUÇ, Salih
1998 Peygamberimizin Hayatı, c.1-2
İstanbul.

ŞEMSEDDİN SAMİ

1987 Kâmûs-ı Türkî
İstanbul.

ŞÜKÛN, Ziya

1996 Farsça-Türkçe Lûgat, (Gencinei Güftar Ferhengi Ziya),
c I II-III
İstanbul.

TÂHİR-ÜL MEVLEVÎ

1973 Edebiyat Lûgatı
İstanbul.

TOPARLI, Recep

1984 Şemseddin Sivâsî Divanı
Sivas.

1988 Türkçe Sözlük, c.I-II
Ankara.

ULUDAĞ, Süleyman

1991 Tasavvuf Terimleri Sözlüğü
İstanbul.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı

1983 Osmanlı Tarihi, c.III
Ankara.

ŞEMSEDDİN SİVASÎ

Mir'âtü'l-Ahlâk ve Mirkâtü'l-Eşvâk
İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, no:6372, 1b-189a.
İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, no: 2750, 1b-150a.
Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih Bölümü, no:2835, 1b-191a.
Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih Bölümü, no:2863, 159b-280a.
Süleymaniye Kütüphanesi, Hekimoğlu Ali Paşa Bölümü, no:612, 1b-191a.
Süleymaniye Kütüphanesi, Mihrişah Sultan Bölümü, no:260, 1b-189a.
Süleymaniye Kütüphanesi, Şehit Ali Paşa Bölümü, no:1555, 1b-190a.
Süleymaniye Kütüphanesi, Halet Efendi Bölümü, no:17, 1b-148a.

Süleymaniye Kütüphanesi, Antalya-Tekelioğlu Bölümü,
no:401, 1b-158a.

YEĞİN, Abdullah

1968

İslâmî-İlmî-Edebî-Felsefî Yeni Lûgat
İstanbul.

Yeni Tarama Sözlüğü

1982

(Düzenleyen: Cem Dilçin)
Ankara.

YILDIRIM, Suat

1998

Kur'ân-ı Hakîm ve Açıklamalı Meali
İstanbul.

YILMAZ, Mehmet

1992

Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)
İstanbul.

YÜKSEL, Nevzat

1990

Konularına göre Kur'an-ı Kerim Fihristi
İstanbul.

SÖZLÜK*

- açuk:** 1. Açık. 2. Güler yüzlü, şen.
- ağmak:** 1. Çıkmak, yükselmek. 2. Aşağı inmek, ağır gelip aşağı meyletmek.
- ağşam:** Akşam.
- ağûr:** Ahır, dam.
- artuk:** 1. Başka, gayrı. 2. Fazla, ziyade. 3. Kûsur, -den fazla. 4. Üstün. 5. Bir bütünün büyük bir kısmı.
- aş / aşı / aşşı / assı:** 1. Yarar, çıkar, kazanç, kâr. 2. Faiz.
- ‘av ‘av:** Hav hav (köpek havlaması).
- aylak:** 1. Boş, işsiz, işe yaramaz, kalp. 2. Bedava, parasız, ücretsiz.
- bay:** 1. Zengin, müstağni. 2. Ulu, kibar, soylu. 3. Temiz.
- bayık:** Açık, belli, âşikâr, gerçek, kuşkusuz, kesinlikle.
- bellü:** Belli, açık, âşikâr.
- beñ:** Hayvanları avlamak için tuzağa konulan yem.
- beñlemek:** Nişan koymak.
- benvenlik:** Benlik, bencillik.
- bil:** 1. Bel. 2. Yamaç, dağ beli.
- bilîş:** 1. Bildik, tanıdık, dost, âşinâ. 2. Marifet.
- birle:** İle.
- bislemek:** Beslemek.
- biş:** Beş.
- bizmek:** Bezmek, bıkıp usanmak.
- boynuna:** Boyuna, sürekli, ara vermeden, durmaksızın.
- çağ:** (I) 1. Zaman, vakit, mevsim, devir. 2. Yaş. 3. Yüzyıl, asır. (II) Çulhaların üzerine ip sardıkları dolap. (III) 1. Su deliği. 2. Çağlayan.
- çağ:** 1. Tâ, tam, tamam. 2. Sıf, salt, sâde, yalnız, saf, hâlis.
- çeri:** 1. Asker. 2. Savaş.
- çizmek:** 1. Çözmek. 2. Açmak.
- dağılar:** Başkaları.

* Bu sözlükte, zaman içinde uğradığı şekil ve anlam değişikliklerinden dolayı günümüzde kullanılmayan, kullanılsa bile bazı sesleri değişmiş, ilk bakışta anlaşılmayan, aslı unutulmuş Türkçe kelimelere yer verilmiştir.

degirmek / degürmek: 1. Eriştirmek, yetiştirmek, ulaştırmak, bildirmek, duyurmak.

2. Dokundurmak, değdirmek.

deñlü: Kadar, denli.

depe: Tepe.

deprenmek: Hareket etmek, kımıldanmak, sarsılmak.

ditremek: Titremek.

diyü: Diye.

dükenmek: Tükenmek, bitmek.

düş: (I) Rüya. (II) Taraf, cihet, yön, yol.

düzetmek: 1. Yoluna koymak, tanzim etmek, tertip etmek. 2. Düzeltmek, tesviye

egin: Eğin, sırt, arka.

eksük: Eksik.

epsem: Sessiz, ses çıkarmayan, susan.

etmek: Ekmek.

eyle: Öyle.

gevde: Gövde, vücut.

gice: Gece.

giç: Geç.

girü: Geri.

gökceklik / gökçeklik: Güzellik.

göze: (I) Su kaynağı. (II) Örme, örgü, yama.

gözgü: Ayna.

günlemek: Havalandırmak, güneşte tutmak.

günülemek: Kıskanmak, çekememek, haset etmek.

hem girü: Hem geri, tekrar.

ırağ / irak: Uzak.

ırılmak: 1. Ayrılmak, uzaklaşmak, uzaklaşıp kaybolmak 2. Yorulmak, yorgunluk duymak.

ıssı: 1. Isı, sıcaklık, harâret. 2. Sıcak.

ig: (I) Verem, inceağı. (II) Eksen.

il: (I) 1. Memleket, ülke, yurt, diyar, iklim, vilayet. 2. Halk, ahali, kendisine yabancı olanlar, başkası. 3. Hısım, akraba, yabancı olmayan, dost. 4. Oba, aşiret.

(II) Yel, rüzgâr.

ilenç: 1. Beddua. 2. Azarlama.

ileniş: 1. Beddua. 2. Azarlama.

ilenmek: Beddua etmek, küfretmek, kötü söylemek.

iltmek: İletmek, ulaştırmak, götürmek, nakletmek.

iltürmek: İletmek.

imdi: Şimdi, artık, o halde, öyleyse.

irgürmek: Ulaştırmak, eriştirmek.

irürmek: Ulaştırmak, eriştirmek.

ivmek: Acele etmek.

kaçan: Ne zaman, ne zaman ki, her ne zaman, vaktaki, nasıl, ne suretle.

kaçımak: 1. öfkelenmek, kızmak. 2. İtiraz etmek, karşı gelmek. 3. Azarlamak.

kande: Nereye, nerede.

kanden: Nereden.

kankı: Hangi.

kapu: Kapı.

karafu: Karanlık.

karı: 1. Yaşlı, ihtiyar. 2. Eski, köhne.

katı: 1. Çok, çok fazla, pek şiddetli, sıkı, sıkı sıkı, gayet. 2. Ağır, acı. 3. Haşın, şiddetli, sert, kırıcı.

kayurmak: Kayırmak,

kıgırmak: Çağırarak, davet etmek, seslenmek, haykırmak.

kındırmağ / kındurmak: Tahrik etmek, teşvik etmek.

kiçi: Küçük.

kimesne: Kimse.

kip: Sağlam, iyice.

konşı: Komşu.

kurı / kuru: 1. Kara, toprak, yer. 2. Boş, faydasız, nafil, değersiz. 3. Boş, eli boş, mahrum. 4. yalnız, sade.

mış mış: Mışıl mışıl.

neçün: Ne için, niçin.

nemek: Tuz.

nice / niçe: 1. Nasıl. 2. Çok, birçok, hayli. 3. Çok kez. 4. Ne. 5. Ne zaman. 6. Kaç, ne kadar. 7. Hangi. 8. Ne kadar, ne derece. 9. Ne zamana kadar.

nirde: Nerede.

nite: Nasıl.

oñat: Doğru, uygun, iyi, mükemmel, layıkıyla, tamam.

oñmaq: İyileşmek, şifâ, uygun olmak, uygun gelmek, feyz ve bereket bulmak, düzelmek.

örgüc: Hörgüç; devenin sırtındaki tümsek, çıkıntı; hörgüce benzeyen tümsek, çıkıntı.

öykünmek: Taklit etmek, özenmek.

şaçu: Saçı; bazı düğün ve şenliklerde ortaya saçılması gelenek olan inci, para, şeker, tahıl gibi şeyler.

şatun (almak): Fiyatını vererek bir şey almak.

semrenmek: Semirmek, tavlınmak, şişmanlamak.

sermenmek: Sıvanmak, çermenmek.

şımak: 1. Kırmak. 2. Bozmak. 3. Yenmek, mağlup etmek, tepelemek. 4. Aşağı görmek. 5. Gereğini yapmamak, bertaraf etmek, reddetmek, hiçe saymak, kabul etmemek. 6. Yıkmak, harap etmek.

şınık: 1. Kırık. 2. Mağlup, yenik, bozguna uğramış.

şırtarmak: 1. Sırtlamak. 2. Karşı koymaya hazırlanmak.

şızırmak / şızurmak: Sızdırmak, eritmek, eritip akıtmak, süzmek.

şovuk: Soğuk.

söyündürmek / söyündürmek: Söndürmek.

süfre: Sofra.

süri: Sürü.

şin: Şen.

şinik: Tahıl için kullanılan, sekiz kiloluk ölçek.

şinlik: Şenlik.

tañ: 1. Hayret, şaşma, şaşırma. 2. Şaşılacak şey.

tek / dek / teki: Gibi.

türkân: Türkler.

tağ: Dağ.

tal: Dal.

tam: Dam, ev, üzeri örtülü yer.

tañ / dañ: Şafak vakti.

tanışmak: Danışmak.

tapu: 1. Huzur, nezd, makam, kat 2. Zât, zât-ı âlî, hazret 3. Hizmet, görev, ibadet, yüceltme, saygı 4. Af dileme töreni.

tar: Dar.

taş ile iç: Dış ile iç.

taş: Dış.

taşra: Dışarı.

taşak: Dayanılacak şey, mesned.

taşanmak: Güvenmek, itimat etmek.

taşınmak: Kaymak, sürçmek.

tıkmak: Takmak, sürmek, boyamak, asmak.

toblağ / tobalak: Toparlak, yuvarlak, hafif şişman.

tobra: Torba.

toğmak: Doğmak, dünyaya gelmek.

tolmak: Dolmak.

tolu: Dolu.

tolunmak: Ayın dolunay durumuna gelmesi.

toñmak: Donmak.

toy: Şenlik, şölen.

toymak: Doymak.

tuman: Duman.

turmak: Durmak.

tuş eylemek / düş eylemek: 1. Rast getirmek, karşı karşıya getirmek, nâil etmek
2. Mübtelâ kılmak, uğratmak. 3. Havâle etmek.

tuşak: (I) Dudak. (II) Saban okunun elle tutulacak yeri.

tuymak: Duymak.

unıdmak: Unutmak.

uş: 1. İşte, şimdi 2. Çünkü 3. Ancak.

- uşanmak: Kırılmak, parçalanmak, ufanmak, dağılmak, kopmak, toz haline gelmek.
- uyarmak: 1. Uyandırmak, irşad etmek, ikaz etmek. 2. (ışığı) Parlatmak, yakmak.
3. Harekete getirmek.
- üşmek: Üşüşmek, topluca gelmek, toplanıvermek.
- üşürmek: Üşüştürmek, musallat etmek.
- varıbilmemek: Varamamak.
- yab yab / yap yap: Yavaş yavaş.
- yağı: Düşman.
- yalın: 1. Yalçın, sarp. 2. Alev. 3. Çıplak, açık, kapsız, örtüsüz.
- yapı: 1. Bina, inşaat. 2. Kılık, kıyafet, biçim, şekil.
- yarağ: 1. Hazırlık, levâzım, techizât 2. Silâh 3. (at için) Pişkin ve idmanlı.
- yaramak: 1. Mümkün olmak, imkan, el vermek. 2. Uygun düşmek, el verişli olmak, câiz olmak. 3. Yakışmak, lâyük olmak. 4. Hak kazanmak. 5. Uğurlu gelmek.
- yaşduk: Yastık.
- yaş kış: Yaz kış.
- yazuk: Günah, suç.
- yig / yeg: 1. Daha iyi, üstün. 2. Kuvvetli, baskın.
- yigirmi: Yirmi.
- yigrenc: İğrenç, tiksindirici, pis, murdar.
- yilişmek: Koşuşmak, birlikte koşup gitmek, yarışmak.
- yilmek: 1. Koşmak, acele yürümek, esmek. 2. (hayvan) Tırıs gitmek, eşkin yürümek, hızlıca yürümek.
- yiltmek: İletmek, ulaştırmak.
- yimiş: Yemiş, meyve.
- yir: 1. Yer, arz, zemin, toprak. 2. Ülke, yurt, yar, memleket.
- yirilmek: (I) Yerilmek. (II) Yırtılmak, azıcık yırtmak.
- yirmek: (I) Yermek. (II) Yırtmak, azıcık yırtmak.
- yitişmek: Yetişmek.
- yörenmek: 1. Dolaşmak, yaklaşmak. 2. Hatıra gelmek, gönlü kaplamak.
- yumak: Yıkamak.
- yügürmek: Koşmak, hızlı gitmek.

TENKİTLİ METNİN SİSTEMATİK DİZİNİ*

- ‘Âd (383a, 384a, 412a, 478a)
 Âdem (67a, 878a, 3000a)
 ‘Aden (440b, 442a, 473a)
 ‘Alâeddîn (2035a)
 ‘Alî (2866b, 3579a)
 Âl-i ‘Osmân (4494a)
 A‘râb (2309a, 2319a, 4003a)
 ‘Âyişe, ‘Â’iše (750b, 790a, 792a; 1910a, 1914a)
 ‘Azâzîl (1788a, 1790a)
 ‘Azrâ’îl (551a, 567b, 1784a)
 Bel‘âm (891a)
 Beytullâh, Beytü'l-Ĥarâm (872a, 1428a; 875a)
 Bû Bekr-i Şiddîk (3386a, 3680a)
 Bû Leheb (191b)
 Bû ‘Alî (18b)
 Bû Sa‘îd (3293a)
 Bukrât (18a)
 Celâleddîn-i Rûmî (1337a)
 Cibrîl, Cibrîl-i Ekrem, Cebre’îl (1779a, 3411b; 994a; 1036a, 1273b)
 Cûdî (1450a)
 Çîn, Çînî (1832b; 2499b)
 Dâvud (66a)
 Ebû Tâlib, Bû Tâlib (1736a; 1739a)
 Ebû Zer, Bû Zer-i Ğifârî, Ebâ Zer (1898a; 1890a; 1893b)
 Ebudderâ (1802a)
 Efrenc (615b)
 Enes (2336a)
 Enşâr (2341b)
 Eyyûb (3271a)

---

* Bu dizinde, sadece özel isimlere (şahıs, yer, eser) yer verilmiştir.

- Fir'avn (1924a, 4335a)
 Fuḍayl, Fuḍayl İbni 'İyâd (1072b; 1046a)
 Ğazâlî, Şeyḥ-i Ğazâlî, Şeyḥü'l-Ğazâlî (1148a, 3196a; 1693a, 2890a, 3527a, 3590a, 3627a; 1301a, 1832a, 2499a)
 Gül-şen-âbâd (4498a)
 Hâbeş (4205b)
 Ḥalîl (64a, 79b, 107a, 3779a)
 Hâmân (1924a)
 Hârût u Mârût (4324a)
 Ḥasan (2013b)
 Heşt-i Behişt (4501a)
 Hilâl (1410a, 1414b, 1417b, 1422b, 1423a, 1427a, 1430b, 1432a, 1439a, 1441b)
 Hind, Hindû (214b, 614a; 1375a, 1396b, 1402a, 1409a)
 Ḥorâşân (2228a)
 Hümeyrâ 803a, 809a, 809b)
 'Irâk, 'Irâkıyyûn (615b; 2227a)
 İbni Ḥallâc (331a, 333b)
 İbni Kılâbe (441a, 468b, 477a)
 İbni Mes'ûd (1371a, 1392a)
 İbni Semmâk (3509a)
 İbni Sîrîn (2419a)
 'İbret-nümâ (4496a)
 İhyâ, İhyâ-yı 'Ulûm (3527a, 3590a; 2854b)
 İmâm, İmâm-ı A'zam (1222a; 1217b)
 İncîl (3227b)
 İrem (415a, 421b, 439a, 473a)
 'Îsâ, 'Îsâ İbni Meryem (72a, 655a, 690a, 694a, 696b, 697a, 711a, 746a, 3206a, 3229a, 3243a, 3250a; 3682a)
 İskender (93a)
 İsrâ 'îl, İsrâ 'ilî (1269b; 2560a, 2652b, 4315a)
 Kânûn-ı Şifâ (2535a)
 Ka'be (106b, 3346b)

Muṣṭafâ (341b, 610b, 771b, 846b, 1405b, 1410b, 1424b, 1431b, 1729b, 1910b,
2486b, 3356b, 3404a, 4140a, 4204b, 4472a, 4472b, 4473b, 4474b, 4475b,
4476b, 4477b, 4478b, 4479b, 4480b, 4481b, 4482b, 4483b, 4484b)

Müctebâ (1429a)

Nemrûd (1698b, 1699b, 1704b, 1708a, 1924a)

Nûḥ (63a, 1445a, 1449a, 1458b, 2110b)

‘Ömer, İbni Ḥaṭṭâb, İbni ‘Ömer (1571a, 2012b, 2839a, 2874a, 3391a, 4120a; 1571a,
3799a; 2347a)

Râbi‘a (2217a)

Rûmî ‘ineb (4384b)

Rûṣenî (2012a)

Şafâ (873b)

Şafâyîḥ (4499a)

Şa‘lebe (749a, 893a, 3528a)

Seb‘a'l-meşânî (55b)

Selîm Ḥân (4493b)

Semnûn (3850a)

Şerâ (3817a)

Serî (3700a)

Sidre (999a, 1479a, 4433a)

Sind (614a)

Sirâfil (1784a)

Sîvâs (4514a)

Sokrât (18a)

Sulṭân Murâd Ḥân (4493a)

Süleymân, Süleymân İbni Dâvud (3724b, 3929a, 3930b, 3942a, 3958a, 3965b;
3925a)

Süreyyâ (3817a)

Şâm (467b)

Şeddâd (383a)

Şemsî, Şemsi (100a, 110a, 1244a, 4484a; 904a)

Şeybe (1736a)

Şîrâz (616b)
Şîrvân (616b)
Tebrîz (2013a)
Temîm-i Dârî (4336a)
Tevrât (3226b, 3975b)
Türkân (2042b)
Tâhâ (753a)
Tûr, Tûr- Sînâ, Tûr-ı Mûsâ (37a, 2149a, 2195a; 1464a, 3140a; 36b)
Uḥud (2949a)
‘Uḳbe (1570a, 1576a, 1736a)
Ümmü'l-Kitâb (200a)
Ümmü'l-me‘ânî (55a)
Yahûdî, Yehûd (3306a, 3318b; 2416b)
Yâmin (1481b)
Yâsîn (753a)
Yûsuf (24a, 587a, 1470a, 4226a, 4231b, 4234a)
Yûşah (3620a)
Zebîb-i Şâmi (4384b)
Zebûr (3970b)
Züleyhâ (4226a)
Zünnûn, Zünnûn-ı Mısrî (1622a, 1624a, 1633a, 1639a; 1612a)